ANT. FAN. ¶Nec piget incepti: Liptote est & hoc dicit placet maiore in modū uersari nūc in studiis pacis nē Minerua mihi anteferat: q̄ & bello & paci pest. Latinoq; uates operose dieq; cuius opera, i. labor absumitur circa fastoq; dies. Spes huius: magnifice ut nūc est Proptius oia romanæ cedēt miracula terræ natura hic posuit quicq̄d ubiq; fuit. Aspice de canna straminibusq; domū. Vir. in. viii. æn. Romuleoq; recēs horrebat regia culmo: ubi Seruius ait curiā calabriam dici quam romulus texerat culmis. Ouidius supra romuli regiā casam uocauit: ut

calabria curia

Dum casa martigenā capiebat parua grinū. Hæc postea sūmæ apud romanos religionis fuit. Et tñ ex illo uenit in astra toro: quia nō diuitiis: sed uirtute cuius comes est gloria cœlū petit. Ea est quæ iter pandit ad supos teste Seneca.

Nec piget incepti: iuuat hac quoq; pte morari
Hoc solum ne se posse minerua putet:
Dísce latinorum uates operose dierum
Quod petis: & memori pectore dicta nota:
Parua fuit (si prima uelis elementa referre)
Roma: sed in parua spes tamen urbis erat:
Mœnia iam stabant populis angusta futuris
Credita sed turbæ tunc nimis ampla suæ:
Quæ fuerit nostri si quæris regia nati
Aspice de canna straminibusq; domum:
In stipula placidi capiebat munera somni
Et tamen ex illo uenit in astra thoro:
Iamq; loco maius nomen Romanus habebat
Nec coniunx illi nec socer ullus erat:
Spernebat generos inopes uicinia diues
Et male credebar sanguinis auctor ego:
In stabulis habitasse & oues pauisse nocebat
Iugeraq; inculti pauca tenere soli:
Cum pare quæq; suo coeūt uolucresq; feræq;
Atq; aliquā de qua procreet anguis habet:

Spernebat inopes uicinia diues. Liuius scribit misisse romulū qui societatem cō nubiumq; nouo populo peterent legatosque nusquam benigne auditos.

PAV. MAR. ¶Non piget incepti: nō mihi graue est pse qui qđ aggressus sum. Iuuat: delectat. Morari i mora detineri. Hac quoq; parte: hac ēt militia litteraria: & pacis studio. Ne minerua: pallas a mināndo: siue minuēdo ut alias dictū ē

Putet se solam posse hæc. putet se solā posse utrūq;: & armis & paci: seu litteris pesse. Dísce tu uates operose: studiose. Dieq; latinoq; fastoq; romanoq;. Quod petis: hoc est cām cur matronæ colant mea festa. Et nota dicta pectore memori: q̄ ego dicā memoria teneas.

Parua fuit: cām ipsam aggrediēs principium ab urbis initio sumit: usq; ad raptū sabinaq;: p quo illata sunt romanis bella. Sed cū raptæ iā matres essent bellum dirimerūt: de quo paulo post: addit & alias duas causas uel qđ ilia d eo mater fuerit: uel qa iuno ē eius mater: q̄ rōne matres colūt festū. Nūc hoc primū dicit: ab illo romā fuisse paruā: sed i illa sperabat futura magnitudo. Regiāq; romuli fuisse casam exiguā e palustri canna: & in stipula solitum requiescere. Inde tñ cœlum ascēdisse cætera: suo ordine psequemur. Parua iquit. Fuit roma si uelis referre prima elemēta: quasi siue uelis memoria repetere ipsa urbis primordia. Sed i parua quāta tūc fuit. Erat spes huius: tanta quāta nūc est: qa ab illa parua futurā hāc urbis magnitudinē sperabamus. Iam stabāt mœnia: romana: a romulo cōdita. Angusta: arcta: qa exigua tūc urbs q̄ tantū mille passus ambitu cōplecteret. Sic erāt tūc angusta future multitudini. Populis futuris: quasi quæ capere nō posset futurā multitudinem: adeo coaluit populus ro. Sed tūc in ipso principio. Credita sunt nimis ampla turbæ suæ: & si perexigua erat urbs: tñ ampla & spatiosa erat nimis ipsis cōditoribus: quia nō erāt tot cum romulo ut eam iplere possent. Si q̄ris quæ fuerit regia: domus regis. Nostri nati romuli. Aspice domum de canna: extructā e palustribus cannis. Et straminibus: nā stramine & tecta & instrata. Casa romuli cannis & uiminibus cōstructa magnæ fuit apud posteros religioni: & quotiens de ea aliqd uetustate fœdabat: sacerdotes istaurabāt: ut integra seruaret: ideo mars. Aspice dixit qa ēt tūc supererat: de ea plura diximus in primo lib: Capiebat munera placidi somni: q̄si dormiēs romulus regescebat. In stipula: & est cōmēdatio romuli a modestia & frugalitate: qa non regio luxu & ornatu utebat domi: nō delicate uiuebat: sed duriter: nō in plumis: & sericis thoris: sed in stipula requiescebat. Et tñ ex illo thoro: ex illa stipula. Venit in astra: relatus ē in deos. Iamq; loco maius: iā cœperat romanum nomē apud finitimos extolli: maiusq; habebat q̄ res esset: iuncte tñ affinitates cū quoq̄ minime erāt: cū uicine ciuitates contēnerent romanos generos nec romulus habebat martis filius. Educatio ꝓterea pastoralis: & inopia nocebat. Aues & uenata animalia habent unde possint sobolem ꝓpagare: romanus ipse nō habebat: nō repudiant externi: repudiabant romani: cum ita fieri uiderem inspirauit mente f lio initoq; cōsilio rapuit ille uirgines: hæc nūc iquit mars usus est hac insinuatione ut ostēdat iusta fuisse cām rapiendaq; uirginū. Iamq; romanus habebat maius nomē loco: erat po. ro. iam maioris nominis & famæ: q̄ ipsa re locus eēt: erat. n. urbs parui nominis. Nec illi: romano. Erat cōiunx nec ullus socer: nec cōiugem: nec socerū habebāt: qa cōtrahere affinitatem cum his nemo uolebat. Diues uicinia: sabini & finitimi. Spernebat inopes generos: cōtēnebāt illi & repudiabāt romāos generos: cū eēnt iopes. Et ego: mars. Male credebar: tñ credebar. Auctor sāguinis: nēo credebat romulū eē filiū martis. Et Liui, iqt Ro. legatos circa uicinas gētes misit q̄ societatē

cōnubiūq; nouo populo peterēt. Vrbes quoq; ut cætera ex ifimo nasci. Deide q̄ sua uirt⁹ ac dii iuuēt magnas opes: magnūq; nomē sibi acere: satis scire origini romane: & deos affuisse: & nō defuturam uirtutē: pinde: ne grauarent hoies cū hoibus sanguinē ac genus miscere. Nusq̄ benigne legatio audita ē: adeo simul oēs spernebāt: simul tantā i medio crescētē molē sibi ac posteris suis metuebāt: plerisq; rogitātibus dimissi: & qđ fœminis quoq; asylū aperuisset. Id. n. demū cōpar connubiū fore &c.

Nocebat: romu. Habitasse i stabulis: cū pastoribus. Et pauisse oues: nā educatus a Faustulo iter pastores aliq̄ oues pauisse credit: & id illi nocebat: qa pudebat finitimos affinitates cōtrahere. Et nocebat tenere iugera parua: habere exiguū agrū. Iugerū tri est: q̄tū uno iugo boum exarari pōt. Soli inculti: nō prius culte terræ Ipsa: ergo inopia cogebat habere repulsam. Et cōtēnebāt eos: & erāt ut Diony. iquit: Vicine urbes romanis infense tētauit romul⁹ & illas cōciliādas & ad ꝓpugnādam sobolem cōtrahere cum illis cōiugia: qđ cum aspernarent: Numitorem cōsuluit. Statutūq; ut p raptū uirginum ꝓmiscuum affinitate iungerēt: qđ uim illatam ferrēt æquiore animo. Cætera paulo post: quæq; uolucres: & quæq; fere coeunt cū suo pare. Aues & siluestres bestiæ habēt paria: cum qbus iungāt.

Atq; anguis: serpens. Habet aliquā de qua procreet: mouet ex hoc loco cōmiserationē in romanos: & indignationem in finitimos: quod & feræ: & serpentes quibus nihil est truculentius: habent parem: unde sobolem possint propagare & romanis miseris iniuria finitimorum coniugia non dantur.

Connubia: matrimonia: hoc est ipe coniuges dantur.

Externis dantur connubia gentibus: at que
Romano uellet nubere nulla fuit
Indolui patriamq; dedi tibi Romule mentem
Tolle preces dixi: quod petis arma dabunt
Festa para conso: consus tibi cætera dicet
Illo festa die dum sua sacra canes:

¶Externis dantur cōnubia gētibus: Nō uidebat negādum romanis qđ in italia cōcedebatur græcis & barbaris. Dicunt hæc ad excusationem romuli: ut uideat ad rapiēdas sabinas necessitate cōpulsus. Festa para conso: consualia dicit: q̄ (ut scribit Plutarchus. xiiii. calēdas septēbris celebrāt ꝙ eo die sabinæ raptæ fuerint cōsualibus simulatis: hoc ē ludis quos (ut iquit Festus) in honorē Consi faciebant: quē deum cōsilii putabāt. Vidēs. n. romulus

ANT. FAN.

cōsualia

Consus

deesse cōiugia p legatos ea petiit ut diximus a finitimis ciuitatibus: qbus negatis i honorē Cōsi ideo neptūni equestris (ut qbusdā placet) cōsualia simulauit ad q̄ cū utriusq; sexus multitudo conuenisset dato signo uirgines raptæ sunt. Ara cōsi in circo maxio fuit auctore Plutarcho q deus tēplū habuit subterraneū & optum quia nō solum neptūnus eques dicebat siue posidon: ut Diony. scribit. Vnde in eius honorē ludi eq̄stres celebrabant: sed cōsilioq; deus teste Seruio. Nouimus aūt oportere arcanū actectum eē cōsilium. Quare fidei panno uelata manu sacrificabat: qa fides tecta eē debet & uelata. Ferūt aūt romanos ideo dicato Consi simulachro sabinas rapuisse: ut initū de rapiēdis cōsiliū tegeret Adhuc⁹ dei aram in equestribus tm̄ ceraminibus dabat accessus cū reliquo anni tpe lateret. De hac Varro Cōsualia iquit dicta a conso q̄ tum feriæ publicæ ei deo & in circo ad Aram eius a sacerdotibus fiunt ludi illi qbus uirgines sabinæ raptæ. Sane neptūnus hippius siue equester dictus ē teste Festo: uel q̄ pegasus ex eo & pegaside natus sit: uel q̄ equuleus (ut putant) loco eius suppositus Saturno fuerit quē ꝓ neptūno deuorauit: uel q̄ tridētis ictu terræ equū excluerit: cui ob hoc in illyrico nono quoq; anno quaternos equos in mare faciebāt. Cōsualibus equi & asini coronis ornabāt & ociari ꝓmittebātur auctore Plutarcho: qm̄ istituta nauigatione cū multa nauibus uehērent ociū quoddā & remissio iumētis data est. Plura de his ludis lege apud eundē Plutarchū ac Dionysiū: nā Liuius paucis rem expedit. Consus tibi cætera dicet: Deus cōsilii in ipsa ludoq; celebritate suppeditabit q̄ agēdo fuerūt ne desint cōiugia.

ara cōsi.

Neptūnus eq̄ster:

¶Externis gentib⁹: nō negantur coniugia ab italis his: q̄ itali nō sūt. Eos. n. appellamus externos: q i nostra regione nō sūt: & hystorici uocāt externos quicūque nō sūt itali. At nulla fuit quæ uellet nubere romano: nulla fuit quæ uellet matrimonio iungi romanis ciuibus. Indolui: egre tuli. Et romule ꝓ apostrophen dedi tibi mentem patriā: inspirauit tibi mentē & consiliū meū. Dixi tolle preces: noli amplius precari fin timos. Arma dabunt quod petis ipsas coniuges: quasi experiare uiolentiā qa uim illatā ferēt equiore animo: hoc aūt cōsiliū fuit numitoris. Para festa con. deo cōsulloq;. Cōsus dicet tibi cætera: ipse cōsilii dies inspirabit tibi qd sis facturus. Illo die: ludoq;. s. Dum canes sua festa sacra dū tu celebrabis eius sacra: tūc ipse cōsiliū tibi suggeret: huius dei festa cōsualia dicta sunt: de quibus Varro cōsualia iquit dicta a Conso: qđ tū feriæ publicæ ei deo & i circo ad ārā eius ab sacerdotibus fiunt ludi illi: qbus uirgines sabinæ raptæ. Et pōpeius iquit Cōsualia ludi dicebant quos i honorē Cōsi faciebāt: quē deū cōsilii putabāt: de hoc Diony. primū iquit deo arcanaq; cōsultationū duci. Si dolus sibi ex sua ueniret sacrificiū quot ānis: & ferias agēdas uouit. Postea uero senatui rē aperiēs: ubi ipsis ēt cōsiliū illud placuit: diē festū & ludos idicens neptūno agēdo: circumisit i urbes ꝓximas euocās q̄cūq; uellēt: & certaminū: & mercatus eē participes: & . n. cuiusq; generis certamia actur⁹ erat equorum & hominū. Cōuenientibus itaq; ad ludos hospitibus multis cū uxoribus: & filiis ubi sacra neptūno peregit: & certamia die ultio quo nūdinas dissoluturus erat. Iuuenturi edicit: ut cū signū extulisset Virgines quisq; raperēt: q̄scūq; cōtigerēt: seruarētq; ipsas oēs ea nocte castas. Dieq; postero ad se du-

cerēt: Diuisi igit̄ p cōpita iuuenes: ut elatū uidere signū: ad raptus uirginū repēte discurrūt. Ingēsq; statim secuta ē pturbatio: fugaq; hospitumq;: malum al quod maius suspicantium. Productis aūt sequenti die Virginibus: ignominiam earum consulens romulus: qđ non ad contumeliam: sed ad nuptias raptæ essent: æquum esse censebat ut datos eis uiros a fortuna diligerent. Dinumeratisq; postea puellis sexcentis & octoaginta tribus numero inuentis, uiros celibes totidem delegit: quibus puellas ipsas secūdum leges patrias: unusquisq; earū cōsuetudinesq; locauit: in cōmunionē panis & aquæ cōnubia ipsa cē cilians: sicut ēt hucusq; faciūt: & paulo post sacratā illam solēnitatem. Nūc ēt romani pficiunt: cōsualia uocātes: in qua ēt ara subterranea cōstructa: iuxta circum maximū: ci rcūfossa terra sacrificiisq; igneis: & solēnitatibus colitur. Cursusq; equoꝝ agit̄ innctoꝝ & nō iunctoꝝ. Vocat aūt is deus: cui hæc perficiunt̄ consus a Romāis, s. quē quidē interpretantes in linguā græcam Possidona Sysicthona esse dicūt. Et Liuius prosequitur ad ea quæ adduxim⁹: A gere id romana pubes passa, & haud dubie ad uim res spectare cœpit. Cui tps: locumq; actum ut daret Romulus ægritudinem ai dissimulans: ludos ex industria parata Neptuno æquestri solennes, Consualia uocat. Indici deide finitis spectaculum iubet: quantoq; apparatu tum fiebant: aut poterant concelebrant: ut rē clarā exspectatamq; facerēt. Multi mortales conuenere: studio etiam uidende noue urbis: maxime proximi quiq; Ceninenses, crustumeni, Antemnates. Iam sabinoꝝ ois multitudo: cum liberis: ac coniugibus uenit Inuitati hospitaliter p domos: cum situm: mœniaq; & frequētem tectis urbem uidissent mirarēt tam breui rem romanam creuisse. Vbi spectaculi tempus uenit: deditæ quæ eo mētes cum oculis erant. Tum ex cōposito orta uis: signoq; dato: iuuentus romana ad capiēdas uirgines discurrit. Magna ps forte: ut in quēq; inciderat. Raptæ quasdam forma excellētes primoribus patrum destinatas: ex plebe hoies quibus datum negocium erat: domos deferebāt. Et Plutarchus iquit. It interea fama per finitimas orbes: quod sacram cuiusdam dei aram in subterrāeo specu abditam offendit: quē Consum romani uocant: uel potius ut Proculo placet: neptūnū eqstrē: hāc igitur cum aperuisset: illico sacra: solemnesq; ludos simulat se facturum. Conuenit ex finitimis ingens multitudo cum uxoribus & filiis. Signum autem dederat romulus: ut cum assurgeret: & purpuream clamidem complicaret: omnes in sabinas irruerent Triginta a nonnullis raptas fuisse traditur. Vnde. xxx. curiæ appellatæ sint. Valantias. dxxxvii. fuisse tradit. Iobas uero. dclxxxiii. A quarum contagine romulus penitus abstinuit: postquā Hersyliam unam habuit: ex qua duos filios genuit alteram fœmellam Promam uocatam. Alterum Aolium dictum ab eaciuium multitudine conuocata. Sed postea mutatis litteris Abyllum uocatum. Reliqua uero suis in locis satis ample ac succincte inferius prosequemur.

ANT. FAN. ¶ Intumuere cures: Ab eo q; continet id qđ continetur accipimus: & a parte totum hoc est sabinos a curibus eoꝝ oppido. Cæterum crustumeni ceninēses & antemnates ad quos iniuriæ pars pertinebat bellum mouere. Sed (ut inquit Liuius) nouissimum a sabinis bellū ortum ē qđ multo maximum fuit: ii nihil per iram aut cupiditatē egerūt nec ostēderūt bellū priusq; itulerūt. Raptæ aūt dicunt̄ a romanis trigita uirgines rō: quis nōnulli raptas fuisse tradiderint. Dxxxvii. alii. Dclxxxiii.

Intumuere cures & quos dolor attigit idem
Tunc primum generis intulit arma socer:

PAV. MAR. ¶ Intumuere cures: diony. iquit ubi de raptu uirginū: deq; cōnubiis in urbes proximas rumore uulgatum est: allas qdem id factum in irā uertit. Aliæ: quo affectu id factum esset cōsiderantes: moderate rem tulerunt. Recidit igitur res post tempus aliquod i bella: alia quidem facilia. Vnum uero cum sabinis magnum: atq; difficile sed exitus fœlix fuit: sicut romulo prædixerat oracula. Et Liuius scribit bella romanis illata: & romuli uictoriam de ceninēsibus: Antēnatibus & crustumenis & subsequitur: Nouissimum bellum ab sabinis ortum: multoq; id maximū fuit. Nihil enim per iram: aut cupiditatē actum est: nec ostenderunt bellum: priusq; itulerunt. Cures sabini a curibus. Intumuere: indignati sunt ob eam acceptam iniuriam. Et quos: illi quos. Idem dolor attigit: hoc est quib⁹ ea erat iniuria & dolor cōmunis ceninenses: antēnates: & crustumeni: quoꝝ ēt uirgines raptæ fuerāt. Tum primū socer: sabini & alii: quoꝝ raptas filias romani uxores acceperāt. Intulit arma generis: intulit bella romanis. Exigit hic locus: ut de curibus & de sabinis ipsis aliquid dicamus: ut Varro ipse retulit: quēadmodum ab eius liberto accepimus. Virgo quædam idigena: pcipui generis i templum iuit Enyalii choreas agēs. Enyal um aūt sabini: & ab eis discētes romani quirinum uocant: nequaq; certum habētes ipsi. Mars ne sit ille: an alius quidam similes cum marte honores habēs. Alii enim de uno deo bellicoꝝ certaminum duce utraq; putant dici noia. Alii aūt duobus ea diuis bellicis impositis. In hoc itaq; dei templo saltans puella subito sit diuia. Atq; relinquēs chorum in aditū dei currit. Prægnāsq; deide ex deo: ut omnibus uisum est: facta filium parit Modium noīe Fabidium cognomīe: uir factus forma quidem fuit non hominis: sed diui. Fuitq; bello oium clarissimus. Capit deinde Cupido cōdendæ urbis: magnāq; manum cōgregās uicina loca icolētium: Breui admodum tpe eas cōdidit: quæ nūc uocantur Cures: hoc noīe: ut nōnulli scribūt ex deo: cuius eum filium sermo erat urbi impositā: ut autē alii tradūt: a cuspide: quires. n. sabini cuspides uocāt. Zenodotus aūt Trozenius hystoricus: imbricæ gentis idigenas habitasse ait circa agrum reatinum uocatum. Pulsos deinde illinc a pelasgis in hanc terram aduenisse: ubi nūc habitāt: mutanteq; nomen simul cum loco: uocatos esse pro umbris sabinos. Cato aūt nomē sabinoꝝ: genti impositum esse ait: ex sabino Sangi diui gentilis. Hūc aūt Sangum a quibusdā Pistū uocari atq; in patria eorum habitatione fuisse asserit uicum quendam uocatum Testrunam: prope urbem amyternam positum: ex quo mouentes tum sabinos in terram ait Rheatinorum irrupisse: habitātibus simul cum eo aboriginibus. Vrbemq; eorum clarissimam Cotynas bello captam occupasse. Atq; ex rheatino agro colonos emittentes & alias condidisse urbes: in quibus habitabant sine muris: & hanc ipsam: quæ Cures dicuntur. Regionem autem obtinere eos distantem ab adriatico quidem mari ducentis ferme: & octoginta stadiis. A tyrreno uero ducentis & quadraginta. Longitudinem autem eius esse ait Paulo minus stadiorum mlle. De alio sermone qui in hystoriis est de laconibus qui illuc se transtulere diximus in primo libro in eo uersu. Protinus oebalii retulit arma tāti. Iamq; fere raptæ iam inceperant raptæ matres esse: cum ex romanis filios peperissent: protractaq; erant diutius bella. Cumq; sæpe ambiguo marte pugnatum esset. Deindeq; essent acies ad pugnam instructæ. Mulieres quarum causa bellum erat: conuenientes sine uiris in quēdam locum: & consilia conferentes: ut Dionysius refert in ea fuere sententia: ut uerba ipsa de reconciliatione apud utroscp inciperent. Re ad senatum delata placuit eas legationis munere fungi. Harum princeps Hersylia fuit: quæ longa & miserabili ratione postulauit ut uiris suis pacem concederent. Vnde commoti sunt sabinorum animi: & fœdera inita sunt. Plutarchus tacuit legationem hāc. Sed inquit. Cum ambæ acies firmato impetu constitissent: mira res quædam: & spectatione digna stuporem omnibus attulit. Nam raptæ sabinorum uirgines cum id uidissent: raptis in ulnis infantibus: passisque crinibus: diuino quodam instigante spiritu cum lachrymis tac gemitu per medias acies peruolant. Exhorrentes modo patres: modo uiros: ut fœdatas iam acies dirimerent: & parcerent sanguini. Cuius rei admiratione moti: sistunt aciem tela comprimunt: iras mittunt: animos colligunt: cætera paulo post.

Iamq; fere raptæ matrū quoq; nomē habebāt
Tractaq; erant lōga bella ppinqua mora:
Conueniunt nuptæ dictam iunonis in ædem
Quas inter mea sic est nurus ausa loqui:
O pariter raptæ quoniā hoc cōe tenemus
Non ultra lentæ possumus esse piæ:
Stant acies sed utra dii sint pro parte rogandi
Elígite: hinc coniunx hinc pater arma tenet:

¶ Raptæ matrum quoq; nomen habebant: omnes raptæ iam fere pepererant poterātque non solum raptæ sed & matres uocari. Dictam iunonis in ædem: in templum iunonis quo se conuenturas constituerant condixerantq;. Est sane conditum quod in communi est dictum auctore Festo. Quas inter mea sic ē nurus ausa loqui: Hersiliam dicit ex qua legimus Romulū duos filios suscepisse. Sed sciendum omnes uirgines raptas: ut placet Seruio: excepta Hersilia, quam sublatam a Hersilia marito Romulus sibi fecit uxorem. Hanc quidam aiunt Hostilio claro inter romanos hominī nupsisse teste Plutarcho. Quidam ipsi Romulo in matrimonium cessisse & ex eo Promam & Abyllum peperisse. O pariter raptæ: exequat se inferioribus ut beniuolētiam aucupetur & quod uult facilius persuadeat. Non ultra lentæ possumus esse piæ: si lentæ fuerimus ac non exequamur cito quod faciendum est erimus & impiæ. Sed utra dii sint pro parte rogandi Elígite: proponit duo quorum neutrum eligendum est: ut quæratur tertium, i. pax qua nihil est salubrius.

ANT. FAN.

PAV. MAR. Clamq; raptæ: puellæ sabinæ. Habebant fere: quasi nomen quoque matrum: iam pepererant: ut quæ raptæ dicebantur: matres quoq; uocabantur: quib⁹ iā nati erant filii. Et bella propinqua: bella a propinquis: & affinibus illata. Erant tracta: pro protracta: & dilata. Longa mora: longo tempore uti: & in natali romano dictum. Pugnatumque diu dubio discrimine: donec mater erat: quæ uirgo fuit: quæ rapta sabinis. Nuptæ sabinæ: & cætere iam romanis nuptæ. Conueniunt coadunantur.

In ædem iunonis: in templum iunonis. Dictam constitutam ab ipsis. Inter quas: nuptas. Mea nurus: Hersylia: cuius paulo ante meminimus: quæ erat uxor Romuli: ideo nūc mars suam nurum appellat. Sic est orsa loqui: sic fari cœpit. O pariter raptæ: proponit hersylia i mulierum cœtu quæstionem cum utrinque staret ad prælium instructa acies consultarent quid decernendum esset: an uiduæ fieri uellent: an parentibus orbæ. Si enim patimur uiros uincere: efficiemur orbæ parentibus. Si parentes: efficiemur uiduæ: ut utrumque a nobis euitetur: pacem inter utrosque tractemus. Efficax fuit hæc Hersyliæ propositio: quando quidem utrūque euitandum esse facile persuasit. O raptæ pariter: quæ simul mecum raptæ fuistis. Quoniam tenemus hoc commune: quonīā hæc c nota omnibus cōmunis est: qa simul raptæ fuimus. Nō possumus ultra lente: tarde. Esse piæ: quasi nō possumus ulterius differre: & dissimulare pietatem quam hinc parentes: hinc exigunt uiri. Stant acies quasi iam ad pugnam instructi exercitus hinc parētum: hinc utrorū sunt. Sed elígite: quasi maturo cōsilio discernite: & deliberate. Pro utra parte: pro qua duarum partiū. Dii sint rogandi: an pro utris: an pro parentibus. Hinc ex hac parte. Coniunx tenet arma: q̄si hic uiroꝝ exercitus ē instructus. & ad pugnam paratus. Hinc tenet arma pater. ex altera parte parentes armati manus sunt ad pugnā collaturi. Est quærendum: qua si illud inquirendū quod melius esse ducatis. An malitis potius uelitis.

ANT. FAN. ¶Viduæ fieri malitis an orbæ: uidue parẽtum uictoria occidẽtibus uiris: orbæ uincẽtibus maritis. Cõsilium dederat: quale id uerat sequẽtia idicant. Crinesq; resoluũt: ad mouẽdam misericordiam ut iterea ad templum nõ æquæ Palladis ibant crinibus iliadis passis. Luius sabinæ mulieres quarũ ex iniuria bellum ortum erat crinib us sparsis scissaq; ueste uincto malis muliebri pauore ausæ se iter tela uolãtia iferre ex trãsuerso impetu facto dirimere ifestas acies. Pignora chara: ga nihil magis amatur a parẽtibus q̃ filii qui sunt pignus parẽtum. Quasi sentirent: quasi itelligerent rem quã p ætatẽ re uera telligere nõ poterant. Posse coactus erat: exprimẽte uagitu primam aui litteram.

Quærendũ est uiduæ fieri malitis an orbæ
Consilium uobis forte piumq; dabo:
Comsilium dederat: parent crinesq; resoluunt
Mœstaq; funesta corpora ueste tegunt:
Iam steterant acies ferro mortiq; paratæ
Iam lituus pugnæ signa daturus erat:
Cum raptæ ueniunt inter patresq; uirosq;
Inq; sinu natos pignora chara tenent:
Vt medium campi scissis tetigere capillis
In terram posito procubuere genu:
Et quasi sentirent blando clamore nepotes
Tendebant ad auos brachia parua suos
Qui poterat clamabat auũ tunc deniq; uisum
Et qui uix poterat posse coactus erat;

PAV. MAR. ¶Fieri uiduæ: uiris diuise: quasi an uelitis potius amittere uiros. An orbæ: sine parẽtibus orbum enim dicim⁹ re charissima priuatum: ut qui patrem aut matrẽ: aut filios: quasi lumẽ amisit. Dabo: ego. Vobis cõsilium forte: q̃ laudẽ fortitudinis & magnanimitatis mer eaf Et pium: cũ laude quoq; pietatis. Cõsilium dederat: Hersylia id cẽsuerat: ut legatiõis officium sumeret: aut ut poeta: & Liui. asserũt: ut in medias acies irent. Parent: obediũt cætere oẽs hersyliæ. Et resoluũt crines: dissoluũt & pandũt capillos. Et tegunt corpora mœsta: mœstitiam præ se ferẽtia. Veste funerea: lugubri: qualis est usus i funere parẽtum aut uirorum. Iam steterãt acies: de hoc ita Liuius inquit. Sabinæ mulieres: quarũ ex iniuria bellum ortum erat: crinibus sparsis scissaq; ueste uicto malis muliebri pauore: ause se inter tela uolãtia iferre. Ex trãsuerso impetu facto dirimere infestas acies: dirimere iras: hinc patre: hinc uiros orantes: ne se sanguine nefando soceri generiq; respargerent: ne parricidio macularent partus suos: nepotum illi liberorum hi progenie: si affinitatis inter uos: si coniugii piget in uos uertite iras. Nos causa belli: nos uulnerum ac cædium uiris ac parẽt. bus sumus. Melius peribimus q̃ sine alteris uestrum uiduæ: aut orbæ uiuamus. Plutar. uero sic loquentes introducit. Quid mali fecimus uiri? Aut quid deliquimus patres? Nec dum satis de nobis sumptum supplicium est? cum in tantum dedecus ac ignominiam deuenimus: ut amisso pudore & pudicitia alienis uiris raptæ præmeremur: nisi & hanc quoq; iuprem am oium: ac infœlicissimã calamitatem: uestro telo uestro sanguine perferamus. Si uindicandum erat horum scelus. Si ulciscẽda iniuria. Si redimenda tanto sanguine captiuitas nostra. Cur nõ ab initio aduersum nequissimos hostes uenistis? Cur cõtẽpsimus: cũ recẽs erat scelus: & adhuc pudorem & uirginitatẽ nostrã ira sua limina tuebamur. Sed expectastis, ſ. ut cum his uiris aliquo pignore deuicti remur. Quo maiori postea mœrore: ac molestia: & maritis iam factis patribus: & uobis afficeremur. Quippe quæ tam nefando ſlio: tã ifestissimo ferro: cõi sanguini ac parricidio partus nostros fœdari itueamur. Heccine est paterna pietas? Hiccine liberorũ amor. Heccie cõnubiis fides? si salutẽ nostrã petitis: si libertatem q̃ritis: si pietatẽ colitis: mittite hos aios: mittite hæc arma quæ nõ nisi in generos uestros quasi i proprium sanguinẽ cõtulistis. Neue finite: ut sine his uiris uiuamus: ex quibus iã & liberos genuimus & beniuolẽtiã: & charitatẽ cõparauimus. Neue in aliã seruitutẽ ac calamitatẽ cõcidamus. Hæc hersylia unaq; cum cæteris locuta est. Iamq; steterãt acies: istructi suis ordinibus ad pugnã fuerãt exercitus. Parate ferro: armis exercendis. Et morti ad mortẽ: quasi ad iferenda: suscipiẽdaq; uulnera & mortem. Iam lituus erat daturus signa pugnæ: tuba erat clangore ad pugnã acies mortuat nam cum primũ insonuisset: cõseruissent manus. Lituus & baculus icuruus quo sedẽtes augures auibus templa designabãt: & p tuba ẽt incurua ponit. Virgilius. Et lituo pugnas isignis obibat & hasta. Et lituus ille Romuli baculus: q̃ post romulũ i medio incendio integer mãsit. Sed de eo alias. Cum rapt æ mulieres: quæ raptæ fuerãt. Veniunt iter patres & inter uiros: irrupuere in medias acies: ut in natali. Tum pperata manus cõserta p agmina passis Crinibus ante patres caros iterq; maritos: Ger manosq; ruunt: & dulcia pignora natos. Ostentãt: cœlũ magnis hinc q̃stibus implẽt. Et tenent in sinu natos: quasi ferũt filios ex romãis natos cõplexos: Cara pignora: qa nil carius filiis: Vt: postq̃ Tenuere medium campi: quasi fuere in medio campo: ubi paratæ erãt acies. Capillis scissis: & passis: & scissis crinibus. Procubuere: iſlexere se. Genu in terrã posito: more supplicũ ante deos: & reges summos: & Diony. post legationẽ & Hersyliæ uerba iquit his dictis pcubuerunt oẽs ad regis genua: simul cum filiis permãseruntq; humi prostratæ donec eas astãtes erigerẽt: moderata oia p utribus se facturos polliciti. Ita nũc poeta pcubuisse eas d cit. Et nepotes: ipsi ifantes: quos in ulnis ferebant mulieres. Tendebãt extendebãt. Parua brachia ad auos suos: ad sabinos. Blãdo clamore: le-

ni uagitu: quo animos mentes ad miserationem alliciebant. Quasi sentirent: quasi cognoscerẽt ipsos: aut quasi sentirent de qua a matribus agebatur. Qui poterat ex illis infantibus. Clamabat auum: qui erat bimus aut trimus: ut per ætatem posset uerbum pferre: clamabat auum ẽt si uerbum non proferebat. Vagiebat: & allusit poeta ad puerilem uocem: nam illa est a a sic prima littera uidebat auum clamare. Tum deniq; ultimum: quem tandem tum primum uiderat. Et qui non poterat: tunc uagire: aut clamare. Erat coactus posse: cogebatur a matribus ut uagiret: & clamaret.

Tela uiris animiq; cadunt: ui pietatis quæ penitus & in penetralibus animi recõdit. Liuius mouet res tum multitudinẽ tum duces: silentiũ & repẽtina fit quies. Soceri generis: socerũ dicti sunt q̃ sibi generum associẽt. Generi q̃ assumãt generãdi causa. Scutoq; nepotem fert auus: hic scuti dulcior usus erat:
Inde diem primasq; meas celebrare calendas
Oebalides matres non leue munus habent
Aut quia committi strictis mucronibus ausæ
Finierant lachryms martia bella suis:
Vel quid erat de me fœliciter ilia mater
Rite colunt matres sacra diemq; meum:
Quid q̃ hyems adoperta gelu tũ deniq; cedit

ANT. FAN. Soceri Generi Auus Nepos Sabini a lacedæmoniis oriundi Oebalii Gur matrone calen. martias colebant.

nis: quo & aliæ matres ad imitationem Sabinarum hoc idem facerent. Vel quia Romulus Martis filius fuit: & Martia bella finierũt. Secũda est: ut fauore Martis eam fœlicitatẽ cõsequerẽtur i filiis quã uidebãt is deus iliæ concessisse: quæ a marte cõpressa romulũ summe fœlicitatis filium peperit. Tertia deinde subiũgit q̃d mẽse martio terra fœcũda est quales matrone fieri cupiũt. Item quarta q̃ calẽdis martiis Iunoni Lucinæ templũ datũ est ad Exquilias. Additur & quinta q̃ mars Iunonis dicitur filius quæ cõiugiis præest.

¶Tela uiris animiq; cadũt. & Liui⁹ Mouet res tum multitudinem: tum duces: silẽtium & repentina fit quies. Inde ad fœdus faciendum duces pdeunt: Nec pacem modo sed ciuitatem unam ex duabus faciunt: regnum consotiant: imperium omne conferunt romã. ita geminata urbe: ut sabinis tamen aliquid daretur quirites a curibus appellati: & reliqua eadem fere ab aliis quoq; referunt. Tela & animi cadunt uiris: concidere arma e manibus illorum: & hostiles animi cõmoti supplici ſliaq; oratiõe & nepotum aspectu. Et remotis gladiis: reiectis utrinq; ensibus. Soceri: sabini. Dant manus generis: romanis. Et accipiunt: quia alter alterius dextram tangebat: generi aũt & nurus appellatione: ut Vlpia. inquit: Sponsus quoq; & sponsa cõtinentur. Item soceri & socrus appellatione sponsorũ parentes cõtineri uidenf: & titulo de uerborũ signi. Generi iquit appellatione & neptis & pneptis: tã ex filio quã ex filia editarum: ceterarumq; maritos contineri manifestũ est. Et tenẽt: ipsi sabini parentes. Natas: filias. Laudatas: dignas laude: aut laudatas: & cõmendatas ab earũ pietate: q̃ bellum direme runt & honores ob id habiti: ut ab ipsis. xxx. curiæ denominarenf: licet sint qui aliter sentiant. Præterea ut ab omni labore essent libere pterq̃ a lanificio. Auus: sabinus. Fert nepotẽ scuto iponebat: & ferebat nepotem scuto: uelut in cuna. Hic usus scuti: inferendo in cõcordia: & pace nepotẽ. Erat dulcior: quã fuerit in discordia: & bello. Inde: ex illo. Matres oebalides: laconicæ: ideſt sabine. Nam ut Plutarchus inquit. Sabini lacedemoniorũ colonias fuisse uolunt. Sed de hoc in primo latius. Habẽt nõ leue munus: habent ipse sabine matres: & ab his pgenite magnum hoc munus. Celebrare diẽ & primas meas calendas: diem calendarum martiarum: mihi dicatarum. Sacrificabãt Marti matres romanæ calendis martiis: nõ quod eo die essent consualia: sed in honorem Martis. Nam ut Plutarchus inquit. Constat tantum facinus a romanis perpetratum die octaua ac decima mẽsis sextilis: quẽ nũc Augustum uocant. Qua quidem conso consualia festa celebrabant. Hæc ille in uita romuli. Sed ut ostẽdit in pblematibus problemate. xlvii. Eo die consualiorũ equos & asinos coronis exornãt: & otiari sinunt: & has rationes adducit. An q̃ Neptũno equestri diem festum agunt. Asinus aũt ppter equũ pari fruitur licentia. An illud potius q̃ instituta nauigatione: cum multa nauibus ueherentur otium quoddam: ac remissio iumentis data est. Aut quia: hac ratione matres marti sacrificant: uel qa ausæ ingredi medias acies: bellis finem imposuere. Vel iliæ recordatione: q̃ ex me romum peperit. Aut qa ausæ sunt ipse matres. Committi strictis mucronibus: cõmittere se euaginatis ensibus. Finierant martia bella: finem imposuerant bellis: qbus ego præsum: Suis lachrymis: fletu & q̃rellis suis. Vel quod ilia: uirgo uestalis: Numitoris filia. Erat de me mater: pepererat ex me romulum. Fœliciter: quia fœlix fuit ille partus: qui erat tantam urbem posituru. Matres: romanæ. Rite: ex ritu & consuetudine. Colunt sacra: & diem meum. celebrant & sacrificant mihi calen. martiis. Quid quod hyems: tertia ratio cur matres celebrant calen. martias? quia tunc est tempus fœcundum quo omnia putrescere incipiũt: & procreare suos fœtus. Et quæ fœcunda est: aut fœcunda esse cupit: ptincipium

fœcundi temporis colit inde matres marti eo die sacrificant. Quid dicam scilicet? Quod hyems hyemale tempus. Adoperta gelu: quasi quæ terras glacie & niuibus tegit. Tunc denique cedit cū ego referam uernum tempus cedit tunc hyems. Et ntues lapsæ: collaptæ quasi in aquas resolutæ la buntur. Sole tepente: qui cum tepidior sit q̄ in hyeme fuerint.

ANT. FAN. ¶ Et pereunt lapsæ sole tepēte niues: Virgi. Vere nouo gelidus canis cum montibus humor liquit. Vuida gēmatuuidū est qđ aliqđ humoris habet itrinsecus. Vñ uua dicta existimat: nam humidū est qđ humorē habet extrisecus. Militiā uotaq̄: desiderat mulier partum sicut & miles plium q̄uis nō sine periculis illa ad partū hic descēdat ad plium. Excubias ubi rex romanus habebat: scripserūt qdā (ut ait Varro) Exquilias ab excubiis regis dictas. Alii q̄ excultæ a rege Tullo fuerit. Seruius enim Tullus: quē Solinus exquilinū dicit Quirinalē & Viminalem colles urbi addidit & auxit exquilias teste Lluio: Ibiq̄ ipe ut loco dignitas fieret habitauit: ubi & Virgi. domū habuit auctore Seruio iuxta hortos mœcenatis: q̄ eo in loco ab eo constituti sunt ob aeris salubritatem cū Exglina regio añ sepulchris uacaret. Ab exgliis exglina dicta ē una quattuor tribuū i quas urbs a Seruio Tullio diuisa est. Eæ fuerunt Suburbana. Palatina. Collina. Exglina. Sane Romulus bello sabino in exquiliis excubias ægit: unde exquiliæ dictæ. A nuribus latinis: nurus eo q̄ nubant dicunt nomē accepisse. Publica facta: Sacra ta: neq̄ enim existimare debemus unius diei spacio & cœptam ædem & perfectam fuisse. Festus auctor est Iunonis ædem calendis martiis coli cœptam. Quid moror: descendit ad ultimam rationem: qua docet ture fieri ut matronæ calendas martias colant.

Vuidū. hūidū: Exgliæ. Nurus: Iunonis ædes.

Et pereunt lapsæ sole tepente niues:
Arboribus redeunt detonsæ frigore frondes
Vuidaq̄ in grauido palmite gemma tumet
Q uæq̄ diu latuit: nunc se qua tollat in auras
Fertilis occultas inuenit herba uias:
Nunc fœcūdus ager pecoris nūc hora creādi
Nunc auis in ramo tecta laremq̄ parat:
Tempora iure colunt latiæ fœcunda parentes
Q uarum militiam uotaq̄ partus habet:
Adde quod excubias ubi rex Roman⁹ agebat
Q ui nunc exquilias nomina collis habet:
Illic a nuribus iunoni templa latinis
Hac sunt (si memini) publica facta die:
Q uid moror? & uariis onero tua pectora cāis
Eminet ante oculos quod petis ecce tuos:
Mat amat nuptas: matrū me turba frequētat
Hæc nos præcipue tam pia causa decet:

PAV. MAR. ¶ Pereunt ab ipso sole liquefactæ. Frondes densose frigore: q̄ rigore frigoris decidērāt ex arborib⁹. Redeūt arboribus: qa renasci iciplunt. Gemma uuida tumet in palmite uitis: turgescit i ipsis uitiū sarmētis: uuidum dicimus qđ hēt humorem iteriūs: sicut uua: humidū uero qđ exteriūs: gēma pro oculo uitis ponit: ut in primo diximus: ipse tn nō pōt dici uuidus: sed ex eo uuida nascunt. Palmite tenero: dixit ꝓpter redeūtem succum. Et herba q̄ diu latuit: hoc est p hyemē sub terris fuerat: Latuerat tñ aut semen: aut radices: herba uero aruerat. Inuenit herba ipsa fertilis uias occultas: nā subterraneas. Qua: parte. s. hoc est q̄bus uiis. Tollat se in auras: emergat in aera: & attollat se. Nunc uerno tpe. Nūc in uere. Ager est fœcūdus: parit fœtum: qa nascunt & crescunt fruges in spicas: fœcūdus a faciēdo dicit q̄ fructum faciat. Nūc est hora: est tps. Creandi pecoris: redit. n. amor & cōiunctionis appetitus: pecoribus ipsis: & qđ qdem: ut Cicero oſtēdit. Cōmune ē oium animātiū procreādi cā. pariunt ergo uerno tpe pecora: pstim & hædi & agni. Nūc auis parat i ramo: in ramis arborū. Tecta & larem: tecta ut sit sub frondibus. Larē nidū ut pariat in eo: & educet pullos. Iure: merito igit. Parēres latiæ romane mulieres: Colūt fœcūda tpa: celebrāt principiū ueris: hoc ē cale. meas: q̄ tpa sunt fœtus referētia. Quas: mulier. Militiam & uota hēt partus: q̄si quas studium & uotū est ipsa i pariēdo fœcūditas: nā pro militia laborē partus significat ꝓ uoto desideriū: qm partus mulierum laboriosus est & desideratus. Adde qđ excubias: quarta ratio: qa calendis martiis i ualle exquilina nuptæ templum iunoni lucinæ dedicarūt: ꝓ aslequēda fœcunditate: de quo latius diximꝰ superiore libro. Cumq̄ iuno pfit nuptis: & sit martis mater: iure ob martis reuerētiam marti mulieres calēdis martiis sacrificāt. Adde qđ ubi rex romanus agebat excubias: uigilias: & custodias: & supiore libro diximus auctore Varrōe exquilias dictas ab excubiis regis: uel ab eo qđ exculte a rege Tullo essent: Q ui colis habet nūc noia exquilias: uocant nūc exquiliæ ab excubādo: seu excolēdo. Silicin exquiliis. A nuribus latinis: mulieribus romanis. Sunt facta templa publica iunonis: publice fuere consecrata templa iunonis lucinæ: de quib⁹ superi⁹. Hae die si memini: calendis meisi recte recordor. Quid moror: qđ detineo te in mora. Et onero tua pectora uariis causis? q̄si cur affero tibi tot rationes? Quot tu petis q̄si ratio hui⁹ rei. Ecce eminet ante oculos tuos: ecce tu me uides iunonis filiū: q̄ sum huius rei causa. Mater: iuno. A mat' nuptas: pest cōnubiis: & nupte sunt illi cure: ga eas amat. Turba matrū freq̄ntat me: celebrat diem meū: & frequentes matres in aedem meā. Hæc causa tam pia: qua pie matres me colūt. Precipue: q̄si in primis. Decet nos: & me & matrē: aut me iunonis filium. Mars enim ex Iunone & gramine natus est: ut inferius dicemus.

¶ Gaudet florētib⁹ herbis hæc dea: Iuno floribꝰ gaudet: Vñ credit Mars tacto flore a Iunone cōce pt⁹. Hūc est⁹ existimare nōnullos refert Gradiuū dictū ꝙ gramie ortus sit. qđ iterprætat (ut idē ingt & nos diximꝰ supra) qa corona graminea i re militari maxime honoratiōis ē. Ego ex flore Martē cōceptū fingi existimauerim: qa læpenumero e re nullius momēti cōcipit discordia & bellū oritur. Tu nobis lucē lucina dedisti: Q uia ope Iunonis Lucinæ partus in lucē edit. Si qua tñ grauida ēt Nō expectent q̄ grauidæ sūt pariēdi tps ut tūc dicāt Iuno lucina fer opē: serua me obsecro: sed incipiant calēdis Martiis pcari Iunonē ut cū tps aduenerit pariēdi ei⁹ ope partus molliter emittat. Quis mihi nūc dicet quare cœlestia martis Arma ferāt salii mamuriūq̄ canāt: Anno octauo regni Numæ cū pestis italiā occupās Romam quoq̄ iuasisset: ferūt breue scutū e cœlo lapsū i Numæ manꝰ: q̄ se ait ex Egeria musisq̄ audisse, scutū ad urbis salutē missum seruari oportere aliis undecim ad eiꝰ similitudinē factis qbꝰ id misceret ne iternosci posset. Datū ē igit negociū Mamurio inclyto fabro sūmoq̄ artificibꝰ cæteris diffidētibꝰ deiperātibusq̄ ut similia eiꝰ ancylia fingeret. Q đ opꝰ cū ille arte exqsitissima absoluisset ita ut neq̄ ipse Numa iā icutū cœleste dignosceret & ei quodcūq̄ peteret pmiū se exhibiturꝰ pollicereť: artifex nō pecuniā sed gloriā ꝓ mercede petit ut uidelicet Salii iter carmina suū nomē canerēt: qđ p multa tpa obseruatū ē. In Salioꝝ. n. carminibꝰ cū Pyrrhichii modulo absolutis ueterius Mamurius canebat. Licet qđā dixerint ueterā memoriā canit Plutarchus & Varro scripsere. Eidē Mamurio legimus diē cōsecratū eē quo pellē uirgis ferichant ad artis similitudinē. Cōstat aūt Salios ancylia custodisse quæ hoc tpe circūferre cōsueuerūt. Erant enim Martis sacerdotes a Numa cōstituti ac dicti Saliimō ut qđā fabulant a uiro Samothrace seu mātineo: sed a saliēdo: qđ (ut inquit Seruius) circa aras saliant & tripudient. Id enim in sacris quotannis & facere solent & debent ut ingt Varro: ubi suauiter mouebāt cōuersiones ac mutatiōes celeri & crebro numero robuste leuiterq̄ reddentes. Saltabāt aūt in religionibus teste Seruio: qa nullā maiores nostri corporis partem esse uoluerūt q̄ nō sentiret religionē: nā ut cantus ad animū: ita saltatio ad mobilitatē corporis ptinebat: Hic sacerdotes (ut ait Plutarchus) induti puniceis tunicis æneisq̄ balteis succinēti æneas capitū galeas ferebāt: ac paruis gladiis arma pulsabāt: qbus ꝑm Liuiū Numa tunicæ pictæ insigne dedit & sup tunicā æneū pectoris tegmen: iidem dextra uirgā læua peltā gerebant. de qua loco suo dicemus. Virgilius eos Herculi dedit q̄uis antiqtas sacrauerit Marti: ut. Tum salit ad cā tus incensa altaria circū Populeis adsuut euincti tpa ramis. Q uod recte poetam fecisse Macrobius docet ꝙ Hercules apud pōtifices idem qui & Mars habebatur & Chaldæi stellā Herculis uocent quā reliqui oēs Martis appellāt. Salioꝝ numerū Tullius Hostilius dicit duplicasse cū Numa. xii. tm ex patriciis iuuenes spectatissimos ad id sacerdotiū legerit: quod quanti fuerit hinc facile coniectare licet. Q uod Appius Claudius ut triumphalis Salius usq̄ ad senectutem fuit: & pro gloria obtinuit ꝙ inter collegas optime saltaret. Neq̄ abhorruisse ab eodē sacerdotio dicuntur Aphricanus &. L. Flotius Bibaculus: quoꝝ posterior tulit ancylia præcedentibus sex lictoribus cū prætor esset. Hinc epulæ splendidæ atq̄ opiparæ ab Horatio saliares dicūtur: ut nunc saliaribus ornare puluinar deorum tempus erit dapibus sodales. Saliebant autem hi sacerdotes non solum circa aras sed per urbem. xii. ancylia circūferentes ne illa firmo intuitu cerni possent.

ANT. FAN. Ancilia martis ferunta salius calē. mar. Scutū e cœlo lapsum. Salii. Saliorū numer⁹ Saliares epulæ.

Ferte deæ flores: gaudet florentibus herbis
Hæc dea: de tenero cingite flore caput:
Dicite tu lucem nobis Lucina dedisti
Dicite tu uoto parturientis ades:
Si qua tamē grauida ē resoluto crine precetur
Vt soluat partus molliter ipsa suos:
Q uis mihi nunc dicet quare cælestia martis
Arma ferunt Salii: mamuriumq̄ canant:

PAV. MAR. ¶ Ferte deæ: hortat nuptas ut Iunonē colāt ferātq̄ capita sertis coronata: ꝑcenturq̄ parturiētibus adsit quo sine dolore possint partū edere. Ferte: offerte. Flores deæ: Iunōi luciuæ. Hæc dea: Iuno. Gaudet herbis florētib⁹: gaudet offerri sibi flores: & floridas herbas. Cingite coronate. Caput ue strū de tenero flore: sertis ex tenellis floribꝰ cōtextis. Dicite: uos nuptæ. Tu lucina dedisti nob⁹ lucē: qa te duce ad lucē uenimꝰ. supiore libro diximꝰ Iunonē lucinā dianā eē: licet Diodo. Lucinā Iunonis filiā dixerit: & alio i loco poeta lucinā a Iunone missā & hic ꝓ Iunone itelligi uelle demōstrat rō ē q̄ ex Macro. sumit: ueteres putasse Iunonē & lunā eādē eē: qa luna p aerē meat: uñ ὁρτεμὶς nūcupauerūt ἀερότομον qđ aera secat: & Iuno aeris arbitra ē cui mēsiū initia cōsecrarūt ut i. i. libr. diximꝰ. Dicite tu Iuno. A des uoto pturiētis cū a pturiēte uocaris fer opē & seruā illā. Tñ siqua ē grauida: cū cal. ita Iunonē nupte ꝑcant dūt siqua ex his grauida eēt. Precet crine resoluto: crinib⁹ solut⁹ & passis. Vt illa: lucina. Soluat pt⁹ suos: i cluso ptū soluat ut edere possit. Mollit leniē & sine ullo dolore.

Q uis mihi nūc: hacten⁹ cū marte locut⁹ ē: nūc scriptur⁹ festū saliorꝝ egeriā nymphā iplorat de qua paulopost. Et ut supi⁹ diximꝰ. Numa sacroꝝ istitutiōes i octo ptes diuisit. Sexta ps ut alycarnase⁹ in qt his distributa ē: q̄ uocāt a romanis salii quos Numa ex patriciis creauit Iuuenes. xii. spectatissimos deligēs: quoꝝ sacra manebāt i palatio: uocatiꝝ palatini: hi qđē agonales: a qbusdā collini dicti: quorū sacrariū erat i collino mōte post numā ab hostilio rege cōditū ex uoto: hi saliꝰ oēs saltatores & laudatores armatoꝝ deoꝝ. Tunicas uersicolores balteis succincti æneis, apices capitib⁹ iponētes pilleos altos quos græ. cirbasias appellāt: accincti oēs gladio: dextra lāceā: aut uirgā tenēt: leua peltā thraciā: ea ē

scuti cuneati ſpecie arctiora habentis latera qualia ferunt apud græcos: quſ curetum ſacra perficiunt unũ ineſſe dicũt cœlo demiſſum: inuẽtũq; in regia Numæ: nemine inferẽte: nec uiſa apud italos tali forma: ueritũ Numã inſidias: & furta ancilia huic cœlesti ſimilia: multa paraſſe dicũt. Cum Mamurio quodã opifice: ita ut incerta inſidiaturis: & indiſcreta fieret diuini illius natura: nec iternoſci poſſet: & reliqua. Hæc aũt a poeta multis uerſib⁹ explicanẽ Feſtũ uero ipm calendis martiis celebrabaſ. Sed cætera q̃ ad rẽ factũt ſuis in locis referem⁹. Quis nũc dicet mihi: quaſi a quo diſcere potero. Quare ſalli martis: q̃ ſacerdotes ſunt martis. Ferant arma cœleſtia: ancilia ipſa: & illud quod e cœlo cecidit.

Mamuriũq; canant: cantando mamurii nomen repetunt. Voluit.n. ipſe mamurius in mercedem clypeorum: quos fecit inſtar illius cœleſtis cani carminibus ſaliorum. Sed de eo paulo inferius.

ANT. FAN.

¶Nympha mone: iuocat Egeriã oium Numæ cõſiliox cõſciam cũ qua is credi uoluit ſe hẽre cõgreſſum ac frui ſecreto ei⁹ colloquio ut cõſilia qb⁹ reſp. ab eo rege adminiſtrabaſ maximã auctoritatẽ hẽrent. Cæterꝝ nõnulli eũ hydromãtia uſum exiſtimãt ut futura præ noſceret. Nemori ſtagnoq; opata Dianæ:

Nympha mone nemori ſtagnoq; opata diane
Nympha numæ coniunx ad tua feſta ueni:
Vallis Aricinæ ſilua præcinctus opaca
Eſt locus antiqua relligione ſacer:

Artemiſium. Taurica a tauris. Faſcelis Nemorẽſis diana. artemis operari. Aricia. Cynthianum.

Artemiſium dicit Dianæ lucũ ut inqt Strabo: cui⁹ tẽplũ filua circũdata: cui lacus more pelagi fluctuans adiacet. Dicebaſ aũt id tẽplũ ædificiũ Tauricæ ubi Oreſtes Dianæ ſimulachrũ collocauit: qđ e Scythia Taurica creditẽ attuliſſe ſic dicta a tauris loco eius regionis: ut Eſt locus in ſcythia tauros dixere priores. Id ſimulachrũ faſce cælatũ dr quo tpe ab Oreſte ſurreptũ eſt. unde Dianam faſcelidem perhibẽt nuncupatam: eadem & Aricina dicebatur q̃ haud longe eſſet ab Aricia. Item ut q̃buſdam placet nemorenſis a nemore Aricino. De quo ait Lucanus: Qua ſublime nemus ſcyticæ qua regna dianæ. Et Cato in primo originum teſte Priſciano: Lucum dianum in nemore Aricino Egerius Licinius Tuſculanus dedicauit. Hunc Artemiſiũ ueteres dixerũt a Diana quæ artemis dicitur auctore Macrobio quaſi aerotemis id eſt aerem ſecans. ipſa enim eſt Luna ut diximus ſupra. Vult aũt Egeriã eẽ dianæ aricinæ miniſtrã. Vñ ait Operata: qđ interdũ de ſacris dr auctore Seruio. eſt ſane Aricia oppidũ nõ lõge ab urbe a qua diſtare dr ad decẽ milia paſſuũ: & ppe Albã a qua diſtat ſtadiis. xx. In ei⁹ nemore oppidũ eſſe aiunt qđ hodie dicit Cynthianũ. Antiqua relligione: Quia Oreſtes in eo luco cũ iphigenia ſorore tẽplũ ſacrarunt: q̃ neceſſe ẽ fuiſſe paulo poſt Troiã dirutã & longe ante Romam conditam. Nota ſunt quæ de Oreſte poetæ fabulantur q̃uis multa ſint quorum Sophocles & Euripides meminerunt. Vnde illud eſt: Scriptus & in tergo nec dum finitus Oreſtes,

PAV. MAR.

¶Mone: inſtrue: & doceas tu me. O nympha: & periphraſi egeriã oſtendit: de qua paulopoſt. Operoſa: officioſa. Nemori & ſtagno diane: quia nympha eſt fontis: qui in nemore cinthyæ eſt ubi nũc oppidum appellatur cynthianum: cuius fontis riuulus ſtagnum init prope ariciam. O nympha o egeria. Coniunx numæ: cum qua numa congreſſum ſe habere dicebat. Veni ad tua feſta: ad ea feſta quæ tuo conſilio ſunt inſtituta. Vallis aricinæ ſilua: re laturus poeta: quæ & ubi ſit egeria facit topographiam: hoc eſt loci deſcriptionem. Locum enim eſſe dicit in aricina ualle: ubi latet hipolitus: & dianæ ſymulachrum eſt ex taurica aduectum. cui mitiore iam ritu f ũt ſacra: inde riuulus defluit. aquas egeria ſuggerit: quæ muſis grata numæ uxor & conſilium fuit. Sed quoniam exigit locus ut de egeria dicamus de ea plura repetenda ſunt. Numa accepto imperio effrenum populum relligione compeſcuit. de egeria ut Dionyſ. inquit ſermonem confinxit: Quo facilius ipſum attenderent qui diuina uerebantur & impoſitas ab eo leges prompte ſuſciperent tãquam a diis latas. Imitatus exemplũ minois cretenſis & licurgi lacedemonis: quorum alter colloquio ſe frui iouis aiebat: pergens in dictum montẽ: ubi iuppiter educat⁹ ẽ deſcẽdebat i ſpecũ ſacrã ubi leges cõponẽs: quas a ioue accipere affirmabat: illas ad populũ ferebat. Licurgus delphos pfectus: doctũ ſe cẽ ab Apolline dicebat legũ conſtitutionẽ: quas lacedemoniis tradebat. Sic numa egeriã deam pfereba: &c. Et Liui. inqt. Simulat ſibi cũ dea egeria cõgreſſus nocturnos eẽ: Eius ſe monitu q̃ acceptiſſima diis eẽnt: ſacra inſtituere. Et Lactan. ille firmi. Cũ antiquox ſacrificia dãnet: ſic inqt. Harũ uanitatũ apud romanos auctor: & cõſtitutor Sabinus ille rex: qui maxime alios hoium rudes: atq; imperitos nouis ſuperſtitionibus implicauit.

Quod ut faceret aliqua cum auctoritate ſimulat cum de egeria nocturnos ſe habere congreſſus. Erat quædã ſpelũcha peropaca i nemore aricino: unde riuus perẽni fonte manabat. Huc remotis arbitris ſe inferre cõſueuerat: ut mẽtiri poſſit monitu deæ cõiugis: ea ſacra populo ſe tradere: quæ acceptiſſima diis eſſent: uidelicet aſtutiã Minois uoluit imitari: q̃ ſe i antrũ iouis recõdebat: & ibi diu moratus leges tãquã ſibi a ioue traditas aſſerebat: ut homines ad parendũ non modo imperio: ſed etiam relligione conſtringeret. Nec difficile ſane fuit perſuadere paſtoribus. Itaq; pontifices: flamines: ſalios: augures creauit. deos per familias deſcripſit. Sic noui populi feroces aios mitigauit: & ad ſtudia pacis arebus bellicis auocauit. Sed cum alios falleret: ſeipſum tamen nõ fefellit. Nã poſt annos plurimos: Cornelio & Bebio conſulibus in agro ſcribe Petilii ſub ianiculo: Arce duæ lapideæ ſunt reptæ a foſſoribus: quarum in altera corpus numæ fuit: in altera ſeptem latini libri de iure pontificio. Item græci totidẽ de diſciplina ſapientiæ ſcripti: Quibus relligiones: non eas modo quas ipſe inſtituerat: Sed omnes præterea diſſoluit. Quare ad ſenatum delata decretum eſt ut hi libri abolerentur. Ita eos Qu. Petilius prætor urbanus in concione populi concremauit. & reliqua. Eſt locus præcinctus:

circundatus. Silua opaca: umbroſa. Vallis aricinæ: ab aricia: quæ diſtat ab alba uiginti ſtadiis:

Sacer antiqua relligione: hoc iõ dictũ qđ cõſecrata ibi ara dianæ ante Albã cõditã. Nã cũ Iphigenia: cui⁹ i prio libro meminim: peſſet aræ dianæ taurice i Scithia: ubi hoſpites mactabãr: appulit illuc Oreſtes: cui cũ eũ agnouiſſet pepcit. Querẽib⁹ ſcyrhis illã Oreſtẽ nõ mactaſſe: tumultũ uerita auſugit noctu cũ fratre: ab alto Dianæ ſimulachro: uen: tq; i italiã: & i ſilua aricina tẽplũ dianæ cõſecrarũt.

ANT. FAN. Hippolitus aricie latuit. Virbius

¶Hic latet Hyppolitus &c. Cũ Hippolitum eq traxiſſent laceraſſentq; Diana eũ ab iferis pæſculapiũ reuocauit ac Nymphæ cõmẽdauit Egeriæ & Virbiũ quaſi bis uirũ uocari ſuſſit. Sed re uera ut inqt Seruiꝰ Virbi⁹ ẽ numẽ Dianæ cõiunctũ: ut Veneri adonis. Nec nos moueat Horati⁹ qui ait ifernis: Neq; n tenebris diana pudicũ liberat hippolytũ quẽ Virgilius ait: ad ſydera rurſus ætherea & ſupas cœli uenire ſub auras Pæoniis reuocatũ herbis & honore Dianæ. Nõ. n. qđ Horatius dic ad illid referri dz qđ p⁹ diſtractionẽ quã ab eqs ẽ paſſus Hippolyt⁹ i uitã reſtitut⁹ dr: ſed ad cõditionẽ mortalitatis: quã añ reuocationẽ effugere nõ potuit fauore Dianæ. is fuit Theſei filiꝰ ex Antiope ſiue Hippolyte amazone q̃ aſ Pyttheũ troezene educatus ẽ De qua Oui. Hic tecũ troezena colã Pyttheia regna. Vñ nem⁹ nullis illud adiẽ eqs: Vir. i. vii. æne. Vñ ẽt tẽplo triuiæ Luciſq; ſacratis cornipedes arcenẽ eq qđ littore currũ & iuuenẽ mõſtris pauidi effudere marinis. Idẽ & ſcripſit callimachus teſte Seruio. Licia depẽdẽt lõgas uelãtia ſepes: Tabellæ pictæ ac licio ſuſpẽſæ ab his q uota ſoluerũt. Qđ & maiores nſi facere cõſueuerũt; Vñ illud ẽ Tibulli: Nã poſſe mederi picta docet tẽplis multa tabella tuis: & hac ætate nõ pauci faciũt. Scim⁹ aũt Dianã morbo affectis opẽ afferre. Quare Sicul eã (teſte Diomede) Lien appellaſt apotylio. i. ſoluo ãſi ſolutricẽ maloꝝ q̃ ea placata laborãtes morbis ſinẽ maliſ inuenerũt. Potẽs uoti: Fœmia uoti cõpos & cõſecuta q̃cq̃ petiit a diana ſæpenumero accẽſis facib⁹ ex urbe roma cõfert ſe ad artemiſiũ ut agat deæ gr̃as uel uota p̃ſoluat. Regna tenẽt manib⁹ fortes pedibuſq; fugaces: Sacerdos dianæ aricinæ rex olim dicebaſ. Vñ illud ẽ: Immitis aricia regni. Et Suetoni⁹ ait i Caligula Nemorẽſi regi qđ multos iã annos potiret ſacerdotio ualidiorẽ aduerſariũ ſubornauit. Erat ãt hic ſacerdos fugitiu⁹. fuit. n. i hoc tẽplo poſt mutatũ ritũ ſacrificioꝝ arbor q̃dã ut ſcribit Seruiꝰ de qua ifringi ramũ ñ licebat. Dabaſ tñ fugitiuis ptãs: ut ſigs ide ramũ potuiſſet auferre monomachia id ẽ ſingulari certamine cũ tẽpli ſacerdote pugnaret: q̃ fugitiuus erat (ut qđã putãt) ad imaginẽ fugæ Oreſtis q poſt occiſum re gẽ Thoãtẽ i regione Taurica cũ ſoror iphigenia fugit & ſimulachrũ inde ſublatũ haud lõge ab Aricia collocauit. Dabaſ aũt facultas dimicãdi q̃ſi ad priſtini ſacrificii reparationẽ: aſ Tauros. n. Diana humano ſanguine placabaſ cui trãſlatæ i nemus Aricinũ ſeruos tm aliq̃ imolarũt. Sed cũ poſtea romanis ſacroꝝ crudelitas diſpliceret Diana ad Laconas trãſlata dr ubi ſacrificioꝝ cõſuetudo adoleſcẽtulox uerberib⁹ ſeruaſ q (ut ſcribit Cicero i. ii. Tuſcu. q̃nũ) ad arã ſic uerberãſ ut multus e uiſceri⁹ ſanguis exeat: quoꝝ nemo exclamat. nemo ingemiſcit cũ qđã uerberib⁹ afficiãtur ad necẽ. Eũdẽ tẽpli ſacerdotẽ fugitiuũ fuiſſe Strabo quoq; teſtaſ his uerbis: Barbaricus qđã ſcytaq; circa tẽplum mos obtinet q. n. uictime mactator prius extiterit ſacerdos inſtituiſ fugitiuus qđã uir gladiũ tenens & inſultus ſemp circũſpectãs ad tutãdũ ſtrenue parat⁹. Sane mutatũ ſacrificii ritũ oñdit Vir. in. vii. æne. cũ ait: Pinguis ubi & placabilis ara Dianæ. Sciẽdũ igiſ fugaces pedibus hic accipi fugitiuos. ga non niſi fugitiuus ſacerdos ſiue Rex creari poterat. Nã ſi diceres regnũ tenere ſtrenue pugnãtes ac celeriter fugientes: nõ recte acciperes ſenſum auctoris: reluctaretur q̃ tibi & Seruii & Strabonis auctoritas. Quomodo. n. ad tutandũ ſtrenue paratus eſt qui fugit? Vel quomodo fugitiuum uocat Seruius qui cum ſacerdote regnum obtinente nondum monomachia pugnauit?

Tabellæ pictæ in templis Lien. Fœmiæ accenſis facibus aricia curre bant. Rex nemorẽſis Oreſtis fuga. Dianæ Thauricæ ſacrificium.

PAV. MAR.

¶Hic in hac ſilua. Latet Hippolitus: Tehſei ex Hippolyta: quæ Anthiope filius. Diſceptus loriſ habenis. Equorum: ideſt ab equis frenatis. & loris implicitis: tractus laceratuſq; eſt & quãuis Cicero fabulam eſſe putet hiſtoria tamen fuit: ſed in tragœdias: ſic & in fabulas relata. Phœdra deucalionis cretenſis filia: Theſei uxor ob denegatum ab Hippolito concubitum: cum uitro appetiti concubitus falſo accuſat. Theſeus: cum eſſent ſibi tria uota a Neptuno cõceſſa: ut in fabulis eſt Hippolyti interitum optauit: de quo apud Annæum in Tr. genitor æquoreus dedit: Vt uota prono trina concipiam deo. Et inuocata munus hoc ſanxit ſtyge En perge donum triſte regnator freti nõ cernat ultra lucidũ Hippolytus diem: Adeatq; manes iuuenis: irato patre. & reliqua. At neptunus monſtrũ ingens imiſit: quo exterriti equi Hippolyti: fugiẽtes eũ diſiecere: & loris iplicitũ laceruere. Sed ut in hiſtoriis legimus: Cum ferretur curru Hippolytus: tei audita nouercæ calumnia labenti animo: frena e manibus exciderunt. Turbati equi: excuſſis habenis: currum præcipitem egerunt. Quo effracto Hippolytus ueſtibus implicitus atq; ad terram delatus interiit. Poetæ uero eum Aeſculapii ope reuexiſſe dicũt. Virbiũq; mutato nomine appellatũ: de quo alio loco dicetur. Retinereq; Dianã Aricinam eũ apud ſe dicũt. Alii egeriæ cõmendatum: quod oſtendit etiam Virgi. in fine ſeptimi æneidos

rum:cum dicat egeriæ nemoriq; religatū: Appellatūq; Hippoly tū uolūt ab ἵππος equus & λύω la cero:seu discerpo. Vnde:ex quo. Illud nemus aricina silua. Aditur nullis equis:ex eo qđ equi iuuenem discerpserunt:illud nemus ingredi non possunt:& Virg. Vnde etiā triuiæ templo lucisq; sacratis Cornipedes arcentur & litore circū. Et iuuenē monstris pauidi effudere marinis. Litia dependēt uelā tia:tegētia. Longas sepes:alligabantur tabellæ inscriptæ liciis:& appendebanť sepibus:uota testātes. Sæpem a septēdo dicimus:& plura sunt genera sepimētoꝝ de qbus agit Varro in re rustica.& multa tabellæ:inscripta nominibus seruatoꝝ. Est posita meritæ deæ:dianæ quæ uota exaudiuit. Sæpe sœmina potens uoti:hoc est uoti compos. Redimita frontē coronis:hoc est coronata. Portat faces lucētes ab urbe:portat faces accēsas ex urbe Ariciam cū assecuta eēt:qđ uoto optabat. Regna tenent fortes:regnū appellat poeta:eo qđ sacerdos triule illic rex uocabať:& sicut dicimus aricią nemoralem ita & regē nemorēsem:& regna dianæ dicta. Lucanus in tertio pharsaliæ: Qua sublime nemus:seythicæ qua regna dianæ:& in sexto:Parua myiceneæ quātū sacrata dianæ Distat ab excelsa nemoralia roma:& Suetonius in uita. C. Caligulæ Nemorensi regi qđ multos iam annos potiretur sacerdotio:ualidiorem aduersarium subornauit.sic & naso regna dixerat. Fortes:ergo. Manibus tenent regna:ipsius dianæ. Et fugaces pedibus:ille enim efficiebať rex:q & uiribus corporis:& pedum celeritate præstaret. opus enim erat dimicatiōe:& qui ualidior erat:alterum pellebat. Strabo cum de hoc agit:ita inquit: Est & diane lucus:idest Artemisium:sic enim uocant:e sinistra uiæ regione:ex aricia ad arcinam siluam conscendentibus:quod templum nominant ædificium Tauricæ: Nā barbaricus quidā:scytarūq; circa tēplū mos obtinet. Qui enim uictimæ mactator prius extiterit:Sacerdos instituitur:fugitiuus ḡdā uir:gladiū tenens:& insultus semp circūspectans:ad tutandum strenue est paratus. Templum autem silua circūdat:cui lacus instar pelagi fluctuās adiacet. Circū:circa mōtanū imi net supercilium continenter:unūq; prælatū. Caua inde regio tēplū aquā q excipit. Fontes spectare licet:e qb⁹ lacus expleť. Horū sacra sub cuiusdā dæmonis appellatiōe babent hoc in loco scaturigines obscuræ sunt:& reliqua. Hæc uerba Stra.indicant eum lacum montibus circūdatum:qui est ultra albăm. Vbi est ab uno latere oppidū cynthianū:ab altero nemus:sic.n.alterū oppidū nūc uocāt. His locis aliqñ adolescenti mihi delitiæ fuerant æstiuæ:iam diu ab illis abfui. Verꝝ in eodē tēplo olim hūana uictima imolabať. Sed cū postea ut honoratus inqt romanis sacroꝝ crudelitas displiceret: quāq; serui imolarenť ad laconias ē diana trāslata:ubi sacrificii cōsuetudo adolescētulorꝝ uerberib⁹ fuať:q uocabatur βωμὸς μαστιγίας quia aris superpositi contendebant:qui plura possent uerbera sustinere.

ANT. FAN. ¶Et perit exemplo post mō quisq; suo:Qui cæde aliena Rex Nemorēsis creatus est:cū occurrit fortior aduersarius priuatur & regno & sacerdotio dum interficitur quemadmodū & ipse alium interfecit. Incerto murmure q uix percipitur sensu aurium. Hic riuus fluuit e fonte cuius nympha putatur Egeria. Dea grata camenis:Liuius camœnis eum lucum sacrauit q dearum sibi concilia cum coniuge sue Egeria essent:Plutarchus in Numa:Præterea opus esse camenis locum eum & quæ circum locū prata sunt sacrare quo frequenter ad suum cōgressum ueniant. Hæc Numa ex Egeria audisse apud eundem inquit auctorem. Lege utrunq;.

Et perit exemplo post modo quisq; suo:
Defluit incerto lapidosus murmure riuus
Sæpe sed exiguis haustibus inde bibit:
Egeria ē quæ præbet aquas dea grata camenis
Illa Numæ coniunx consiliumq; fuit:

PAV. MAR. ¶Et quisq;:ex illis regibus nemorensibus. Postmodo poterit suo exemplo:quia ualidior alios opprimit. Defluit per lucum cynthie. Riuus lapidosus:inter lapides fluens. Incerto murmure:quasi tā leui susurro:ut uix auribus percipiatur. Inde:ex eo riuulo. Sæpe bibi sed exiguis haustibus.bibi sæpe:sed parum aquæ hausi. Egeria est quæ prebet aquas:quasi egeria est illius fontis nympha:q aquas fundit. Dea grata camœnis:musis:nam ut Pomp.inquit camœne musæ a carminibus sunt dictæ uel quod canunt antiquorum laudes:uel quod sint castæ mētis præsides:sed poeta egeriam camœnis gratam dixit:q alii putauere eam esse unam ex musis:uel quia locus ille camœnis est consecratus.de quo Iuius inqut. Lucus erat:quem medium ex opaco specu fons perenni rigabat aqua: Quo:quia se persæpe numa sine arbitris:uelut ad congressum deæ inferebat. Camœnis eum lucum sacrauit quod dearum sibi consilia cum coniuge sua egeria essent.& soli fidei solēne instituit. Ad id sacrarium flamines bigis:curru arcuato uehi iussit. Manuq; ad digitos usq; inuolutā rem diuinam facere:significantes fidem tutandam:sedemq; eius etiam in dextris sacratam esse &c. Plutarchus uero ubi de aliis agit:inquit. Annum iam octauum regnante numa morbus pestifer italiam occupans romam inuaserat:mœrentibus cunctis traditur peltam æneam e cœlo delapsam in numæ manus:in eam mirabilia quædam dixisse regem:se ex egeria musisq; audisse:peltam in urbis salutem missam. Oportere eam seruare:aliis.xi.& illius figuram effectis.Præterea opus esse camœnis lucum eum:& quæ circum locum prata sunt sacrare:quo frequenter ad suum congressum ueniant &c. Inde est illud Iuuenalis: Hic ubi nocturnæ numa constituebat amicæ:& paulopost subdit: & eiectis mendicat silua camœnis In uallem egeriæ descendimus.Egeriam uolunt dictam ab egerendo: ex eo quod Pompeius inquit Egeriæ nymphæ sacrificabant prægnantes quod eam putabant facile conceptam aiuum ege-

rere. Illa egeria. Fuit cōiunx numæ:& Cōsiliū:qđ dicebat se habere cū ea cōgressum & consulere de rebus agēdis:ut iam late ostēdimus. Principio nimiū:Numa regno ita potitus ut Titus inqt Vrbē nouā: cōdità ut:& armis:iure:legibusq;tac morib⁹ de integro condere parat:quib⁹ cum iter bella assuescere uideret nō posse qppe efferos militia animos:Mitigādū ferocē populū:armoꝝ dissuetudie ratus:Ianum & infimū argiletū:indicē pacis belliq; fecit:aptus ut in armis.est ciuitatē: Clausus pacatos circa ois populos signaret:& paulopost:ne luxuriarent ocio animi:quos metus hostiū :disciplina q militaris cōtinuerat:oium primū rē ad multitudinē iperitā & illis sæculis rudē:efficacissimā: Deoꝝ metū inīciēdū ratus ē. Qui cū descēdere ad aios sine aliquo cōmēto miraculi:nō posset: simulat sibi cū dea egeria cōgressus &c.qa de aliis iam egimus nō imoremur. Sed de gestis & moriб⁹ eī⁹ sic Alycarnaseus inqt Vñ pauca hæc excerpsim⁹. Plebeios paupes susscepit diuidēs eis ex agro quē Romulus possederat. Et ex publico ptē exiguā. Patriciis priorib⁹ nihil ademit. aduētitiis alios quosdā honores tradidit: Dissidētes cōposuit:dispositio cōgrue populo:duo hæc tractauit:docuitq; populū:gb⁹ ornatā ciuitatē fieri felicē:& magnā putabat cultū diuinoꝝ:qa dii eēnt bonoꝝ oium mortalib⁹ largitores. Deinde iustitiā:p quā data a dīs bona:honestos ferre possessoribus fructus afferebat &c.

Principio nimium promptos ad bella qrites
Mollire placuit iure deumq; metu:
Inde datæ leges ne fortior omnia posset
Cæptaq; sunt pure tradita sacra coli:
Exuritur feritas armisq; potentius æquum est
Et cum ciue pudet conseruisse manus:
Atq; aliquis modo trux uisa iam uertitur ara
Vinaq; dat tepidis farraq; salsa focis:
Ecce deum genitor rutilas per nubila flāmas
Spargit:& effusis æthera siccat aquis:
Non alias missi cecidere frequentius ignes
Rex pauet & uulgi pectora terror habet:
Cui dea nec nimium terrere piabile fulmen
Est ait; & sæui flectitur ira iouis:

ANT. FAN. ¶Principio nimiū promptos ad bella qrites
Mollire placuit iure deūq; metu:Docet quale fuerit Numæ studiū a po.ro.feritas religione mollita ē & ad qetē redacta. Vñ illud ē Horatii:Romulū post hos prius:an qetū pompili regnū memorē:deinde ut ostendat cur Salii ferētes ancylia Mamuriū canāt dicit regnāte Numa largissimas Pluuias cū fulminib⁹ decidisse & suasisse Egeriā Numæ ut fulminum expiationē a Pico & Fauno peteret a qb⁹ iuppiter secreta quadam arte elicitus expiādi fulminis ritum Numā edocuit:eiq; pollicitus est certa se romani iperii pignora traditurū. Vñ cū Numa cōuocato populo rem diuinā ageret breue scutū e cœlo delapsum ē ut diximꝰ supra. Hūc regē cōstat iustitia prudētia & religione excellētissimū fuisse:ac po.ro.traduxisse ad pacē & sacrificia celebrāda cū oēm diuini cultus institutionē in octo ptes distribuisset quarū meminit Dionysius tricurionū.flaminū ducū celeꝝ.augurꝝ.uirginū uestaliū Salioꝝ.collegii fecialiū & pōtificū. Vñ tantæ apud externos populos auctoritatis fuit ut nemo eo regnante Romanis bellū intulerit. Hæc ita uulgata sunt ut referri a nobis supfluū uideat. Inde datæ leges: Sine qb⁹ pax eē nō pōt:q nisi forēt uiolētia sibi oia uendicaret. Armisq; potētius æquū est: Plus q arma æquitas pōt. Sale leges mēbra sunt iuris. Aequitas est qua æquū & bonū dicim⁹:id ē qđ sine lege & cōsuetudine ab oibus pbari solet. Visa iam uertit ara:Mollescit religione q antea ferus & paratus ad uiolētiā fuit. Effusis æthera siccat aquis: Aetherem pro aere posuit:ut illa leue fugiens raptim secat ethera pennis. Hic exonerat atq; siccat dū pluit & terra hymbrē excipit. Cōtra uero fit dū pluuiæ iminent:ut dum sicca teliure licet dū nubila pēdent. Ne nimiū terrere: Imperatiuus modus ē cui aptius ne iungit q nō:ut Ne pete dardaniā frustra theti mergere classem: & ne pueri ne tanta animis assuescite bella. Legimus tamen in pharsalia Lucani: Non qua tellure coacti quodq; procul tectis captæ sedeatis ab urbis cernite. Flectitur ira iouis: Contra Epicuros qui esse deos dicunt sed nihil curare ut auctor est Cicero de natura deorum.

Leges. æquitas

PAV. MAR. ¶Principio:quasi ab initio. Placuit:nume. Moliti:lenīri & mites fieri. Iure:iuris obseruātia. Et metu deū:religione:nā ea demū uera religio ē:cū deū timemus. Inde uolunt deū dictū qđ Δεδς metus sit:& papinius nō ab re dixisse uideť. Prim⁹ in orbe deos fecit timor. Et Pomp. Inqt. Deus dictus:q et nihil desit:uel qa oia cōmoda hominib⁹ dat:siue a græco Δεδς qđ significat metū:eo quod hominibus metus sit:sed magis cōstat id uocabulū ex græco Δεδς eē dictū:aspiratiōe dempta: qui mos antiqs nostris frequēs erat. Numæ ergo placuit iuris obseruātia:& religione renare:& mansuefacere. Quirites:romanos:quāquā qrites a curib⁹ dicti. Nimiū promptos ad bella:bellicosos quos Romulus armis semp exercuerat. Inde:ex eo. Datæ leges:a numa.s.dedit.n.populo leges quas ab egeria accepisse simulabat. Ne firmior:ualidior:& potētior. Posset oia:ne oia potētioris arbitrio administrarēť. Dedit leges qb⁹ iustitiā seruare discerēt. Sacra tradita:qsi cerimōiæ: & rit⁹ sacroꝝ:& deorū cult⁹:quos ipe tradidit. Sūt cœpta coli:& ab ipsis rōanis. Pure: caste. Feritas exuit:cū eēnt pri⁹ ferocesilā ipsā feritatē exuerūt:& iduerūt māsuetudinē. Et æquū ē potēti⁹ armis: qa arma & uires ab eqtate uincuntur. Illudq; dicimus æquū & bonum eē:quod sine lege ac cōsuetudine ab omnibus comprobatur. Spectareque ad ius naturale dicitur:Nam paulus iurisconsultus de iustitia & iure: ius

PAV. MAR.

Inquit pluribus modis dicitur. Vno modo quidem id quod æquum & bonum est dicitur: & est ius naturale. Altero modo: quod omnibus: aut pluribus in quacũq; ciuitate utile est: ut ius ciuile: neq; minus ius recte in ciuitate nr̃a ius honorarium &c. Vulpia. Iuquit. Ius a iustitia dictum. Et ut legem definiamus. Cicero lex inquit est certa ratio e mente diuina manans: quæ recta suadeat: prohibeatq; cõtraria. Et Papinianus ait: lex est cõmune præceptum utrorum prudentium: Demosthenes sic definit lex est cui omnes homines debent obedire. Et Chrysippus: lex est diuinarum & humanarum rerum notitia. Et Modestinus: legis uirtus hæc est imperare: uetare: punire: permittere. Et putet. Iam. Cõ seruisse manus cum ciue: pudet inter se pugnare. non enim: aut pro agris: aut aliis bonis armis decertabant: sed iustitiæ succumbebant. Atq; aliquis modo: pauloante Trux ferus: & crudelis. Vertitur iam uisa ara: qui truces: prius: & expertes religiõis. uertitur iam uisa ara: iam mites redditi: & religiosi: cum primum uiderint aram uertunt se: & sacrificatum eunt. Et dat uina & farra salsa: hoc ẽ molam ex farre & sale mollito. Tepidis focis: aris ubi sit ignis sacrificii. Ecce deũ iam expositio numæ studio dirigit narrationem: ad inquirendam anciliorum narrationem: & inquit eo tempore emissa ab ioue creberrima fulmina: sic & creberrimas fuisse pluuias. Vnde forte exortus est pestifer ille morb: quem ex Plutarcho retulimus. Ecce genitor deum: Iuppiter spargit. Flãmas rutilas: coruscos ignes ideſt ignea & coruscantia fulmina. Per nubila & siccat æthera: aera. A quis effusis: effusione aquarũ bene autem exoneratur: atq; siccatur aer per pluuiarum effusionem. Nondum alias: quasi nũquam hactenus seu ad ea usq; tempora. Cecidere frequẽtius: crebrius. Ignes nisi: fulmina e cœlo missa.

Rex pauet: expauescit numa: & Terror habet pectora uulgi: omnis multitudo exterrita est: & Plut. ea peste mœstos fuisse cunctos ostendit. Cui dea: Egeria territum numam consolatur: monstratq; iouem posse placari: sed id ostẽdit: quo pacto fieri possit: debere a pico: & fauno. docuitq; nympha: qua ratione eos cogeret: & ab ipsis ritum edoceretur. Cui: numæ dea egeria ait. Ne nimium terrere: nõ exterrearis nimium. Fulmen est piabile: quasi causæ uel delicta: quibus iratus est Iuppiter & fulmina emittit possunt sacrificiis expurgari. Et flectitur: mitigatur: seu placatur. Ira iouis seu irati.

ANT. FAN.

¶Sed poterunt ritum faunus picusq; piandi
Traderet: Hi dei per Auentinum montem errare dicebãtur auctore Plutarcho. cum is neq; urbis pars esset neq; habitaretur: quos cæpisse Numam fabulantur cum uinum & mel fonti ex quo bibere consueuerant miscuisset. qui ubi somno excusso quem potus fecerat: uiderunt tenacissimis se uinculis comprehensos edocuisse regem dicuntur fulminum lustrationem. quãuis quidam (ut idem ait Plutarchus) eam lustrationem non a pico & fauno sed a ioue traditam dicant ab iisdem diis arte magica deuocato: qui cum dixisset lustrationem fieri capitibus oportere & Numa subdidisset ceparum: Iuppiter hominum inquit.

Fulmi = num ex piatio.

Sed poterunt ritum picus faunusq; piandi
Tradere: Romani numen utrunq; soli:
Nec sine ui tradent adhibe tu uincula captis
Atq; ita qua possint edidit arte capi:
Lucus Auentino suberat niger ilicis umbra
Quo posses uiso dicere numen ineſt:
In medio gramen: muscoq; adoperta uirenti
Manabat saxo nena perennis aquæ:
Inde fere soli faunus picusq; bibebant
Huc uenit & fonti rex Numa mactat ouẽ:

Rursus uero cum Numa præcepti acerbitatem inuertens interrogaret capillis: respondisse iouem serunt aiatis: & tũc Numã pisciculis menidib⁹ subiecisse. Itaq; diu obfuatũ ẽ ut p cepas cries & mẽides pisciculos fulmia lustrarẽt. Romani numen utrũq; soli: Quia Picus regnauit in Latio Saturni filꝰ & Fauno pater Picus fuit. Vir. Fauno picus pater isq; parentem te Saturne refert. Arte: Dolo: quæ aũt ars siue dolus fuerit sequentia indicant. Numen ineſt: Densæ arbores atq; intactæ necnon & aqua perẽnis Numen esse ibi ostendebant & bene lucum more Virgiliano sacrũ dicit.

Picus.

PAV. MAR.

¶Sed picus & faunus poterit tradere ritum piandi: quo ritu sacrorum mitiges iratum iouem. Vtrũq; numen romani soli: quasi uterq; deus latium tuetur: nam latii fuere reges. Picus enim Saturni filius: quem in picum auem materiam circes uenefício uersum dicunt: unde & Virgi. facit auem circe sparsitq; coloribus alas. Sed latini eum pro deo coluerunt: unde est illud Plutarchi quod latini eum p cæteris colant. At aues eius nominis Picos martios uocat Pli. cognomine insignes: & in auspiciis magnos: & postea subdit ipse principales latio sunt in augurtis: a rege: qui huic aui nomen dedit. Faunus: non intelligas de pane: aut uino: qui & faunus dicitur: arcadum numine: de quo superius egim⁹ Sed de huius pici filio: patre latini. de quo Lactantius. Sed ut Pompilius apud Romanos institutor ineptarum relligionum fuit: sic ante Pompilium. Faunus in latio: qui & Saturno auone faria sacra cõstituit: & picum patrem inter deos honorauit: & sororem suam faunam: eandemq; coniugem consecrauit. Et de his intellexit Cice. cum inquit in libris de diuina: tione. Sæpe etiam in præliis auditi fauni & in reb⁹ turbidis uerſdicæ uoces ex occulto misse eẽ dñr: & Var. ait Fauni dei latinorum ita ut Faunus & fauna sint in uersibus: quos uocant Saturnios: in siluestribus locis traditum est solitos fari. quo fando faunos dictos: & Honoratus quoque ostendit faunum & faunam dictos a uaticinando ideſt fando. Nec tradent: ipsi non docebunt te placare iouem. Sine ui: nisi uiribus cogas. Adhibe tua uincula captis: quasi cũ eos occupaueris alliges tuis uinculis: uel cũ iueneris dormientes: capias: & alliges. Atq; ita edidit: dixit & docuit numam egeria. Qua arte: quo dolo quibus insidiis. Possent capi apprehendi appositio: scilicet uino in eo loco: quo illi potare consueuerant. Lucus auentino: Topographia est. Erat in auẽtino colle silua aquæ solo aspectu ineſe aliquid numinis indicabat. locusq; erat herbidus: unde & a qua scatebat. de qua picus & faunus haurire consueuerant ibi oue mactata dispositisq; circa poculis numa in insidiis latuit. Suberat auentino lucus: erat silua sub auentino mõte. Niger: obscurus. Vmbra illicis: quod erãt ibi densæ umbrosæ illices: uerũ alio loco legimus fuisse in auentino siluam lauriferam. Sed quare auentinus dictus dicemus in quarto. Quo: luco. Viso: inspecto. Posses dicere ineſt numen: quia indicabat alicui numini esse sacrum: ob umbram: & horrorem: quem incutiebat: ut de luco massilienſi apud lucanum arboribus suus horror ineſt. In medio gramen: erat gramineus seu herbidus in medio locus. Et uena aquæ perennis: perpetuo fluentis.

Adoperta: tecta. Muscos: illa tenui herba quæ nascitur circa aquas. Nitenti: uiridi aut nitẽti aquæ aspergine. Manabat e saxo: scaturiebat e rupe. Inde: ex ea aqua. Soli fere: quasi soli ipsi. Faunus: & Picus bibebant: quia raro alii illuc penetrabant. Rex numa uenit huc: ad hunc fontem. Et mactat ouem fonti. immolat ouem.

Plenaq; odorati disponit pocula Bacchi
Cunq; suis antro conditus ipse latet:
Ad solitos ueniunt siluestria numina fontes
Et releuant multo pectora sicca mero:
Vina ges segtur: gelido numa ꝓdit ab antro
Vinclaq; sopitas addit in arcta manus:
Somnus ut abscessit pugnãdo uincula tẽtant
Rumpere: pugnantes fortius illa tenent:
Tũc numa dii nemoꝝ nostris ignoscite factis
Si scelus ingenio scitis abesse meo:
Quoq; modo possit fulmen monstrate piari
Sic numa: sic quatiens cornua faunus ait:
Magna petis: nec q̃ monitu tibi dicere nostro
Fas sit: habent fines numina nostra suos:
Dii sumus agrestes & q dominamur in altis
Montibus: arbitrium est in sua tecta iouis:
Hunc tu non poteris per te deducere cœlo
Sed poteris nostra forsitan usus ope:
Dixerat hæc faunus: par est sententia pici
De me tamen nobis uincula picus ait:
Iuppiter huc ueniet summa perduct⁹ ab arce

¶Odorati: Odori. nam odoratũ est proprie ut diximus quod aliũde odorem accipit. Gelido numa prodit ab antro: Vbi eum intelligimus latuisse Egeriæ cõsilio ne a Pico & Fauno ad fontem uenientibus cerneretur. Si sceIus ingenio scitis abesse meo: Affirmantis est si coniunctio hoc loco non dubitantis. Magna petis: Quia i potestate iouis fulmina sũt ius autem deorum agrestiũ agri nemora mõtesq; præscribunt. Dixerat hec Faunus par est sentẽtia pici: Si Fauno Picus pater est: cur Faunus prior respondit? cur non cessit parenti? dicemus ne ingeniosum poetam hoc loco dormitare? at qui fandi arbitrium iure Fauno tribuitur cui quidem a fando nomen inditum putant cũ picũ uersum i auẽ Martiã fabulẽt?

ANT. FAN. odoratũ

¶Et disponit pocula plena: crateres: seu calices plenos. Bacchi odorati: uini: quod quo odoratius eo melius. Et usus est denominatione: quæ est cum ponimus inuentorem pro re inuenta: & Conditus: absconditus. Latet cũ suis antro: abscondit se & comites: in insidiis dispositos: ne absterreret deos a gustu uini: & ebrios: & dormientes apprehenderet. Ad solitos uentũ: uenere ad fõtem dii: & exhausto uino quieti se dedere: quos egrediens ex insidiis numa occupat: & laqueis manus alligat.

PAV. MAR.

Numina siluestria: picus & faunus siluarum præsides. Veniunt ad solitos fontes: quo sæpe uenire consueuerant. Et releuant pectora sicca: propter sitim. releuant ergo a siti. Multo mero: quia multum hauserunt. Quies: somnus.

Sequitur uina: nam post epotum uinum somnus ocellos oppressit. Nume prodit: exit. Ab antro gelido: ubi insidiis delituerat: &. Addit manus sopitas: deorum sopitorum. In arcta uincula: nã manus utriusq; laqueis alligauit. Somnus: experrecti a somno dii: quo magis tentabant uincula rumpere: eo magis implicabantur. Vt: postq̃. Abscessit: somnus. Pugnant: contendunt: & conantur picus & faunus tentando & experiendo. Rumpe uincula: laqueos: quibus erant deuicti. Illa tenent fortius: ualidius. Pugnantes: dissoluere: aut frangere conantes: & est trãslatio ab auibus: captis in retibus: aut uisco. nam fugere conantes fortius tenentur: & magis implicantur. Tunc numa: petit ab his uenia numa: cũ qd fecit: nõ scelere fecerit. Oratq; ut ostendant quo pacto iouem placare posset.

Tunc numa ait. Dii nemorũ: qui nemora incolitis: & quorum præsides estis. Ignoscite nostris factis: date ueniam: & benigno animo ferte quod fecimus. Si scitis: pro quia scitis. Abesse scelus ingenio meo: quasi me non fecisse hoc ulla impietate. Decepi uos quidem ingenio: sed ob scelus abest.

Et monstrate quomodo: quo ritu: quo sacrificio. Possit piari fulmen: possit placari Iuppiter: qui fulmina emittit: uel expurgari causa: qua fulmina emittuntur. Sic ait numa: sic faunus numæ respondens. Quatiens cornua: quia bicornis fingitur. Magna petis: hæc fuere uerba fauni: petis quod præstare non possumus: nam agrorum & montium dii: non habemus in cœlo ius: quod solius est iouis: quem e cœlo euocare per te non potes. poteris tamen si a nobis docebere. Petis: tu numa

Magna quæ nec sit tibi fas non liceat tibi. Discere nostro monitu: nostra instructione: & addit huic rei rationem. Numina nostra habent suos fines: quasi quia licet dii simus, præfinita tamen est nobis potestas. & uelut circũscripta in agris & in montibus: quæ a nobis petis: opus est ut Iuppiter e cœlo ueniens: te doceat: cuius sunt ipsa fulmina. Suum ergo ẽ tradere expiationem: & non nostrum. Dii sumus agrestes: qui agris præsumus: aut sumus dii rustici ατροτηό. n. rusticus est. Et qui dominamur in altis montibus: quia ius & dominium habemus in montibus: & in nemoribus. Iouis est arbitrium in sua tecta: ipse Iuppiter in cœlo dominatur. Tu non poteris deducere hunc cœlo non poteris elicere: & euocare ad te e cœlo iouem. Per te: tua ope. At forsitan poteris deducere scilicet. Visus nostra ope: nostro cõsilio & auxilio. Dixerat: hæc uerba. Faunus par sententia est pici: quia affirmauit: quæ faunus dixerat. Tamen ait picus deme nobis uincula: dissolue laqueos: & a uobis remoue. Iuppiter ueniat huc: quasi cum dempseris uincula: docebimus te: quo pacto iouem elicias & huc uenset. Perductus ab arce summa ab æthere summo.

ANT. FAN. ¶Nubila promissi styx mihi testis erit: Iurat per Stygiam paludem. Notum est cur dii per eam iurare ac fallere timeant. Est autem Nubila adiectiuũ nomen atrũ significans. Hinc Vir. ait: Sub pedibus styx atra uidet manesq; profundi. Elicium uocant: Ab elicẽdo ut Varroni placet. Vel q; cœlo elicitus deuocatusq; fuerit a quo uerbo elecebre argentariæ meretrices dictæ sunt quod argentum eliciãt uel quod ad eliciendum ex diuinis mentibus quæ prodigia fulminibus aliaue ratione missa susciperentur: atq; curarẽtur ei Numa i Auẽtino aram dicauit. De quo inquit Plinius: Ictos fulmine lucos & aras: & sacra habemus interq; statores ac tonantes & feretrios Elicium quoq; accæpimus Iouem. Sciendum in Numæ libris scriptum fuisse quo sacrificio Iuppiter cœlo elici posset. Vnde Tullus hostilius ut. L. Piso in primo annalium scripsit eodem sacrificio Iouem cœlo deuocare conatus: quonsam parum rite quædam fæcisset fulmine ictus est. Et re uera dæmones putantur aliquando ut ueniant necessitate compelli: qui nocere interdum consueuerunt: quod in patria mea quidam expertus est ædibus ubi is erat eiusmodi deos inuocans fallentibus terremotu: quem scimus pallidiorum buxo reddítũ humanis rebus postea excessisse: Illud quoq; omittendum non est quod existimant quidam Elicium Iouem quasi ilicium dictum cum scribat Plutarchus Iouem posteaq̃ ileos: id est propitius numẽ factus est abiisse & locum eam ob rem ilicium appellatum. Sane ab elicio uerbo maiores nostri aquelicium dixerunt: cum aqua pluuial quibusdam remediis eliciebatur ut manali lapide in urbẽ ducto. De Ioue Elicio Liuli hæc uerba sunt: Pontificem deinde Numa Martium Marci filium ex patribus legit: eiq; sacra omnia excripta exigna que attribuit quibus hostiis quibus diebus ad quæ templa sacra fierent atq; unde in eos sumptus pecunia erogaret: cæteraq; oia publica priuataq; sacra põtificis scitis subiecit: ut esset quo cõsultũ plebs ueniret ne quid diuini iuris negligendo patrios ritus peregrinosq; ascisendo turbaretur. Nec cæles tes modo cerimonias: sed iusta quoq; funebria placandosq; manes ut idem pontifex edoceret: quæq; prodigia fulminibus alioue quouis modo missa susciperentur atq; curaretur ad ea eliciẽda e mẽtib⁹ diuinis Iouí Elicio aram in Auentino dicauit deumq; cõsuluit agurijsq; quæ susciptenda essent.

Elicius Iuppiter

Illicius Iuppiter Aqueli-cium.

PAV. MAR. ¶Nubila styx: palus inferni: per quam dii iurant. Erit mihi testis promissi: quasi iuro per stygem Iouem huc affuturum στῦξ tristiciam significat: a στύτω quod est tristiciam infero. filia credita ẽ uictoriæ quæ deos contra gigantes iuit. unde datum est illi: ut nullus per eam deus peieraret: sed de ea plura alias. Emissi laqueis: soluti & liberati e uinculis. Nefas scire homini quid agant: non licet homini scire: quid faunus: & picus soluti dixerint: quidue fecerint ad deducendum e cœlo Iouem.

Nubila promissi styx mihi testis erit:
Emissi quid agãt laqueis quæ carmina dicant
Quaq; trahãt superis sedibus arte iouem
Scire nefas homini nobis concessa canẽtur
Quæq; pio dici uatis ab ore licet:
Eliciunt cœlo te iupiter unde minores
Nunc quoq; te celebrant elliciumque uocãt

Quæ carmina dicant: quasi quibus carminibus: seu incantationibus utantur. Et Virgilius Carmina de cœlo possunt deducere lunam. Et qua arte trahant: abstrahant quibus precibus. Iouem e superis sedibus: e cœlo. hæc omnia sunt: quæ homini scire non licet. Nouis concessa canentur: dicem⁹ ea quæ concessa sunt poetis scire & referre: &. Quæ licet dici ab ore pio uatis: dicemus quæ dici possunt a uate salua pietate. Eliciunt: faunus & picus precibus deducunt e cœlo Iouem. unde ab eliciendo Elicius Iuppiter dictus est. Sed ut rem altius repetamus: Post multa sacrorum institutа: Pontificẽ deinde: ut Titus iquit Numa Martium marci filium ex patribus legit. Eiq; sacra omnia excripta: exignaq; attribuit: quibus hostiis: quibus diebus: ad quæ templa sacra fierent. Atq; unde in eos sumpt⁹ pecunia erogaretur. Ceteraq; omnia publica: priuataq; sacra: pontificis scitis subiecit: ut esset: quo cõsultum plebs uẽiret. nequid diuini iuris negligendo patrios ritus: peregrinosq; ascisendo turbaretur Nec cœlestes modo cerimonias: sed iusta quoq; funebri: placandosq; manes ut idem pontifex edoceret. Quæq; prodigia fulminibus: alioue quouismodo susciperentur: atq; curarentur. Ad ea eliciendа: & mentibus diuinis Iouí Elicio aram in Auentino dicauit. Deumq; consuluit augurijsq; quæ susciptenda essent. Ad hæc consultanda: procurãdaq; multitudini omni: a ui & armis cõuersa & animi

aliquid agendo occupati erãt: & deoq; assidua isidens cura. itereſſe rebus humanis cœleſte numẽ uideret. Ea pietate oĩum pectora imbuerat: ut fides ac iusiurãdum: pximo legum: ac pœnaq; metu ci uitatem regerẽt: & reliqua. Ex eo igitur qđ deum cõsuluit: qđ aram posuit: quod ita oia bene istituit putaſ iouem e cœlo elicuisse. Verum & potestatem eẽ hoibus dicunt cogendoq; talium demonum inuocatoq; ad respondendum. Porphirius enim: ut ab Eusebio aliquid mutuemur. Recte iquit a Pythagora dictum est nõ sponte iuocatos deos: sed necessitate quadam impulsos accedere quãuis alios maiore: alios minori impelli necessitate nõ ignoremus. Nonnulli aũt quadam secrẽdi cõsuetudie & maxime si natura boni sunt: facilius accedunt. Nonnulli cum iuocati aduenerint: nocere conent. Præsertim si negligentius quispiam in ea re se habuerit. Hæc enim oia uera esse: ac necessitate oẽs inuocatos uenire: a responsis eoq; discere possumus: nõ aũt simpliciter dicta necessitate: sed psuasiõe quadam perfusa cognt. Exorata tuis ueni sermonibus istuc. Mortales quos cõsilio iuenere deorũ. Et in alio multo clarius. De cœlis hecate cur huc compulsa uenire es. Et paulo post respõdet. Victa homiuũ pcibus cœlestia numina terrã cogunt petere: & casus aperire futuros. Apollo quoq; iquit cogi se hoc respõso declarauit. Carminib⁹ domitis phœbus fulgor ab alto De fluxit tacitus: purũq; per area uectus: affiatu ipirans: labensq; in corda sonoro. Et subiit mẽtem inocuam: sanctiq; capacẽ Numinis: & peperit mortali ex gutture uocem. Sed hæc hactenꝰ. O Iuppiter eliciunt te cœlo: faunus & picus eliciũt te: & deducũt e cœlo i terras. Vnde: ex quo. Minores: posteriores: aut homines nostræ ætatis quos uernacula lingua modernos uocãt & i tristibus Vtq; ego maiores: sic me coluer minores & loquẽ de hoibus sui tpis. Nũc quoq; hoc ẽt tpe. Celebrãt: colunt sub hoc cognomine Et uocãt elici um: elicius Iuppiter dictus ẽ ab elicẽdo: uel quod ara est ei consecrata in auentino ad elicienda consilia q̃bus manes placarent: & prodigia fulminibus facta purgarentur.

Constat auentinæ tremuisse cacumina siluæ
Terraq; subsedit pondere pressa iouis:
Corda micant regis totoq; e corpore sanguis
Fugit & hirsutæ diriguere comæ:
Vtq; animus rediit da certa piamina dixit
Fulminis altorum rexq; paterq; deum:
Si tua contigimus manibus donaria puris
Hoc quoq; quod petitur si pia lingua rogat
Annuit oranti sed uerum ambage remota
Abdidit & dubio terruit ore uirum
Cæde caput dixit: cui rex parebimus inquit
Cædenda est hortis eruta cepa meis:
Addidit hoc hominis: sumes ait ille capillos
Postulat hic animam cui Numa piscis ait:
Risit: & his inquit facito mea tela procures

¶Tremuisse: aduentu Iouis cum tãti numinis ponderi terra cæderet: q; solo quoq; nutu olympum siue cœlũ cõcutit. Corda micant regis: mouent saliunt timente Numa. Vnde auctor subiungit: Totoq; e corpe sanguis fugit. Da certa piamina dixit fulminis: dic quarõne fulmia missa lustrari siue expiari ualeãt ANT. FAN.

Sin tua contigimus manibus donaria puris Hoc quoq; qđ petitur si pia lingua rogat: Donaria ꝓprie nõ sunt templa sed abusiue ꝓ templis sæpe ponunt: ut Vris imparib⁹ ductos alta ad donaria curr us. Proprie uero loca sunt ubi deoq; dona reponunt: quæ dona a Macrobio ẽt donaria uocant q̃ ait ornamẽta esse clipeos coronas & huiusce modi donaria: nec donaria dedicari eo die quo delubra sacrant. Verumq; ambage remota abdidit Sine ullo uerboq; circuitu uerũ paucis edidit sed occulte. At enim cæde caput non exprimens cuius nisi postq̃ Numa subiunxit fore ut cæpam cæderet. Sumes ait ille capillos: seruat decorum psonæ ab omni crudelitate abhorrentis: itaq; ꝓ capite hominis capillos se datuꝝ ꝓmittit. Postulat hic aiam: petiit Iuppiter animato fulmina ꝓcurari. Vnde Numa subiecit ea se piscículis menidibus lustratuꝝ. Risit deus & cõcedẽs regi quicqd uoluerat: iussit cæpa capillis & menidibus fulmina expiari.

¶Constat: descẽdit e cœlo Iuppiter: quo q̃dem aduẽiente: tremuit auentinus mons ut de aduentu hecates apud Virg. Sub pedibus mugire solũ: & iuga cœpta moueri siluaq; uisæq; canes ululare per umbrã aduẽtante dea. Constat manifestũ ẽ. Tremuisse cacumina: sũmitate. Siluæ auẽtinæ: q̃ in auentino erat: nam tremẽtibus iugis tremuit & silua. Et terra pssa põdere iouis: qui iam e cœlo descenderat. Subsedit: subsidere uisa ẽ: cũ uix sustinere posset tanti numinis maiestatẽ. Corda micãt nõ poterat humanitas tantã ferre diuinitatẽ: ideo. Micãt: hoc tremuit. Corda regis: numæ ob metum: q̃ in corda est. Et sanguis fugit toto corpe: ex oibus corpis ptibus. nam aut cordi deficiẽti succurrens extremas ptes reliqt: aut intus metu cõcreuit. Et comæ hirsutæ: hirtæ: & erectæ. Dirigue re: pter cedẽtem sanguinem cuti cõtractа: ide rigent hirsuti crines: ut in primo quoq; libro dixius. PAV. MAR.

Vt redit: petiit hoc ab ioue numa ubi i se redit: ut doceat expiari fulmina. Si sua pietate meretur. Vt: posq̃. Redit animus: q̃si ubi i se reuersus ẽ: nec exterreat te syllaba: qm̃ in scopã illud redit ultimo loco longum est: ut sæpe i similibus utiꝰ poeta. Veluti i meta. Nõ adiit ad te: nec legit idonea credo tpa: &c. Dixit: numa o. Rex: & pater deum altoq; deoq; cœlestium. Da certa piamina fulminis: doce me quo sacrificio possim te placare: ne mittas fulmina. Si contigimus tua donaria: aras tuas. Manib⁹ puris: castis q̃si Da hoc si pies: & caste solit⁹ sum ubi sacrificare. Donaria: aras seu tẽ

pla:nam ut armarium dicit:ubi arma reponunt:sic donariū ubi dona offerēt:aut recōdūt. Stpla lingua rogat:rogādo petit. Hoc quoq; qđ petit:q̄si si i his petēdis plus uideor da mihi expiationem:

Annuit:affirmauit nutu iuppiter:aut nutu affirmationis signū numæ dedit. Oranti. Sed addit: inuoluit. Regi remota ambage:sine ulla obscura circuitione uerboꝝ:breuibus docet. Sed dubie uerum ptulit:&. Terruit uirū:numā. Ore dubio:hoc est ambiguis uerbis. Dixit iuppiter. Cade: incide & macta. Caput:sed qđ caput nō explicuit. Cui:ioui. Rex:numa. Inqt parebimus obediemus. Cæpa est:cedēda icidenda. Eruta hortis meis hoc est icidam t bi cæpā:q̄ eruam:seu euellā ex hortis meis. Addidit hic hominis:q̄si subūxit iuppiter mactato capite hois:nō cæpā. Ast ille: numa respōdit. Sumes capillos:accipies qđ capitis dminutiuū est hoc est capillū:nā a capite capillos dicimus. Hic:iuppiter. Postulat aiam:q̄si nō cæpam:nō capillos:sed animatum corp⁹: da igit mihi uiuētem aiam. Cui numa ait piscis:mactabo tibi piscem & piscis aiam tibi dabo. Et in his numæ lenitas cognoscit:cum nō sit secutus barbaroꝝ morēq; humana uictima putabāt deos placere. Non.n.uoluit ipse mactare hoies abhorrens ab omni qđē barbarica feritate. Risit:iuppiter &. Inquit:facito. Procures mea tela:curā habeas:& sic expiabis: seu expurgabis mea fulmina. His reb⁹ .l.cæpa:capillis:pisce. Sic modū expiādi fulminis tradidit:cæsa cæpa:icisis capillis:& mactato pisce.

ANT. FAN. ¶O uir colloquio nō abigēde meo:qui secundū mentē operat & eam colit:& optie dispositus est amicissimus diis ē q̄ optimo & cognitissimo gaudere exstimant:ut scribit Aristoteles atq; ut ait Plutar.nō equos non aues amāt sed hoies:nec aspernant boni uiri sapiētisq; cōgressum. Sic aūt dictū est nō abigēde ut illud munera nec sperno. Cynthi⁹: apollo cuius soror ēt cynthia dicit a cyntho qui mons est Deli. Imperii pignora certa: ancyle dicit qđ e cœlo ad urbis salutem missum ferunt. Difficilisq; fides:qa nō facile credi potest iouem mortali cōgressum. Tarda uidētur:nimio desiderio uidendi q̄ Numa p̄dixerat. Prodidit & in solio &c. Regnāte numa nō erat in urbe sella curulis quā Hostilius rex primus romā curauit iferri. Sedit itaq; rex in solio qđ erat ex acere quā arborē operū elegantia ac subtilitate citro secūdā Ply.scri.

PAV. MAR. ¶O uir nō abigēde:nō repellēde:sed admittende. Colloquio deū: magna hæc numæ cōmēdatio a sanctitate & pietate:qbus dign⁹ sic deoꝝ alloqo ipsius iouis cēsura frui. Sed tibi:iam ad ancilioꝝ cām descendit: quia ab ioue primū ancile traditū. Nunc.n. iuppiter pollicet se datuꝝ certa ipertī pignora. Sed cū cynthius crastin⁹:sol die crastini cynthi⁹ phœbus dicit:a cyntho monte deli. Protulerit:ostēderit. Totum orbē:totā rotūditatem. Hoc ē cū sol crastinus totus erit ortus. Dabo certa pignora imperii:dabo certam fidem mansuri imperii romani. Dedit.n.peltā quæ quādiu seruata ē seruatū est ipertū incolume. Dixit:ita loquutus est iuppiter:&. Pert ingēti tonitru sicut mos ē: & natura ipsius illi enim tonitrua:& fulmina signāt. Super æthera motū:cōcussum redeunte ipso:& Destituit:dereliquit. Numam adorātem:histeron proteron:nam prius destituit numā:inde i cœlum rediit cum magno tonitru. Ille redit:ex silua auentina in regiam numa redit. Lætus:qa iouē alloquutus:&. Memorat acta quiritibus refert quæ fecerit:quæ ue audiuerit populo in cōcionem uocato. Tarda & difficilis fides uenit dictis:tarde:& cū difficultate adhibebāt fides uerbis eius. Nō enim poterāt illi hoc sibi persuadere mortalem hominē iouem esse allocutum: ea quoq; pignora polliceretem. At certe:illi erāt duriores ad ea credenda:dicebāt se fidem adhibituros:cum res ipsa effectu comprobaret. Numa uero refert uerba iouis:quod die crastini sit uera daturus pignora. Ait numa. At certe credemus:quasi ita dictis at fidē adhibebimus. Si exitus sequet uerba:si uerba ipa sortient effectum:aliter credere nō uultis. Quisquis ades en audi crastina:aduerte:q̄ futura sunt die crastini. Cum cynthius:sol. Protulerit terris totum orbē: cū sol crastinus erit ortus:& utiq; more legatoꝝ:cū eadem oia fere uerba referat:quæ ab ioue acceperat. Paucis tm̄ imutatis. Iuppiter dabit certa pignora ipertī:pignora stabilis & mansuri ipertī. Discedūt:discessit populus:dubiusq; usq; in sequētem diem:& cum primū illuxit sequēti die. Cōuenit ante regiā populus exit deinde rex:& medio loco cōsedit. Discedūt dubii:ciues q illud futuꝝ nō arbitrabant:&. Promissa uident tarda

O uir colloquio non abigende deum:
Sed tibi protulerit cum totos crastinus orbes
Cynthius imperii pignora certa dabo:
Dixit:& ingenti tonitru super æthera notum
Fertur adorantem destituitq; Numam:
Ille redit lætus memoratq; quiritibus aucta
Tarda uenit dictis difficilisq; fides:
At certe credamus :ait si uerba sequatur
Exitus;en audi crastina quisquis ades:
Protulerit terris cum totum cynthius orbem
Iupiter imperii pignora certa dabit:
Discedunt dubii promissaq; tarda uidentur
Dependetq; fides adueniente die:
Mollis erat tellus rorata mane pruina
Ante sui populus limina regis adest:
Prodit & in solio medius consedit acerno
Innumeri circa stantq; silentq; uiri:
Ortus erat summo tātūmodo margine phœbus
Solicitæ mentes speq; metuq; pauent.

nam quod cupidius expectabatur:tardius affuturū existimabāt. Et fides dependet:dubia ē. Adueniente die:ēt ubi illuxit dubii erāt:cum fides effectum nō sortiret. Nam fides cū dicatur ex fieri: & dico:quādoqdem fit id quod dicit:Cumq; adhuc nō fieret:dubia erat fides. Tellus erat mollis: & ob id mollis qa. Rorata:aspersa. Pruina rore cœlesti. Verum pruina est uehemētioris frigoris: dictaq; pruia:a perurendo:q̄ perurat frondes tenella folia. Mane:iam exorta aurora. Populus adest ante limina:ante fores regis. Sui regis:numæ ut apud Vir.ad limina primi penoꝝ expectāt.

Prodit:exit e regia numa:&. Cōsedit medi⁹:medio loco. In solio acerno:nō eburna nō aurea nō argētea:sella sed solio ex acere facto. Innumeri uiri stant circa & silēt:sedēte rege turba stabat:expectāt uerba regis. Ortus erat iam illuxerat:& sol exoriri cæpit dubiæ anxietatis erāt oium mētes numa tecto capite pcatus est iouem:ut pmissa seruaret. Ortus erat phoebus sol. Tantūmodo summo margine:summa extremitate:qa tantum supior extremitas solis uidebāt. Mentes eoꝝ.s. qui illic cum rege erāt. Sollicitæ anxiæ. Pauent:expaueſcūt & spe. Et metu:ut est illud Virgi. Spem metumq; inter spe futuri boni:metu alicuius incommodi.

Constitit atq; caput niueo uelatus amictu
Iam bene diis notas sustulit ille manus
Atq; ita tempus adest promissi muneris inqt
Pollicitam dictis iupiter a dde fidem:
Dum loquitur totum iam sol emouerat orbē
Et grauis æthereo uenit ab axe fragor:
Ter tonuit sine nube deus:tria fulmina misit
Credite dicenti mira:sed apta loquor:
Amedia cælum regione dehiscere cæpit
Summisere oculos cum duce turba suos
Ecce leui scutum uersatum leniter arua
Decidit:a populo :clamor ad astra uenit
Tollit humo munus cæsa prius ille iuuenca
Quæ dederat nulli colla premenda iugo
Atq; ancyle uocat q̄ ab omni parte recisū est

ANT. FAN. ¶Caput uineo uelatus amictu: more sacerdotum cuius qdē autorem æneam apud nos fuisse arbitrant. Sed de hoc alibi lege Plutarchum in q̄stionibus. Ter tonuit sine nube deus:ominosa iquit fuisse tonitrua Vir. Nō alias cælo ceciderūt plura sereno fulgura.

Mira sed acta loquar:reddit auditorē attentum. Acta aūt dicit uera & nō ficta. A media cælū regione dehiscere cæpit. Cælī summitas hiare uisa est. Eius læuam partē nōnulli ortum faciūt dextrā occasum. Versatum leniter:quod repēte nō cecidit. Vel ne uiolaretur exceptū a terra:uel ut pateret missum cōmodo ac beneficio regis & romanorum.

Ancyle unde dictum

Atq; ancyle uocāt qđ ab omni pte recisum est:p̄ lacet qdem Festo scutū cæleste ancyle nominatū eē qđ ex utroq; latere recisum eēt ut summū infimūq; ei⁹ latus medio pateret. Quod si uerū est:ab an quod ē circū:& cædo dictū putabim⁹. Alii tñ ut Iobas cui⁹ Plutarchus meminit cupientes id nomē a greco deducere a cubito q̄ ascon dicit ancyle dictum existimāt qđ eiusmodi scuta solerent ad cubitū circūferri. Alii a remedio qđ acisis dicit quod inflexum & tortum significat. Vnde Saturnus ascylomitis cognomine dictus est. Alii aliter. Lege Plutarchum in Numa. Ouidio placet ancyle latinū esse uocabulum:quod fuit scuti cuneati specie arctiora habentis latera. Eius forma ante apud italos usa nō fuerat.

PAV. MAR. ¶Constitit numa. Atq; uelatus caput:habēs caput uelatū.i. tectū. Amictu niueo candido. Sustulit ille:numa eleuauit. Manus tā bene notas diis:q̄s bene dii nouerāt.& ob eius religionē: & qa deoꝝ alloqo fretus. Velauit caput numa more sacerdotali:cū salutātes aut uenerantes deos caput uelēt. Viris aūt dignitate p̄ditis:& honore dignis si quo casu occurrerint caput aperiūt. Hoc.n.ut inqt Plu.p.x.illā quoq; dubitationē uidet augere:nā si q̄ de ænea ferūt:uera sunt:ut ptereūte Dio mede caput operiēs rem diuinā fecerit:rōnem habet nec repugnat:ut quēadmodū i occursu hostiū caput uelet. Sic amicis ac bonis uiris obuiā facti capita detegamus. Nā qđ ad deos ptinet:id pprium nō est. Sed casu accidit:& ab illo seruatū postea māsit. Q̄d si aliud dicendū ē. Vide ne illud solū q̄rendū sit:quāobrē deos uenerātes capite uelent. Alterū uero cōsentaneū ē. Potētioribus.n. occurrentes iccirco caput apiūt nō ut eis aliqd addāt:sed ut iuidia potius detrahāt. Ne pares diis' imortalib⁹ honores poscere:neue eodē cultu delectari uideant. Deos uero iccirco sic adorabāt: ut aut opēdo capite se ipsos humiliores redderēt:aut metu neqd ignominiosum:ac triste iterptandū alicūde auribus accideret. Iccirco uestē ad aures usq; attollebāt. Hoc āt eos uehemēter uitasse. Ex eo facile pspi ci pōt:qđ oraculū adeūtes:aera pulsari:& quā maximū strepitū fieri uolūt:aut illud ē:qđ castor dicit mores romanos pythagoricis cōparās genliū:q̄ unicuiq; nostrū inest deos q̄ extra sunt rogare: & caput uelādo supplicare animi.s.uelamētū:ac reuelationē p corpus:quodā enigmate ostendētē. Hæc ille. Atq; ita dixit:numa. Adest tps, pmisti:aduenit hora:qua pmisisti te datuꝝ ipertī pignora. Iuppiter adde fidē pollicitā dictis, q̄si fiat o iuppiter qđ pollicitus es. Da qđ pmisisti. Dum loquit: dum ita oraret numa Ter sereno cœlo tonuit a septētrione oēs oculos iflexerūt. Decidit q̄ e cœlo scutū de quo paulo supius dixius. Plutar. inquit peltā æneā e cœlo delapsam in Numæ manus decidisse.& Dion y. scutū cœlo demissum inuentū i regia numæ. nemine iferente. Dum loquit: ipse rex iouē orans. Iam sol emouerat totū orbē. extulerat se totū: qa toto orbe iam se supra terrā eleuauerat:&

Grauis fragor: q̃si igẽs crepitus.nã ingẽs tonitru. Venit ab axe æthereo ab axe septẽtrionali. Sic & i trisibus: quãtus ab æthereo puẽit axe fragor.& illinc ueniẽtia fulmina pcipue cumin expetiuas redeũt partes Plynio auctor optima summaq; e lœua pte cœli uenitũr:lõ ex etruscor̃ disciplia lœua fœlicia eẽ credunt. Ter deus:iuppiter. Tonuit sine nube:q̃si cœlo sereno. Ter dixit ob fœlicitatem imparis numeri.& sine nube qđ maioris eẽt ostenti. Licet Horatius simili tonitru exterreat ubi i odis ingt plerũq; p purum tonãtes. Egit equos uolucrẽq; currũ. Tria fulmina misit:qa quot tonitruattot fulmina eiaculatus ẽ. Credite dicẽti nitra:adhibete fidem uerbis meis:cũ admirabilia referã

Sed acta loquor:dico admirãda:sed q̃ fuere uera. Nõ desunt q ita exponãt. Sed acta:sed q̃ i scœna relata sunt. Cœlum: cœpit. Dehiscere:aperiri. A media regione:nõ itelligas'a meridie:sed ab altiore parte cœli. Illa.n. media ẽ:q̃ altior illaq; uisa apiri. Vñ cũ iuppiter scutũ cẽt demissurus. Turba cum duce:populus cũ rege. Sumisere oculos suos:demisere i humũ iflexo capite respiciẽtes:qđ & reuerẽtiæ est:& iterdum cogitantis & dubitãtis. Ecce decidit:e cœlo.s.scutũ uersatũ uolutatũ. Leniter:nõ cũ impetu:sed leniter uersatũ. Leui aura exiguo uento. Clamor uenit ad astra a populo: recepto scuto:qđ erat iperii pignus. Relatus est i cœlũ clamor ab oĩ populo:& applaudente:& gras agente ioui. Tollit hũo:extulit peltã seu scutũ numa: mactauitq; iuuẽcã iugẽ:& qm̃ null? erat scuto angulus:qđ undiq; cæsum uideret ancyle uocarũt: iccirco dixit Varro Ancilia dicta ab an & cæsum:qd id armor̃ genus ab utraq; parte recisum. Plutar. uero ingt Peltas ancilia pp figurã. Circul? eni nõ ẽ:neq; ueluti pelta circũferẽtiam reddit:sed excisurã hẽt lineæ ελικοειδη cuius apices curuaturã habẽtes:& densitate i se cõuersæ figurã ancilis factũt:aut pp ancona.i.cubitũ:ad quẽ circũferunt. Hæc.n. lobas inquit:cupiẽs nomẽ a græco deducere. Posset ẽt primũ hoc cognomẽ a motu:uel impetu descẽdere:q anecatem.i.supne factus sit:siue ab rotan:tũ curuatiõe:q̃ ακαιδηο dicit: ut ab αὐχίωνα Διόσδε ideſt siccitatẽ solutiõe. Præterea a tristiũ amotione:quã αναδχεσην uocant:ex quo Castorẽ & Pollucem ανακας athenienses appellent &c. Tollit:ille attollit Numa. Mun? scutum e cœlo delapsum. Humo:e terra. Cæsa:mactata. Prius iuuenca q̃ dederat colla pmenda nulli iugo:imolauit ioui iuuencam ex armẽto delectam:quæ adhuc iugum nõ tulisset. Atq; uocãt scutum ipsum. Ancile:quod est recisum ab omni parte:nõ quod rotũdam habeat effigiem:sed ita inciſum uideat ut angulus ullus minime discernat:ideo poeta innuit.

ANT. FAN.

¶ Quẽq; notes oculis angulus oĩs abest:Ita recisum erat ab omni pte id scutum ut null? eẽt angulus q se oculis uidẽdũ offerret. Fuit aũt breue. Vnde qdam ancyle Peltã Thraciam appellarũt. Ea est ut Seruio placet scutum breuissimũ i modũ Lunæ iam mediæ.

Quemq; notes oculis angulus omnis abest
Tum memor imperii sortem consistere illo
Consilium multæ calliditatis init:
Plura iubet fieri simili cælata figura
Error ut ante oculos insidiantis eat:
Mamurius morum fabræ ne exactior artis
Difficile est ulli dicere: clausit opus:
Cui numa munificus facti pete premia dixit
Si mea nota fides irrita nulla petes:

Imperii sortẽ:bonã si seruaret:malã si contra fieret. Plura iubet fieri. Vndeci eiusdem generis qbus miscereẽ cœleste ne internosci posset. Morũ fabræ ne exactior artis. Fuerit ne morũ pbitate an arte pstantior. Est aũt exactus exqsitus siue perfectus.

PAV. MAR.

¶ Omnis angulus abest:quẽ notes: notare: & discernere possis. Oculis:quia nullus iest angulus. Tum memor:cũ aio uolueret numa imperii pignus in eo scuto cõsistere:plura ad eius similitudinẽ effingẽda eẽ curauit:ut si qs furta furripe uoluisset fallereẽ imagine:& Plutar. inquit in cã peltam mirabilia q̃dam dixisse regẽ:se ex egeria:musisq; audisse. Peltam.n. in urbis salutem missam opo rtereq; eã aseruare:aliis undecim ad illius figuram magnitudinẽ & formã effectis:quo dubium ob similitudinẽ:sit cœlestis illius adipiscẽdæ. Memor tum:numa. Cõsistere: i illo scuto. Sortem imperi:fatũ imperii romani. Init cõsilium multæ calliditatis:post lõgam cogitationẽ illud cõsilium iniuit:ut plura.s.ad eius similitudinẽ fierẽt. Iubet fieri plura scuta: nam undecim alia. Cælata simili figura:quæ i sculptura & ipsa forma similem figurã referẽt. Vt eat error ante oculos insidiãtes: ut errarẽt & fallerent similitudine illi:qui p insidias & furta furripe uoluissent. Mamurius:Plutar. ingt. Peltã ãt ex ei? auctoritate atq; impio effingeẽ artifices:cũ certassent:diffidẽtib? cæteris. Veturiũ:Mamuriũ: tradit unuũ e fũmis opificib? usq; adeo similitudinẽ effinxisse:struxisseq; oẽs similes:ut neq; Numa iam ipse dignosceret.& Põpeius inquit. Mamurii Veturii nomẽ frequenter in cantibus romani frequẽtabãt. Hac de causa Numa põpilio regnante e cœlo cecidisse ferẽt ancyle:ideſt scutũ breue: qđ ideo sic ẽ appellatũ:qa ex utroq; latere erat recisum:ut summũ:infimũq; eius latus medio pateret. Vnaq; edita uox oium potẽtissimã fore ciuitatẽ quãdiu id in ea mansisse. Itaq; facta sunt eiusdẽ generis plura:qbus id miscereẽ.ne internosci cœleste posset. Probatum opus ẽ maxime Veturii: q præmii loco petiit.ut suũ nomẽ iter carmina Salii canerẽt. Mamurius mor̃ fabræ ne an mor̃: an artis fabræ. Exactior:Mamurius:an morũ laude:an artis fabrilis studio pfectior. Difficile ẽ ulli dicere:qa utrũq; excellit & moribus & arte fabrili. Clausit:celauit. Opus:qa undecim peltas ad cœlestis illius similitudinem effinxit. Hoc tamen acceptum est a Palladio: de quo suo loco. Cui mu-

nerio: Numa munificus:liberalis & gratus. Dixit pete præmia facti:præmia artificii tui. Nulla:mnnera.scilicet seu ptæmia. Petes irrita:nihil petes frustra. Si mea nota fides:si ueridicus sum: & tu & cæteri fidem meam nouistis.

Iam dederat saliis a saltu nomina dicta
Armaq; &'ad certos uerba canenda modos:
Tunc sic Mamurius: merces mihi gloria det
Nominaq; extremo carmine nostra sonent:
Inde sacerdotes operi promissa uetusto
Præmia persoluunt mamuriũq; uocant:
Nubere si qua uoles q̃uis properabitis ambo
Differt habẽt paruæ cõmoda magna moræ:
Arma mouẽt pugnã: pugna est aliena maritis
Condita cum fuerint aptius omen erit:
His etiã coniunx capitis discincta Dialis
Lucibus: impexas debet habere comas:
¶ Tertia nox dimẽsa suos ubi mouerit ortus

¶ Iam dederat saliis a saltu noia: salios duodecim iam Marti gradiuo legerat de quibus abunde supius dictum est. Ad certos uerba canẽda modos:carmina cum Pyrrhichii modulo absoluta nomẽ Mamurii cõtinebãt. Sane Mamurius duabus syllabis posterioribus quæ breues sunt Pyrrhichium facit: similiter & mamurium. Est aũt pyrrhichius quẽ & Dibrachũ uocãt pes a pyrrho denoiatus Achillis filio q primus uictoria potitus hmõi genere metri.laudatus dicit: q̃uis'alii a flãma Pyrrhichium dictũ uolunt q mobilitate flãmarũ acies imitet. Alii aliter. Nubere si qua uoles q̃uis pperabitis ambo differt. Religio fuit nubere ancylibus nõdum cõditis in tẽplo Martis ubi ea seruari mos fuit ne dum arma mouebant:quæ pugnæ adhiberi solẽt nubẽtib? omen discordiæ fieret. Idem tẽpus nõ neglectum in qbusdam a maioribus nostis Cornelius Tacitus monet his uerbis: fuere q̃ pficiscenti Otoni moras religionẽq; nõdum conditor̃ ancylium afferrẽt: tũc & uxor flaminis Dialis imPAV. MAR. pexis crinibus eẽ debet. Vnde apparet nõ esse idoneum tps nuptiis celebrãdis. Eadẽ flaminica teste A. Gel. cum it ad argeos neq; comit caput neq; capillum depectit: quã auctor ideo discinctam dicit qa inter multiplices cantus cerimoniasq; impositas flamini. Dialis quas ferme oẽs flaminicæ diales obseruabãt. Hæc fuit ut nodum neq; in apice neq; in cinctu neq; alia i parte ullum haberet. Ea q̃m flãmeo assidue utebaẽ moris fuit apud romanos ut oĩs nubens boni ominis causa flãmeo amiciret: cum flaminicæ diuortium facere non liceret. Discincta:uel fine cinctu penitus hoc tpe:uel certe nõ solum triduo ancylibus nõdum cõditis:sed semper ut diximus fine nodo.

¶ Iam dederat saliositem ut iquit Liulus duodecim Marti gradiuo legit:tunicæq; insigne dedit:& super tunicã æneum pectori tegumẽ.cœlestiaq; arma:q̃ ancylia appellant:ferre ac p urbem ire canentes carmina:cũ tripudiis. Solẽniq; saltatu iussit hæc ille. Varro quoq; salios a saltãdo dictos ostẽdit:qđ facere in comitiis:in sacris quot annis:& solent & debent. Plutar. uero ubi de ipsis peltis agit: harum aũt iquit:Custodes ac ministros cõstituisse dicit salios sacerdotes. Salii uero uocãdi sunt nõ ut qdam fabulant a uiro Samothrace:seu mantineo Salio noie:qui saltationem:quæ in armis dicit edocuerit:sed ab ipso poti? tripudio saltatorio:qđ uehemẽtius:robustiusq; per urbem euntes subsaltant. Cum ad mensem martium sacras peltas suscipiãt:induti puniceis tunicis:æneis,balteis latisq; succincti:æneas capitum galeas portantes paruis gladiis arma pulsantes. Reliquum uero saltatiõis pedum est opus. Mouentur enim suauiter conuersiones ac mutationes in celeri & crebro numero: robuste & leuiter reddentes. Iam:Numa:Dederat nomina saliis dicta a saltu:iam delegerat duodecim iuuenes quos a saltando salios appellauit. Et instituit arma:quæ illi gererent:& uerba canẽda: carmina cantanda. Ad certos modos:ad quosdam modulos constitutos. Et Dionysius inquit. Mouentur ad tibiam ex modulo enopilis motibus:quandoq; simul ac uicissim: quãdoq; patria quædã canentes carmina. Tum sic mamurius:hoc Veturius Mamurius in mercedem petiit:ut in carminibus saliorum ultimo loco suum nomen caneretur:de quo Plutarchus. Mamurio autem inquit artis sue mercedem fuisse ferunt:memoriam quandam per saliorum carmen:simul cũ pyrrhichii modulo absolutum. Tum sic Mamurius respondit:Numæ. Merces detur mihi gloria: quasi date in præmium eternitatem nominis hoc est famã & gloriã. Et nostra noia sonẽt extremo carmine: resonent in ultimo loco carminis:sic erit pyrrhichii modulus:i ne uelut est i multis iambicis:ubi sedes ultima pyrrhichio datur:uelut i his Feras ancyle:clusit hoc Mamurius. Geratq; nomẽ iclytũ Mamurius. Inde:ex eo. Sacerdotes Salii:sacerdotes martis. Persoluũt pmia pmissa:quæ Numa promiserat. Operi uetusto:ancylibus uetustis a Mamurio fabrefactis:hoc est pmissa ipsi artifici:qui fabrefecit. Et uocãt mamurium:repetunt nomen:hoc in fine moduli. Agãt & oẽs gratiam Mamurio.

Nubere: Salior̃ festa triduo integro durabãt: quo tpe cũ malum sit nubere: quia nuptiæ ab armis auspicande nõ sunt:admonet nubiles expectandum esse:usq; ad ea recondita arma. Præterea uxor flaminis dialis eo triduo:nec pectere nec ornare se debet. Si qua uoles nubere:si qua puella eris nuptias contractura & uiro tradenda. Quãuis ambo probabitis:& tu:& iuuenis:qui uir tuus erit: quãuis amore iuuenili ꝓperetis. Differt:tamen uelis differre ad alium diem. Paruæ moræ habẽt magna cõmoda:nam ex parua dilatione magna sequetur commoditas. Arma mouẽt pugnã:hæc

est oratio cur nō debet nubere: quia nō faustum omen captatur ab armis: nam mouent pugnā. Pugna est altena martis: qui cū concordes esse debeant: a discordia & pugna penitus abhorrere debēt. Aptius cōmodius & fœlicius. Omen erit cum fuerint: condita cum ipsa ancylia & alia arma et fūt reconditā: tunc' meliore auspicio nubere poteris. His ēt lucibus: his tribus diebus. Coniunx dialis: uxor Flaminis dialis: hoc est sacerdotis Iouis a dios iuppiter. Discincta debet habere comas capitis impexas: debet & discincta esse nec crines pectere: nec se excolere: ueluti cum Ioui sacrificatur. Sunt enim nunc dies Martis. Supersedendū est a cultu: qui in sacris Iouis exigitur. Erenim tantæ erat uenerationis uxor flaminis dialis: ut ea extincta flamen se sacerdotio abdicaret: cui' rei rōnem inquirēs Plutarchus ita disserit. Pr. il. An quod qui uxorē ducēs: post amisit. Eo qui nūq̄ duxit multo est ifœlicior. Eius. n. q uxorem duxit: domus itegra est. Eius aūt: q uxorē in matrimoniū acceptā amisit: nō solum impfecta domus ē: sed imunita prnrsus ac māca: An eodē tpe uxor una cū uiro cōsecraf: quēadmodū multa sunt i sacris: quæ absente uxore agi nequeūt. Priore aūt amissa altera ita tim supducere: tum difficile ē: tū uero iniquū atq̄ iptū. Tertia nox: qnto nonas martias: hoc tertia die mēsis noctu cosmico occasu alter e piscibus oculif. Duos. n. esse supiore libro dixius. & fabulam quoq̄ tertullimus: qua rōne cœlo eēnt appositi: nūc australis occulif maturius: qa in iferiore parte cœli est. Vbi: postq̄. Tertia nox de mēse martio. s. Mouerit suos ortus: cū oriet: aut cū orta est.

ANT. FAN. ¶Conditus e gēmis piscibus alter erit: qnto nonas martias alter piscium q Austrinus dicif mergif occasu chronico. Duo enim pisces sunt qbus unum zodiaci signum tribuif aquilonius & notius siue austrinus: quoq̄ hic ante illū occidere & exoriri cernif ut Iginius scribit. Vnde Columella Austrini occasum desinere inquit quarto nonas septēbris: Aq̄lōi' uero septio idus eius mensis. Est & ali' piscis ut diximus: quem hoc loco accipe nō possumus occidens exortu cancri q Notius quoq̄ dicif & Austrinus uocaturq̄ a Virgilio. A quosus quod aquā quæ ab aquario fundif ore excipe uideaf. Quinte tēpora lucis erūt: Tertio nonas martias Bootes siue Arctophylax occidit: cuius pars (ut diximus supra) nūq̄ ferē in occasum: pars & oriri cernif & occidere. Hūc poetæ modo pigrū mō tardū uocāt: ut Pigri sarraca Bootæ & tardum dux āte Bootem: qa uix sero alto mergitur oceano. Eundem uerno tpe occidere ostendit Virgilius in geor. ut Si uero uiciāq̄ seres uilemq̄ phaselum: nec pelusiacæ curam aspernabere lentis: haud obscura cadēs mittet tibi signa bootes. Huius occasus q̄tuor signoꝝ zodiaci tps absumit. Lege iginium & itelliges occasum de quo nūc agitur esse matutinū siue cosmicum.

Conditus e geminis piscibus alter erit:
Nam duo sunt austris hic est: aq̄lonibus ille
Proximus: a uento nomen uterq̄ tenet:
¶Cum croceis rorare genis titonia coniunx
Cœperit: & quintæ tēpora lucis aget:
Siue est arctophilax: siue est piger ille bootes
Mergetur: uisus effugietq̄ tuos:

Pisciū alter occultatur .v. nōas martias Aqlōi' Austrinus Bootes occidit .iii. nonas martias Bootes tardus.

PAV. MAR. ¶Alter piscibus geminis: ex duobus. Erit cōditus: abscōditus nam occulitur notius seu australis. Nam duo sunt ipsi pisces. Hic: qui nunc occulif. Est pximus austris: sic & australē ostēdit. Ille: alter piscis. Est pximus aquilonibus: ipsi septētrionali. Vterq̄ piscis tenet nomina a uento. Nam a noto notius a borea boreus dicif: siue australis & aquilonaris. Cum croceis. iii. nonas martias: hoc est quinta die ipsius mensis occidit arctophylax: de quo diximus superiore libro i fabula. Callisto nō occidat: sicut ex oriente in occasum labentia sydera: sed in ipsa uertigine circa polum: undis imergi uidef: scipue cosmice. Nam oriente die poeta pigrum uocat. Nam ut Iginius inquit cum tauro geminis: cancro & libra occidit: ideo sero occidere dicif: quod magis erectus a pedibus puenit ad terrā. At exoriens citius quam chelæ uidef. Cum cōiunx titonia: aurora uxor Titonis de quo alias dictū Cœperit rorare. rorem effundere. Genis croceis: re pexit ad aeris colorem: cum uideatur mane oriens croceus: sic & Virg. Titoni coniunx inquēs aurora cubile: sed quia genis dixit: unde lachrymæ fluunt: qui terris ros effundif: respicit fabulam: quam refert in. xiii. met. Cum illa ab ioue peteret corpus Mēnonis filii: quem Achilles iteremerat: illud redditum medio aere aduſtum: cōuersūq̄ in aues memnonias cinirem refert: & ex illo lachrymas: hoc ē ipsum rorem effudisse auroram. Erunt tpa quintæ lucis: erit quintus dies mensis. Siue est arctophylax: custos ursæ ut diximus supius Siue ille piger Bootes: quasi siue dicas custodem ursæ ἀρκτη ursa φίλαξ custos: siue bootē recto rem boum: quia plaustrum regere uidetur. Mergetur mergi uidebitur. Et effugiet uisus tuos ga occidet eo modo quo dix': Hæc omnia quæ ad ortum & occasum syderum pertinent in fine opis luci dius explicabunf: ibi oia repetemus. At nō effigiet occulif: dixit bootes: sed non occulif: immo sese ostendet uindemitor. Orif igif eodem die. hoc est. iii. no. mar. uindemitor. Sed aliter uidef sentire Ply. inquit. n. xi. calen. septembris Cæsare & assiriæ stellaq̄ uindemitor appellaf. Māe exoriri icipit. Vindemiæ maturitatem pmittens. Quo pacto igif. iii. nonas mar. orif: si Ply. xi. calē. septēbris: & Ply. dicit tunc mane exorti. Aliter dicere posses quod heliacæ oriaf: & occidente sole in summo cœlo uideri. Eius fabula hæc refert Ampelos puer thrax: mirum immodum a Bacchо amatus est: cui bacchus uitem tradidit: de qua collecturus uuas: cum ulmum ubi hærebat ascendisset, Exanimis decidit: Bacchus syderibus intulit: & uitem ab eo Ampelon appellauit.

¶At nō effugiet uindemitor: hæc stella quā græci tryſitira: nostri uindemitorē uocāt orif chroni cæ. viii. idus martias: ut Ply. scribit ut Collumella: vi. nonas: ut auctor hoc loco. iii. nonas. Neq̄ enī hoc tpe matutinū eius ortum accipe possumus cum eam cōstet cū uirgine in ortū ferri. vii. calen. septēbres ut placet Columellæ. Vñ & uindemitorē dictū putāt q̄ exoriens mane: ut inqt Ply. uindemiæ maturitatē ꝓmittat ſm quē orif cæsari & assyriæ. xi. cal. septēbres. Fabulanf aūt pneq̄ ampelon a Bacchо dilectū in ismaro q̄ mons est thraciæ trāsla: tū esse in cœlum ac uindemitoris nomen accæpisse. Quod ideo fictū est: qa ampelon græci pampinū seu uitē dicunt: quā qdam a Baccho iuentā ferūt unde & labruscam ampelosagriam uocāt & uineas ampelōes quoꝝ noīe uius est Varro: & xilampelon aridā uitem. Quare Iuuenalis (ut qbusdam placet) Xelamperinas uestes dicit uirides tritas ac semicōsumptas: quales sunt uitiū frōdes lāguescentes mēse nouēbri. Et. M. Varro de re rustica ampelones: (ut diximus) uineas uocat: ut laureta daphnones. Est & ampelos Samī ꝓmontoriū: ut ait Strabo: q̄uis ea isula uino ut idē inqt ifœlix sit cū Chius Lesbos aliæq̄ uicinæ uina optima ferant. De pueri nomine uult uitem a nomine pueri ampelon appellari.

ANT. FAN. Vindemitor oritur. ii. nonas martias Vindemitoris fabula Ampelos Xilampelos

Errat

¶At uindemitor: uindemitoris stella. Nō effugiet: uisus scilicet tuos quemadmodum Bootes qa non mergitur tunc: sed exurgit. Parua mora est exigua retardatio. Docere: unde hoc quoque sidus: hoc etiam sicut cætera. Trahat causam: Ducat originem. Bacchus fertur: dicitur. Amasse. In iugis ismarīs: In ismario monte Thraciæ. Ampelon intonsum: crinitum puerum. Creatum satyro & nympha filium satyri unius ex illis: qui Bacchum comitantur. Alīqui filium marsiæ dicunt quem satyrum poeta inferius uocat: sed non constat. Nam Diodorus celibem marsiam fuisse tradit: de quo plura inferius dicemus. Tradidit: Bacchus. Huic ampelo. Vitem pendentem e frondibus ulmi: quæ pendebat e ulmo cum ulmis adiungantur: ut primo libro diximus. Quæ uitis. Nunc habet nomen de nomine pueri. Nam uitis græce uocatur ἀψωπελώς: & ἀμπέλων ulnea. Dum temerarius imprudens. Legit: colligit. Vuas pictas uarii coloris. In ramo: in ramosa ulma. Decidit ex alto scilicet in humum. Liber Bacchus. Tulit amissum: puerum quem iam amiserat: quia extinctus erat. In astra: in cœlum rettulit: & inter sydera collocauit. Sextus ubi: sexta die mensis: hoc est pridie nonas martias Vestæ sacrificatur: quo die Cæsar Vestæ sacerdos & pontifex maximus: creatus est. Verum alii hoc in loco dictum de Iulio Cæsare: alii de Augusto uolunt. In uetustissimis Codicibus in ordine festorum per singulos menses: illa dies Iulio Cæsari assignatur. At poeta loqui uidetur de eo qui tunc uiuebat: cum dicat. Quos sancta fouet ille manu: sic esset ad Augustum referendum. Nam in .i. lib. diximus scripsit hoc opus uiuente Augusto: sed edidit post eius excessum: quod certe indicat ille locus in primo: licet ipse recuset. Nam de Tyb. loquitur: in eo loco diximus. Ego illud puto: quæ apposuerat in Augu. laudem: nō mutauisse: cum emendauit: sed addidisse multa in laudem tam Tyberii: quam Germanici: sed ut de pōtificatu Iulii Cæsaris: deinde Augu. aliquid dicamus. Defuncto Metello pontifice maximo cum pontificatum studio: & disceptationibus plenum Isauricus: & Catullus clarissimi uiri: & in senatu potentissimi: peterent aut propterea Cæsar: quin & ipse candidatus descenderet: cessit cæterum pari undique fauore ac studio apparēte. Catullus quo amplior erat dignitas: eo magis euentus incertitudinem reformidans misit: qui grandi pecunia Cæsarem ut ab ea contentione desisteret inducerent quibus ille grandiorem se mutuaturum: certatimque enixius petiturum esse respondit: instante comitiorum die: cum mater eum ad fores usque lachrymis prosequeretur: illam complexatus dixisse fertur: mater hodie aut pontificem: aut exulem tuum uidebis filium. Euntibus igitur certatim in suffragia tribubus. Superior declaratur: non paruum senatui: & optimatibus terrorem incussit: tanquam ad omne audaciæ genus plebem adacturus: & reliqua hæc ex Plutar. Tranquillus uero inquit. Deposita prouinciæ spe: pontificatum maximum petiit: nō sine profusissima largitione: in qua reputans magnitudinem æris alieni. Cum mane ad comitia descenderet: prædixisse matri osculanti fertur: Domum nisi se pontificem non reuersurum: atque ita potentissimos duos competitores: multumque & ætate: & dignitate antecedentes superauit: ut plura ipse in eorum tribubus suffragia: quam uterque in omnibus tulerit: hæc de Cæsare. de Augusto autem sic Tranquillus inquit. Postquam uero pontificatum maximum: quem nunquam uiuo Lepido auferre sustinuerat: mortuo deinde suscepit. Quicquid fatidicorum librorum: græci latinique generis nullis: uel parum idoneis auctoribus uulgo ferebat: supra duo milia contracta undique cremauit ac solos retinuit Sybillinos &c. Vbi postq̄ Sextus Phœbus: sextus sol mensis: sic sextum diem significat.

PAV. MAR.

ANT. FAN. Augustus suscepit pontif. maxi. pridie nonas martias

¶Sextus ubi e terra cliuosum scandet olympum Phœbus: pridie nonas martias Augustus pontificatum maximum suscepit quem nunquã uiuo Lepido auferre sustinuerat ut scribit Suetonius. Et quia pontifex maxi. erat sacrarum uirginum custos teste Plutarcho: quas Vestales appellabant. Idẽ Augustus suscepto pontificatu maxi. commoda earum uirginum auxit: cumq; in indemortuæ lõcum capi aliam oporteret: ambirentq; multi ne filias in sortem darent adiurauit si cuiusquam neptũ suarum competeret ætas eam se oblaturum fuisse. Vnde Ouidius & hic ait: Gratare iliacis thuraq; pone focis. Et in vi. huius operis lib. Nũc bene lucetis sacræ sub Cæsare flammæ ignis in iliacis nunc erit estq; focis. In eodem pontificatu ut alia prætereantur quæ Suetonius refert supra duo milia fatidicorum librorũ cremauit: quæ nullis uel parum idoneis autoribus uulgo ferebantur ac solos retinuit Sibyllinos: eosq; delectu habito quos condidit sub palatini Apollinis basi. Quos maluit ille mereri: maluit recte factis & uirtute mereri honores q̃ sumere. Accessit: adiectus ẽ. Vñ accessio est adiectio. Imperii pignora iũcta uides: apparet ex uerbo uides id quod diximus Ouidium hæc scripsisse uiuente Augusto: quem uocat pignus imperii quemadmodum & ignem uestæ quod incolumitas urbis ex utroq; pendeat. Hinc illud est: Vestaq; mater quæ Thuscum tybrim & romana palatia seruas. Qua grauis æneas tutus &c. Grauis hic non refertur ad animum: sed ad corpus. Cognatum caput: Augustum q a troianis originem ducit: nam æneam ferunt uestam e troia in latium transtulisse. Vocauit autem Augustum sacerdotem quia fuit pontifex maximus ut hoc loco auctor ostendit. Quos sancta fouet illa manu: quia legimus supra. Sancta uocant Augusta patres iure augusti manus sanctæ a poeta dicuntur. Hæ fouent ignes Vestæ cum saeris uestæ ac cæteris constet pontificem maximum præsidere.

¶Sextus ubí e terra clíuosum scãdet olympũ
Phœbus: & alatís æthera carpet equís:
Quísquís ades castæq; colís penetralía ueste
Gratare: iliacís thuraq; pone focís:
Cæsaris innúmeris quos maluít ille mereri
Accessít titulís pontificalis honor:
Ignibus æternis æterni numina præsunt
Cæsaris ímperií pignora iuncta uident:
Díi ueteris troíæ dígnissíma præda ferentí
Q ua grauís æneas tutus ab hoste fuit
Ortus ab ænea tangít cognata sacerdos
Numina: cognatum uesta tuere caput:
Q uos sancta fouet ille manu bñ uiuitis ignes
Viuite inextincti flãmaq; duxq; præcor:

PAV. MAR. ¶Scãdet: ascẽdet. Aethera: q̃si ex iferiore pte i altũ olympũ cliuosum cœlũ cõuexũ. Carpet æthera: carpet iter p æthera. Eqs alatis: uelocib⁹ iõ alatis dixit: & q̃ttuor sunt ut oñdim⁹. Quisq; ades & colis penetralia: sacella secretiora. Vestæ casta: de uesta oia q̃ ad rẽ faciũt: i. yi. li. dicem⁹: & aliqd supius attigimus. Gratare p gratulare uel ipsi uestæ: uel tãto põtifici. Et põe thura focis iliacis: aris uestalib⁹: ubi æterni sunt ignes: ex Ilio aduecto. Nã æneas uestæ sacra ex troia i italiã aduexit. Honor põtificalis ipsa dignitas põtificatus. Accessit: addita ẽ. Titulis inumeris cæsaris: multis dignitatib⁹. Quos ille cæsar. Maluit: potius uoluit. Mereri: subintelligẽdũ: quã hũit: tũ uoluit meritis oẽs dignitatis gradus: & titulos assequ: nõ ambitiõe: aut aura populari: sed ꝓpria uirtute: si ad iulíũ cæsarem referret: qa fuit q̃stor edilis. Põtifex totiẽs cõsul & dictator: si ad Augustũ: qa oẽs magistratus assequutus: adeptus ẽ ad alios quoq; titulos: nã & Aug. cognoiatus ẽ: & pr̃ pr̃iæ. Numia æterni cæsaris: q relatus ẽ i deos imortales: nã uterq; eoꝝ relatus ẽ i deoꝝ numeꝝ: & qm̃ de Aug. in ccelũ relato in. i. li. dixius de Iulio cæ. paulo iſertius dicemus. Præsunt æternis ignibus: uestalib⁹ sacris: q̃ p pontificem maximũ admistrabant: nã ignẽ inextinctũ uirgines ſuabãt. Vides pignora imperii iũcta: hoc est uestales ignes & põtificẽ cesarẽ: q̃ sunt duo imperii pignora: nam quoad ſuãt inextincti uestales ignes: & incolumis domus cæsarea ſuat incolume imperiũ. Dii ueteres: orat nũc deos troianos p salute cognati põtificis. Nã cũ Iulius cæsar ab iulio ascanii filio ꝓgenitus fuerit: uidet cognatiõe attingere uestã: cui⁹ sacra e troia aduecta ab ænea patre ascanii fuerit in italiã. Est & alia cognatio: siqs altius ispiciat. Nã uesta saturni fuit: q̃ structurã domus iueniſſe dicit: auctore diodoro: sic illa soror Iouis: & Iuppiter Veneris pater a q̃ emanauit genus Iuleũ. Ea oio cognatio ẽ: & Aug. in iuleã domũ adoptatus ea quoq; cognatiõe deos attigebat. Dii troiæ ueteris: antiquæ. O uesta & dii penates. Præda dignissima ferẽt. æneæ q uos e mediis hostib⁹ tãq̃ ꝑdã eripuit. Qua ꝑda. Aeneas grauis: onustus. Fuit tutus ab hoste: ab hostũ insidiis: qa sospes euasit. Sacerdos ortus ab ænea: Cæsar ab Iulio nepote æneæ ꝓgenitus: & de augusto potes itelligere Diui iulii ex adoptiõe filí⁹ & gloriabat ipse quoq; ab ænea gen⁹ ducere. Tãgit coh. nu. uestã & penates: de cognat⁹ supi⁹ dixius. O uesta tuer defendas & tues. Cognatũ caput: Cæsarẽ aug. O ignes uestales. Bene uiuitis: iextincti estis: bene sub optio põtifice. Quos ille. Cæsar aug. Fouet: q̃si qb⁹ fomites suggerit. Manu sancta allusit ad augusti cognomẽ qm̃ augusta sancta dicunt: ut oñdimus in prio. Viuite ꝑcor iextincti & flãmat & dux. q̃si uiuatis æterni & ignis: & Cæsar & nũq̃ extinguamini. Vna nota: nonis martiis festũ ẽ ue

Iouis: idest parui Iouis: Quo die sacrata fuere ei tẽpla ante lucos asyli i intermontio: cuius rei mysteriũ illud ẽ ut Iuppiter paruus posteaquã adult⁹ est: cœlo regnauit: sic urbs roma parua ab initio: ubi Romulus aperuit asylum: paulatim colauit: & ad summum imperii culmen ascendit: ideo consecrauere templum parui Iouis eo in loco: unde sumpsit initiũ augmenti. Vna nota. unus titulus: una in fastis inscriptio. nam nota interdum in bonã partem accipitur: ut in primo diximus. Est nonis martiis scilicet. Quod illis: nonis. Putant sacrata consecrata.

Templa putant lucos ueiouis ante duos:
Romulus ut saxo lucum circundedit alto
Cuilibet huc dixit confuge tutus eris:
O q̃ de tenui Romanus origine creuit
Turba uetus q̃ non inuidiosa fuit:
Ne tam ẽ ignaro nouitas tibi nominis obstet
Discе: quis iste deus cur ue uocetur ita:
Iuppiter est iuuenis iuueniles aspice uultus
Aspice deinde manus fulmina nulla tenet:

¶Lucos ueiouis añ duos: Duo luci ad quos nonis martiis Veiouí: id ẽ Iouí paruo ædes dicata est fuerũt sub rupe tarpeia ubi & asylum. de quo ait Cornelius tacitus: tum diuersos Capitolii aditus inuadunt iuxta lucũ asyli: & qua Tarpeia rupes centũ gradib⁹ aditur. Liuius uero locus inquit qui nunc septẽ⁹ densis sentibus inter duos lucos est asylum aperit. De his lucis dixisse Martialem existimant illinc Pompeii dona nemusq; duplex. Fuerunt & multa circa urbem loca diis attributa quæ lucos uocabant quorum prouentus in ludos conferebantur teste Plutarcho. Est autem Veiupiter ut diximus paruus Iupites sicut Ouidius sentit hoc loco cuius ædes fuit teste Aulo Gel. inter arcem & Capitolium. Sed idem uult Veiouem esse non iuuenem siue paruũ iouem sed iouem uim nocendi habentem: nõ iuuandi potestatem qđ ut Diiouem dicim⁹. Lucectũq; quoniam nos die ac luce quasi uita ipsa afficit & iuuat: ita & Veiouem appellauerũt dempta atq; detracta iuuandi potestate cũ constet deos quosdam ut prosint celebrari: quosdam ne obsint placari. Ve enim particula modo intensionem significat mõ minutionẽ. Vñ q̃dã uocabula: qbus ea ꝓponit fabigua sũt ac diuersam significationẽ capiũt. Quare Vescũ salẽ dicim⁹ ex edẽdi itẽtiõe & alit uescũ cũ edẽdi astidio: quo uocabulo Lucreti⁹ pro edaci usus est teste Festo: ut nec mare quæ impendent uesco sale saxa peresa. Virgilius uero (ut placet Nonio) pro minutim conciso: ut Vescas salicum frondes. Vbi Seruius Vescum inquit significare siccum ac tenerũ. Alibi uero aliter. Simulachrum Veiouis habuit aliquando sagittas: quare eũ deũ pleri q; Apollinem esse dixerũt: cui⁹ capram immolabant: cui⁹ animalis effigies erat apd ei⁹ simulachrũ. Coluerũt & campani iouem imberbem q a Virgilio Anxyrus dicit ut quis iuppiter anxyrus aruis præsidet Et uiridi gaudens feronia luco. A quo nonnulli Anxur Volscæ gentis oppidũ nominatũ putant. Ipse aũt Anxyr⁹ dict⁹ est q barbam nunq̃ rasisset: quasi anei xyras: id est nouacula ut ait Serui⁹: uel ab anei cai xyro: id est rado. Ludũ: luci partem quam Romulus Asyli structura complexus est: Fuit hic lucus teste Dionysio inter Arcem & Capitoliũ. Huc dixit confuge tutus eris: Asyli locũ ostẽdit dicti apoti a cai syla: id est a non auferendo. Vel (ut aliis placet) apoti a cai syro quod est traho. inde enim null⁹ abduci poterat: qđ non fuit in omnib⁹ templis ut Serui⁹ docet: sed in his tantũ qb⁹ id erat consecrationis lege concessum: Primi aũt Asylũ instituisse dicũt apud Athenienses Herculis filii cũ eos insequerent q ab Hercule oppressi fuerant: Alii non a filiis Herculis sed a nepotib⁹ id Asylũ. i. templũ misericordiæ institutũ dicũt: ut Herculeos sedem fundasse nepotes. Quod Romulus imitat⁹ ipse quoq; Asylũ condidit: ementitusq; est id se Apollinis oraculo condidisse. Quidam tamen Cadmũ primo Asylum instituisse ferũt: cũ ad Thebas condendas multitudinem desideraret. Placet asylũ poti⁹ deducas ab a chi sylao q̃ aliũde.

¶Templa ueiouis: parui iouis: sed de hoc nomine paulo post. Ante duos lucos: ante lucos asyli Nam loc⁹ erat: ut Liui⁹ de asylo inqt: sept⁹ densis sentib⁹ inter duos lucos. ante hos duos ergo dedicatũ fuit. Romul⁹ ut: postquã. Circũdedit sepsit. Lucũ: quercetũ in itermontio. Alto saxo: alii exponũt mœnib⁹: alii per hypallagem intelligũt: hoc est saxũ circũdedit luco: sed ita intelligẽdũ ẽ aperuit lucũ saxo: hoc ẽ rupib⁹ circũdatũ: qa hinc inde erant altæ rupes capitolinæ. Dixit Romulus. Quilibet hũc confuge: confugias in hoc asylũ. Tutus eris: qa nemo te inde abstrahet: de asylo egim⁹ in secũdo. O quam: pro quantũ creuit. Roman⁹ popul⁹. De tenui origine: de exiguo principio in magnam coaluit ciuitatem. Quam: quantũ. Vet⁹ turba: prisci romani. Fuit nõ inuidiosa: qa tam paruus popul⁹ tam exigua ciuitas: ut null⁹ inuideret. Nã in ofus noia gellio teste inuidiosum: & inuidentem dicam⁹: & cui inuidet. Tamẽ in utrãq; possũt accipi significationem: ut inuidiosum: & inuidentem dicam⁹: & cui inuidet. Tamẽ ne nouitas nominis qa uelouis nouum tibi nomen uidet ne hæc nouitas. Obstat ad intelligendũ festa. Tibi ignaro: q ignoras nominis rationem. Discе qs iste de⁹: qs de⁹ sit hoc nomine appellat⁹. Cur ue uocet ita: uel cur sit hoc nomine uocat⁹: & duo proponit qs de⁹: & cur illud nomen.

Iuppiter est: iuuenis: quasi imago iouis: quæ est in eo templo iuuenem eũ monstrat. Aspice uultus iuuenales: quos in imagine refert. Aspice deinde manus: etiam iuueniles. Nulla tenet fulmina: nam cũ iuuenis erat: ea nondũ acceperat.

ANT. FAM. ¶Fulmina nulla tenet: quæ barbatũ decẽt: nõ puerũ iouẽ. Cœlũ affectare: quoniã gigãtes affectu dicti sunt ad oppugnationẽ cœli nõ recta uolũtate. Hinc ipse alibi affectasse ferũt regnũ cæleste gigãtes. Capra: Amaltheæ capræ effigies q̃ suo lacte iouẽ infantẽ nutrisse dr. Nymphe pauisse ferunt Cretides: Putãt Melissa & Amalthea Melissi regis Cretensis filiæ iouẽ aluisse. Vegrãdia farra colonꝰ: quæ male creuerũt uescaq; pua uocãt: Vult Vegrãde cõpositũ eẽ a ue particula priuatiua & significare minutũ: qd & Festus scribit: ut Vegrãde frumtũ. Idẽ tñ nomẽ ualde grãde iterdũ significat teste nonio: ubi ue pticula uim augẽdi habet: ut nec uiæ uegrãdi datur. Vescũ quo q; parũ significat. Vnde Festus Vescus inquit fastidiosus: ue. n. p pusillo utebãt. Iaq; ubi ceruleũ uari bant sidera cœlũ: Suspice gorgonei colla uidebis equi: Signa q̃ heliace oriunt i principio noctis uideri nequeũt quippe cũ ut nox intens occasum ostendit heliacũ ita & descedẽs ortũ etiusmodi nobis offerat. Sensus ergo ẽ: ubi nox aduenerit suspice ad eius finẽ uidelicet nõ noctis initio: qa equi gorgonei collũ uidebis in ortũ helia cũ ferri. Est aũt ortus matutinꝰ equi cui Pegaso nomẽ ẽ secundũ Columellã. iiii. nonas Martias fm Manilii Sole. xxi. ptẽ pisciũ obtinere. Ignus uero idẽ signũ ingt cũ Aquario & altero Pisciũ cum quo occidit exorii. Eius pars antecedit hoc tpe Solẽ cũ Piscibus oriẽtẽ. Cõstat aũt pegasus (ut auctori placet hoc loco) stellis. xv. ut Iginꝰ. xviii. q̃ qd tñ pisin: id est fontẽ pduxerit Pegasi nomẽ accæpit. Nota ẽ fabula. Gorgoneus uero dictus ẽ qd ex sanguine Medusæ gorgonis eũ natũ fabulant: cuius domus gorgones fuerũt insulæ teste Plinio biduꝰ nauigatione distãtes a cõtinẽti quas qdã gorgades uocãt quo penetrauit hãno pœnoꝰ iperator. Sunt. n. contra Atlantẽ montẽ ad fines Mauritaniæ. Vñ nõnulli alias fuisse Hesperides alias gorgones recte arbitrãt. Nã Hesp̃des habuisse hortos dicũt ad Lixon Libyæ. Scitẽdũ de huius signi ortu atq; occasu plerosq; itadiuersa tradere ut fere uidere non sit unum cum altero congruentem.

Pegasus orit nonis martiis uesperi.

Gorgonius pegasus

Gorgades insule Hesperides Gorgones

Vegrãde.

Fulmina post ausos cœlum affectare gigãtes
Sumpta iouis: primo tempore inermis erat:
Ignibus ossa nouis & pelion altior ossa
Arsit: & in solida fixꝰ olympꝰ humo:
Stat quoq; capra simul: niphe pauisse ferũtur
Creditis: infanti lac dedit illa iouis:
Nunc uocor ad nomen uegrãdia farra coloni
Quæ male creuerunt: uescaq; parua uocãt:
Vis ea si uerbi est: cur non ego uesiouis ædem
Aedem non magni suspicor esse iouis:
Iamq; qui ceruleum uariabunt sidera cœlum
Suspice gorgonei colla uidebis equi:

¶Fulmina sumpta iouis: quasi accepit iuppiter fulmina. Post ausos gigantes affectare cœlũ: postea q̃ gigãtes affectarunt regnũ cœleste: & auli sunt oppugnare cõstructis mõtibꝰ: de qbꝰ i prio dixius

PAV. MAR

Primo tempore: in adolescentia. Erat inermis: nam non habebat fulmina. Ossa mons arsit: nouis ignibus: nouis fulminibus. Et pelion etiam arsit. Altior ossa: propterea quod dicearchus altissimum eum prodit. Et olympus est fixus in solida humo: hoc est ita fixus ut tam auelli non possit: sed de his latius dictum est a nobis in eo loco primi libri: sic petitur cœlum &c. Stat quoque capra simul: extat etiam cum iouis imagine. Effigies Amaltheæ capræ quæ suo lacte iouem pauit: ut illud indicet aliquando iouem paruum fuisse. Capella enim Amaltheæ nymphæ uberibus suis aluit infantem de qua germanicus Cæsar in Aratheo carmine sic ait illa putatur: nutrix esse iouis: si uero iuppiter infans: tubera creteæ mulxit fidissima capræ: Sydere quæ claro gratũ testatur alumnuꝫ: huius capellæ corio usum esse pro scuto iouem contra Titanas dimicantem: Museus auctor est: unde a poetis Aegiocus nominatur. Nymphæ cretides: cretenses. Feruntur: dicuntur. Pauisse iouem: naꝫ Melyssa & Amalthea Melyssi regis antiquissimi in Creta filiæ: qui ut Dydimus inquit primus diis sacrificauit. Illa capra. Dedit lac iouꝰ: quia aluit infantem: sed de his plura agemus in sequenti libro Nunc uocor: Nunc ipsum nomen diffinit quia uesiouis paruus est iouis: & a simili arguit: quia uegrandia male hoc est non grandia dicuntur: hæc enim particula ue diminutionem facit in cõpositis: unde & Pompeius uegrande inquit significat male grande: & uecors uesanus malicordis male sanus. Alii paruum siue minutum intelligunt ut uegrande frumentum &c. Nunc uocor ad nomen: ad aperiendã nominis significationẽ. Coloni: agrorũ cultores. Vocant farra uegrandia: quæ male creuerunt: quæ non habuere suum incrementuꝫ. sic parua sunt. Et uesca uocant parua: hodie etiã in marsis nostris: lingua uernacula: quæ parua sunt uesca dicũtur: ut cũ dicũt maluã uescã: de ea quã Romæ paruam uocant intelligunt: & Festus inquit: Vescus fastidiosus. Ve enim pro pusillo utebatur. Lucretius uescum dixit eadem: cuꝫ ait. Nec mare quæ impendent uesco sale saxa peresa. Si ea uis ẽ uerbi: si ea est proprietas uocabuli: ut uesca parua dicantur: & uegrandia nõ grãdia. Cur ego non suspicor: puto. Aedem uesiouis esse ædem non magni iouis: tẽplum parui iouis. Iamq; ceruleum: uesperi nonarum oriri inquit pegasum equum alatum: quem Higinus aratum adducens: & alii complures. Neptuni & Medusæ filiũ dixere: Sed ut alii ex ipso Medusæ sanguine quã pseus interemit natus ẽ. Peruolauit in Elicona: ubi saxũ ungula feriens fontẽ aperuit: q̃ ex eo hippocrene ẽ appellatus: sed hic apud Pyrenen corynthium fontem captus: unde Strabo: Fama est equum pegasum: cum potaret hoc in loco a Bellerophonte deprehensum fuisse: alatum inquam caballum e Medusæ ceruice: & de gorgonis execto guttere pfilẽtẽ. Vulgatũ ẽ ẽt caballinũ fontẽ in Elicõe erupisse: cũ subiectã ibi tellurẽ fieret ungula: Hæc ille Bellerophon post interfectã Chymerã: cũ alti? hoc equo usus euolaret: decidit equus inter sydera collocatus existimat: q ut higinus ipse oñdit. Arcticũ circulũ spectãs pedibꝰ æstiuo orbe nitit: extremo ore caput delphini tãgere uidet Aquarii manum dextrã ceruici suæ cõiũgẽs: huiꝰ i stellis corpꝰ apparet usq; ad umbilicũ: q occidit cũ pisce de duobꝰ primo: q supra tergũ eiꝰ est fixus: exorit cũ aquario toto: & pisce cum quo occidit: & manu aquarii dextra: Hic hꝫ in rostro stellas duas obscuras: i capite unã: i maxilla unaꝫ: i auribꝰ singulas: i ceruicibus quattuor obscuras: sed maxie lucet: q̃ pxima capiti apparet: i humero clarã unã i pectore: unã i scapulo: unã in umbilico nouissimã unã: i genibꝰ singulas. i poplitibꝰ singulas: Poeta oriri dicit ue speri nonarũ martiarꝫ. Plinius uero pridie idus Augusti: sꝫ ortũ poetæ accipiamus heliacũ: nã occidẽte sole: tũ in alto cœlo uidet: qd aperte ostendit: cum Suspice dicat: quasi sursum aspice. Iamq; ubi sydera uariabunt cœlũ uarium & pictum ostendet in nocte. Ceruleum cœlum: inquit cum uidetur similis color cœli: qui & maris. Suspice: attollas oculos: & cœlum respice. Videbis colla equi gorgonei pegasi nati ex sanguine Gorgonis: hoc est Medusæ a gorgadibus insulis.

¶Creditur hic cæsæ grauida ceruice medusæ
Sanguine respersis prosiluisse comis:
Huic supra nubes & subter sidera lapso
Cælum pro terra. pro pede penna fuit.
Iamq; indignanti noua frena recæperat ore
Cum leuis aonias ungula fodit aquas:
Nunc fruitur cœlo quod pennis ante petebat
Et nitidus stellis quinq; decemq; micat:
¶Protinus aspicies uenienti nocte coronam

ANT. FAN. Pegasi origo

¶Creditur: hic: Bene creditꝰ de re fabulosa & tale & illud est: illa putat nutrix eẽ iouis. Pegasum alii e sanguine Medusæ natũ uolunt cui Perseus caput dr abstulisse. alii Neptuni & Medusæ filiũ dicũt & alatũ fuisse fabulant

Cœlũ: Aer hoc loco. is est uolãtiũ solum. Noua frena: Quia poetæ finxerũt Pegasuꝫ captũ a Bellerophonte q̃ post domitã Chimærã hoc equo usus dicit: uñ altius uolans decidit. quo tpe Pegasus in cœlum trãslatus est. Aonias aquas: Hippocrenẽ fontẽ Boetiæ dictũ ab equo ut eius nomen ostẽdit. De quo ait Persius Nec fonte labra prlui caballino. Hinc illud est: Dicite q̃ fontes aganippides hippocrenes grata medusæi signa teneris eq̃: Strabo: Vulgatũ ẽ ẽt Caballinũ fontẽ in helicone erupisse cũ subiectã ibi tellurẽ feriret ungula. Protinus aspicies uenienti nocte coronã: Corona aridnes. viii. idus oritur chronice: quã (ut placet Manilio) xv. pars Virginis in ortuꝫ dicit cui Ouidius astipulatur hoc loco: Alii tñ (ut Iginus) cũ Scorpione coronã exoriri dicunt. Alii cum Libra ut Columella & Plinius. Alii eius partẽ cũ libra: totã uero cũ Scorpione exoriri uolunt quæ occidit manentibus orientibus Cancro & Leone. Constat aũt stellis nouẽ. Et est corona Vulcani opus quã Venus cum Liber pater Ariadnẽ uxorẽ duceret ei donasse dr: quãq; ad uxoris insigne idem deus inter sydera collocauit. De cuius situ legimus in. viii. Metamorphoseos: Tenues uolat illa p auras: Dumq; uolat gẽ ariadnes locauit. De cuius situ legimus in. viii. Metamorphoseos: Tenues uolat illa p auras: Dumq; uolat gẽ ariadnes

corona orit. viii id? mar tias.

corona

corona

¶Creditur hic: equus. Prosiliisse: procul saltisse: uel saltans exiuisse. Grauida ceruice medusæ cæsæ creditur saltasse ex exectæ: & fœta Medusæ ceruice: quã perseus execuit: cũ eã interemit. Comis respersis sanguine: tum cũ resectũ a ceruice caput. Cœlũ. aer. Fuit terra: loco terræ. Huic: equo: Lapso uolanti. Supra nubes & subter sydera: quasi uolãti altius inter sydera & nubes. & ideo cœlum fuit pro terra: quia per aera uolabat iac si per terram cursum intendisset. Penna fuit pro pede: erat alatus: utebatur alis pro pedibus. Iamq; receperat noua frena: iam apud pyrrhenem sub acrocorintho deprehensus fuerat a Bellorophonte: & acceperat noua frena. Ore indignanti: reluctanti. Cum ungula pegasi. Leuis quia alati equi. Fodit aquas: aonias aquas: gorgoneũ seu caballinũ seu pegaseũ fontem in Elicone ab Aonia montana regione Boetiæ. Nũcipse equus. Fruit cœlo quia cœlo locatus est. Quod ante petebat pennis: in quod prius euolabat. Et nitidus micat: lucet. Quinque & decem stellis: cum constet quindecim habere stellas. At Higinus inquit decem: & sex: & in numero earum: quas ipse commemorat. sunt decem & sex: non igitur absurdum esset: si locus diceret. Sexque decemque micat: quia decem & sex numero sunt. Protinus aspicies: octauo idus martias: & octaua die mensis oritur corona de qua dictum est: O nimium effulgens cœli de pte serena: O oculis nimium grata corona meis. Aspirato mihi siquid tua numina possunt: Humani æthereo: si quid ab axe uides. Dum pcul iliacæ decus imortale coronæ, Et quo nunc celeri non licet

PAV. MAR.

ire uia: Cnosiacam liceat tantum obseruare coronam. Sint tua pro latis, sydera syderibus. Nã quotiens orta fulges nitidissima nocte: In radios totiens lumina tolo tuos. Funduntur; genis lachrymedum mente uoluto. Non nostro iliacam posse fouere sinu: & reliqua. Coronam hanc ex auro & gẽmis a Vulcano factam uolunt: & ueneri datam: quæ postea cum Ariadne Baccho nuberet: ei a Venere oblata est. Hac uolunt aliqui theseum pro lumine usum in labyrintho. Qui autem Argolica scripsere: aiunt coronam hanc a uenere acceptam Bacchum secum tulisse: cum ad reducendam matrem ab inferis accederet: sed doctus ite ab Hippolirno promisso: quod peteret: Coronam diuisit in loco: qui ab ea στεφᾶνος appellatus est: reducẽs matrem: Corona; inter sydera collocauit. Vulgatior tamen fama habet Ariadne a Theseo derelicte in dia insula: Baccho postea nuptæ a Venere traditam: Bacchumq; deuictis indis: indorum regis filiam: præstantem forma secum ducentem: cũ quereretur Ariadne: Bacchus eam cùm corona inter sydera collocauit. Coronam humero sinistro prope contingeret Arctophilax uidetur: quæ autem Engo quasi dextri pedis calce coniungit.

Hæc cãcro & leone ex oriente occidere: cum scorpione exoriri perspicitur. habet autẽ stellas nouẽ i rotũdo dispositas: sed ex his tres clarius cæteris lucẽtes. De ortu ãt coronæ Plini⁹ cũ poeta nõ cõcordat: sic. n. inqt sexto nonas octobris acticæ corona exorit̃ Mane. Asiæ & Cæsari qnto calendas Eniocus occidit matutino tertio calẽdas Cæsari corona exoriri icipit. Et postea subdit. viii. id⁹ octobris. Cæsari fulgẽs i corona stella exorit̃. Idib⁹ corona tota. Verũ alt̃ Heliac⁹: alt̃ Cosmicus ortus ẽ. Protin⁹: subsequẽter. Venienti nocte: post noctẽ nonariũ sequẽti nocte. Aspicies coronam gnosida: cretensem. Nam Ariadne cretensis fuit: a Cnoso urbe: ubi fuit regia minois.

ANT. FAM. ¶Gnosida: Cretensem a Gnosio cretæ oppido ubi fuit Minois regia. Virgilius: Gnosiaq; ardẽtis descẽdat stella coronæ. Ingrato uiro: Theseo a quo nõnulli Ariadnẽ abactã ac derelictã uolũt: de qua incerta ferunt̃. Lege Plutarchũ i theseo. Notũ ẽ bñficio ariadnes theseũ e labyrintho regressũ eẽ. Qui. alibi. cũ tibi ne uict⁹ tecto morerer recuruo
Quæ regerẽt passus p duce fila dedi. Sorte tori gaudẽs. Læta qđ ei Bacchus p theseo cõtigisset ac p mortali de⁹. Depexos crini b⁹ indos: Onesicrit⁹ auctor ẽ ut scribit Strabo indos cæteris qdẽ i reb⁹ frugales eẽ: circa ornatum uero curiosos. Ad eos ẽm Megasthenẽ (ut idẽ ait Strabo) nemo extrinsecus cũ exercitu pfect⁹ ẽ pter Herculẽ Libeq; patrem & Macedonas. Filia regis: Vnam captiuarum dicit: indorum regis filiam quæ Baccho placuisse dicitur.

Gnosída: Theseo crimina facta dea est:
Iam bene periuro mutarat coniuge Bacchũ
Quæ dedit ingrato fila regenda uiro:
Sorte thori gaudens quíd flebã rustica díxit
Vtiliter nobis perfidus ille fuit:
Interea liber depexis crinibus indos
Vincit: & eoo dives ab urbe redit:
Inter captiuas facie præstante puellas
Grata nimis Bacco filia regis erat:
Flebat amãs coniunx spaciataq; littore curuo
Edidit incultis talia uerba comis:

PAV. MAR. ¶Est facta dea: ipsa Ariadne est in cœlum relata. Theseo crimine: pfidia thesei. qui eã in dia reliquit. Iam bene mutarat Bacchũ piuro cõiuge: Iam bene uirũ cõmutauerat: nã p homine deum: pro periuro & perfido fidelẽ acceperat: Quæ ariadne. Quæ dedit fila regẽda uiro ingrato: allusit illud Virgilianũ: Ceca regens filo uestigia. nã ariadne dederat filũ theseo: quo sciret e labyrintho regredi & in heroidibus. Cum tibi ne uictus tecto morerere recuruo: Quæ regerent passus p duce fila dedi: Et paulo post: Nec tibi quæ reditus monstrarent fila dedissem: Fila per adductas sæpe recepta manus. At ille ñ rettulit beneficii gratiã. Sorte tori: gaudens: iam cum gauderet thalami. seu cõiugii fortuna. Dixit qd flebam rustica: quid flere debebam me ab illo relictam. Ille: theseus fuit nobis perfidus: periurus proditor. Vtiliter: quasi sua perfidia fuit nobis utilitas: quia deo nupsimus. Interea liber: posteaquã ariadne Baccho nupserat. Ad indicam expeditionem Bacchus pfectus est. Cũq; uictor rediret ducens secum indorum regis filiam: Verẽs ariadne: ne illius amore a Baccho relinqueret: Cœpit miserabiliter queri: non secus ac fecerat cum a theseo relicta est. Interea: dum se fœlicem tanto coniuge Ariadne existimabat. Liber: bacchus. Vincit indos: & hoc quoq; tetigimus in primo libro: quia triẽnio totam indiam domuit: perque omnem urbem exercitum circũduxit: & plura reliquit trophea: statua quæ suarum expeditionem testes. Depexis crinib⁹ sicut est eorum mos: pectere & enutrire comas & barbam: Et redit dives: quasi cum ingenti præda ab orbe eoo: ab oriente. Filia regis: indorum scilicet. Præstanti facie: quæ præstabat ceteris forma
Inter puellas captiuas: quæ captiuæ ex india ducebantur. Erat nimis grata bacho: mirũ in modũ placebat. Amans cõiunx: Ariadne. Flebat: cũ audisset illũ illã ducere & gratã esse. Spaciata q; littore curuo: cũ spatiaret̃: hoc est cũ deambularet per littus sinuosum. ut est illud in arte. An tu modo pompeia lætus spatiare sub umbra. Edidit talia uerba: ita loquuta est. Comis incultis. crinibus non ornatis: sed solutis. En iterum fluctus: querela ariadnes: q; adducta esset ei pellex a Baccho. Querebat̃ primum de theseo: nunc similis causa data ẽ fletui profunditur in quæstus & lachrymas: & undiq; mouet cõmiserationem. O fluctus: o marinæ undæ.

¶Similes audite querelas: Quales audierant fluctus cum Ariadne de Theseo quereretur. Nomine mutato: Thesei in bacchum. In desertis morituram liber arenis seruabas: Chii insulæ: uel naxiarenas dicit secundum Senecam. morituras autem principium aptitudinem hic non actum significat. Potuit dedoluisse semel. Potuit ubi me Theseus reliquerat morte dolorẽ deponere. Theseа culpabas: Quia carere debet omni uicio qui in alium paratus est dicere. Nesciat hoc quisquã: Ne mea culpa bis derelicta uel decepta uidear. ANT. FAN.

En iterũ fluctus símiles audite querelas
En iterũ lachrymas accipe arena meas:
Dícebã memíni periure & perfide Theseu
Ille abíit: eadẽ crímina Bacchus habet:
Nũc quoq; nulla uiro clamabo fœmia credat
Nomine mutato causa relata mea est:
O utinã mea fors quo primũ cæperat ísset
Iãq; in præsenti tẽpore nulla forẽ:
Quíd me ín desertis moriturã liber harenís
Seruabas: potui dedoluisse semel:
Bacche leuís leuiorq; tuis quæ tẽpora cíngũt
Frõdib⁹; í lachrymas cognite Bacche meas:
Ausus es ante oculos adducta pellice nostros
Tã bene cõpositũ sollicitare thorũ:
Heu ubí pacta fides: ubí quæ iurare solebas
Me miserã quotiens hæc ego uerba loquor:
Thesea culpabas fallentẽq; ipse uocabas
Iudício peccas turpius íple tuo:
Ne sciat hoc quisq; tacitísq; doloribus utar
Ne totiens fallí digna fuísse puter:

¶En iterum audite similes querelas: quales audistis prius: cũ a Cæsare esse; relicta. En iteq; o arena accipe meas lachrymas: sic tũc acceperas. Dicebã tunc cũ me ille pfid⁹ reliqsset. Memini: me. s. sic dixisse. O theseu periure & pfide: appellabã illũ piurũ: & fidei uiolatorẽ. Ille abiit: discessit a me: nec reuocatus rediit. Bacchus h; eadẽ crimina fidei. s. uiolatæ: ga adducit pellicẽ. Nũc quoq; clamabo nulla fœmina credat uiro: nunc ẽt illud cũ clamore dicã: nõ eẽ a puellis adhibendã uiris fidẽ: nã eẽs sunt deceptores. Causa mea: ob pfidiã uirilẽ. Et relata mutato noie nã quærebar de Theseo: nũc de Bacho: ita nomẽ mutatũ: de Theseo in bacchũ. O utinã remãsisse; inqt: utinã deserta i littore: nec me Bacchus reperisset. nã tã extincta ñ hos sentirẽ dolores. O utinã mea fors: mea fortuna. Isset quo primũ cœperat: pseuerasset in tenoꝛ incœpto. Iãq; i psenti tpe nulla forẽ: qa essem extincta & muliebris locutio est cũ dicat nulla: ac si spiritus non superfuisset. PAV. MAR.

Quíd me ariadnem i dia insula a Theseo relictã: ex eius epistola i heroidib⁹ late cõstat liberũ illi opẽ tulisse: i cõiugẽ accepisse: & in metamorphosi & i arte amãdi: & i ãnei trag. refert̃: & pauloante rettulimus. Nũc qrit̃ seruatã a Baccho fuisse: nã mortua rursus eundem minime dolorẽ sentiret: appellatq; illuꝛ leuẽ: qm̃ adduxerit pellicẽ: uiolatiq; fidẽ: qđ turpi⁹ est: qđ q Theseũ dãnabat eiusdẽ criminis possit accusari. O liber: Bacche. Quid seruabas me moriturã: cũ tã moritura essem: cur opem attulisti. In arenis desertis: icultis: cũ essem in deserto littore. Potui semel carere morte. s. Hæc pticula de sæpe i cõpositione deficiẽtẽ uim sui simplicis indicat: ut sæuit desæuit: disco dediscо: tego detego: sic doleo dedoleo. Bacche leuis: incõstãs. Et leuior tuis frondibus: q̃ cingunt tpa: leuior pãpinis q̃bus coronaris: nã ut illi decidũt ex arboꝛib⁹: nec seruãt uiridit̃ẽ: ita tuus aius sua incõstantia agit̃. Cognite Bacche in lachrymas meas. quæ tu cã es cũ pellicẽ superinducas. Es ausus sollicitare: sollicitũ & anxiũ reddere. Thorũ thalamũ. Tam bene cõpositũ. tam bene iugali iure munitũ. Adducta pellice cũ pellicẽ adduxerit̃. Ante oculos nostros: pellices nũc qdẽ appellant̃ alienis succũbẽtes: nõ solum fœminæ: sed etiam mares. Antiqui eam proprie pellicem nominabant: quæ uxorem suam habenti nubat: cui generi mulierum etiam pœna cõstituta est a Numa pompilio hac lege: Pellex arã iunonis ne tangito: si tanget iunoni crinibus dimissis agnã fœminã cedito: hæc Põpeius massurius libro memorabiliũ pellicẽ apud antiquos eã habitam scribit: quæ cum uxor non esset: cũ aliquo tamẽ uiuebat: quã nũc uero noie amicã paulo honestiorẽ cõcubinã appellari. C. Flacus in libro de iure papyriano scribit pellicẽ nũc uulgo uocari: quæ cũ eo cui uxor sit corp⁹ miceat quoscũq; eã quæ uxoris loco sine nuptiis i domo sit: quã græci παλλακην uocãt. Heu ubi pacta fides: ubi ea quã pmisisti fidẽ. Vbi quã solebas iurare: p quã iurabas. Me miserã: dico. s. Quotiẽs ego loquor hæc uerba: quotiẽs cogor ita loqui: nã primũ pfidie thesei: nũc uero bacchi: facit ut ita loquar. Culpabas Thesea: damnabas theseũ a pfidia: q̃ me reliquisset. Et tu ipse uocabas fallacẽ: quia periurus. Tu ipse peccas turpius: reprehensibilius tuo iudicio: quia qui perfidum & fallacem illum iudicabas: nũc cum in eodem sis crimine: ex eo quod illum damnabas longe magis dãnari mereris: Nesciat hoc uellet inquit hoc omnes latere: ne quis putet me totiens mea culpa derelictam: & in primis latere uelim theseum: ne gauedat: nunc deum in me fuisse fallacem: nam numinis exemplo culpam suam extenuaret. Nesciat quisquam: hoc me. s. a baccho fuisse deceptam. Et urar: absumar ego. Tacitus doloribus: ne cui sint cogniti: sed tacita ipsa adurar. Ne puter: ne existimer. Fuisse digna totiens falli: meruisse aliqua mea culpa totiens a uiris decipi.

ANT. FAM. ¶Præcipue cupiam celari thesea: Cupio nescire Theseum quod & deus quoq; me spreuerit. Præposita est fusce mihi candida pellex: Proprie dicit pellicem quæ cu; eo corpus miscet qui habet uxorem. Est autem hoc loco ironia ubi Ariadne se fuscam & pellicem candidam dicit: quam figuram illusionem uocant teste Quintiliano: quæ aut pronunciatione intelligitur: aut persona aut rei natura.

Inquinat: Vicio nigredinis quod Ariadne suspicatur in Bacchum posse transferri. Matre; pasiphaen ex qua & tauro natus est Minotaurus. Nota est fabula. Me tua: Exemplo Matris cui taur placuit cornibus præditus: nam & Baccho a poetis dantur cornua: ut accedant capiti cornua Bacchus eris: uel quod primos tauros iugo subiecerit & arare docuerit: uel qd nimio uino (ut inquit Festus) homines Truces fiunt. Per cornua enim significatur proteruitas & cõtumacia teste Porphyrione. Vnde illud est. Addis cornua pauperi. Cæteru; plures fuerũt Dionysii teste Diodoro. Ortus in igne dicer̃is: Bacchum ignigenam dicunt quod Semele matre a fulmine percussa ab eius aluo ereptus est. Pro cœlo qualia dãna fero: Pathos ab eo quod est præter spem.

Cornua donatus bacho.

Præcipue cupiam cælari Thesea: ne te
Consortem culpæ gaudeat esse suæ:
At puto præposita ẽ fuscæ mihi cãdida pellex
Eueniat nostris hostibus ille color:
Quid tamẽ hæc refero: uicio tibi gratior ipo ẽ
Quid facis: amplexus inquinat illa tuos:
Bacche fidẽ præsta: ne præfer amoribus ullã
Coniugis: assueui semper amare uirum:
Cæperunt matrem formosi cornua tauri
Me iuuat & lædit ille pudendus amor:
Ne noceat qd amo neq; n. tibi bache nocebt
Quod flãmas nobis fassus es ipse tuas:
Nec q; nos uris mirum facis ortus in igne
Diceris & patria raptus ab igne manu:
Illa ego sum cui tu solitus promittere cœlum
Hei mihi pro cœlo qualia dona fero:
Dixerat: audiuerat iam dudũ uerba querentis
Liber ut a tergo forte secutus erat.
Occupat ãplexu lacryma sq; p oscula siccat
Et pariter cœli summa petamus ait:

PAV. MAR. ¶Præcipue: in primis. Cupiam celari thesea: cupiam hoc esse illi occultum. Ne gaudeat te esse cõsortem sue culpæ: te fuisse eiusdẽ fallaciæ studiosum. At puto: ironicus sermo: ut pellicem in conceptum adducat: præfers inquit mihi illam candidam: cum illa patrio colore fusca sit: & ariadne candida. At puto est præposita: in amore tuo. Mihi fuscæ nigranti. Pellex candida: captiua qua; p amica ducis niueæ faciei. Ille color: fuscus qui ẽ in ista pellice. Eueniat nostris hostibus quasi non amici: sed hostes sint ita nigri: ut illa est.

Tamẽ quid cur refero hæc est tibi gratior & iucundior. Ipso uitio: ipsa nigredine: qd uitium est corporis. Nam ut modestinus de uerborum significatione inquit. Morbum esse temporalem corporis imbecillitatem uerum est. Vitium uero perpetuum corporis impedimentum: & subdit. nam & luscus utiq; uitiosus est morbum apud sabinum sic diffinitum esse sciendum ẽ Habitum cuiusq; corporis contra naturam: qui usum eius ad id faciat deteriorem: cuius causa natura nobis eius corporis sanitatẽ dedit. Id aũt alias in toto corpore: alias in pte accidere. Nãq; toti⁹ corporis morbus est: puta febris. ptis uelut cæcitatis licet hõ ita natus sit. Vitiũ a morbo multũ differre: ut puta siqs balbus sit. nam hunc uitiosu; magis esse q̃ morbosu; & reliqua plura. n. de his agit Vlpiurisco. de quibus alias. Quid facis: o bacche qui illam amas. Illa iquinat: polluit. Tuos amplexus cõmaculat tua brachia suo colore: nã nigredinẽ cõtrahẽt. bacche fidẽ p̃sta: adhibe mihi fidẽ: Ne præfer noli præponere. Vllam amoribus coniugis: quia magis te amat coniunx q̃ ancilla: ergo ne preferas ullam mihi. Semper assueui semper amare uirũ: nã prius theseũ: deinde te ardentissime amaui seruauiq; fidẽ inuiolatã. Cornua tauri formosi cœperũt matrẽ: quasi Pasyphæ mater capta fuit cornibus tauri pulcherrimi. nota ẽ fabula pasyphes uxoris minois: q̃ tauro succubuit: unde nat⁹ ẽ minotaur⁹: sed de his cumulatius in. vi. æne. diximus. Me tua. s. cornua capiũt q̃si ego capta su; cornib⁹ tuis. nã bacchus cũ cornib⁹ pingit̃: de quo paulo post. Sed lædit me. s. qa nimiũ excruciat. Ille amor pudẽdus: amor tu⁹ i captiuã. ideo pudẽd⁹: qd serua ẽ & fusca. aliq; ferũt illd ad pasyphẽ: qa pudẽd⁹ amor illi⁹ q̃ tauro succubuit. Nec noceat mihi. s. qd amo te sed poti⁹ p̃sit. Enim. qa. Nõ nocebat sed pdebat. Tibi o bacche qd tu ipe es fassus nobis flãmas tuas: qd aperuisti nobis amores tuos: sic pdesse debet & mihi: cũ scias te amari a nobis. Nec facis mir̃: nõ ẽ res mirãda. Quod nos uris: q̃ uror ego tuo amore. Diceris ortus in igne: iccirco non est mirũ: qa tu nat⁹ in igne inuicis mihi flãmas. Et diceris raptus: erept⁹ ab igne a fulmine. manu patria: manu iouis: nã cũ semele examinata esset fulmine editus imatur⁹ infans semori iouis adhæsit: ubi tpa debita cõpleuit. Et si unus tãtũ bacchus seu Dionysius a plerisq; poetis referat̃: plures tamẽ fuere. Diodo. Dionysius fuisse testat̃: Priorẽ indũ; primus docuerit ex uua uinũ elicere: & arbor̃ curã. Secũdũ ex ioue & p̃serpina: uel ut alii ex cerere natũ; q̃ primus boues ad aratrũ iunxerit: cũ terra prius hoium manibus coleret. Gut ob multa beneficia: diuini sunt instituti honores: Additaq; ad eius statuas: uelut isigne quoddam cornua: ob putilem agricolis inuentionem aratri. tertium ex ione & semele cadmi thebis in boetia natu; dicũt. Semeles

Iouem amore captũ: & cũ ea sæpius: cubuisse ferũt. Inde iunonem in ancillã uersam suasisse semel: ab ioue petere: ut ea secũ maiestate cõcũberet: qua cũ iunone cõsueset. Quo promisso: cũ tonitru & fulmine ad eam descendit: quæ territa expirans abortsa est. Editũ ante tẽpus filiũ Iuppiter in femore recipit: & partus tempore in nysam arabiæ ciuitatẽ tulit. Vbi a nymphis educatis infans: a patre & nysa Dionysius est appellatus: ctioσ enim græce: latine Iuppiter. Hic igitur ortũ in igne dicit: qa iouis fulmine. Præterea ut inqt põpeius. Cornua liberi patris simulachro adiiciuntur quẽ inuento rẽ uini dicũt: eo qd hoies nimio uino truces fiũt. Illa ego sum: qui tu o Bacche. Es solitus p̃mittere cœlum: sæpe pollicitus es me in cœlũ referre. Hei mihi: qualia dona fero pro cœlo: loco p̃missi cœli. Su; ita abste: relicta: & p munere pellicẽ idicã adducis. Dixerat audierat: querẽtẽ ita ariadnẽ bacchus audiuit Amplexusq; eam: primũ uerbis cõsolat̃. Deinde in cœlũ rettulit: coronãq; simul inter astra collocauit. Nouem q; gemmas in totidem stellas trãsformauit. Dixerat: iam questa erat ariadne Liber: bacchus: Iadudũ: ex illa cœpit loqui. Audierat uerba querentis: ariadnes lamẽtantis. Vt: sicut. Forte erat sequutus a tergo: dum deambulans illa per arenas querebat̃: sequebatur a tergo bacchus. Occupat amplexu: amplectit̃ illã. Et siccat lachrymas per oscula: osculabat̃ illi⁹ genas: & siccabat lachrymas. Et ait petamus pariter sũma cœli: cõcẽdam⁹ simul i cœli sũmitatẽ.

Tu mihi iũcta thoro: mihi iũcta uocabula su
Nã tibi mutatæ libera nomẽ erit: mes
Sintq; tuæ tecũ faciã monumenta coronæ
Vulcanus Veneri quam dedit illa tibi:
Dicta facit gẽmasq; nouem trãsformat̃ igneſ
Aurea per stellas nunc micat illa nouem:
Sex ubi sustulerit totidemq; remiserit orbes
Purpureum rapido qui uehit axe diem:
Altera gramineo spectabis equiria campo
Quem Tyberis curuis in latus urget aquis
Qui tamen electa si forte tenebitur unda

¶Mihi iuncta uocabula sumes: Vt me libertũ uocãt ita & te liberã nominabunt. Monumẽta coronæ: Corona quæ referet̃ in cœlũ ut sit monumẽtũ amoris liberi in ariadnẽ non q; eã Bacchus Ariadnæ dederit: sed q; eã in cœlũ relaturus sit: quã & retulit in eius gratiã. Est aũt monumẽtũ qcqd i posterum memoriæ cã p̃dit̃ & quicquid ob memoriã alicuius fit: ut Fana Porticus. Carmina & similia: & a monendo dictum existimat̃. Per stellas nunc micat illa nouẽ: Seruius scribit sex stellas esse qbus in cœlo corona hæc declarat̃. alii nouem. Vnde illud est: inde nouẽ numero cressam fecere coronã. Id signũ maxime lucere cernit̃: ut Hic illa eximio posita est fulgore corona. Ouidius alibi Bacchi coniunx redimita corona præradiat stellis ANT. FAN. Monumentũ. Equiria

signa minora suis. Sex ubi sustulerit totidẽq; remiserit orbes. Illi. idus Martias iterũ Equiria celebrãtur dicta ut ait Varro ab equorũ cursu. Eo enim die currunt in cãpo martio: cuius admirabilis magnitudo (ut inquit Strabo) curriles cursus & alia equestria certamina expedita suppeditabat. Dicit aũt altera equiria: qa supra legimus: lamq; duæ restant noctes de mense secũdo Martio citos iũctis curribus urget equos. Hos ludos diximus a Romulo institutos esse Marti patri: q (si forte hoc tempore: quo flumina hvmbribus augeri solent campũ martiũ aquæ tyberis occupassent) trãsferebant ad Celiũ montẽ. Vnde ait Festus: Martialis cãpus in cælio monte dicit̃: in eo equiria solebant fieri si quando aquæ tyberis campum Martiũ occupassent. Ad hũc montẽ uia fuit ppemodu; plana ut Cælius ex alto qua mons descendit in æquũ hic ubi nõ plana est sed prope plana uia est. Dictus aũt est Cælius (ut Festo placet) a Cælo quodã ex hetruria q Romulo auxiliũ aduersus Sabinos pbuit & in eo domicilio habuit. Vel (ut ait Varro) a Cælio iubẽno ex eadẽ ptincia qui dicitur Romulo uenisse auxilio: post cuius obitum Thusci q nimis munita loca tenerent deducti dicuntur in planum a quibus uicus thuscus dictus est.

Equiria iii. idus martias Equiria fiebãt in campo martio uel i cœlio mõte. Cælius unde dictus.

¶Tu mihi iũcta toro: quasi iuncta iure iugali: nã tu mea cõiunx. Sumes uocabula mihi iũcta; q̃ iũcta es thalamo: eris quoq; iuncta noie. Nã tibi mutatæ: ex humana in deã: ex mortali i imortales; PAV. MAR.

Erit nomen liberæ: nã ut ego liber dicor: tu quoq; libera diceris. Et faciãt sint tecũ monumenta tuæ coronæ: ut tecũ habeas in cœlo coronã tuã: aut ipsius memoriã: nã eius gẽmæ in stellas trãsferentur. Monumẽtũ est ut Vlpianus iurisco̅sultus ingt qd memoriæ seruandæ gratia existit: & florẽti. Monumentũ inquit generaliter res est in posterũ memoriæ cã proditi: qua si corp⁹: uel reliquiæ inferuntur: fiet sepulchrũ. si uero nihil eoz inferat̃: erit monumẽtũ memoriæ cã factum. Quã coronam. Vulcanus dedit uneri: qd supius diximus. Illa tibi. nã uenus tibi dono dedit. Dicta fatidicã retulit illã in cœlum. Et trãsformat̃: trãsmutat. Nouẽ gẽmas: q̃ sũt in corona. In ignes: in totidẽ stellas ignitas. Aurea: corona ex auro. Micat. lucet. Per stellas nouẽ: nã quot gẽmæ fuerãt tot nũc sũt stellæ numero nouẽ. Sex ubi sustulerit: tertiodecimo die mẽsis hoc ẽ tertio idus Mar. sustulerit̃ equoz curs⁹: quos multi putãt a rõulo istitutos marti gẽitori. Vbi posti̅. Quis. hœb⁹. Verũt equoz rapidos: refert curru uelocis: nã ptẽ p toro posuit. Diẽ purpureũ: rubicũdũ. Sustulerit: releuauit. Sex orbes: rotũ. ditates: seu solares orbes. Dimiserit: deorsũ miserit: hoc ẽ posti̅ sextes orietur sol & toties occidet sol. i. posti̅ fluxerit text⁹ dies ab ipo ortu coronæ, Spectab. alta equoz curs⁹.

Campo gramineo: i cãpo martio herbido, altera dixit: ga & altera fiebãt in fine februarii de qbus suo loco dixim⁹. Quẽ: cãpũ. Tybris urget in lat⁹: qui ambit ab uno latere aqs curuis flexis & sinuosis. Cãpus martⁱ⁹ iuxta tybrim: ubi sæpe fiebãt ludi & certamina: circum erant porticus pulcherrimæ: & horti nemorosi. In eo etiam erat Augusti mausoleum & marmore candido: in uertice æneum Augusti simulacrum habens. Qui tamen: campus. Si forte tenebitur: occupabitur. Vnda eiecta, inundatione tyberina: nam tunc eiicitur unda a tybride:

ANT. FAM.

¶Pulueruleutus: Quod eo non puenerint aquæ tyberis campum Martium inundantis Idibus est annæ &c. Idibus Martiis priuati; & publice sacrificabatur Annæ perennæ ut annare perennareq; cõmode liceret ut scribit Macrobius. Hãc deã nõnulli Lunã eẽ crediderunt e cuius cursu menses annum implẽtes colliguntur. Alii Themim quã idem esse existimabãt qđ fas ẽ auctore, Fe. Alii annã did⁹ sororẽ. alii unã Atlãtidũ. Alii isidẽ. Alii anũ quandã suburbanã: quæ famescenti plebi cum in sacrum montem successisset Liba dicitur ministrasse. Quod adeo gratum plebi fuit: ut eam in dearum numerum referendam curauerit. Placet autem Syllio in. viii. punicorum Annam perennam Didus sororem esse: ut regnisq; æneadum germana colatur elisse: quam nympham in aricino agro

Annæ perẽnæ festũ idib⁹ martiis Anna perẽna.

Cælius accipiet puluerulentus equos:
Idibus est annæ festum geniale perennæ
Non procul a ripis aduena Tybri tuis:
Plebs uenit ac uirides passim disiecta p herbas
Potat: & accumbit cum pare quisq; sua
Sub ioue pars durat: pauci tentoria ponunt
Sunt quibus e ramis frondea facta casa est:
Pars ibi pro rigidis calamos statuere colũnis
Desuper extentas imposuere togas:
Sole tamen uinoq; calent annosq; precantur
Quot sumant cyathos ad numerũq; bibũt:
Inuenies illic qui Nestoris ebibat annos

Geniale

siue laurenti consecratam a perpetuitate perennam existimant appellatam. Eius festum geniale dicitur quod plebeii apud tyberim genio & uoluptati operam darent & cantu & potu largiore perennem uitam sibi auspicantes. Sub ioue pars durant: Sub diuo nullis tentoriis nullis frõdibus tecti.

Potandi mos aꝑ priscos

Ad numerumq; bibunt: mite hoc certaminis siue ludi genus fuit apud antiquos qui etiam tot calices interdum exhaurire consueuerunt quot litteras amicarũ nomina continerent. Martialis: Nãque sex cyathis septẽ; iustina bibatur Quinq; lycas lyde quattuor ida tribus. Qui nestoris ebibat annos: Tot calices quot annos uixisse dicitur Nestor. de quo auctor alibi: Vixi annos bis centũ nũc tertia uiuitur ætas. Cicero in Catone maiore: Videtis ne ut apud Homerum sæpissime Nestor de uirtutibus suis prædicet: tertiam enim ætatem iam hominũ uiuebat: Iuuenalis: Rex Pylius magno si quicquam credis Homero Exemplum uitæ fuit a cornice secundæ. est autem ætas interdum annorum triginta ut Lactantius Grammaticus & plerique alii scribunt.

PAV. MAR.

¶Cælius mons. Puluerulentus: siccus ubi nõ fit inundatio. Accipiat equo: & fient equiria i Cœlio: qui mons ita dictus ut Varroni placet a Cœlio iubẽno thusco duce nobili: qui cum sua manu dicitur Romulo uenisse auxilio contra latinum regem. Hinc post cœlio obitum: quod nimis munita loca tenerent: neq; sine suspitione essent: deducti dicuntur in planum: ab eis dictus uicus thuscus. & ideo ibi Vortũnum stare: quod is deus etruriæ: princeps de Cœlianis: quia suspitione liberi essent: traductos uolunt in eum locum: qui uocatur Cæliolus cum cælio coniunctum. Et Pompeius ait cælius mons dictus est a cælio quodam ex etruria: qui Romulo auxilium aduersus sabinos præbuit eo p in eo domicilium habuit. Idibus est: & superius diximus auctore Macrobio mense Martio sacrificatum iri ad Annam perennam: quo cõmode annare: & perennare liceat. Poeta uero referẽs Anne sacra turbam inquit in campum conuenire hæc celebraturam: & pro uitæ perennitate mero indulgere: precarique: ut quot calices exiccarent: tot annos uiuerẽt: ita ut inde nemo discederet nõ ebrius: sed quæ dea sit Anna: uarias refert opiniones: alios putare annam sororem didus: alios lunam: alios thenum: alios: isidem: alios pleionem: seu Maiam: alios annam quandam in suburbanis bouillis natam: Annæ autem festum idibus Martiis celebrabatur. Idibus: martiis. s. hoc est. xv. die mensis. Est festũ geniale: quasi plenũ uoluptatis: nam genium pro deo uoluptatis interdum accipit: & p uoluptate ipsa: ut illud Acceptus geniis ilia december habet. Annæ perennæ: quæ cõmode anna re & perennare facit. Non procul a ripis tuis o tybri aduena: qui aliunde aduenis: nã ex etruria. Ergo in campo martio prope tybrim fiebant sacra genialia a plebe. Plebs uenit: in campũ. At disiecta per uirides herbas: effusa in diuersis locis. Passim aperte per gramina. Potat & accumbit quisq; cum pare sua: quisq; bibit: & est cũ cõiuge: aut socia. Sub ioue: alìqui sub dio sunt aliqui sub tentoriis. Alii sub extructorũ ramoꝝ umbra. Pars durat sub ioue: sub dio: hoc est sub aere: non sub tectis & dios est Iuppiter: & horatius. Manet sub ioue frigido uenator: teneræ coniugis immemor. Pauci ponũt: erigunt. Tentoria: more militum: ut sub tentoriis sint. Sunt aliqui. Quibus casa est facta frondea e ramis quĩ casam facĩt ex frõdosis arboꝝ ramis. Pars: eoꝝ qui illuc cõuenere. Stabuere calamos: erexere humi defixas harũdines. Pro colũnis rigidis: duris & firmis. Imposuere desuper: super columnas ipsas. Togas extentas: Toga ut Marcellus inquit. Vestimentum erat com

mune & uiris: & mulieribꝰ tam diurnũ quã nocturnũ dicit a tenendo. Sole tñ: excalescũt multi tã calore solis: q̃ exhausto mero: ornatoq; ut quot pocula deficcauerint: totidẽ annoꝝ uita cõtingat: quamquidem rõne multi erãt q nestoreũ numeꝝ superarẽt: & ad sybillæ numeros ascenderẽt. Tamẽ cauerunt illi. Sole & uino: qđ hauriũt. Et pcant annos: pcibus a diis tot annos poscũt. Quot sumãt cyathos: quot plenos discernit uini cyathos. Et bibũt ad numeꝝ: qa numerãt quotiẽs bibũt: ut nnmerũ teneãt. Inuenies illic in eo campo. Qui ebibat annos nestoris: q totiẽs bibat: quot annos uixit nestor ille pylius: quẽ uixisse dicũt trecẽtos annos: de quo dixit: iam tertia uiuit ætas.

Quæ sit per calices facta Sibylla suos:
Illic & cantãt quicquid didicere theatris
Et iactant faciles ad sua uerba manus:
Et ducunt posito duras cratere choreas
Cultaq; diffusis saltat amica comis:
Cum redeũt titubãt & sunt spectacula uulgi
Et fortunatos obuia turba uocat:
Occurrit nuper uisa est mihi digna relatu
Pompa: senem potum pota trahebat anus:
Quæ tñ hæc dea sit quoniã rumoribus errat
Fabula proposito nulla tenenda meo:
Arserat æneæ Dido miserabilis igne
Arserat extructis in sua fata rogis
Cõpositusq; cinis cumulicq; i marmore carmẽ
Hoc breue quod moriẽs ipsa reliquit erat:
Præbuit æneas & causam mortis & ensem
Ipsa sua Dido concidit icta manu:
Protin⁹ iuadũt numidæ sine uindice regnum

¶Sibyllæ sibyllæ decẽ fuerũt ut scripsit Varro. Lege Lactãtium firmianũ. Earũ uni dilectæ ab Apolline dicit oblatũ ab eo poscendi quod uellet arbitriũ: quæ tot annos poposcit quot harenas manibus hausisset. Hanc eẽ nõ nulli Cumæam uolũt: q̃ fuit longe ante bellum troianũ ac uixisse dicit roma regib⁹ seruiente. Est autẽ hoc loco figura hyperbole. Quis enim tot calices hauserit uno die quot annos uixisse Sibylla dicit. Quicquid didicere theatris: carmina in theatris audita & cohærentia uoluptati cui nũc inter uina uulgꝰ indulget. Cum redeunt: e cãpo martio ubi largius poti ebrietatẽ cõtraxerũt. Fortunatos: quibus uina oẽm tristitiam abstulerunt.

ANT. FAN.

Præbuit æneas & cãm mortis & ensem: ipsa sua dido cõcidit icta manu: Fabulant qdem poetæ qđ ob æneæ discessum Dido structa pyra gladio icubuit: iidemq; et canunt Carthaginẽ paulo post excidiũ troiæ cõditam eẽ sed (ut scribit Iustinus) Hiarbas decẽ pœnorum principibus accersitis Didus nuptias sub belli denũciatione petiit: quæ pyra i ultima parte urbis extructa uelut placatura Sichæi manes hostilis cæsis eam cõscendit & gladio uitã finiuit. Carthago aũt condita est. lxxii. annis anteq̃ roma

¶Quod sit facta sibylla p cãlices suos: quot et annos sibyllæ adequarit: hoc ob Cumæam dictũ: q̃ fuerit lõge ante troiana bella: & uixerit: ut a multis asserit ad romanorum usq; regũ tempora. Nam in metamorphosi ipsa æneæ refert uicisse septem secula: superuicturam quæ annos. ccc. Sibylla dicitur: quasi dei mens: hoc est consilium. Illic & cantant: canũt quod in theatris audiuere cani: agitant: & excutiunt manus uelut est mos ebriorum: & saltant depositis parumper poculis. Et cantãt illic in campo. Quicquid didicere theatris: nã carmina ad hunc usum composita: sed ea q̃ i theatris didicere: cum recitatæ sunt fabulæ. Theatrum: spectaculum ἀϑέατον ἀπὸ τοῦ ϑεᾶσθαι: quod est uideo. Et iactant: ut ebrii solent. Manus faciles ad sua uerba: nam eas ad cantum agitant. Et ducunt iunctas choreas: saltationes ἀπὸ χορῶν: quod est salto. Virgi. Pars pedibus plaudunt choreas & carmina dicunt. Syllabaq; media ad placitum ponitur: ut etiam in eo uersu imemores nostri festas duxere choreas. Posito cratere: depositio parumper poculo. Et amica culta: ornata. Saltat diffu. co. passis crinibus. Cum redeunt: e campo domum. Titubant: trementi & inconstanti passu incedũt. nam ebrii redeũtes eunt titubãte: & firmare passum nequeũt. ¶Et sunt spectacula uulgi: qa ab omni multitudine spectantur. Et turba obuia: q̃ illis redeuntibus occurrit. Vocat fortunatos: appellat eos fœlices: qa quoad ebrii sunt nec bona: nec mala discernũt: nec cupiditate ulla: nec ambitione mouent.

PAV. MAR.

Occurrit nuper mihi põpa: turba ebrioꝝ redeuntium & in ordinem incedentium facta est mihi obuia. Visa est digna relatu: digna q̃ referr̃. Anus pota: ebria uetula: q̃ multum potauerat. Trahebat senem potum: ebrium. Iucundum erat spectaculum cum ebria ebrium diceret. Potus: i utrãq; accipitur significationem: & pro eo qui potauerit: ut hic: & pro eo quod potauerit: ut inferius. Claudiger & tanto est albula pota deo. Quæ tamẽ: sed quæ dea sit anna: quoniam uariæ sunt opiniones: ego omnes referam. Tamen quæ dea sit: hæc quæ Anna perenna dicitur. Quoniam fabula erratur: incerta est & uaria referr̃. Rumoribus: incertis relationibus. Nulla. fabula. s. est. Tegenda uelanda. Meo proposito: ex instituto meo: quia de omnibus agam. Arserat acturus de Anna sorore Didus ab ipsius morte didus incipit: imitatus in hoc Virgilium: qui dixit eam sibi necem cõsciuisse ob amorem æneæ: quod falsum est: nam non ob æneam sed seruatã pudicitiam: Cum ab hiarba rege præmerctur: cogerentq; eam ciues illi se tradere: extructa pyra se ipsam interemit. Occupata est ea extincta Carthago ab Hiarba: fugit inde Anna: postq; longos errores uenit in Lauren-

tinum litus: ubi agnita ab ænea benigna ſuſcepta eſt: cõmendataq; lauiniæ. Sed cũ illa putaret ad-
ductam ſibi pellicem: parauerat Annæ iſidias. Quæ quidem per quietem ab umbra ſororis mo-
nita diffugit: raptaq; eſt a Numicio amne: cum poſtea ingreref: ferẽ eleuaſſe caput: dixiſſeq; ſe in
nympham mutatam: & annam perennam uocari. Dido miſerabilis: digna cõmiſeratiõe. Arſerat
ignis: hoc eſt amore æneæ: ut apud Virgilium. Vritur iſœlix dido. Arſerat regiis extructis: ligno
rum cõgerie cõpoſita. In ſua fata: in ſuam mortẽ: arſerat ergo duplici igne: & amore & igne rogali
nam extruxit pyram: qua eẽt aduertendum cadauer. Deinde gladio incubuit: & in ea pyra cremata
eſt. Et ignis eſt cõpoſitus: hoc ẽ cinis q ex cremato cadauer ſupſuit ẽ in urna recõditus. Et erat hoc
breue carmen in marmore tumuli hoc exiguũ epigrãma inſcriptum eſt tumulo. Quod: carmen.
Ipſa moriens reliquit: alludit ad illud: quod in heroidibus prius fecerat: cum in epiſtola ad æneam
dido ita dicat. Nec cõſumpta rogis iſcribar heliſſa ſychei hoc tũ in tumuli marmore carmen erit: &
ſubſequunt hi duo uerſus: quos ẽt appoſuit. Aeneas pbuit & cauſã mortis: quia fugiẽs fuit illi cã:
ut ſeipſam cõfoderet. Et enſem: pbuit cãm: & pbuit inſtrumentum: nam reliquit enſem: quo ſe illa
confecit. Ipſa dido concidit: extincta eſt. Vſa ſua manu: ad ſeipſam extinguendã. Protinus inua
dunt: extincta didone aphri duce Hiarba carthaginem occupant. Tyrii uero omnes in fugam con
uerſi ſunt. Numidæ: ſpeciem pro genere poſuit: hoc eſt ipſi aphri. Numidia uero pars aphricæ: iter
Tingitanam & carthaginenſem regionem. Inuadunt: adoriuntur: & occupant. Regnum cartha
ginis ſcilicet. Sine uindice: quaſi cum nullus eſſet uindex qui ininriam propulſaret: quoniã Re-
gina erat extincta: & alii reges non erant qui regnum tuerentur.

ANT. FAN. Hiarbas

¶ Maurus hiarba: rex Mauritaniæ quæ pro
uincia eſt aphricæ ad occidẽtem & fretũ gadi
tanum. Sed idem & numidiæ regnũ obtinuit
quæ ab occaſu ad mauritaniam extendit ab
ortu ad Syrtes unde regio carthaginẽſis ici-

Numidæ

pit. Eius incolæ numidæ quaſi nomades a p
mutandis pabulis appellant. Hunc regẽ Vir
gilius Getulum uocat: ut captam ducat getu
lus hiarbas. Tertia nudatas: deſcriptio tpis
poetica a meſſibus & uindemia. Fauillæ ci-
neres Didus unguenta & annæ diſceſſuræ la
chrymas bibunt.

PAV. MAR.

¶ Er hiarba maurus: nam & Numidarũ rex
erat: & mauror: uel ut Euſtathius inquit Ma-
zicorum. Mauri in extrema ad oceanũ libya
iuxta fretum columnas: ut Strabo inquit. Hi
ut Criſpus aſſerit a medis originem traxere:
ſed corrupere uocabulum libes: & p medis
mauros dixere. Potiẽ capta domo: diuus re-
gia. & memor: hiarbas. Se ſpretũ: fuiſſe pri' quem in cõiugem dido noluerat. Vñ & Virg. nõ ante
tyro deſpectus hiarbas. Inquit tamẽ En ego quem illa: dido. Totiens repulit: quia totiẽs ſpreuit: &
in cõiugem nõ admiſit. Fruor: nũc. Thalamis toro. Heliſſæ: didus quæ ut Euſtathius inquit heliſſa
nominata eſt: & ab aliis Annam quoq; uocatam dicit: ſed ubi carchedona cõdidit dido dicta eſt. Car-
chedona uero uocauit urbem a ſe cõditam a carchedoue uiro phœnice. Sed ab aphris Carthago
dicta eſt: q; ſonat lingua punica noua urbs. Tyrii: q ſequuti erãt heliſſam a Tyro urbe phœniciæ.
Quo quẽq; agit error: quo unũquẽq; fuga duxit. Vt olim: aliquando. Vagant: uagantes errãt.
Dubiæ amiſſo rege. cũ regem amiſerit: dubiæ tũc ſunt apes quem potiſſimũ ſequant regem. Ply.
inquit. Apes rempu. & cõſilia priuatim: & duces gregatim. & qd maxime mirũ ẽ mores habere ſem-
perq; duce prænſo totũ agmen teneri. Amiſſo dilabi migrareq; ad alios. Eſſe utiq; ſine rege nõ poſ-
ſe. Tertia nudatas: tertio anno poſt mortem eliſſæ: & occupatam ab Hiarba carthaginem: pulſa
eſt & Anna: quæ lachrymans iuſta ſorori ſoluit: ſolutoque ſupremo munere fugit. Tertia Area:
in qua terantur fruges. Acceperat meſſes nudatas: frumenta e paleis excuſta: & ita nudatas: quia
frumenta ipſa nudata ter in Area. Et tertia muſta ierant in nouos cados: hoc inquit præterierat:
iam tertia meſſis: & tertia uindemia. Et ex his tertium annum indicat. Anna pellitur domo. Car-
thagine. Et lachrymans relinquit mœnia ſororia: urbem a ſorore conditam. Dat ante iuſta:
ſuæ germanæ: facit exequias: ſorori ſic iuſta ſoluit. Fauillæ molles bibunt unguenta mixta la-
chrymis: ſpargit unguento cineres lachrymas immiſcens. Ideo molles fauillas dixit: quia unguẽto
& lachrymis miſcebantur: aut fundebantur: uel molles quia dulces ſorori. Et accipiunt: ipſæ fa-
uillæ. Comas libatas: excerptos crines. Vertice: e capite annæ. Ter dixit uale: ſicut moris eſt
extremo loco dicere. Ter preſſit cineres: ter complexus eſt urnam ubi erant conditi. Relatos
ad ora: quia ter oſculatus eſt. Et ſoror: Dido. Eſt uiſa ſubeſſe: quia uiſa eſt Annæ Dido ſentire
pium officium: & ſubeſſe.

Et potitur capta maurus hiarba domo:
Seq; memor ſpretũ: thalamis tñ inquit eliſſæ
En ego quem totiens reppulit illa: fruor:
Diſſugiũt Tyrii quo quẽq; agit error: ut olim
Amiſſo dubiæ rege uagantur apes:
Tertia nudatas acceperat area meſſes
Inq; cauos ierant tertia muſta lacus:
Pellitur anna domo lachrymãſq; ſororia linqt
Mœnia: germanæ iuſta dat ante ſuæ:
Mixta bibũt molles lachrymis ũguẽta fauillæ
Vertice libatas accipiũtq; comas:
Terq; uale dixit: cineres ter ad ora relatos
Preſſit: & eſt illi uiſa ſubeſſe ſoror:

¶ Pede labitur equo: proſpera utiẽ nauigatione donec ad Melitam peruentũ eſt. Eſt aũt pes funis ANT. FAN.
quo tenditur uelum auctore Seruio. Seneca: In medea nunc prolato pede trãſuerſos captare notos.
Fertilis eſt melite: melita inſula unde melitæos canes dictos eẽ callimachus putat inter corcyram
& illyricum eſt: ut Ply. ſcribit Strabo iminere inquit Pachino melitam unde melitæi eanes exportã pes.
tur. Sz ſciendum & ſamothraciam (ut auctor eſt idem geographus) olim melitã dictã. Cæteq; meli- Melita
ta de qua nũc agimus in aphricam uerſa eſt quẽadmodum & coſyra teſtibus Plynio Pomponio & Melitæi
Diodoro. Vñ Ouid. ſubiũgit: Quam libyci canes
uerberat unde freti. Rex ibi battus erat: De Coſura
hoc Syllius: Battus cyrenem molli tum for- Batus
te fouebat impio mitis battus lachrymaſq; rex
dediſſe caſibus humanis facilis. Idem poeta
uult annã a Batto nõ in melita ſed in oppido
Cyrene exceptã fuiſſe. Lege principium. viii.
libri punicoz. Iuſtinus cyrenem a Batto cõdi
tam tradit eũq; ſic dictũ pp linguæ obligatio
nem. Sed timuit magnas Pygmaleõis opes
qui annæ iminebat exitio: ut Ferre p equor
exitũ miſeræ iam pygmaliona docebat. Hic
Annæ & Didus frater fuit. Nos ſumus im-
belles: qui te armis tueri aduerſus fratrem nõ
poſſumus. Crathidis: crathis fluuius eſt Ca
labriæ: de quo ipſe alibi: Crathis & hinc ſyba-
ris noſtris conterminus oris Electro ſimiles
faciunt auroq; capillos.

Nacta ratẽ comiteſq; fugæ pede labitur equo
Mœnia reſpiciens dulce ſororis opus:
Fertilis eſt melite ſterili uicina coſcyræ
Inſula: quam libyci uerberat unda freti:
Hanc petit hoſpitio regis confiſa uetuſto
Hoſpes opum diues rex ibi battus erat:
Qui poſtq̃ didicit caſus utriuſq; ſororis
Hæc inquit tellus quantulacũq; tua eſt:
Et tamẽ hoſpitii ſeruaſſet ad ultima munus
Sed timuit magnas pygmalionis opes:
Signa recenſebat bis ſol ſua: tertius ibat
Annus: & exilio terra paranda noua eſt:
Frater adeſt belloq; petit rex arma peroſus
Nos ſumus imbelles tu fuge ſoſpes ait:
Iuſſa facit: uentoq; ratem cõmittit & undis
Aſperior quouis æquore frater erat:
Eſt prope piſcoſos lapidoſi crathidis amnes

¶ Nacta ratem: ubi nauem repperit. Et co PAV.
mites fugæ: q eam in fuga ſequerenẽ. Labi MAR.
tur equo pede: nõ hoc referendum ad pedes
eius: qa nõ dicit̃ pprie labi pedibus: ſed ince-
dere. Sed referas ad nauem annã ferentem
quæ pedibus caret & æque ois mouet̃: & pro
prie labitur. Aut equo pede pro equatis om
nium pedibus remigiũ in uerrendo mari: aut in trahẽda podia: ſeu erigendis malis nauiũ. Vñ Vir.
in. v. æneidos. Vna oẽs facere pedem. Sic labit̃ anna ſua nauí. Equo pede: equatis oium nautarũ
pedibus. Reſpiciens mœnia: carthaginis ſcilicet. Dulce: ẽt eo tpe illi. Opus ſororis: quod dido ſo
ror extruxit. Fertilis eſt melite: fugiẽs anna melitẽ uenit ſuſceptaq; hoſpitio a Batto rege. Qui au
dita & morte heliſſæ: & ipſius annæ calamitate: commiſeratus: omnia ei obtulit: ſed ſeruare non po-
tuit: Pygmalione ſororem inſequẽte. Melite eſt inſula fertilis: hæc inſula eſt in libyco mari: iter Si
ciliam & aphricam: diſtãs a pachino ſiciliæ. lx. milia paſſuum: quo ſpatio nos ipſi in eã inſulã traieci-
mus: nec eo anno q fuit. M. cccc. lxviii. a natali dominico erat fertilis ꝓpter ſiccitatem. Quatriẽnio
enim integro aquis pluuiis caruerat: fertile tñ ſolum habet: cum aquatur. Ex ea portabant̃ Catelli:
quos meliteos uocabãt. Cuius rei meminit Strabo libro. vi. Vicina coſyræ ſterilis: cum fertilis ſit me
lite coſyra ſterilis eſt. Inſula quidem eſt in eodem mari: quæ & olim: & nũc Gozus dicitur. Regna-
bat in melite Battus: quem uolunt aliqui eundem eſſe: qui & cyrenas in aphrica cõdiderit. Cyrni re-
gis Therrannis inſulæ filium: cuius meminit Trogus. Quam: inſulam. Verberat unda freti Li
byci: cum in mari libyco ſit: libycis pulſatus fluctibus. Hanc: iſulam. Petit: anna. Cõfiſa uetuſto
hoſpitio regis: fiduciam habens in antiquo hoſpitio Batti: & fuerant aliquãdo hoſpitia inter eos mu
tua: & alter alteri auxilio fuerat. Rex ibi hoſpes: qui eam ſuſcepit hoſpitio. Erat battus diues opũ:
opibus abundans. Qui rex poſtq̃ didicit: audiit ab ipſa anna. Caſus utriuſq; ſororis: & heliſſæ mi
ſerabilem exitum: & Annæ calamitatem. Inquit hæc tellus: melitea. Quantulacũq; tua ẽ: licet te-
nue ſit regnum: põt tuo arbitrio uti. Sed tamen ſeruaſſet ad ultima: uſq; ad finem. Munus hoſpi-
tii: quod illi obtulerat. Sed timuit magnas opes Pygmaleonis: timuit ingentes pygmalionis uires
Qui iam ſororem annam inſequebatur. Signa recenſebat. Iam fluxerant duo anni: ex quo e car
thagine fugit: ueneratq; tertius: cũ inſequẽte pygmalione magna claſſe: rex illam a ſe dimiſit. Rur-
ſuſq; illa miſerrima ſe fugæ credidit. Sol recenſebat: renumerabat. Bis ſua ſigna. xii. illa: q̃ ſunt
in zodiaco: per quæ it & redit annum conficiens: confecerat iam bis illud ſpatium. Tertius annus
ibat & noua terra eſt paranda exilio: cogitur illa: noua loca quærere ad exulandum. Adeſt frater:
Pygmalion: qui eam inſequebntur. De pygmalione latius in primo æneidos referet̃: nõ inſiſtim?
in eo. Et petit annam. Bello: illaturus bellum apud quemcũq; fuiſſet. Rex: bathus. Peroſus bel-
la odio habens bella. Aut nos ſumus imbelles: nõ apti ad bellum. Tu fuge ſoſpes: fuge nunc ico-
lumis tantequã maiorem facias facturam. Iuſſa anna. Fugit & cõmittit ratem uento & undis: hoc
eſt mari uentis agitato. Frater pygmaleon. Erat illi aſperior quouis æquore aſpera: & turbida erãt

illa maria. Sed omni aſperior ac truculentior mari erat frater. Eſt propeſuertit anna fugiens prorā in calabriam: cum eſſent prope Cratim fluuium: depoſitis uelis Nautæ remis inſurrexere: ut portui ſubirent: ta tempeſtate relecti ſunt. Eſt paruus ager prope amnes cratidis prope cratim fluuiū. Lapidoſi: quia ex appenninis labēs p ſaxa fluuii. Cratis fluuius eſt achiuorum: herodoto teſte. A quo ut idem ait qui in Italia fluuius ſic cognominatus eſt: nomen accepit. Eſtq; fluuius calabriæ in ora regionū. De quo in met. Cratis & hic Sybaris nſis cōterminus oris Electro ſimiles faciūt auroq; capillos. & Ply. in eodē quoq; loco ponit cratim. Accola turba: q̄ icolit ripas cratidis. Vocat ipm agrū.

ANT. FAN. ¶ Cameren incola turba uocat: deeſt quem.

Eſt aūt Camerē agri ppriū nomē ad hoſtia Crathidis. Quidam cremerē legūt. Torto lino: funibus q̄bus uela deducunt: his laxatis his adductis ut hodie uidere licet. Viſa refugit humus: dum nauis a uēto repelleret in mare terra refugere uiſa eſt. Habenis per Metaphorā ſiue trāſlationē temonē accipimus. Pœniſſa: anna a phœnicia quæ regio a phœnice nomē accepit. Tunc primū dico phœlix eſt dicta ſorori: Sic æneas apud Virg. O terq; quaterq; beati qs ante ora patrum Troiæ ſub mœnibus altis contigit oppetere. Expoſitis oibus hauſta perit: perit quidem nauis ſed anna & cæteri qui i ea fuerunt incolumes terræ redditi ſunt.

PAV. MAR. ¶ Cameren: nam prope cratim paruus erat ager Camere appellat⁹: quo prorā anna uerterat: Nec accipias p Camarina ficula: nam longe diſtat. Eſt enim camarina iter pachinū & Lylybeum i ſicilia. Illuc erat curſus. ibi curſum direxerāt nautæ. Nec longius abfuit: anna non magis diſtabat. Inde ab eo agro.

Quā quātū pōt mittere funda nouies poſſet quis ſaxum eiaculari funda. Vela dadūt: ut mos eſt nautarū: cum ppe portum ſunt.

Vela deponūt: & remis incūbunt. Dixit nauita: unus e nautis aut ipſe nauis rector.

Findite aquas remigio: iam remis fluctus
uertite: & in portum tendite. Dumq; parāt: inituri portū a uēto repelluntur: notus enim eos magno impetu adorſus per medium fretum anguſtum in patentius æquor impulit: cum nimium inualeſceret tempeſtas. Mare ipſum a pfunditate uerſum in miſeram cimbam ſæuiebat. Dum nautæ parant ſubducere: remouere ex antemnis. Carbaſa: uela. Torto lino: aut pro torti lini: nam linea uela aut torto uoluto. Nam ſuoluunt uela cum reponunt. Aut torto lino: rotatis ſeu obuerſis antemnis: ubi linea uela erāt: quo facilius deponerēt. Puppis adunca curua: percutit radio noto celeri & furioſo meridionales uenti turbine: uerum ſi nūc notum accipemus nūc qui flat e medio ſpatio inter auſtrum & eurum: quem nautæ Syrocchon uocāt: recte dictum eſſet: nam plurimus inflat in illius freti fauces: ergo ratem ipſam per medium fretum in patentiores aquarum campos ille turbo tranſtulit. Fertur: ratis. In equor patens: in apertum & ſpatioſum mare. Fruſtra pugnāte: incaſſum reluctante & retinente. Magiſtro: gubernatore nauis. Et humus uiſa: quam prius uiderant:

Refugit ex oculis: qui iam longius eos impulerat uentus. Fluctus aſſiliunt: unde attollunt magno turbine. Pontus uertitur eruitur. Imo gurgite: quaſi ab imo fundo. Et alueus: curua nauis ad aluei ſimilitudinem. Haurit canas aquas haurit undas quæ tum maxime caneſcunt: cum uētis aguntur. Vincitur ars: iam nihil poterat rebus conſulere rector nauis ſua arte: uerum ſe in tanto periculo ad uota. Agitur per tumidos fluctus infœlix anna: tegebatq; oculos ne irruentes undas inſpiceret. Ars nautica. Vincitur uento uētorum impetu. Nec iam moderator: rector nauis. Vtif habenis: per trāſlationem ab equis: qui habenis reguntur. Ille iam temone non regit ratem. At uotis utebatur. ſ. His quoq; uotis. Poſcit opem: a diis ipſis. Phœniſſa exul: Anna a phœnicia ſic & Vir. Hūc phœniſſa tenet dido: ſicut dicimus Creſſam: threſſam: uel threiſſam: cilyſſam: ſic & phœniſſam. Jactat: ut illud: terris iactatus & alto. Per undas tumidas: p mare & tumidū: & turbulētū.

Tegit lumina: oculos. Veſte humida: aquis reſperſa. Oppoſita: ipſis oculis ne uideret periculū.

Tum primum: fœlicem ſororē extinctā: & quæcūq; e uita migraſſet appellabat: pſertim qbus i telure ſolida mori cōtigiſſet: quoniam fluctibus non iactarentur. Demum appulere laurēti: litori ubi periit nauis. Expoſitis tamen his qui in ea erant ſoſpitibus in terram. Tum primū dido ē dicta fœlix ſotori: appellauerat pri⁹ ifœlicē: q̄ ſibi mortē cōſciuera. ſed tū primū fœlicē dixit: qm̄ e uita migrauerat. Iā pius æneas: eo tpe: quo anna illuc appellebat: æneas i latio regnabat. Venerat. n. ad ſedes fatales: ubi urbē cōdidit. q̄ a latini regis filia lauinia: quā inito cū rege fœdere i uxorē accepit: lauiniā appellauit. Populūq; ſuū latinū appellari uoluit. Prio trā āno ſolis troianis ipauit. Deide extincto latio fimul & hoſte turno i eadē pugna: accepit rēgnū ſocer⁹: imiſcuitq; ſimul troiāos & latios: & utriſq; ipauit. Eo igit⁹ tpe: cū p lit⁹ deābularet annā aſpexit. Iā pi⁹ æne. erat auct⁹ re. auxerat ipiū ſuū, nā pter illud qd ipe ſtituit ſoceri regnū erat aſſecut⁹. Et nata la. lauinia q̄ i cōiugē accepat. Et miſ. ſimul iūxerat.

ANT. FAN. ¶ Populos miſcueratq; duos: ſcribit Strabo æneā una cū anchiſe patre & Aſcanio filio: q & Iulius & Euryleō dict⁹ ē teſte Dionyſio laurentū applicuiſſe: ac nō lōge ab oſtia oppidu lū ædificaſſe. Deide uero aduētātē Latinū regem aborigenū q tūc loca ubi nūc Roma ē icolebāt cū ænea ſocietatē iniſſe aduerſ⁹ finitimos Rutulos: ac Latinū i pugna cecidiſſe: & uictorē æneā adeptū impiū ſuos ēt latinos appellaſſe. Licet. n. uicti uictoq; noia accipiāt æneas tū ut fauorē latii ſibi cōciliaret Latinū nomē nō ſolū uictis nō ſuſtulit ſed ēt romāis ipoſuit. Dotali: q̄a a latio rege rēgnū accepat æneas dotem Lauiniæ. Dum ſecum æneas deeſt dicit uel cogitat quid illa ueniret in latium. Quos terræ quærat hiatus: ne uideat æneam cuius cauſa perierat ſoror. Anna p hāc iuro: æneas ſui diſceſſus cām i deos reiecit ut excuſet ſe apud annam. Perq; deos comites: p deos penates quos æneas lauiniū collocauit. Credibili fortior illa fuit: fortior q̄ credi potuit q̄ ſeipſam iterfecit. Vnde Dido uocata eſt quod nomē phœnicū lingua utraginem ſignificat. Ne refer: quoniā anna uidebatur æneæ relatura didus ſororis iteritū. Dido uiraginē ſignificat.

¶ Duos popu. latinū & troianū. Dū ipſe comitat⁹ ſolo achate: ut Vir. Imitet uno comitatus achate: q ppetu⁹ comes illi dat. Veq; achatæ Home. mēinit, Sed ab aliq̄b⁹ ab achos qd ē cura & moleſtia: & deductū nomē putat: tñ æneæ ppetuo adtūgit: ac ſi curā regiā ſignificaret: q̄ cura regū ſp ſit cōis. Achates ēt ptioſi lapidis nom̄ ē. Solio & Ply. teſtib⁹: quē lapidē ſicilia i ripis achatis flumis primū dedit: ſed poſtea alibi quoq; cōptus. nā & pyrrū regē hūc i anulo būiſſe dicūt. Detinētes nouē muſaq; effigies ñ artificioſas: ſed naturales & apollinē ipm cū lyra. ita diſcurrētib⁹ maculis auto. Pli. ut muſis quoq; ſingulis ſua redderēt inſignia. Dū igit æneas cōitat⁹ ſolo achate carpit iter ſecretū q̄ſi dū icedit remotis aliis oīb⁹. Nudo⁹ pe. & qd⁹ pedes: & qd nudis pedib⁹ icedebat. Litore do. qd illi p dote lauiniæ cōtigerat. Aſpicit ānā er. q̄ p lit⁹ errabat. Nec cre. ſu. nō pōt credere eā eē. Quid illa ueniret i latios: agros dicebat hūc ſecū ad qd illa nūc i latiū ueniret. Dum ſe. æn. ea uerba diceret.

Achates ex. an. ē: agnouit & eā eē clamauit. Illa: ānа. Suſtulit ſu. uul. ad no. cū audiſſet nomē ſuū ab aliis pferri: eleuauit uultū & oculos ut itueret. Heu fu. cū æneā agnouiſſet: qd facere debuiſſet fugere & quo. Quid ag. quos hiatus terræ q̄rat: quā uoraginē: quā dehiſcētē tellurē regrat: quo ſe deiiciat. Fata ſo. mors heliſſæ miſeræ. Erāt an. oc. cū primū uidit æneā: uēnt i mētē lachrymabile ſororis fatū q̄ æneæ cā ſibi mortē cōſciuerat. Sēſit: æneas cognouit: & pudorē & dolorē ac metū illi⁹.

Et he. cy. æneas uir excellēs cytheræ ueneris fili⁹. Nā cytherea dicta ē uyn⁹ a cythera urbe i quam cōcha delata ē: ut Feſt. iqt. Et al. tre. timētē ānā. Flet tñ: æneas. O heliſſa: dido. Admōitur: recordatiōe. Mort⁹ tuæ: nō potuit cōtinef lachrymas: cū primū recordat⁹ ē acerbiſſimi caſus illi⁹. Anna p hāc: æneas uult deſcari culpā ſui abſceſſus: quo illā ad necē ipulit. Iurat ſe fuiſſe a diis coactū q moras i cartagie icrepabāt: nec potuiſſe ſibi pſuadere futuq; ut illa ſe extīgueret. ferri uulnera nō cupit qm̄ apud iferos uidit: offert deide ipſi annæ emeritæ oia q̄ i regno latio ſūt. Anna iuro p hāc tellurē: p terrā italicā. Quā: tu. Quōdā: cū carthagie eſſē. Solebas aura nobis. ſ. Dari mihi fa. pſpe. fœlicitore. Iuro p dos co. p ueſtā: & deos pēates: quos mecū e troia tuli. Locatos nup: paulo āte collocatos. Hac ſe. lauinii & recte locatos dixit: q̄a p lōga tpa alio trāſferri: aut locari nō ſūt paſſi. Nā cū aſcani⁹ albā cōdidiſſet: trāſtuliſſetq; illuc deos: noctu redire lauiniū. Iuro igit⁹ p deos. Illos deos. Sepe icre. mo. oblurgaſſe & accuſaſſe nimie tarditat⁹. Sic excuſans ſe de fuga culpā i deos refert. Nec ti. de mo. nō timui tū illi mali qd ſe ipſā trucidaret. Iſte me. mort⁹. ſ. Abfuit: ta me q̄ id de illa nō metuebā. Hei mi. cū miſatiōe dictū. Illa fu. for. cre. hoc ē maſoris ai q̄ credi potuiſſet: cū mortē ſibi cōſciuerit. Ne refer: nō referas aliqd de ei⁹ morte: qm̄ mihi oīa nota. Nā ſi illa referret: dolorē &

Auctus erat populos miſcueratque duos
Littore dotali ſolo comitatus achate
Secretum nudo dum pede carpit iter:
Aſpicit errantem nec credere ſuſtinet annam
Eſſe: quid in latios illa ueniret agros:
Dum ſecum æneas: anna ē exclamat achates
At nomen uultuſ ſuſtulit illa ſuos:
Heu fugiat: qd agat: quos terræ q̄rat hiatus
Ante oculoſ miſeræ fata ſororiſ erant:
Senſit & alloquitur trepidā cythereiuſ heroſ
Flet tamen admonitu mortis eliſſa tuæ:
Anna p hāc iuro quā quondā audire ſolebas
Tellurem fato proſperiore dari:
Perq; deos comites hac nuper ſede locatos
Sæpe meas illos increpuiſſe moras:
Nec timui de morte tamē: metus abfuit iſte
Hei mihi credibili fortior illa fuit:
Ne refer: aſpexi non illo corpore digna
Vulnera tartareas auſuſ adire domoſ:

tatus achate: q ppetu⁹ comes illi dat. Veq; achatæ Home. mēinit, Sed ab aliq̄b⁹ ab achos qd ē cura & moleſtia: & deductū nomē putat: tñ æneæ ppetuo adtūgit: ac ſi curā regiā ſignificaret: q̄ cura regū ſp ſit cōis. Achates ēt ptioſi lapidis nom̄ ē. Solio & Ply. teſtib⁹: quē lapidē ſicilia i ripis achatis flumis primū dedit: ſed poſtea alibi quoq; cōptus. nā & pyrrū regē hūc i anulo būiſſe dicūt. Detinētes nouē muſaq; effigies ñ artificioſas: ſed naturales & apollinē ipm cū lyra. ita diſcurrētib⁹ maculis auto. Pli. ut muſis quoq; ſingulis ſua redderēt inſignia. Dū igit æneas cōitat⁹ ſolo achate carpit iter ſecretū q̄ſi dū icedit remotis aliis oīb⁹. Nudo⁹ pe. & qd⁹ pedes: & qd nudis pedib⁹ icedebat. Litore do. qd illi p dote lauiniæ cōtigerat. Aſpicit ānā er. q̄ p lit⁹ errabat. Nec cre. ſu. nō pōt credere eā eē. Quid illa ueniret i latios: agros dicebat hūc ſecū ad qd illa nūc i latiū ueniret. Dum ſe. æn. ea uerba diceret.

Achates ex. an. ē: agnouit & eā eē clamauit. Illa: ānа. Suſtulit ſu. uul. ad no. cū audiſſet nomē ſuū ab aliis pferri: eleuauit uultū & oculos ut itueret. Heu fu. cū æneā agnouiſſet: qd facere debuiſſet fugere & quo. Quid ag. quos hiatus terræ q̄rat: quā uoraginē: quā dehiſcētē tellurē regrat: quo ſe deiiciat. Fata ſo. mors heliſſæ miſeræ. Erāt an. oc. cū primū uidit æneā: uēnt i mētē lachrymabile ſororis fatū q̄ æneæ cā ſibi mortē cōſciuerat. Sēſit: æneas cognouit: & pudorē & dolorē ac metū illi⁹.

Et he. cy. æneas uir excellēs cytheræ ueneris fili⁹. Nā cytherea dicta ē uyn⁹ a cythera urbe i quam cōcha delata ē: ut Feſt. iqt. Et al. tre. timētē ānā. Flet tñ: æneas. O heliſſa: dido. Admōitur: recordatiōe. Mort⁹ tuæ: nō potuit cōtinef lachrymas: cū primū recordat⁹ ē acerbiſſimi caſus illi⁹. Anna p hāc: æneas uult deſcari culpā ſui abſceſſus: quo illā ad necē ipulit. Iurat ſe fuiſſe a diis coactū q moras i cartagie icrepabāt: nec potuiſſe ſibi pſuadere futuq; ut illa ſe extīgueret. ferri uulnera nō cupit qm̄ apud iferos uidit: offert deide ipſi annæ emeritæ oia q̄ i regno latio ſūt. Anna iuro p hāc tellurē: p terrā italicā. Quā: tu. Quōdā: cū carthagie eſſē. Solebas aura nobis. ſ. Dari mihi fa. pſpe. fœlicitore. Iuro p dos co. p ueſtā: & deos pēates: quos mecū e troia tuli. Locatos nup: paulo āte collocatos. Hac ſe. lauinii & recte locatos dixit: q̄a p lōga tpa alio trāſferri: aut locari nō ſūt paſſi. Nā cū aſcani⁹ albā cōdidiſſet: trāſtuliſſetq; illuc deos: noctu redire lauiniū. Iuro igit⁹ p deos. Illos deos. Sepe icre. mo. oblurgaſſe & accuſaſſe nimie tarditat⁹. Sic excuſans ſe de fuga culpā i deos refert. Nec ti. de mo. nō timui tū illi mali qd ſe ipſā trucidaret. Iſte me. mort⁹. ſ. Abfuit: ta me q̄ id de illa nō metuebā. Hei mi. cū miſatiōe dictū. Illa fu. for. cre. hoc ē maſoris ai q̄ credi potuiſſet: cū mortē ſibi cōſciuerit. Ne refer: nō referas aliqd de ei⁹ morte: qm̄ mihi oīa nota. Nā ſi illa referret: dolorē &

lachrymas refricaret. Aspexi uul.nō di.il.cor.q̄ corp⁹ illud pulcherrimū nō merebat. Ausus adīt domos tartareas: aspexi īquā ego q ausus sum ad iferos descēdere. De quo i sexto æneidos i eo loco. Quas iter phœnissa recēs a uulnere dido. Errabat silua i magna: quam troius heros. Vt primū iuxta stetit: agnouitq; per umbram obscuram: & reliqua. At tu: anna.

ANT. FAN. ¶ Seu rō te no.ap.o.si.de.siue consulto huc ueneris siue te aliq̄d numē ipulerit. Credidit: uel se commīsit si accusatiuū subaudias ul' fidē adhibuit. Pia cā: ne lauiniā adductā pellicē suspiceā. Nā hēt exa.qd agat: nōdū exq̄sitū hēt q̄ pœna ānā afficiat: sed tāto eā odio pseq̄t ut mori cupiat dū pdat q̄ pellicē putat

PAV. MAR. ¶ Seu rō ap.te no.oris: siue aliq̄ rōe fcm: qd cōsulte: & iduſtria ad nos ueneris. Siue deus siue aliq̄d numē aut casus te huc egerit. Carpe cō.re.mei: q̄si fruere cōmodis oīb⁹ mei regni: & oia carpe q̄ ad cōmodū: & usū tuū sint

Nos me.oñdit gratitudinē ai Nā memor ē accepti bñficii. Debem⁹ mul.ti.cū fueris de nobis benemerita. Nīl nō de.he.tibi multa Sed helissæ debem⁹ oia. Etenī cū ita loqmur nō nihil aliud significat. Cū uero postpōim⁹ nō significat oē magis.n. post positū ñ significare facit: quā āte positū ō hic nīl nō debemus. i. oia debem⁹. Eris gra.no. tuo: qa tibi multū debeo. Eris gra.no. so. hoc est helissæ cui oia debeo. Talia di.cre.anna cōmīsit se æneæ: q ita oia offerebat. Et expo.su.er quē admodū e carthagie pulsa marī iactata tādē illuc appulerit. Neq;.n. restat alte. spes: nihil aliud ulq̄ erat: uñ opē sperare possit: neq; alterum erat cōsiliū: nisi ut æneæ se crederet sibi munifice regnū offerēti. Vtq; do. ubi æneæ domū igressa ē: eā ille cōiugi cōmēdauit: dicebatq; se ex officio facere. nā bona illi⁹ absū pserat: equū ē ut aliq̄ uicē ſferat. Vt: postq̄.

Anna idu.tv.pa.uestes & ornat⁹ phœnissos Nā tyros i phœnicia ē: ut alias dixius. Intrauit do. regiā æneæ. Incipit æn. cœpit loqui.

Cætera tur.silet: & recte loquēte.n. rege tacent alli. O lauinia cō.cā pi. honesta & officiosa. Est mi.cur.tra.ti. hāc: cur annā tibi & tuæ fidei cōmendē. Vtiē artificio cōmēdationis. nā arguit ab egtate rei: & exponit meritū & dignitatē. nā posse disse regnū dicit: ut plura sint q̄b⁹ uideaē id iure facere. Ego nau.cū naufragiū feciſſem i marī lybico. Cōsūpsi opes hui⁹: qa diu fuerat carthagie cū oi classe: & illā ibi refecerat; opib⁹ ipsius: & sororis Et dido apud Virgiliū eiectū littore egentē Excepit: & regni demēs i parte locaui. Ort :nata. Tyro: est. Possedit re.i ora ly.tyria ē genere. Sed regnū hūit i aphtricæ ora. Quā ames pcor more cæræ sororis: pseq̄ris eā amore: & benuolētia: ac si eēt soror. Oia: ānuit ille se oia facturā cōprimit tñ dolorē. Timebat.n. ne eēt ea p pellice adducta. Lauinia p. oia: q̄. s. æneas tulerat. Præmit. cōprimit. Mēte ta. secreta. Vulnus fal. dolorē itimū: iustū. Nō.n. iuste dolebat. Sic falsū uulnus: qa nō uera: sed falsa causa. Et dis.me. occultat: & nō palā ostēdit ut ē illd. Spē uultu si mulat: pmit altū cōde dolotē. Donaq; cū: lauinia cū uideret apte ab ænea ad annā mitti munera. Existimabat lōge plura mitti occulte. Cōcepit igit ī illā maximū odiū & isidias quoq; parauit. Cū uideat palā: aptū. Ferri ad annā. Multa dona: ab ænea missa. Præter sua lu. iuxta suos oculos: ut apd Vir. pter uada fera uida uexit. Putat: existiat. Clā: quoq; ēt occulte. Mitti mul. dona. s. Nō hēt: lauī. s. adhuc. Exactū: diligēter exqsitū. Quid agat: i hospitā. Odi fu. nō hēt nūc qd aliud agat: isectāt magno odio.

Furialit: uero igt ga nō iusto: sed a furiis iniecto. Et pa. isi. qb⁹ hospitā pdat. Et cu. mo. ul. cū pelli cē illā existiaret. ulcisci uolebat iuriā: & ulta mortē nō curat: dū pri⁹ illā iterimat. Nox erat: noctu p qetē: uisa est admoneri a sorore: ut fugeret & cū fores uēto crepuissent: putauit illa hostes adesse. Exiliit. & fuge sese cōmīsit. Erat nox ui. ē: dido sanguinolēta: lena sanguie. nā i entus noia significāt plenitudinē: ut opulētus plen⁹ opib⁹: Si sōnolētus plenus sōno. Coma squa. fœdat; crinibus.

Astare āte th. so. ante cubiculū ipsi⁹ annæ. Dicere: ē ēt sic uisa dicer. Effuge: o soror accelera hāc fugā. Ne du. q̄si nihil uerearis. Fuge te. mœ. mœstitiam allatur. Sub uer. q̄si i fine uerboꝝ illius

At tu seu ratio te nostris appulit oris
Siue deus: regni cōmoda carpe mei:
Multa tibi memores nil nō debemus elisse
Nomine grata tuo grata sororis eris:
Talia dicenti (neq; enim spes altera restat)
Credidit: errores exposuitq; suos:
Vtq; domū intrauit tyrio; induta paratus
Incipit æneas cætera turba silet:
Hāc tibi cur tradā pia causa lauinia cōiunx
Est mihi: cōsumpsi naufragus hui⁹ opes:
Orta tyro est: regnū libyca possedit in ora
Quā p̄cor ut charæ more sororis ames
Omnia p̄mittit; fallumq; lauinia uultus
Mente p̄mit tacita: dissimulatq; metus
Donaq; cū uideat p̄ter sua lumina ferri
Multa: tū mitti clam quoq; multa putat:
Nō habet exactū qd agat furialiter odit
Et parat insidias & cupit ulta mori:
Nox erat ante thorū uisa est astare sororis
Squalenti dido sanguinolenta coma:
Effuge ne dubita mœstū soror effuge tectum
Sub uerbū quærulas impulit aura fores:
Exilit: & uelox illuc super ausa fenestra
Se iacit: audacem fecerat ille timor.

Aura: uēt⁹ iuppit cōmouit. Fores q̄rulas stridulas. nā fores cubiculi crepuer: putauit hostes adeē Exiliit: e strato. s. Et ue.au.q̄ pauore nō retardarer. Illic: de ipso cubiculo. Iacit: delicit se. Sup se. hoc ē de fenestra: ut ē illd Vir. Multa sup priamo rogitās sup hectore multa: hoc ē de priamo & de hectore. Ille timor: quem conceperat ex crepitu ianuarum: fecerat audacem ad fugam: scilicet: Et rapitur cum metu: timebat quidem illa: & cum eo timore rapitur: quasi raptim fuga pcipitatur.

Velata: cohoperta.

Cumq; metu rapit' tunica uelata recincta
Currit: ut auditis territa damma lupis:
Corniger hāc tūidis rapuisse numicius undis
Creditur: & stagnis occuluisse suis:
Sydonis interea magno clamore per agros
Quæritur: apparent signa notæq; pedū:
Ventū erat ad ripas inerant uestigia ripis
Sustinuit tacitas cōscius amnis aquas:
Ipsa loq uisa ē placidi sum nympha numici
Amne perenne latens: anna perēna uocor:
Protinus erratis lætī uescunt in agris
Et celebrant largo seq; diemq; mero:
Sunt qbus hæc luna ē: qa mēsib⁹ ipleat annū

¶ Tunica uelata recincta: qd̄ angustia tpis nō uidebat pati ut tunicam cingeret. Corniger hāc tumidis rapuisse numicius undis creditur fluuius celeber morte æneæ: ut Littus adit laurens ubi tectus arūdine serpit i freta flumineis uicina numicius undis hunc iubet æneæ quæcūq; obnoxia morti abluere. Sustinuit aquas: ut annæ uerba exaudīri posset sustinuit aqs & tacitas reddidit. Amne pene latēs: anna (ut diximus) a ppetuitate penna dicta existimat nō pro penne. i. ppetuo in numicio lateat. Læti uescunt in agris: læti qd̄ adepti essent qsi peculiarem deam cœperunt uesci epulis & genio idulgere: qd̄ romani postea imitati sunt. Quia mēsib⁹ ipleat annū: sunt qui annam cui in annū ius esse uidetur lunam existimāt e cuius cursu menses colligunt qbus annus impletur.

ANT. FAN. Numicius Perēna anna a ppetuitate dicta.

¶ Tunica recincta: incincta tunica uestis lōga sine manicis. Currit: fugiens e lauinio. Vt dāma territa: quæ territa ē. Auditis lupis: cū audierit luporum ululatus: aut strepitum insequentium dammæ ex generibus caprarum sunt: sed siluestres: ut Plynius inquit. Subdit: Dāmæ mansuescunt raro cum feræ dici nō iure possunt. Complura namq; sunt nec placita. nec fera: sed media inter utrunque: ut in uolucribus hyrundines: & reliqua. Corniger: fugientem Annam numicius amnis rapuit. Factaq; est nympha. Numicius fluqui labitur ex aricina silua per laurentem agrum: ubi submersum æneam dicunt. Corniger: omnes enim amnes cornua habere dicuntur. Et Virg. Cornigerum tybrim uocat hesperidum aquarum regnatorem. Creditur rapuisse hanc annam. Aquis tumidis: nam tunc erat auctus hymbribus: ideo tumidis cum paruus sit flu. Et occuluisse: occultasse. Stagnis suis: aquis tunc stagnātibus. Sydonis: cum fugisse annam constaret: missi sunt qui eam inquirerent: inuenere uestigia: non tamen illam. Sydonis: anna a sydone urbe phœniciæ. Quæritur interea dum illa esset in amne. Per agros: latinos. Magno clamore: clamabant annam: ut illa audiret. Apparēt signa & notæ pedum: hoc est ipsa uestigia. Ventum erat: qui inquirebant. Venere ad ripas amnis. Numicius undarum fluentium sonitus compescuit: annaq; loqui cœpit dicens se in nympham esse demutatam: uocique Annam perennam illi qui uocem exaudiuere: celebrauere diem mœro. Inde mos originem cœpit. Erat uentum: iam uenerant: qui quærebant. Ad ripas: numicii. Inerāt uestigia ripis: erant notæ pedum in ripa fluminea. Amnis conscius: numicius: qui eam rapuerat. Sustinuit aquas tacitas: ne fluentes immurmurarent: quo uox Annæ loquuturæ audiri posset undis tacentibus. Ipsa: Anna iam nympha uisa est loqui. & ita dicere. Sum: ego. Nympha: dea. Placidi numici: quasi nolite me ulterius quærere: nam in nvmpham huius amnis conuersa sum. Latens: ego. Amne perenne: perpetuo delitens in hoc: flu. Vocor anna perenna: a perenni aquarum lapsu. Sic annorum dea a perenni temporum fluxu. Protinus uescuntur: q eam quæsierant: audita uoce læti. Vescuntur in agris erratis: per quos errauerant eam quærentes. Et celebrant se & dieni largo mœro: reddunt se celebres ebrietate: celebrem diem: quia lætum: & pompa frequentem. Sunt quibus: hactenus de Anna sydonia: nunc alias opinōes refert: alios scilicet putasse Annam perennam esse lunam ea ratione: cum ipsa menses efficiat: & ex mensibus annus constet: uidetur & ipsa anno quoque dominari: sic. Et annam perennam uocari. Alii dixere Themin: quæ Diodo. teste cœli & terræ filia: diuinandi artem: & sacra cultusque deorum introduxisse dicitur. Et Apollo quidem traditur: cum esset responsa daturus Themin consulere solitum tanquam diuinandi artis inuentricem: hæc ille: cumque illa sacra & cultus deorum introduxissiet: assignatur illi annorum ratio: q̄ ea ad anni rationem digessisset. Sic & anna perenna uocatur. Multi ſim uetustissimam ægyptiorum deam putauerunt: q̄ ea quæ leges ægyptiis dederat: annum quoque ciuilem illis constituit. Sic & Anna dicta. Sunt igitur aliqui. Quibus hæc. Anna perenna est luna: aliqui qui Innam esse putant. Quia impleat: perficiat annum mensibus. Pars putat Themin: quæ in parnaso oracula reddebat. De quo Lucanus cū regna themis tripodasq; teneret.

PAV. MAR.

ANT. FAN. themis. ¶Pars themin: Themin deam putabant (auctore Festo) quæ præciperet hominib⁹ id petere quod fas eẽt eamq; id eẽ existimabant qd fas est. Eam cœli & terræ filiam dicunt teste Diodoro: quam uolunt non solum diuinandi artem inuenisse sed sacra & deorum cultus: quos uidemus per annum fuisse digestos. Inachiam pars putat eẽ bouem: Isidem quæ lo fuit Inachi filia & Romæ culta est: ut Nos romana tuam in templa accœpimus isim. Nymphen atlantida: unam e filiabus atlãtis quam

Sacer mons uolunt Iouis fuisse nutricem montis. In sacri uertice montis erat: sacer mons (auctore Festo: trans anienem fluuium ultra tertiũ miliarium appellatur quia Ioui fuerat consecratus. In eum

Victus

Bouillæ

Mitra

PAV. MAR.

Pars themin inachiã pars putat eẽ bouem:
Inuenies qui te nymphen atlantida dicant
Teq; ioui primos anna dedisse cibos:
Hæc quoq; quã referã nras puenit ad aures
Fama: nec a ueri dissidet illa fide:
Plebs uetus e nullis ẽt tunc tuta tribunis
Fugit. & in sacri uertice montis erat:
Iam quoq; quẽ secũ tulerãt defecerat illis
Victus: & humanis usibus apta ceres:
Orta suburbanis quædã fuit anna bouillis
Pauper sed multæ sedulitatis anus:
Illa leui mitra canos incincta capillos

cessisse plæbem Liuius scribit libro secundo primæ decadis sicinio quodam autore eũ a patribus dissideret: cui⁹ animis delinitis oratione Menenii agrippe regressus in urbem omnibus tribuni plebis creati sunt: Nota est historia. Defecerat illis uictus: uictus nomen aliud quoq; significat q̃ quæ nobis æsui sunt. Hic per uictum panẽ accipimus. Vnde auctor subiungit. Et humanis usibus apta ceres. Bis enim idem dicit more poetarũ. Orta suburbanis quædam fuit anna bouillis: Bouillæ sunt non longe ab urbe ac Lauinio in agro Labicano iter Ariciam uidelicet & Romam. Asconius postera die occurrit ei circa horam nonam clodius: paulo ultra bouillas rediens ab Aricia. Persius. Accedo bouillas cliuumq; ad uirbi. Hunc locum suburbanum esse ex Suetonio quoq; colligimus qui ait decuriones municipiorum & coloniarum Augusti corpus a Nola bouillas usq; deportasse: a bouillis uero equestrem ordinem suscepisse: urbiq; intulisse. q̃is hic nõnulli campaniæ bouillas accipiunt quod nobis non placet. Leui mitra canos incincta capillos: hoc gestamen lydorum fuit & phrygum quo & meretrices utebantur: ut ite quibus grata est picta lupa barbara mitra. & uiri molles ut mœnia mẽtum mitra crinemq; madentem subnixus. Proprie autem (ut inquit Seruius) est pilleus incuruus e quo pendebat buccarum tegmen: de quo Herodo. Assyri capita crinita habentes mitris redimiunt.

¶Pars putat esse bouem inachiam: hoc est Isidem quæ prius Io dicebatur Inachi regis argiuoq; filiam. a quo & inachus flu. quæ uiolata ab ioue mutata: deinde in uaccam: cũ diu errasset in ægyptũ. Tandẽ uenit ubi restituta illi priore forma Iis appellata est: & Osyridi iouis filio nupsit. Sed de Isde & Osyride aliter a Diodoro & plutar. referuntur. Inuenies & alios. Qui d' cãt te nymphen atlantida te pleiouem a lantis cõiugem: nam cum νύμφη apud græcos sponsa sit: sponsam atlãtis intelligũt formato patronimyco ab ipso uiro aliqui itelligunt nympham atlãtis filiã Maiam q̃ id a Mercurio filio assecuta sit: ut pro dea annoq; coleret. Et te anna dedisse ioui primos cibos & inuenies o anna q te nutricem iouis esse dicãt. Nam cum primis ãnis iouem pueris: te annã perẽnam uocauere deo nutricibus iouis dictum ẽ supius. Hæc quoq; refert & aliã opinionẽ: quã uerioreẽ esse asserit. Hæc ẽt. Fama: ipsius rei quã referã: mox exponã. Peruenit ad nostras aures: Nec: dissidet illa. A fide uerisimõ discrepat a fide: nã aliqd ueritatis habet. Plebs uetus: plebs cum ꝓpter nexos ob æs alienũ a patribus secessisset auctore Sicinio in mõtem sacrum q ut Liui. & Diony. refert: nõ lõge ab urbe ẽ iuxta anienẽ flu. deficiẽte plebi uictu in eo monte q̃dam anna e bouillis liba illi subministrabat: reconciliata postea senatui plebe oratione Menenii agrippæ: statuam annæ erexere: & ex eo ꝑ dea coli cœpta ẽ.

Vetus plebs: antiquus po. ro. Etiam tum tuta nullis tribunis: ad ea usq; ipa nõdum creatis ex plebe tribunis ad eius defensionem: nam tum primum creati sunt. Fugit & erat in uertice mõtis sacri quo secesserat sacer mons: ut Pomp. inquit Trans anienẽ flu. ultra tertium miliarium appellat: qa Ioui fuerat cõsecratus: & tria millia passuũ ẽt Liui. distare ostẽdit. Iam quoq; uictus: res ad uictũ facientes. Veꝝ ut Vlpia. de uer. signi. ait Victus uerbo cõtinẽt: quæ esui potui: cultuiq; corpis: quæq; ad uiuendum hõi necessaria sunt: uestem quoq; uictus hñe uicem Labeo ait. Cæteraq; q̃bus iuuãdi curãdiq; corpis nostri gr̃a utimur: ea appellatiõe significanť. Instratũ omne uestimentũ cõtinetur. Quod iniciať labeo ait. Neq; n. dubium est quin stragnla uestis sit omne pallium: peristroma in uictum ergo uestem accipiemus. Sed poeta uictum posuit pro rebus ad æsum pertinentibus. Deserat illis: plebeis. Quem secum tulerant: cum ex urbe secesserat & defecerat. Ceres: panis cuius usum Ceres tradidit. Apta usibus humanis: quæ conuenit usui humanæ uitæ. Fuit quædã anna orta: nata. Bouillis suburbanis: quæ erant in suburbano. Nam duæ fuerunt bouillæ. Alterum in latio oppidum ꝑpe lauinũ: de quo hic agit. Alterum in campaniam prope sinuessam. Pauper: illa anna. Sed anus multæ sedulitatis: diligentiæ & industriæ. Illa: anna bouilla. Incincta capillos canos: seniles. Mitra leui: innexos habebat illa crines mitra lydarum mulierum more.

¶Fingebat: Formabat: ut figuli e ludo diuersa fingentes. Significat & alia uerbũ fingo. Sed effingere est ad alterius formam aliquid fingere unde effigies dictæ. Pace domi facta: Oratione Menenii agrippæ. Lege Liuium. Nũc mihi cur cantet supereſt obscena puellæ dicere: Canebant a puellis iocosa quædam & obscena in festo annæ qd hæc dea martem intentum rebus Veneris eluisset re. ANT. FAN. Effinge

Pendet ab officio spes mihi magna tuo: Artificiosum exordium. Ostendit enim supra qualis in Annam fuerit ut beniuolam redderet: nunc cum suaꝫ spem ab ea pendere subiungit orare uidetur sibi ut auxilio sit & auget beniuolentiam.

Fingebat tremula rustica liba manu:
Atq; ita per populum fumantia mane solebat
Diuidere: hæc populo copia grata fuit:
Pace domi facta signum posuere perenne
Quod sibi defectis illa ferebat opem:
Nunc mihi cur cantẽt supeſt obscæna puellæ
Dicere: nam coeunt certaq; probra canunt:
Nuper erat dea facta: uenit gradiuus ad annã
Et cum seducta talia uerba facit:
Mense meo coleris: iunxi mea tempora tecum
Pendet ab officio spes mihi magna tuo:
Armifer armiferæ correptus amore mineruæ
Vror: & in longo tempore uulnus alo:
Effice dii studio similes coeamus in unum

¶Fingebat. componebat. Manu tremula: senili & trementi. Liba rustica: qualia ruri fiũt. De libo primo libro dixim⁹. Atq; ita solebat diuidere: ea liba. Per populũ: p plebem ipsam. Fumantia mane: calida: & ob id fumantia: cũ e furno eximeret. Hæc copia: abũdãtia librorꝫ: licet exigua esset. Fuit grata populo: plebi: cui libis uictuꝫ suggerebat Pace domi facta: ubi recõciliata ẽ plebs patribus p meneniũ Agrippã: de quo Liui⁹ ita inqt: Placuit igiť oratorẽ ad plebẽ mitti: Menenium Agrippã facũdũ uirũ. Et qd inde oriũd⁹ erat plebi Carũ: intromissus i castra: prisco illo dicẽdi & horrido mõ nihil aliud quaꝫ hoc narrasse ferť tpe quo i homine: nõ ut nunc: oia in unũ cõsentiebãt: sed singulis membris suũ cuiq; cõsiliũ su⁹ sermo fuerat: indignatas reliquas partes sua cura: suo labore: ac ministerio uentri oia quærť: uẽtrẽ i medio quietũ nihil aliudquã datis uoluptatib⁹ frui cõspiraſ PAV. MAR.

se inde ne manus ad os cibũ ferrent: nec opus acciperet datum: nec dẽtes conficerent: Hac ira dum uentrem fame domare uellent: ipsa una membra: totumq; corpus ad extremam tabem uenisse. In de apparuisse uentris quoq; haud segne ministerium esse nec magis ali quam alere eum reddẽtem in omnes corporis partes. Hunc quo usuimus: uigemusq; diuisum pariter in uenas maturuꝫ: confecto cibo: sanguinem comparando hinc: quam intestina corporis seditio similis esset iræ plebis in partes flexisse mentes hominum. Agi deinde de concordia cœptum: concessumq; in conditiões ut plebis sui magistratus essent sacrosancti: quibus auxilii latio aduersus consules esset. Neue cui patrum capere eum magistratum liceret. Ita tribuni plebei creati duo. C. Licinius & L. Albinus. Hi tres collegas sibi creauerunt. In his Sicinium fuisse seditionis auctorem. De duobus qui fuerunt: minus conuenit. Sunt qui duos in sacro monte creatos tribunos esse dicant. Ibi sacratam legem latam per secessionem plebis &c. Ergo ubi facta est pax. Posuere signum annæ perennæ: erexit populus illi statuam. Quod illa fiebat sibi opem: succumbebat libris in ea rerum penuria ipsis. Defectis: cum iam defecissent cibi propter meritum illius populus gratus statuam erexit. Nũc mihi: in his festis Annæ obscœni quidam lusus referebantur: cum uerbis quoq; obscœnis: eam poeta cansam affert: q̃ ubi Anna relata est in deos Mars eius operam petiit ad Pallada conclinandam: cuius amore tenebatur: q̃ cum illa se facturam promisisset: retulit postea se illam tandem exorasse: & amatorem quodam ioco delusit: de quo paulo post. Nunc supereſt: restat mihi dicere: cur puellæ cantent obscœna: turpia quod eo turpius: cum puellæ canerent. Nam coeunt simul ipsæ puellæ.

Et canunt certa probra: uituperatione digna. Nuper: paulo ante. Erat facta dea: erat Anna relata in deos. Gradiuus: Mars: de quo superius. Venit ad annam. Et facit talia uerba: ita logitur. Cum seducta: cum anna ab illis semota. Coloris meo mense: quia celebratur tuum mense Martio. Iunxi mea tempora tecum: quasi feci mensem meum tibi esse commune iunxi. n. tecum tempora ut tuæ feriæ sint eo mense qui mihi sacratus: & artificiose arguit ab hac conjunctione ut uideatur illa debere id agere ut illi opem præstet iure necessitudinis. Magna spes mihi pendet ab officio tuo: quasi plurimum sperem in tua sedulitate. Ego armifer: qui armis & belli⁹ præsum.

Vror correptus amore mineruæ armifere: quasi uehementer amo palladã: quæ bellis præest quẽ admodum ego: ut in principio huius libri diximus ipse uides manibus peragi fera bella mineruæ. Sic nunc armiferam mineruam uocat. Et in longo tempore alo uulnus: a Virgil. accepit. Vulnus alit uenis: & hoc ideo dictum: quod quanto magis in ea cura sumus: magis augetur amor.

Effice id: id effectum reddas. Vt dii similes studio: quasi qui in eodem officio uersemur. Coeamus in unum: coniungamur. Cum enim par sit nostrum numen: quia ego armifer illa armifera conueniens est: ut simul quoque coniungamur. O comis: o benigna anus. Hæ partes: hæc officia: quasi dare operam ut simul coeamus.

ANT. FAM. ¶Conueniunt partes hæ tibi: Tuum est talia tractare quæ anus es: Stultam spem: Quia non erat sperandum fore ut pallas abiecta prudentia flecteretur ad Venerem: Sæpius instanti: Vrgenti annam ut mandata perageret. Præcibus uix dedit illa manus: Bene uix ut res uerisimilis uideretur. Est autem metaphora. Tegens uultus: Flameo. Lucanus: Non timidum nuptæ leuiter tectura pudorem Lutea demissos uelarunt flammea uultus. Veneri: Quam Mars cognouit: ut Primus adulterium Veneris cum Marte putatur hic uidisse deus. Verba dedisse: Decepisse. nam uerba dare est decipere. Præteriturus erat gladios in principe fixos: Idibus Martiis Iulius Cæsar in Pompeii curia tribus & uiginti uulneribus confossus est: testibus Suetonio & Plutarcho: licet & sint qui tertio idus eum interfectum dicant. Curiam in qua occisus est obstrui placuit ut scribit idem Suetonius iduſq; Martias parricidium nominarit: quibus ferunt uates prædixisse Cæsari ut discrimen præcaueret: qui cum in Senatum iret uati dixisse traditur idus Martias adueniſſe: cui uates uenere quidem sed nondum præteriere respondit. Eundem cædis locum a Pompeio ante theatrum dedicatum accepimus Cæsaremq; ad basim imaginis Pompeii a conspiratoribus interfectum: quam eius cruor magna ex parte respersit: postea uero in deorum numerum relatus, non ore modo decernentium sed opinione uulgi: si quidem ludis quos ei consecratos hæres Augustus edebat stella crinita per septem dies continuos fulsit: quam esse animam Cæsaris crediderunt. Lege Suetonium & Plutarchum in Cæsare. Item Appianum: quoniam (ut sæpe dixi) nobis omnia referre non placet. Cæsar idus Martias sibi ferales notauit Scorpionis occasu.

Conueniunt partes hæ: tibi comis anus:
Dixerat: illa deum promisso ludit inani
Et stultam dubia spem trahit usq; mora:
Sepius instanti mandata peregimus inquit
Euicta est precibus uix dedit illa manus:
Credit amas: thalamosq; parat: deducit istuc
Anna tegens uultus ut noua nupta suos:
Oscula sumpturus subito mars aspicit annã
Nunc pudor elusum nunc subit ira deum:
Ludis amatorem charæ noua diua mineruæ
Ne res hac ueneri gratior ulla fuit:
Inde loci ueteres obscenaq; dicta canuntur
Et iuuat hanc magno uerba dedisse deo:
¶Præteritur⁹ eram gladios in principe fixos
Cum sic a castis uesta loquuta focis:

PAV. MAR. ¶Conueniunt tibi: quia anus es. & sedula tuum est efficere. Dixerat illa deum: deludebat anna martem. At cum nimium urgeret: rettulit se palladis animum inflexisse: paratamq; esse ad coniugium. Cumq; illa pararet nuptias: deducitur ad eum anna uelata luteo flameo tanquam noua nupta & cum illa esset eam obsculaturus: cognouit se ab illa delusum. Hæc igitur erant: quæ in festis Annæ referebantur. Dixerat: ergo mars. Illa, anna. Ludit: deludit. Deum promisso inani: uacuo sine effectu: quia non seruabat promissa. Et trahit: protrahit. Vsq; semper spem stultam: stulti martis: nam stultum erat illud sperare de pallade. Mora dubia: incerta: dicebat enim se obtemperaturam: sed tempora protrahebat. Inquit instanti sepius: cum sepius & uehementius ille instaret dixit. Peregimus mandata: tua scilicet. Et uicta est precibus: tandem exoraui.

Vix dedit illa manus: quasi uix dedit fidem: ita prius repugnabat: ut uix uinci potuerit. Aut dedit uictas manus: per translationem ab his qui in ipso prælio capiuntur: qui uictas manus porrigunt. Amans: mars. redit pallada scilicet uictam. Et parat thalamos: nuptias: Nam thalamus thorus iugalis est: ut alias dictum. Deducitur illuc: ad martem. Anna tegens uultus suos: flameo. s. Vt noua nupta: ut moris est cum noua nupta ad uirum ducitur: de quo Lucan. in secundo pharsaliæ. Non timidum nuptæ leuiter tectura pudorem Lutea demissos uelarunt flamea uultus. Flameo enim ut Pom. inquit amictur nubens boni cauſa: q eo assidue utebatur Flaminia: idest Flaminis uxor: cui non licebat facere diuortium: Et eodem modo tegebatur nupta Flameo: ut perpetuo cum uiro manerent. Attigit in hoc romanum morem poeta. Mars sumpturus oscula: cupiens eã osculari. Subito aspicit: annã: detecto. n. uultu aspicit & cognoscit illam. Nũc pudor nũc ira subit eluſum deum: nunc pudebat illius ignominiæ: q ab ea esset delusus: nũc ira excãdescebat. Noua diua: q nuperrime facta es dea. Ludis amatorẽ caræ minerue: deludis matrẽ q mineruã amat. Nec ulla res fuit hac Veneri gratior: nihil potuit eẽ Veneri gratius q̃ martẽ: cũ quo aliquando recubuit ab Anna esse deluſum. Inde ioci ueteres: qui in campo martio referuntur. Et canunt dicta obscœna: turpia. Et iuuat delectat spectatores. Hanc annam. Dedisse uerba: hoc ẽ eluſisse: seu decepisse: nã dare uerba decipere est: ut apud Terẽ. Cui dare uerba difficile ẽ. Magno deo: marti: hæc ipse stis annæ referebãt. Præteritur⁹ erã: idi. mar. C. Cæsar iterfectus ẽ & ea qdẽ dies parricidiũ nominabatur: nec senat⁹ unquã cogebat in tantæ cædis mœstitiã: Erat hoc pteriturus poeta: ne forte refricaret lachrymas: monitus tamen a uesta: cuius sacerdos fuerat cæsar: ne uereretur: nã & cœlo receptus ẽ Cæsar: & de cõluratis supplitiũ sumptũ. De eius morte i epitomate Liui. li. cxvi. sic habetur

Cæsar ex hispania quintũ triũphũ egit: & cũ multi: q̃ maximiq; honores ei a senatu decreti essent inter quos ut pater patrie appellaretur: & sacrosanctus: ac dictator in perpetuum esset inuidiæ cãm aduersus eũ præstiterũt: q senatui deferẽte hos honores: cũ ante ædem ueneris genitricis sederet: minime assurrexit. Et q. M. Anto. collega suo iter lupcos currẽte: diadema capiti suo ipositũ in sella reposuit. Et quod Epidio marullo: & Cæsereo flauo tribunis plebis inuidia: & tanq̃ regnum affectãti mouentibus potestas abrogata est. Ex his causis conspiratione in eum facta: cuius capita fuerunt. Marcus Brutus &. C. Trebonius: & Cassius: & ex Cæsaris partibus. D. Brutus in curia Pompeii occisus est uigintitribus uulneribus: occupatiq; ab interfectoribus eius Capitolii oblitione deinde cædis eius a senatu decreta: Obsidibus Antonii & Lepidi liberis acceptis coniurati a Capitolio descẽderũt. Testamẽto Cæsaris hæres ex parte dimidia institut⁹ ẽ. C. Octauius ex sorore nepos: & i nomen adoptatus est. Cæsaris corpus: cum in campum martium ferretur a plebe ante rostra crematũ est. Dictature honos in perpetuum sublatus est. Et Tranquillus cum de hoc eode; agit: & accessisse in senatũ dicit: sic prosequit. Assidentẽ cõspirati specie officii circũsteterũt. Illicoq; Cimber Tulli⁹: qui primas partes susceperat: quasi aliquid rogaturus propius accessit. Renuentiq;: & gestu i aliud tempus differenti. ab utroq; humero togam apprehendit. Deinde clamantem: Ista quidem uis ẽ: Alter Cassius aduersum uulnerat Paulum infra iugulu;: Cæsar Cassii brachium arrepto graphio traiecit. Conatusq; prosilire alio uulnere tardatus est. Vtque animaduertit undiq; se strictis pugionibus peti toga caput obuoluit: Simul sinistra manu sinum ad ima crura deduxit: quo honestius caderet: etiã inferiore corporis parte uelato. Atq; ita trib⁹ & uiginti plagis cõfossus est. Vno mõ ad primũ ictũ gemitu sine uoce edito. Et si tradiderũt quidam Marco Bruto irruenti dixisse: ΚΑΙ ΣΥ ΤΕΚΝΟΝ ΚΑΙ ΣΥ ΤΕΚΝΟΝ. Exanimis diffugientibus cunctis aliquãdiu iacuit: donec lecticæ ipositũ deferẽte brachio tres seruuli domũ retulerũt. Hæc ille q plures quoq; honores ei i morte collatos refert si quis historiam cumulatiorem cupit perlegat Plutarchũ: & Apianum cum applanus nomi natim etiam referat coniuratos omnes. Sed q in deorum numerum relatus fit ita idem Tranquill. inquit. Perit. vi. & quinquagesimo ætatis anno: atq; in deorum numerum relatus est: non ore modo decernentium: sed & persuasione uulgi: siquidem ludis quos primo consecratos ei hæres Augustus edebat stella crinita per septem continuos dies fulsit. Exoriens circa undecimam horam. Creditumq; est animã esse Cæsaris in cœlum recepti: & hac de causa simulachro eius in uertice additur stella. Curiam in qua occisus est obstrui placuit. Iduſq; martias parricidium nominari. Ac ne unquam eo die senatus cogeretur: percussorum autem fere neq; triennio quisquam amplius superuixit: neq; sua morte defunctus est. Damnati omnes: alius alio casu perit. pars naufragio pars prælio. Nonnulli semet eodem illo pugione. quo Cæsarem uiolauerant: Sed hæc hactenus. Eram præteriturus silentio: scilicet hoc est non relaturus. Gladios fixos in principe in Cæsare: hoc ẽ Cæsarẽ in curia trucidatũ. Cum uesta sic locuta a castis focis: cũ ita ex ara æterni ignis Vesta admonuit.

Ne dubita meminisse: meus fuit ille sacerdos
Sacrilegæ telis me petiere manus:
Ipsa uirum rapui simulachraq; nuda reliqui
Quod cecidit ferro Cæsaris umbra fuit:
Ille quidem cœlo positus iouis atria uidet
Et tenet in magno templa dicata foro:
Atquicũq; nefas ausi prohibente deorum
Numine: polluerant pontificale caput:

¶Meus fuit ille sacerdos: Pontifex maxius ANT. FAN.
Ipse alibi: Ne ue cæde sacerdotis flãmas extinguite uestæ. Simulachraq; nuda reliqui
Vult coniuratis in umbram tantum Cæsaris ius fuisse: cum uerum Cæsarem Vesta raperet in cœlum. Et tenet in magno tẽpla dicata foro: Appianus: Populos cæpit interfectores eius undiq; conquirere funus etiam in medio foro edidit tẽploq; cõstituto iuxta pyram ueluti deo sacra exhibuit. Sane Augustus auctore Plinio Venerem exeuntem e mari nobilissimã Apellis picturã dicauit in æde Cæsaris patris. Legimus & plebem tãto fauore mortuũ Cæsarẽ pſecutã esse ut nõ solum ad Bruti & Cassi domũ: cũ facibus tentenderit: sed solidam columnam. xx. pedum lapidis numidici in foro statuerit ad quam longo tempore sacrificaturus suspicere. controuersiasq; interposito per Cæsarem iureiurando distrahere pseuerauit. Sueto nius scribit pro rostris auratam ædem ad simulachrum Veneris genitricis collocatam.

¶Ne dubita meminisse: non uerearis mentionem de eo facere. Ille Cæsar. Fuit meus sacerdos: PAV. MAR.
nam fuit pontifex maximus: de quo plura paulo superius dixmus. Manus sacrilegæ: sacrilegorum coniuratorum. nam ideo sacrilegi: quia sacra uiolarunt. nam sacrum pontificem maximum confoderunt. Petiere me telis: quasi me ipsam uulnerarunt: nam qui pontificem meũ uiolarunt: in me ipsam manus iniecerunt. Ipsa uirum rapui: eripui ego e manibus eorum cæsarem: & in cœlum retuli. & reliqui simulachra nuda. quasi umbram sine corpore. Vmbra cæsaris fuit quæ cecidit ferro non fuit cæsar: sed eius umbra: in quam armis sacrilegi sæuierunt. Ille quidem positus cœlo locatus inter sydera: ut iam diximus. Et in huc. Ecce dionei processit cæsaris astrum. Vidit atria iouis: qa in cœlũ: & iouis regiã ascendit. Et tenet tẽpla dicata: cõsecrata. In magno foro: in foro romano

Et Suetonius inqt. Et pro rostris aurata ædes ad simulachrū Veneris genitricis collocata. At quicq; ausi nefas: ausi tam indignū facinus. Polluerāt: fœderauerant: seu uiolauerant. Caput pontificale: Cæsaris pontificis. Prohibente numine deorum: quasi contra deorum uoluntatem.

ANT. FAM. ¶Morte iacent merita. C. Cæsaris gen⁹ (ut scribit Plutarchus) terras & maria peragrans oēs ei⁹ pcussores iuestigauit: quoq; nemo (teste Suetonio) ttiēnio ampli⁹ supuixit: nemo sua morte defūct⁹ ē. Dānati oēs alī⁹ alio casu pierūt ps naufragio ps plio. Nonnulli semet iter quos Cassi⁹ eodē pugione quo cæsarē uiolauerāt interemerūt. Testes estote Philippi: oppidi nomē ē & cāpoq; Thessaliæ ubi uict⁹ ē Brut⁹. Vtrūq; n. eo noie significati auctor ē Porphyrio. Nomen a Philippo rege deductū existimat. ibi August⁹ Cæsar (ut scribit Plutarchus) a bruto cōtra quē istruct⁹ erat pfligat⁹ castra quoq; amisit: uixq; man⁹ hoium effugit ut ipe i cōmētariis scripsit somnio cuiusdā familiarīū admonit⁹. Cassiū uero i alio cornu ab Antonio uict⁹ cū ignoraret Brutū uicisse a Pindaro liberto uolēs mādasq; occisus ē. Deinde iteq; pugnatū ē paucis die⁹ interiectis & i ea pugna uict⁹ Brut⁹ sibi mortē cōsciuit: cui⁹ caput ab Augusto Roma; missū ē ut statuæ Iulii Cesaris summitteret. Ossib⁹ albet humus: Quia isepulti sunt. Hæc prima elemēta fuerūt Cæsaris: Laudat Augustū a pietate qua factū ē ut extinxer.t oēs Iulii Cæsaris pcussores: auspicatusq; fuerit res postea a se gestas ultione paterna: uñ marti ultori tēplū dedit. Scorpi⁹ a prima pte uidēd⁹ erit: Scdm Chaldeos logē Librā & Scorpiū unū signū accipiētes. De quo ait Macrobi⁹: Scorpi⁹ tot⁹ i quo Libra ē naturā Solis imaginat q hieme torpescit. Dicit. n. Librā quā faciunt Scorpionis chelæ. xvii. cal. Apriles chronice oriturā. Q d fieri necesse ē noctis initio cū Sol hoc tpe ppemodū i eo sit ut Arietē ingrediat. Sane Scorpi⁹ cū chelis. xix. stellis cōstare dr. Nec nos moueat qd dixim⁹ supra idib⁹ Martiis occidere Scorpionē; Quis. n. nesciat fieri posse ut eodem die & chronice? Est āt Scorpius Martis dom⁹. Vñ Horati⁹ eū formidolosū uocat: ut seu libra seu me scorpius aspicit formidolosus. Et Virgilius ardētē: ut ipse tibi iam brachia cōtrahit ardēs Scorpius.

Philippi

Scorpi⁹ occidit xvii. cal. apriles

Scorpi⁹ formido losus

PAV. MAR. ¶Iacēt morte: merita: quā meruerūt. Estote testes philippi. cāpi ubi brut⁹ & Cassi⁹ priceps cōiuratorū: alter sua: alter sui manu cōfecti sūt: & Cæs. Octauio ultori uictoria parata. Philippi ciuitas est ut i odis Horatii quoq; dixius: i Macedonie finib⁹: q ut Applan⁹ meminit Datos oli; dicebat: Crenida añ dati nomē appellata: eū locū philipp⁹ ut accōmodatū metat⁹ sup thraces uallo serpsit: & a se philippos nūcupauit. Et quoq; & illi sūt testes. Quoq; ossib⁹ sparsis diffusis. Albet humus: nā oēs illi parricidæ mortui: & isepulti iacuere: Sic & ossib⁹ inhumatis albescere uidebat tell⁹. Hoc op⁹ i laudē Octauii Cæsaris: q paternā mortē ad iuternitionē inimicoq; ult⁹ ē: & marti ultori ædē cōsecrauit. Et suetoni⁹ inqt: ædē marti p ultiōe paterna bello philippēsi uouisse. Sed de hoc plura dicē⁹ i. v. Hoc su. o. hæc pie. filii i pntē. Hæc fuerūt pria elemēta Cæs. Octauii fuere magna & pia iitia req; agēdaq; qb⁹ ad sūmū iperiū pmot⁹ ē. Vlcisci pfez: iul. cæ. Per iu. ar. sustū. n. erat ulcisci pris necē illud Octaui⁹ redīēs ex epyro egit: ut opē cōtra pcusores patris hēret nec destitit: quoad oēs extinxit. Postera cū. xvii. calē. aprilis: hoc ē. xvi. die pria ps scorpionis orit. Scorpi⁹. n. cui⁹ prior ps quæ chelæ dicūt: ita ponit ab eqnoctiali circulo: ut eū substinere uideat: ipe aūt pedib⁹ phiulci subdit⁹ extrema cauda circulū hvemalē cōtingere ur: occidit āt iclinato capite. Exorit erectus a chelis: hic hz stellas in his q chelæ dicūt. In unaquaq; earq; binas: ex qb⁹ proxime sunt clariores: pterea hz i fonte stellas tres: quaq; media ē clarissima. Inter scapulas tres: i uētre duas: i cauda gnq; i acumie ipo: quo pcntere existimat duas: oino sūt stellæ decē & nouē. Scorpi⁹ ipse pp magnitudinē mēbroq; i duo signa diuidit quoq; priorē partē librā dixerūt. Sed oio totū signū hac de cā statutū assignat: Quod Orion est uenerat: & i eo exercitatissimū se eē cōsideret: dixisse & dianæ: & Latonæ se oia q ex terra oriuntur occidere ualere quare terram permoram scorpionem eduxisse: qui eum interficere demōstratur. Iouem aūt admiratū scorpionē inter astra collocasse: ut sp ēs eius hominib⁹ documēto eēt ne qs eoq; aliqua re sibi confideret. Dianam aūt pp studium Orionis peiisse a Ioue: ut illi idem beneficium daret petenti: quod terræ ultro tribuisset: itaq; constitutū: ut cum scorpio oriatur: Orion occidat: Hæc ex Higyno. Poeta inquit eo die uidendum esse scorpium mane a prima parte de cosmico eius ortu intelligere non possumus: nam est arietis: qui illis diebus oriri incipit. Ego sic accipere uideri per ortum heliacum: in occasu tamen: ita ut significet occidentem libram: Sic arietis ortus indicaret: qui libræ oppositus est. Sed de arete postea dicemus. Plinius tamen inquit Cæsarez idus Martias sibi ferales annotasse scorpionis occasu. Nos uero in fine operis plura simul de oibus dicem⁹. ¶Cū postera: sequēs. Aurora refecerit: rore madefecerit. Herbas teneras scorpi⁹ erit uidēd⁹ a pria pte: aut post primā ptē: hoc est post chelas: siue a pria pte sui signi eo mō: quo dictū ē. Tertia decimo sexto calē. apri. hoc est. xvii. die martii festū erit bacchi quo die ad liba populus cōueniebat in eius honorem: & pueri relicta prætexta uirilem togaz sumebant: profunditurq; in Bacchi laudes & in fileni fabulam: & in togæ liberē rationem: quæ omnia suis in locis explicabimus:

¶Tertia post idus lux est celeberrima Baccho. xy. calendas Apriles Baccho sacra fiūt q cōstat teste Seruio: Iulū cæsarē primū Romā trāstulisse: ut Daphni & armenias curru subiugere tigres istituit: daphnis thyasos iducere Baccho. Dñr aūt hec festa Liberalia a libero. i. Baccho q reptor uini iō liber dr ut Festo placet q uino usi oia libere loquāt: quos ebrietas petulātiores facit. Vñ illud ē Ne sacra. xy uis: libera lingua loq̄mur ludis liberalib⁹: licet alii a libatiōe liberū dictū uelint q ipe libationē pbue- calēdas rit. Alii q p Boetiæ libertate pugnauerit. Alii a liberādo dictū putēt cui⁹ sacra (ut igt Seruī⁹) ad pur- apriles. gationē aiæ ptinebāt. Alii q liber & uag⁹ sit Libera nā sm Aristo. Apollo & Liber pr unus atq; lia. idē de⁹ ē: de quo ait Neui⁹. Hac qua Sol ua- Liber.

¶Tertia post id⁹ lux est celeberrima baccho
Bacche faue uati dum tua festa cano:
Nec referā semelen ad quā nisi fulmina secū
Iuppiter afferret paruus inermis eras
Nec puer ut posces maturo tempore nasci
Expletum patrio corpore matris opus:

gus igneas habenas imittit ppi⁹ iūgitq; terræ. Hinc ē q (ut scribit Macrobi⁹) i sacris ñ religiosi arcani obseruatio tenebaī ut Sol cū i supero hemisperio eēt Apollo uocarei: cū i infero Dionysi⁹ q ē Liber pr: quē Herodot⁹ scribit ubi edit⁹ ē in lucē ab Ioue iussū femori portatū q i Nysa; q ē sup egyptū in ethio- Dionisi pla ubi educat⁹ dr. Vñ a Ioue cui⁹ grec⁹ genitiu⁹ ē Dios & Nysa Dionisi⁹ dict⁹ est & ei⁹ sacra Dionysia us. ut a Bacco Bacchanalia. a Libero Liberalia. Nā orgia & trieteria a nullo hui⁹ dei noie deducta sūt: quoq; illa nō solū Liberi pris s. deoq; oiuz sacra apud græcos significabāt. Hæc aūt apo tis triētias. i. trieteria arriēio dcā sūt: quo exacto ut ait Lactāti⁹ Grāmatic⁹ mos fuit ea celebrari: Sane Bacch⁹ ut qdā tra- Nysa ur dūt prim⁹ oiuz subactis idis uictoriā reportauit: apud quos Nysa; urbē cōdidit teste iustino: ad quā bs mult̄ cū Alexāder macedo uenisset oppidanis nō repugnātib⁹ fiducia religiōis Liberi pris pci iussit cū se- in locis. cutū se ñ tm militia ueq; ēt dei uestigia lætaret. Est & Nysa i boetia de q inqt Lucan⁹: Bacchūq; auer- Bacchi tere nysa. Itē i caria i lycia & ionia. Hic de⁹ emer & uēdere istituit iuenitq; Diadema regū isigne: nec inuenta nō & trīūphū ut Plini⁹ & Macrobi⁹ meminerūt: Athenienses primi liberales ludos istituerūt ut qbus- dā placet. Scythæ aūt (ut scribit Herodit⁹) Grecis pbo dederūt Baccanaliū cōsuetudinē negātes eē credibile deū iuenisse quo hoies ad demētiā adigerent. Aegipti Baccho porcū mactabāt: alii hircuz ut dixim⁹ supra: eidē maiores nri sacrima. i. multū sacrificarūt p uino uasis ac uineis cōseruādis: cui antiquissimi rustici (auctore Festo) cōfecta uindemia dionysia faciebāt. Canebāt āt hymni libero pa- tri ap̄ græcos græca: ap̄ latinos uoce latina cū hymni matris deoq; ubiq; græcā linguā regrerēt teste Seruio. Prim⁹ uero ap̄ corinthios dithyrābici carminis gen⁹ cecinit Arion Methymneus qd a dithy- Dithyrā rābo. i. Baccho id nomē accæpit sic dicto q p duas portas uenerit uētre semeles & iouis femur a quo bici car dithyrābici poetæ noiati sūt: q cū hymnos i Bacchū canerēt tripodē i pmiū accipiebāt. Erāt āt Bac- minisau chi sacra nō tacita ut pleraq; alta; q apta sicut & sacra matris deoq; adhibebāt. n. orgiis Bacchi pene ctor oiuz genez instra. Nec referā semelen: Bacchi matrē & cadmi filiā. Nota ē fabula. Hæc Thyone Bacchi græce dr a qua (ut placet porphyrioni) Bacchus thyoneus dr: Vñ bacchæ thyades dictæ: Est aūt co gesta lor occupatio. Paruus inermis eras: Sensus ē nisi iuppiter fulmine armat⁹ uenisset ad Semelen in thyone⁹ infantia inermes fuisse. ac si dicat: iter arma hoc ē fulmina nat⁹ es: ut cōstaret quāt⁹ impator ac de- thyades us futur⁹ eēt q armat⁹ erat cū ederet i lucē. Bistonas: populos thraciæ in qua & stagnū bistonium est dictum a rege Bistone ut quibusdam placet: ii cum in sacris Liberi patris uersantur solutis crini- bistones bus angues & capite & manu gestant teste Porphyrione cum mos sit Bacchantiū (ut scribit Diodorus) comis serta & manibus thyrsos ferre id est hastas pampinis inuolutas.

PAV. MAR. ¶Tertia lux: tertia dies post idus martias. hoc ē. xvi. dies mēsis martii: Est celeberrima Bacchi numine. nā celebratissimū bacchi festū. Bacche faue uati: faue mihi. Dū cano: cantādo scribo.

Tua festa: diē tuis sacris cōstitutā. Nec referā nō agā nūc de matre tua semele: q pſuasa a iunone nō aliter credēs iouī succūberet: nisi ea secū maiestate cōgrederet: qua cū iunone examinata ē q nisi illud illa experiret: te iouis filiū nō putabat. Nec referā nolim nūc referre. Semelē: matrē tuā: q ut Diodorus inqt: ex harmonia Veneris filia: & cadmo nata ē. Ad quā: semelē. Nisi iuppiter inermis: prius tñ inermis. Afferret fulmina: q postea ob iuratā fidē inuit⁹ tulit. Tu eras paruus: puis nominis qa nō credit⁹ iouis filius. Nec puer: de his plura supius egimus in querela Ariadnes. Extincta semele fulmine: quæ abortū fecit in iouis femur Bacchus receptus est: ideo hic. Nec referā scilicet. Opus matris: officiū maternum. Expletū corpe patrio: hoc est in iouis fœmore. Vt puer posses nasci tpe maturo: ut nascaris pfecto tpe partus hoc ē decimo mēse. Sythonas & sithicos: nolo cōmemorare nunc uictorias tuas: & trīūphos toto orbe partos. Etenim Dionysius: nā & ipe bacchus totū orbē bellis & uictoriis pagrauit. Ex asia in europā transfreraturus: cū amicitiā iniisset cuz Lycurgo rege thraciæ: & ab eodē insidiæ i eū pararent: ut refert Diodo. Tharope quodā rē referēte lycurgū domuit: regnūq; thraciæ tharopi tradidit: cuius sacra & cerimonias demonstrauit. ideo hic.

Longum est memorare sythonas: quasi quia longum esset: nolo nunc commemorare thraceas q sythones dicuntur a sythonio flu. cuius meminit Plinius. Inde apud Virgilium. Sythoniasq; niues: & in heroid. Nec uehit acteas scyronis nuda rates.

ANT. FAM. ¶Et scythicos longū est narrare triūphos. Sūt qui primū triumphi autorē Dionysium putēt a quo nō indi solū sed & Scythe domiti sunt & alii. Gētes thutis: Arabes quos Bacchū ferūt etiā domuisse. Tu quoq; thebanæ mala præda tacebere matris: Pentheū dicit: quē Liberi patris sacra aspernātem ira numinis matri lacerādū dedit. Inq; tuū furiis acte lycurge genu: Ipse alibi: Penthea tu uenerande bipenni ferūq; lycurgū sacrilegos mactas: Fuit aūt hic Lycurgus rex Thraciæ qui dum in Bacchi cōtēptū uites succideret crura sibi falce amputauit. Vnde eū absthemiū fuisse Seruius scribit.

Lygurgus rex thraciæ.

Sed historia hoc habet uoluisse Lycurgū deciperе Bacchū ex india reuertētē: cui cū regni aditū promisisset noctu milites misit qui in eius exercitū ipetū facerēt: qd cū de⁹ resciuisset istructa acie Thraces aggressus Lycurgum oculis priuauit & socios eius crucī affixit. Laetāti⁹ Grāmaticus duos inquit fuisse Lycurgos Thracem & Nemeū: quibus addi tur ab aliis Lycurgus legū lator. Sed lycurgus Bacchi cōtēptor is est quē quidā Boreæ: alii Dryantis filiū dicūt ac Phyllidis patrē.

Subitos pisces: Nautas Tyrrhenos q a Bacho in delphines cōuersi fūt. Nota est fabula. Vilis anus: Quæ cōsueuit in festo Bacchi uocare populum ad liba quæ ipa formauerat & ea populo Romano distribuere: ut unusquisq; Baccho particulā offerret uel libaret. In gelidis herba reperta focis: Vult ante ortum Bacchum nullum sacroruꝫ usū fuisse & ubi Foci postea sacrorum ignes cōtinuere nihil aliud fuisse q̄ herbas. Primitias magno supposuisse Iouī: Obtulisse Iouī primitias prædæ.

Bisthonas & scythicos lōgū ē narrare triūphos
Et domitas gentes thuris & inde tuas.
Tu quoq; thebānæ mala p̄da tacebere matris
Inq; tuum furiis acte lycurge genu:
Ecce libet subitos pisces: tyrrhenaq; monstra
Dicere: sed non est carminis huius opus.
Carminis huius opus cās exponere: quare:
Vilis anus populos ad sua liba uocet
Ante tuos ort⁹ aræ sine honore fuerunt
Liber: & in gelidis herba reperta focis:
Te memorant gange totoque oriente subacto
Primitias magno supposuisse Iouī:
Cinnama tu primus captiuaque thura dedisti
Deque triumphato uiscera tosta boue

PAV. MAR. ¶Et scythicos triumphos: quos e scythia retulisti. Scythiæ eni septētrionales sunt partim in europa partim trans tanaim in asia. Hoc etiam cum indis Bacchus debellauit. Dionysius enim primus omnium triumphauit elephanto indico inuectus: ut refert Diodorus. Et domitas gētes thuris: quasi non agam de arabibus a te uictis: apud quos thus nascitur: Nam in Cathabania regione Arabiæ. Sed de his latius in primo libro diximus. Et inde tuas gentes scilicet domitas. Indiam enim ut dixi uus totam domuit. Indus fluuius indiæ maximus: & indos populos dicimus: ipa quidem regio sub oriente sole iacet de qua alias. Tu quoq; thebanæ: nec dicam nunc de pentheo Thebano aut Lycurgo Thraceo. Pentheum enim Thebis bacchi sacra spernentem: atq; prohibentem Agaue mater interfecit: cuius fabula refertur in tertio Metamorphoseos. Et Diodorus inquit fuisse omnes impios: qui in orbe erant: Sed maxime Pentheum: ac Lycurgum. Quem etiam dicunt: dum bacchi uites incideret crus sibi abscidisse. Tu quoq; o pentheu. Mala præda matris Thebanæ qui ab Agaue matre tua thebana discerptus es. Taceberet: a nobis: quia non commemorabo: & tacebere tu. Lycurge: rex thraciæ. Acte furiis: qui a furiis impulsus es. In tuum genu: nam dum putabas uites incidere crus a genu abscidisti. Ecce libet uellem commemorare tyrrhenos nautas: Sed non pertinet ad præsens argumentum. Bacchus crediderat se tyrrhenis nautis: ut eum naxon deferrēt: qui cum illi uim inferre putarent in delphinos mutati sunt: de hoc etiam in met. Ecce libet dicere pisces subitos: delphinos repente factos: & Monstra tyrrhena: tyrrhenos nautas: in delphinos subito conuersos. Sed non est opus huius carminis: non pertinet ad hoc carmen. Ea enim in metacarmine heroico scripsit: nunc in hoc elago non sunt repetenda: pæterea non conuenit huic argumento: quia nunc non agimus de his sed de libis: ad quæ uocatur ab anicula populus. Opus huius carminis est: quasi pertinet ad hoc carmen. Exponere causas quare: quibus causis. Vilis anus uocet populum ad sua liba. Vetula: quæ liba finxerit: ad ea populū uocat. Nam ab ea accipit populus ifesto Baccho: poeta rationem aūcupatur a primis libationib⁹: quæ ab ipo fuerunt instituta præsertim cū uictor rerum primitias magno ioui offerret: sic in libero patre liba & libamina dicta. Oliber: o Dionysi: seu bacche: cur liber in primo diximus. Araæ fuerūt sine honore. sine sacrificio. Ante tuos ort⁹: anteq; tu nat⁹ esses. & Herba fuit repta i gelidis focis: in locis ubi post ortū bachi araæ fūt cōstitutæ herba erat: iō foci gelidi q̄a nulla fiebāt sacrificia nullus erat i ea usus ignis: nulla uictima torrebat: nulla thura cremabant. Te memorāt: te dicūt o liber. Subacto gāge & toto oriēte: postq; domuisti & subegisti populos totius orientis: indos præsertim per quos ganges fluuii. alueis fluit in orientē solez. Supposuisse primitias magno ioui: obtulisse ioui primitias p̄dæ: & fructuū pres. Primitiæ: n. fructuum diis offerebantur: de his in. ii. libi: diximus. Tu primus to bacche liber p̄. Dedisti obtulisti ioui. Cynnama q̄. quidem nascunt in æthiopia trogotidis teste: Ply. At in met. in pāchaia ara

biæ regione nasci dicunt: fit dives amomo cynnamaq; costumq; suū: sudataq; ligno thura ferat. flo resq; alios pāchaia tell⁹. Et thura captiua: captiuorū arabū: quos subegisti: tu primus ea diis concremasti. Et uiscera tosta: cocta. De boue triūphato: de boue rapto ab hostib⁹. De qb⁹ triūphasti.

Nomine ab auctoris ducūt libamina nomen
Libaq; q̄ sanctis pars datur inde focis:
Liba deo fiunt succis quia dulcibus idem
Gaudet: & a Baccho mella reperta ferunt:
Ibat arenoso satyris comitatus ab hebro
Non habet ingratos fabula nostra iocos:
Iāq; erat ad rhodopen pangæaq; flumia uētū
Aeriferæ comitum concrepuere manus:
Ecce nouæ coeunt uolucres tinnitibus actæ
Quaq; mouent sonitus æra sequuntur apes
Colligit errantes & in arbore claudit inani
Liber: & inuenti premia mellis habet:
Vt satyri læniscq; senex tetigere saporem
Quærebant flauos per nemus omne fauos:
Audit in exesa stridorem examinis ulmo
Aspicit: & cælat dissimulatq; senex:
Vtq; piger pandi tergo residebat asselli
Applicat hunc ulmo: corticibusq; cauis:
Constitit ipse super ramoso stipite nixus
Atq; auide trunco condita mella petit:
Milia crabronum coeunt & uertice nudo

¶Nomine ab auctoris ducūt libamina nomen: Liba quidez (ut diximꝰ ꝑm Varronē) a libando dicta sunt: q̄ libandi cā fiant. Libamina uero a libero ut Nasoni placet hoc loco: cuius festa idē Varro scribit dicta liberalia q̄d per totū oppidū eo die sacerdotes liberi sederent hedera coronatæ cū libis & focillo sacrificantes. Ea liba e farre & melle cōstabāt apta sacris ut inquit Seruius. Quod sacris pars datur inde focis: Dictū inquit Libuz q̄ eius particulæ focis sacris siue aris libent. ANT. FAN. Liba. Libamina.

Hebro: Fluuio Thraciæ cuius prouinciæ mōs est Rhodope cui a regina Thracū rhodope ibi sepulta nomen inditū putant. ibi & Pangea sunt quæ iungunt Macedoniæ: ut uideo pāgæa niuosis cana iugis. Vñ auctor subiungit: Pangeaq; flumina e pangæo fluentia: quod Thraciæ promontoriū esse bessis conterminū constat: ad cuius radices fluit amnis quem mæstum uocant. Aera sequūtur apes: Vir. in quarto Geor. Curetū sonitus crepitantiaq; æra secutæ. Gaudent apes (teste Plinio) plausu atq; tinnitu æris eoq; conuocant quo manifestū est: ut idez putat: auditus sensum eis inesse q̄uis nōnulli aliter sentiant iisdem inimica est echo resultanti sono a quo pauide alterno ictu pulsantur: ut aut ubi cōcaua pulsu saxa sonant: uocisq; offensa resultat imago. In arbore claudit inani: Nouimus apuz aluearia interdū fieri e canis arborū truncis. Læniscq; se. Silenū dicit. Dissimulatq; se. Neminē apit ut solus melle auditi exterminis potiret. Milia crabronum. Hæ uolucres ex eqs creant: dicunt q̄ interficer hoiez ictibus. xxvii. Libamina: libatiōes: q̄cū p̄ i sacris libāt. Ducūt nomē a noie auctoris: a libero p̄e: q̄ prim⁹ ioui libauit: dicta sūt libamina. Et liba: a libaminib⁹: seu libādo ab ipso libero. Q d̄ ps: liborū. s. Inde alibationib⁹. Dat sactis focis: offert aris: iō uarro oñdit liba dcā: q̄d libādi cā fiūt. Fictores dicti a fingēdis libis: & Saturnio i carmine Libaq; fictores argeos: & tutulatos. Libū panis gen⁹ erat & melle iuncti. fidebat: sz plura dixius i. i. li. Liba: ita ut dixius ifusa melle. Fiūt deo: hoc ē ipi bacho. Quia idem: bacchus. Gaudet dulcib⁹ succis: hac cā liba baccho offerūt: qa dulces succi & liquores illi grati sunt. uelut mella q̄ ipe adinuenit. iō h. Et ferūt: dicūt. Mella repta a baccho: q̄si mellis iuētionē. i. lib. dixim⁹. id nūc poeta ipsi deo ascribit. Referq; iocosa splēi fabulā: cū auid⁹ edēdi mellis: crabronū aculeis ē ifix⁹: & p medela luto delinire uultū iussus ē. Ibat: bacchus. Comitat⁹ satyris: q̄ sūt ei⁹ comites: ut i prio dixius. Ab hebro arenoso: hebrus thraciæ flu. ppe Aenon urbē i mare ægeū ifluit. Nostra fabula: quā nūc referem⁹. Nō hz igratos iocos: sz gratos. Iāq; erat uētū: iā uenerat ad. Rhodopen: rhodope mōs ē thraciæ: sic a rhodope regina thracū ibi sepulta cognominat⁹. Et ad pāgea flumina: ad fluuios epāgeo scaturientes: pāgeū. n. thraciæ p̄mōtoriū bessis cōterminū: & macedoniæ iū ctū Plini⁹ ingt: ad cui⁹ radices fluit amnis mœst⁹. Et i pāgeo auri & argēti fodias. eē testat herodotus Man⁹ comitū: satyroꝝ & menadū & cæteroꝝ: q̄ bacchū comitāt. Aeriferæ: gestates tā cymbala: quā æreа instra: q̄b⁹ collisis tinnit⁹ edereť. Cōcrepuere iusonuere: ut ē illud Horatii. Quis post uina grauē militiā: aut pauperiē crepat: q̄ loc⁹ i eā significationē a nonio adducit. Ecce uolucres nouæ: apes illis tūc ignotæ. Actæ tinnitib⁹: sonitibus qui fiūt ex æris uerberatiōe. Coeūt cōgregāt. Et apes sequūt æra: æris tinnitū. Quo mouēt sonit⁹: q̄si quo fiēt tinit⁹ æris eo sequūt & apes: & to t⁹ h. a Vir. loc⁹ i. iiii. geor. Nūc age naturas apibus q̄s iuppit ipe Addidit expediā. p q̄ mercede canoros Curetū sonitus: crepitātiaq; æra sequutæ dicteo cœli regē pauere sub antro & paulo añ: cū trahit: quo pacto egressæ ex alueariis apes reuocēt: sic ingt. Hinc ubi iā emissū caueis ad sidera cœli nare p estatē liquidā suspexeris agmē: Obscuraq; trahi uento mirabere nubē. Cōtēplator aquas dulces & frondea semp. Tecta petūt: huc tu iussos aspergе sapores: Trita melisphylla: & cerinthæ nobile gramē: Tinnitusq; cie: & matris quate cymbala circū. Ipse cōsident medicatis sædibus: ipse intima: more suo sese i cunabula cōdent. Sic ouidius hoc in loco sequutus tinnitus inquit: & cauo trūco cō

PAV. MAR.

ditas:cũ id muneris baccho uellit assignari. Liber:bacchus. Colligit errantes:eas scilicet apes tinnitus sequutas. Et claudit in arbore inani:uacua hoc est in cauo arboris trunco.siue in ipso alueario. Et habẽt præmia mellis inuenti:habent laudem inuentionis mellis:nã uere laudes sũt uirtutis præmia. Vt satyri q degustauerant mella:capti ea dulcedine:inquirebant per siluas:si ea in cauis arboríb⁹ inuenissent:Sylenus:putauit ea inuenisse:cũ aduerteret faui similitudinem:eo tacit⁹ accessit. Crabrones:& uespæ infixere illi aculeos. Vt postquã. Satyri:q liberũ patrẽ comitantur. Et lenis senex:Sylenus de quo plura in primo. Tetigere saporem:gustauere sapore; mellis. Quærebant fauos:fl.uos flauentia mella. Per omne nemus:per omnis siluas. Senex:Sylenus audit stridorem. Examinis:hoc est apes stridentis:uel quas ipse apes putauit:cũ essent Crabrones:& uespæ. In ulmo exesa:caua quam uetustas exederat. Aspicit & ceras:nam & uespæ componũt ina nes ceras ad similitudinem fauí. Et dissimulat:quia uidebatur non uidisse:ne alii quoq; aduerterẽt.

Et ut pger:quia senex. Residebat tergo aselli pandi recurui:sedebat in curuo tergo aselli. Applicat hunc:asellum. Vlmo & cauis corticibus: non enim descendit ex asello:sed cum eo ad ulmũ accessit:& arborem ipsam ascendit. Ipse nixus:inixus arboris trunco. Constitit super ramoso stipite:super ipso trunco. Atq; auide:cum auiditate. Petit mella condita:quæ ipse illic esse existimabat. Trunco:ipsius ulmi. Coeunt crabronum milia:quasi innumeri crabrones conueniunt. Et defigunt:deorsum infigunt.

ANT. FAM. ¶Spicula:Aculeos quib⁹ affixis excitatur dolor & tumor. Limũq; inducere mõstrat: Vt in tuentes Sileni facies luto oblita; mouerentur ad risum:persuasit Silenout ad tollendum dolore; timoremq; ori & capiti limũ induceret:cuius legi apud scriptores ac medicos probatissimos luti genus mederi eiusmodi morsibus & haustum cum uino & illitum cum aceto. Splendida mella:Electa & pura qualia sacris adhiberi oportet. Pœmia cur præstet:Si quæris cur in Festo Bacchi fœmina potius q̃ uir populo liba suppeditet:ratio in promptu est:quia fœminarum ac menadum greges Bacchũ sequebantur quas thyrsos gerentes deus concitabat. Cõstat.n.bachum teste Diodoro peragrantem orbẽ duxisse exercitum non uirorum tantum:sz etiã mulierum. Vnde in multis Græciæ ciuitatibus cu; trietetia aduenissent mulieres i unũ conueniebant & uirg'nes thyrsos gerentes Liberum patrem hymnis & cantibus uenerabantur. Cur anus hoc faciat quæris: Quia uino senectus & gaudet & indiget ut lacte infantia:dicitur; unum lac senis.

Spicula defigunt oraq; prima notant:
Ille cadit præceps & calce feritur aselli
Inclamat socios auxiliumq; rogat:
Concurrunt satyri turgentiaq; ora parentis
Rident percusso claudicat ille genu:
Rídet & ipse deus limũq; inducere monstrat
Hic paret monitis & línit ora luto:
Melle pater fruitur líboq; infusa calenti
Iure repertori splendída mella damus:
Fœmina cur præstet non est rationis opertæ
Fœmíneos thyrso concitat ille choros:
Cur anus hoc faciat quæris: uinosior ætas
Hæc erat & grauídæ munera uitis amat:

PAV. MAR. ¶Spicula:aculeos. Vertice nudo:inudato:& detecto sileni capite. Et notant:signant aculeis:quẽ subitus tumor sequitur. Prima ora:uultum ipsum in superficie. Crabrones ex mulis: Vespæ ex asinis:fuci ex equis:apes ex bubus nascuntur:& de his quoque in primo. Ille:sylenus. Cadit præceps.decidit ex arbore cum capite deorsum. Et feritur calce aselli:asellus sileni casu exterritus illi⁹ genu calce percussit. Inclamat socios:ut ei ferant opem. Et auxilium rogat:rogando petit: ut ipsi succurrantur quia tollere se humo non poterat. Satyri concurrunt ad clamorem sileni. Et rident ora turgentia:uultum iam tumefactum crabronum spiculis infixis. Parentis:ipsius sileni senioris Ille syl. Claudicat genu percusso:quod calce percusserat asellus. Rídet & ipse deus:bacchus.

Non sine artificio fabellas huiusmodi immiscet poeta:quoniam ut in primo diximus: sacra & festa bacchi ioco & risu absoluebantur:seruat & ipse mortem in sacrorum descriptione:fabellas immiscet:quæ risum moueat. Et monstrat bacchus. Inducere limum:lutum hoc est superponere oris tumenti lutum:Hic:syl. Paret monitis:facit quod ille monuerat:& línit ora luto:ut augeret risu; de línit ille uultum luto. Pater:liber ipse. Fruitur melle:redit ad propositum:quod mella Baccho líbantur:nam eius est inuentum:ideo fruitur hoc est uestitur melle cuius usũ adinuenit. Iure:merito ígitur Damus offerimus:Mella splendida: nitentia. Infusa libo:de quo agebamus. Calenti:na; tũc plus mellis hausit. Repertorii baccho merito liba calentia melle infusa libero patri offeruntur:cui mellis inuentio assignatur:& a quo libamina ipsa dicuntur. Fœmina cur fœmina potius q̃ mares:huic liborum muneri præposita sit. Eamq; rationem affert quod secum bacchus puellas comites ducat tyrsum ferentis:& in græcia in festis triethericis: & in orgiis mulieres conueniunt cum tyrsis:& in choreis bacchantes. Non est optæ:sed aperte:non occultæ:sed manifeste rationis. Cur presit fœmina:cur fœmina sit:quæ ad liba populum uocet. Ille:bacchus. Concitat.cõmouet. Tyrso q̃ hasta pampinis inuoluta. Choros fœmineos:quo secum ducit:nam Ducebat Menadas ut Diodo.

ingt. Cur an⁹:nũc illuc q̃rit cur poti⁹ uetula:q̃ adolescẽtula:id faciat rõ ẽ:q; an⁹ pl⁹ appetit &pl⁹ uini hauriat:q̃ adolescẽtule.illa.n.senilis ætas cũ sit effeta &paꝛ sãguis hẽat & ob id frigeat.uino alit calet & uires suscipit uñ i puerbio ẽ uinũ eẽ lac senũ. Tu q̃ris cur anus: uetula. Faciat hoc.i.pñt libis. Hæc æ.se.s. Erat ul.magis hauriẽs uini:& sic magis ebria. Et.a.mu.ui.gra.amat ulna & uuas q̃ egrauida uite legũt.uñ uinũ exprimit. Vitis gra.p trãslationẽ a pgnãtib⁹:q̃a quoq; fetũ uit pparit.

Cur hedera hæc cícta ẽ:hedera gratíssia bac/
Hoc quoq; cur ita sit dicet nulla mora ẽ cho
Nyliadas nymphas pueꝛ querẽte nouerca
Hanc frondem cunis oppositse ferunt:

¶Cur hedera hæc cicta ẽ.oportebat eandã anũ ictã hedera liba populo mistrare. Hedera ẽ gratissima bacco:Ouid.in prio tristiũ De me meis hederas bacchica serta comis. Hac Alexander coronato exercitu ex India rediit exẽplo liberi pris:ut scri. Ply. cui⁹ dei thyrsos galeas &scuta thraces hedra ornabãt i solẽnib⁹ sacris:quã mi; ẽ(ut idẽ iqt)ullo in honoꝛ habitã eẽ cũ serpẽtiũ frigori sit gratissima & inimica oib⁹ satis:hic ẽ q; eam Plutar.tradit hominibus inutilem eẽ sterilemq; ac nõ temere in ædibus ali innasciq; pmissam. Sciendum apud lacedæmonios simulachrũ liberi patris coli solitũ hasta isigne nõ thyrso:cuius mucro hederate gebat:ut scribit Macrob.qđ ostẽdebat ipetus belli uinculo quodã patiẽtiæ obilgã dos habet eni hedera uinclẽ di obligãdiq; naturã. Ea i tutela liberi eẽ putabat auctoꝛ Festo qa ut ille iuuenis sp ita hæc uiret:uel qa ita oia sicut ille mẽtes hominũ alligat. Dicta ẽ ãt hedera q; hæreat:uel q; edita petat:uel qđ id cu adhæserit edat. Bacchi simulachrũ cornua gestabat ut dixius uel ut pteritas significaret & cõtumacia:uel qđ(ut Diodo.scri.)ferũt ãmonẽ Bacchi patrẽ usũ i bello galea cui⁹ isigne fuit Arietis caput. Vñ & Bacchæ cornua sumebãt & ceratophori dicebãt. Pueꝛ q̃rẽte nouer. Hãc frõdẽ cu⁹ &c. Iunone bacchũ infantẽ q̃rente;ut pderet:ferũt Iouẽ eũ dedisse Mercurio deferẽdũ ad antrum Nysæ urbis arabiæ cuius supra meminim⁹ ubi a nymphis sũmo studio educatus ẽ:quas autor hic fabulat oppositse iunoni frondem hædere cunis infantis ac arbore circũseptis.

ANT. FAN. He deta bacchogratissima.

PAV. MAR.

¶Cur hedera cincta ẽ q̃rit hederæ cãm:nã anus illa hedera cingit:& menades:& q̃cũq; baccho sacrificãtes hedera utebãt:poeta originem moris aucupat ab icunabulis bacchi:qm̃ nymphæ:q̃ educabãt cuna hedera:ne puer a iunone uideret. Veꝛ;p corona liber pr est usus hedera ad cuius exemplũ:ut inqt Ply. Alexãder hedera exercitu coronato uictoꝛ ex idia rediit sed ut Plut.oñdit flaminẽ dialem cõmittere piaculũ si hederã attigisset:nec iter inde facere posse:ubi umbraculũ aut arbustũ: desup.pmineret:& subdit rõnes. An hoc simile ei ẽ qđ dicit. De curru nõ eẽ:phoenici nõ isidere:scopam nõ trãscẽdere:ñ quod hæc Pythagorici uitãt. Sed qđ p hec ab aliis deterreãt. Nam qđ sub uitẽ ingredi phibẽt:ad uinũ referebãt:qđ sacerdoti ebriũ fieri nefas eẽt. Temulẽtis.n.uinũ supra caput est:& deprimunt oẽs ebrii:& humiles fiũt:cum hãc ipsam uoluptatẽ uincere oporteat.nõ ab ea uinci.Hederã uero tãq; sterilẽ:hoibus inutilẽ:& pp fragilitatẽ adminiculo alterius semp egentẽ: umbra solũ ac uiriditate oculos capiẽtem:nõ temere in ædibus ali atq; inasci pmiserũt. Quique q̃ plantes cõplexa maxime noceret:nec solo extirpari facile possit:quo fit:ut coelestiũ tẽplis penitus amoueat Nec in æde palladis athenis:ac thebis qs q̃ facile hederã uideat. Nocturnis uero sacris.& bacchanalibus adest. An & hoc quoq; misticũ quoddã signũ erat:ut a Thyasis ac reliqs baccbanatõibus abstinerent. Nãq; bacchicis furoribus mulieres correptæ fuerit:ad hederã statim ferunt:& abreptã manib⁹ diuellũt. Dẽtibus lacerãt:ut nõ oino icredibilia dicere uideanq; asserũt hederã:qđ spiritũ hẽat:quo mẽtes in furorem cõciet:& loco moueat. Ebrietatẽ absq; uino iducere & hylares eos reddere: qui i furorẽ pcliues fuerint &c. Cur anus ipsa ẽ cicta hedera:cur eo die se hedera cingit:& coronã fert ex hedera rõnem mox subtũgit. Hedera est baccho gratissima:sed quare gratissima. Null⁹ mora ẽ dicere:nõ retardabor i dicẽdo hoc quoq; cur ita sit:cur lõge gratior cæteris frõdibus. Ferũt: dicunt.

Nymphas nysiades:a nysa urbe arabiæ:qbus ab ioue nutriẽdus est datur puer. Oppositse hãc frõdem cunis:quasi texisse cunas ubi puer iacebat hedera. Querẽte nouerca:dum quereret priuignum iuno:quæ eum perdere uolebat. Restat ut inueniam:secunda pars propositi. Eo bacchi festo mense martio:adolescẽtes nobilium filii relicta prætexta uirilem togã sumebãt:causas eas affert uel qđ adolescẽs bacchus fugere ẽ:uel qđ pater dicat:iure a patribus illi filios commẽdari:uel quia liber est. In eius festo libera accipiẽda toga:uti & illis liberior uita pmittit:uel qđ tum maxime dabat cum rei rusticæ uereres icumbẽtes urbem in festo bacchi repetebant:quo adessent. & eo die pueris toga daret. Verum ut rem altius repetamus:prætexta & bulla erãt illustrium puerog; uestes:quaꝛ altera magistratuum altera triũphantium erat. De quo uestius apud Theodosium hæc inquit. Tarquinius priscus:quem lucumonem uocitatum ferũt:rex tertius ab hostilio. Quintus a Romulo de Sabinis egit triũphum. Quo bello filium,suũ:annos quatuordecim natum quod hostẽ manu peussit ferat:& pro concione laudauit& bulla aurea:prætextaq; donauit insignies puerum ultra annos fortem præmiis uirilitatis & honoris. Nam sicut ptexta magistratuũ:ita bulla gestamẽ erat triũphãtiũ: quã in triũpho præ se gerebãt:iclusis intra eam remediis:quæ crederẽt aduersus inuidiam ualẽtissima. Hinc deductus mos ut ptexta & bulla in usum puerog; nobilium usurparẽt:ad omen ac uota concliãde uirtutis ei similis:cui primis in annis:munera ista cesserũt. Alii putãt eũdem priscum: cũ is statum ciuiũ:solertia prouidi principis ordinaret:cultum quoq; ingenuog; puerog; iter præcipua

duxisse:instituisseq; ut patricii bulla aurea:cum toga:cui purpura prætexitur: uterentur duntaxat illi quoq; patres curulem gesserant magistratū. Cæteris aūt ut prætexta tñ uterēt indultum. Sed usq; ad eos:quoq; parentes equis stipendia iusta meruissent. Libertinis uero nullo iure uti prætextis licebat. Ac multo minus peregrinis:qbus nulla eēt:cū romanis necessitudo. Sed postea libertinorū quoq; filiis ptexta cōcessa est:ex cā tali:quā. M. Lelius augur refert:q bello punico secūdo duūuiros dicit ex senatusconsulto:ppter multa pdigia libros sybillinos adisse:& inspectis his nūciasse in capitolio supplicandū:lectisternitūq; ex collata stirpe faciendū ita ut libertine quoq; quæ lōga ueste uterē tur:in eam rem pecuniā sumministrarent. Acta igit obsecratio ē:pueris ingenuis:itemq; libertinis: & uirginibus patrimis:matrimisq; pntiantibus carmē. Ex quo cōcessum:ut libertinoq; quoq; filii q ex iusta dumtaxat matrefamilias nati fuissent:& totā ptextā:& lorum in collo p bullæ decore gestarent. Verrius flaccus ait cū populus ro. pestilentia laboraret:essetq; responsum id accidere:quod dii despicerent: Anxiā urbem fuisse:qa nō itelligeret oraculū. Euenissetq; ut circensium die puer de cœnaculo pompā superne despiceret:& patri referret: quo ordine secreta sacroq; in arca pilenti cō posita uidisset:q cum rem gestā senatui nūtiasset. Placuisse uelari loca ea:qua pōpa uehereť. Atq; peste sedata:Puerum q ambiguitatem sortis absoluerat:togæ & ptexte usum munus impetrauisse: Vetustatis peritissimi referunt in raptu sabinaq;:unā mulierem nomine Hersyliam:dum adheret filiæ simul raptā:quā cum Romulus hosto cuidam ex agro latino:qui in asylum eius cōfugeratuit tute cōspicuo uxorē dedisset:nam natū ex ea pueq;:anteq; alia ulla sabinaq; partum ederet. Eūq; qđ primus eēt in hostico pcreatus hostū hostilū a mse uocitatū:& eundē a Ro. bulla aurea: ac ptextæ insignibus honoratū. Is. n. cum raptas ad consolādū uocasset:spopōdisse ferť:se eius ifanti:q prima fibi ciuē romanū eēt nixat illustre munus datuq;. Nōnulli credūt igenuis pueris attributū:ut cordis figurā in bulla:ante pectus annecterēt:quā ispiciētes:ita demū se hoies cogitarēt:si corde pdarent. Togāq; ptextā his additā:ut ex purpure ruboř ingenuitatis pudoř regerent. De bulla aūt Plutar. prob. Cicero cur pueros monilibus q uocāt bullas exornāt. An honoris raptaq; cā:ut alia multa:sic & hoc cōstitutū eē uoluerūt:his quos ex eis susceptissent. An Targnii uirtutē honorādam putarūt ferūt. n. Targniū cū puer adhuc eēt in plio aduersus latinos:& etruscos:i hostes impetū fecisse:cūq; ex equo defluxisset excepto hostiū ipetu:romanos cōfirmasse:hostibus in fugā cōuersis. Cūplusq; lx. milia hostiū eo plio cecidissent:hoc a pre:& rege decoris isigne accepisse. An apud maiores nros spectosum fuū donare:turpe. Nō existimabať:quēadmodū nunc quoq; comediæ testimonio sunt. Pueris aūt liberis uehemētius abstinebāt ac si forte accideret:ut in pueros nudos iciderēt:ne ambigerēt:hoc isigne liberi ferre cōsueuerūt. An uel ad molestiā cōseruādā hoc ēt ptinet & intēperētiæ:ac flagitii frenū ē cū uiq; agere eos pudeat anteq; puertiæ isignia deponāt. Nā qđ Var. scribit uerissimi le. nō est:cū æoles bullā boliā pferāt. Hoc cōsulis isigne pueros iduī solere. Sed uide ne hoc quoqppp luna ferāt:nā lunæ figura:cū pleniluniū est nō globosa ē. Sed lētis formā oñdit:& quēadmodū opi nafempedocles illud ēt:qđ subiectum ē:nō mō qđ apparet. Hæc diximus de bulla si ptexta:qua ratione pueris data:ut itelligereť. In adolescētia uero flicta ptexta:utrilē togā sumebāt:ea erat liberior uestis p liberiore ætate. Inde in tristib⁹:liberior fratri sumpta:mihiq; toga. Ea. s. rōne:q; puerilia oia deponerēt:& utrilia iduerēt:essentq; uitæ liberioris:sed ad poetam redeamus.

ANT. FAN. ¶Quare to. li. de. Luce ge. pu. can. bac. tua:

Restat ut inueniā quare toga libera deť
Luce geri pueris candide bacche tua:
Siue q; ipse puer semp iuuenisq; uideris

Virilē togā iduebāt in festo bacchi Toge mēsura ptexta

Quiti. q mirať scripsisse Pli. secūdū Cicero. Id facere solitū uelādaq; uaricū gra. Fuit āt iusta togæ mēsura sex ulnaq;:ut ait Porphy. q uestē iduit Virg. auct. Ser. cū eēt ānoq;. xvii. & Augu. cæ. (ut ait Sueto.) libris senatoq; ptin⁹ pmisit induere ut celerius reip. assuescerēt. Sed urebāť pueri āteq; utrilē sumerent togam alii prætexta tñ:quæ olim regū & magistratuū fuit ut Diomedes grāmaticus scribit. Alii toga ptexta patricii dūtaxat atq; hi quoq; patres currulem magistratū gessissent:ut ait Macrob. Id aūt amictus genus:cui purpura ptexebať:ut ex eius rubore pueri ingenuitatis pudore re

Toga libera.

gerenť ab. A. Gel. toga dicitť. Virilis uero toga ideo libera dicitť unde ē illud Propertii. Ante deos libera sumpta toga es:qđ q eam induissent liberius uiuerēt. Statius in sijuis. Quem non corrūpit pubes effrena nouaq; libertas properata togæ. Postea uero toga in usum uenit pauperū tñ ut qbusdam placet:quos interdū Martialis togatos uocat:& fœminæ adulterii conuictæ cogebanť togatæ In publicū procedere:ut scribit Porphyrio. Sumebant aūt pueri togam uirilem in festo liberi patris ob ætatis conuenientiam:quæ pueris ē iam maturis togæ sumendæ cū hoc deo:cuius ætas media dicitť inter puertiam & iuuentam:uel ut cōmendarentur a parentibus libero:quem Romani patrem uocāt:ut quos pedagogi cura destituit numinis tutela susciperet:uel q dicere uidebať in festo liberi patris sumi ab his liberā togā q liberioris uitæ iter igrederenť:uel ut adolescētiū freqntia ludis libe r libus nō deesset:cū ad eos multi nō religiōe sed togæ sumēdæ studio cōuenirēt. De ptexta toga p

PAV. MAR. texta & bulla pueroq; lege Macrobiū: Cōstat aliqñ togā anno. xxiiii. sumi solitam.

¶Restat:supest, Vt iuuentā gre deť toga libera:q rōne liberior uestis deť. Pueris:adolescētibus:nō enim in puerili ætate:sed in adolescētia dabať. O cādide bacche tuis luciferis:tuis festis. Siue quod ipse puer:uel qđ semp tu uideris adolescēs. Semp iuuenis:ex his duabus ætatibus:hoc est puero & iuuene:erit adolescens:quia nec penitus puer:nec oīno iuuenis.

Et media est ætas inter utrūq; tibi:
Seu quia tu pater es:patres sua pignora natos
Commendat curæ numinibusq; tuis:
Siue q; es liber:uestis quoq; libera per te
Sumitur:& uitæ liberioris iter:
An quia cū colerent prisci stndiosius agros
Et faceret patrio rure senator opus:
Et caperet fasces a curuo consul aratro
Nec crimen duras esset habere manus:
Rusticus ad ludos populus ueniebat in urbē
Sed diis:nō studiis ille dabatur honor:
Luce sua ludos uue cōmentor habebat
Quos cum tædifera nunc habet ille dea:
Ergo ut tyronū celebrare frequentia possit:
Visa dies dandæ non aliena togæ est:
Mite pater caput huc placataq; cornua uertas
Et des ingenio uela secūda meo:

¶Media ætas:adolescētia media inter pueritiam & iuuētam. Seu qa tu pater es:romani auctore Macrobio Martē ac liberū unū eundemq; deum eē uoluerūt & utrūq; pris appellatione uenerati sunt ut diximus supra. Vñ illud est. Huc pater o leneæ ueni. Seruiº. Pater inqt licet generale sit oīum deoq;: pprie tñ libero semp coheret:nam liber pater uocatur. Senator:senatores quoq; māibº olim agri colebanť:sed & cōsules iperatoresq; idē faciebāt gaudēte terra ut inqt Ply. uomeť laureato. Diis nō studiis:religioni ac deoq; cultui nō cupiditati & uoluptati. Vuæ cōmentor:cōminisci a con & mente dictum putatur cū ea fingunť in mente q nō sunt. Hinc ē qđ cum cōminiscētes noua excogitemus & iueniamus. Cōmentor hic p iuentore ponitť. ANT. FAN. Cōminisci.

Quos cum tædifera nūc habet ille dea. Cerere cuius sacerdotes cum facibus discurrebant sicuti & dea fecerat ad filiam indagādā. Papinius: Tuq; actea Ceres cursu cui semp anhelo uotiuam taciti lassam⁹ lampada mystæ. Huius deæ sacra romanos liberalibus cō iunxisse aperte qdem auctor oñdit hoc loco sed & Virg. haud occulte q̄is nō itellectus a Sacra Cereris liberalibus con iuncta

Seruio in primo geor. ut Cūcta tibi Cererem pubes agrestis adoret Cui in lacte fauos & miti dilue baccho. Et lateter Claudianus q bacchum ex adytis Cereris egrediētem inducit. Bacchi noia diuersa sunt a græcis ac latinis deducta uocabulis:quoq; rōnem ab aliis hoc tpe nō male traditam silentio pterimus. Tyronum:adolescētium:quāuis tyro est nouus miles. Tyro

¶Ideo subdit & media ætas ē tibi inter utrūq;:inter puertiā & iuuentā sic erit adolescentia ergo qa adolescēs bacchus fingitť:in eius festo adolescēti toga datur. Seu qa tu pr es:uel qa liber pater dicteris. Patres cōmendāt sua pignora natos:hoc ē ipos filios. Curæ & numinibus tuis. tuo numini & tutelæ filii cōmendanť:iure eo quo pater diceris. Siue qđ es liber:qa a libertate tu liber diceris:& sub tuo patrocinio sunt:urbes & populi:quibus tu auctor es libertatis. Vestis quoq; libera:toga ipsa liberior. Sumiť p te:hoc ē p libertatem tuam cui tu qdem præes:& sumiť iter uitæ liberioris:nā tum primū illa ætas:succūbere pedagogo definit:& paternā quoq; renuit disciplinā. An qa cū prisci ueteres ipsi. Colerēt agros studiosius. maiore diligētia:& cura rē rusticam exercēt:& Senatº ipsi senatores. Faceret opus:pscinderet terram offenderet sereret:& quod in primo lib. dixerat: Pascebatq; suas ipse senator oues:& Ply. inqt:& ipsoq; tunc manibus imperatoq; colebāt agri. Rure patrio:agello paterno. Et cum consul caperet fasces insignia magistratus. A curuo aratro:dum proscinderet agrum:ut est illud Plynii serētem inuenerūt dati honores:sacraq; :unde cognomē Arantii quattuor sua iugera in uaticano:quæ prata quintia appellāť cincinato usitator attulit dictaturam: sed plura in. i. lib. in eo uersu Iura dabat populo posito modo consul aratro. Nec esset crimē:quasi non habereť turpe. Habere manus duras:duratas assiduo labore agricolationis. Populus rusticus:qui ruri erat. Veniebat in urbē ad ludos:diebus festis urbem tepetebat ex agris:ut ludis itereset. Sed ille honor:ludoq;. s. & solēnis celebritatis. Dabať diis non studiis:quasi celebrabant diem festum in honorem deoq; immortalium:non ad explenda desideria illorum:qui tunc in urbem redibant & si ueniebant:ut ludos illos uiderent:tamē non deorum causa:sed deoq; immortalium exhibebantur.

Commentor uuæ:bacchus:qui ex uuis uinum exprimere:& seruare in usum docuit nam commētum dicimus fictum:ut in meta. cōmētaq; funera narrat. i. ficta & cōmētum aliquē in aliqđ dicimus cum multa fingitť:& cōponit. quæ ptineāt ad illud aperiēdum:& dilucidādum. Sic cōmētorem uuæ bacchū dicemus:q occultum in ea fructum aperuit:& rationē ostēdit. Habebat ludos sua luce:suo die festo exhibebanť sibi ludi. Quos nunc ipse hēt cum tædifera dea:q hoc tpe sibi & cereri simul eduncť. Prius. n. soli baccho fiebāt:posteritas illos cum cerealibus iūxit:nec ab re cū Dionysiº secundus cereris filius creditus sit:ipsaq; ceres tædifera dicitť:qđ tæda accēsa:filiā pserpinā quærebat. Sacerdotesq; etº tæda quoq; sacra celebrabāt:unde appellati sunt ΔαΔούχοι. a ΔασΔαΔοσ quod est tæda & ἔχω habeo. Ergo ut frequētia tyronū:ut multitudo adolescētiū frequēs ex agris in urbē redeūt. Possit celebrare:celebrē reddere diē. Dies:hæc. s. qua festū bacchi celebrať. Non est uisa

PAV. MAR.

aliena:sed conuenlẽs. Dandæ togæ:qua toga adolescẽti daretur. Tyronum:dixit p translationẽ a nouis militibus:nam tyro nouus miles:sic eos adolescẽtes tyrones uocat. Mite caput:bacchũ pca turus:ut fauear:quo fauente eius numine cœptum opus:psequar. O pater:o liber o bacche. Vertas huc:ad me. Caput mite:lene & benignum. Et cornua placata:non tumida:non irata: sed quieta: & lenia. Et des uela secũda ingenio meo trãslatio a nauigãtibus:hoc est aspirato meo ingenio:quo prospero cursu psequar:& ad finem deducam inchoatum opus.

ANT. FAN. Argeos

Itur ad argeos:Numa põpilius multa loca:ut Liuius scribit sacris faciẽdis dedicauit: quæ argeos pontifices uocabãt:quos Varro dictos putat a principibus q cum Hercule argiuo uenerũt romam:& in saturnia subsederunt:de qbus suo loco plura dicem⁹. Ad eos flaminica dialis cum iret nec capillo depexo ut apud A. Gel. legimus in his locis &. xvi. &. xvii. calẽdas Apriles Romani rem diuinã faciebant. Stella lycaoni im uergit decliuis ad arcton miluus. Hæc stella. xy. calẽ. aprilis ostẽdit ita liæ teste Plynio:quam qdam dicũt hoc tpe cum libra in ortum chronicum tolli.

Itur ad argeos(qui sunt sua pagina dicet)
Hac sicut memini præteritaq; die:
Stella lyconiam uergit decliuis ad arcton
Miluius: hæc illa nocte uidenda uenit:
Quis dederit uolucri si uis cognoscere cœlũ
Saturnus regnis a ioue pulsus erat:
Concitat iratus ualidos tytanas in arma
Quæq; fuit fatis debita tentat opem:
Matre satus terra monstrum mirabile taurus
Parte sui serpens posteriore fuit:
Hunc triplici muro lucis incluserat atris:
Viscera qui tauri flammis adolenda dedisset
Sors erat:æternos uincere posse deos:

Miluius orit. xy. calen. apri.

Miluius aũt auis(ut idem auctor scribit)e genere accipitrum est:quæ ẽ uis rapacissima sit ac semp famelica nihil tñ esculenti unquã rapuit ex funerũ ferculis:nec Olympiæ ex ara Eadem flexib⁹ caudæ uidet docuisse gubernandi artem in mari:quæ in cœlum trãslata (ut autor hic fabulat) uergit ad septẽtrionẽ & in ortum fert:ut Ouid. tradit hoc loco. xv. calen. apriles.

Titanes

Iratus: Saturnus infestus ioui qui eum regno delecerat. Validos titanas:gigantes. Hos(ut ait Ser.)irata terra aduersus deos creasse dicit in ultionẽ. Vnde & titanes dicti apotis tiseos idest ab ultione. Alii aliter fabulant. Tentat opem:ut imolet taurus monstrosus terræ filius: cui⁹ mactator poterat uincere deos imortales. Lege fatoq; si adoleret eius monstri uiscera.

PAV. MAR.

Itur ad argeos:eodem die:quo bacchi sacra solẽnia fiunt:& die q pcessit:itur cum pompa ad templum castoris & pollucis:de quo templo diximus circa finem primi libri. Itur cũ pompa. s. Ad argeos:ad argeoq; hoc est laconicoq; deoq; templa: Verum & Varrone & Pompeio teste Argeos uocabãt scyrpeas effigies:quæ p uirgines uestales faciebant singulis annis in tybrim:de quo dicemus in qnto lib.& Argea ut Pomp. asserit loca romæ appellant:qd in his sepulti essent:qdam argiuorũ illustres uiri:hoc aũt in loco poeta de Castore & Polluce itelligit:uel ab argis:seu ab ipsis argeis:nã ut arbitror:ipsa loca ubi postea consecratum fuit sacellum hoq; numinum apud aquã luturnã appellata fuere argea. Nam ad radices pallãtii. Qui sint argei. s. Dicet sua pagina:ubi inscripta sunt festa stata. Nam in uetustissimis monumẽtis:inscriptio huius diei est:pompa ad tẽplũ castoris:& pollucis duobus cõtinuis diebus. Sic dicet sua pagina. ubi est ea inscriptio:& iterius quoq; repetet ipsorũ deoq; noia. Itur hac die & pterita:quia. xyii &. xyi. calẽ. pri. Sicut memini:hoc dixit:qa erat i ponto:& diu nõ iterfuerat his festis. ideo sicut memoria repeto. Stella lycaonis am:ea nocte quæ sequit oritur miluus:& Ply. inqt miluum italiæ ostendit. xy. calẽ. april. Sic a poeta non discrepat stella ẽ in septentrionali parte cœli:cuius fabula hæc refert. Saturno ab ioue pulso:titanes oui bellum intulerunt. Pepererat q; terra horrẽdum monstrum anteriore parte taurum posteriore anguẽ. Quod ita monẽtibus parcis stygis ẽ aquis intercluſum. Cũq; fatum eẽt:q beluæ adoleuissẽt exta:deoq; imperio potiturum briareus mactauit. At miluius exta ioui rettulit:p quo beneficio iuppiter iter astra collocauit. Miluius stella:quem in stellam mutauit iuppiter. Vergit decliuis:pna sese inflectit.

Ad arcton lycaoniam:ad ursam lycaonis filiam:de qua in secũdo. Hæc stella. Venit uidẽda illa nocte:quæ diem pompæ sequit. ea quidẽ nocte se ostẽdit. Si uis cognoscere:scire cupis. Quis dederit cœlum uolucri:qs miluium iter astra collocauit. Saturn⁹ erat pulsus regnis:a ioue. Iuppiter filius patrẽ regno deiecit. inde ẽ apud Vir. Arma iouis fugiẽs:& regnis exul ademptis. Iratus: Saturnus. Cõcitat i arma:i bella cõtra ioue. Validos titanas:ffes suos. sed poeta itelligit de gigantibus in subsequẽti libro de titanibus agemus. Et tentat opẽ:auxilium. Quæ fuit debita fatis:quæ fatali necessitudine debeat:illi maxime q monstri illius exta adoleuissẽt. tẽtauit ergo eam opẽ imolationis beluæ. Fuit fatus matre terra taurus parte sui:belua quæ anteriore pte erat taurus nata ẽ ex terra p appositionẽ. Monstrum mirabile:hoc ẽ monstrosa belua admiratione psequẽda. Posterio ra:parte. s. fuit. Serpẽs:incipiebat a tauro:& desinebat in anguẽ. Stix:inferna palus. Violẽta:pterea: qd ẽ irremeabilis unda. Incluserat atris lucis:in obscuris siluis. Hũc:taug; & anguẽ. Triplici muro:triplici muroq; ambitu. a Marone locũ accepit Mœnia lata uidet triplici circũdata muro

Monitu trium parcaq;:ita parcis iubẽtibus quæ tres sunt Cloto lachesis atropos. Hæ quæ dispẽsãt mortalia fila sorores. Erat sors:erat responsum. Vñ ẽ hinc lycie sortes. Qui dedisset uiscera tauri adolenda flãmis:qui taurum illum mactasset:& intestina cremasset:nam adolere interdum cremare est:ut uerbena sque adole pingues:& mascula thura. Posse uincere deos æternos: superare deos bello:& potiri eorum imperio. Briareus:de quo Virg. Et centum geminus briareus. & Hora. centimanus gigas unus ex terræ filiis.

Immolat hũc briareꝰ facta est adamãte securi
Et iamiam flammis exta daturus erat:
Iuppiter alitibꝰ rapere imperat:attulit illi
Miluius: & meritis uenit in astra suis:
Vna dies media ẽ:fiunt cũ sacra Mineruæ

ANT. FAN. Briareꝰ

Immolat huic briareus facta ex adamante securi:briarensi q & ipse monstrũ ẽ monstro sum animal domuit:terræ filius. Sæpe enim euenit ut monstrũ monstri opa & impii manibus occidãt impioq;. Briareus ẽm fabulas cẽtimanꝰ fuit & ipse ẽ ægeon. Est aũt inenarrabilis adamãtis duritia ut ait Ply. qd eius gẽmæ nomẽ oñdit: dictæ ab a particula priuatiua & samazo quod ẽ domo cuius uis cũ ferrum ignemq; contẽnat hircino rumpit sanguine calido & recẽti. Iuppiter alitibus rape imperat. Recte dicimus impero tibi certare:& impero re certare. Vna dies media est & fiũt sacra mineruæ xiii. calẽ. aprilis. Quinquatrus mineruæ celebrant dictæ auctore Festo q; post diem qntum iduum celebrent ut triatrus sexatrus & similia. Primus. n. dies quinquatruũ qntus post idus inuenit. Quitum aũt dicimus exclusis idibus nõ comphensis ut sæpe fieri consueuit. Sic Ouid. supra tertia post idus lux ẽ celeberrima baccho. Vbi nisi. xyiii. diem mẽsis accepis primũ qnquatruum diem nõ qntum ab atro:sed quartum inuenies. Quinq; aũt diebus mos fuit qnquatrus celebrari quoq; primꝰ erat qdem expers sanguinis q; eo die Mineruam natam existimarẽt:reliqs uero in harena gladiatores nudis ensibus pugnabãt:ut Hæc est armiferæ festis de qnq; mineruæ Quæ fieri pugna pria cruenta solet. Quo tpe (ut inqt Porphyrio) pueri ludis insatiabiliter utebant:& qdam teste plynio putandas generosaq; uitium pgulas tradiderũt. Sunt aũt q a quinq; & atro quinquatrus uolũt nomen accepisse qd primum qnq; festoq; mineruæ quintum ab atro die sit qui post idus inuenitur. Sed his A. Gel. auctoritas reluctat q docet qnquatrus dictas q; quinq; ab idibus dieq; numerus sit: atrus uero nihil significare:& eẽ nois supplemẽtum. Alii a quinq; dieq; numero quinquatrus:qd Pallas a romanis hoc tpe nõ uno tm̃ die colebat sed quinq; coniunctis:qd nõ placet. Scire aũt debemus non modo qnquatrus dici genere fœminino. Vnde ẽ illud festi. Minusculæ quinquatrus appellabantur idus Iuniæ. Et illud Ciceronis ad. M. Cælium ita tumultuosæ cõciones ita molestæ qnquatrus adferebant:sed & qnquatria neutro Cornelius Tacitus: Vtq; quinq̃tria qbus apte eẽnt ifidiæ ludis annis celebrarent:& quinquatres quinquatrium uitili genere teste Prisciano.

Quinq tria mineruæ xiii. cal. apri.

Quinq tria qnq̃tres

PAV. MAR.

Immolat hunc taurum. s. Secuti facta ex adamante: ex lapillis inuiolabilibus quorum:ut inquit Plynius. Duritia inenarrabilis est simulq; ignium uictrix natura:& nunq̃ incalescens. Vnde & nomen interpretatione græca indomita uis accœpit:& paulopost subdit. Siquidem illa inuicta uis duarum uiolentissimarum naturæ rerum:ferri igniscq; contemptrix:hircino rumpitur sanguine:ac ne aliter:quam recenti calidoq; macerata:& sic quoq; multis ictibus. Tunc etiam præterquam eximias incudes: malleosq; ferreos frãgens:cuius hoc ingenio quoue casu repertum: aut quæ fuit confectura experiendi rem immensi secreti:& in fœdissimo animalium omnium:profecto muneris talis inuentio hominis est. Nec quærenda in ulla parte naturæ ratio:sed uoluntas: ut cum fœliciter rumpere contingit in tam paruas frangitur crustas. ut uix cerni possint. Expetuntur hæc a sculptoribus: ferroq; includuntur:nullam non duritiam ex facili cauantes. Hæc diximus:ut credatur fieri posse securim:immixto adamãte. Tali igitur secuti briareus beluam imolauit. Et iam erat daturus exta flãmis:quasi tunc:tunc cremare uolebat exta. Iuppiter imperat alitibus:auibus. Rapere:iperat ut ni diripiant exta antequã adole ntur ab illo. Attulit:exta. s. Illi:ioui. Miluius & uenit in astra suis meritis:quia eo beneficio iuppiter astris intulit. Dicimus miluium:& miluum quem inter accipitrum genera refert Plv. & illud de eo inquit:Notatum in his rapacissimam ac famelicam semper alitem nihil exculenti rape unq̃ e funerum ferculis:nec olympie ex ara:ac ne ferentium qdem manibus:nisi lugubri municipioq; immolantium ostẽto & reliqua ob id quidem fabulæ locus datus est: eripuisse exta ab ostẽtosa briarei immolatione. Milui & ipsi hybernis mẽsibus latẽt:non tamen ante hyrũdines abeuntes. Vna dies media. xiii. calen. apriles. hoc est decimo nono die martii:incipiunt quinquatria mineruæ:quinq; diebus continuis celebrant:qua quidem ratione:multi putarũt a quinario dierum numero quinquatria dicta. Alii a quinquatro die. de quo Pom. Quinquatrus festiuus dies dictus:q; post diem quintum iduum celebraret:ut triatrus:& sexatrus:& septematrus:& decematrus:uel decumatrus. Et Varro ait Quinquatrus hic dies unus:ab nominis errore obseruatur: proinde ut sint quinq; dictus:ut ab Thusculanis post diem sextum iduum similiter uocat sexatrus: & post diem septimum septimatrus:sic hic quod erat post diem qntum quinquatrus. Hæc Varro at ille fuit error:cum numerẽt ab idibus:quandoquidem numerari debuit ab atro:hoc est ab iduũ postridiano. Verum hæc quinquatria festa poeta ita dicta ostẽdit a quinq; diebus iunctis. primo. n. die

fiebant sacrificia: tribus sequentibus gladiatores in theatro certabant qnto die: erat lustratio tubarũ sonitu: & sacrificia quoq; fiebãt. Secũdus qnquatriũ dies & primus gladiatoriæ pugnæ clarus ẽ ortu ipsius nasonis. Eo. n. die natus ẽ: nam ut in q̃to tristium iquit. De natali suo: & ffis intelligẽs Lucifer ambog; natalibus affuit idẽ. Vna celebrata ẽ p duo lĩba dies. Hæc ẽ armiferæ festis de gnq; minerũæ quæ fieri pugna prima cruẽta solet. Vna ẽ dies media: iter ortũ missui & primũ diẽ q̃nquatr. una interponit ẽdies: & sic significat. xyiiii. diẽ mẽsis. Et fiunt sacra mineruæ: sacrificia palladi.

ANT. FAN.

¶Nomina quæ adiunctis quinq; diebus habent: causẽdum ne putemus hoc loco errare nasonem & a doctissimog; scriptog; traditione dissentire. Non enim dicis Quinquatria a quinq; dieg; numero appellata quod mineruæ sacra diebus quinq; celebrent: sed docet quinquatrus noie nõ solum hunc diẽ uocari qui primus quinq; dierum est & quintus post idus sed quattuor dies adiũctos. Vnde illud est Iuuena. Et totis quiquatribus optat. Sensus ergo ẽ: sacra fiunt Mineruæ q̃ habẽt gnquatruum noia quinq; diebus adiunctis. Nõ errauit hic quidam Iuuenalis iterpres cuius deus omnipotens misereatur nuper eni excessit e uita. Eius uerba hæc sunt quiquatria dies sacri Mineruæ qui diebus quiq; celebrabant: ut Ouidius docet ita appellata: quoniã quinq; diebus post idus fiebant. Varro quantum ex eius loco q̃uis mutilatio colligit a Festo atq;. A. Gel. non dissentit. Errore enim factum uult ut quinquatrus dictæ credant quod quiq; dies sint. Sed ut idẽ inqt quẽadmodũ sexatr⁹ & septimatr⁹ nomen acceperũt: ñ quod sex septemue dies sint: sed quod sexatrus post diem sextum idus. Septimatrus post septimum sint: ita quiquatrus appellata est dies quæ post diem quintũ erat. Altera tresq; super strata celebrantur arena. Sternebatur arena in theatris ubi gladiatores pugnabant necnon & alibi. Vnde per arenam theatrum accipimus uel alia loca ubi eiusmodi spectacula exhibebantur.

Arena p theatro

Ensib⁹ exertis bellica æta dea ẽ: expeditis & euaginatis ensibus. Est aũt exertis participiũ a passiuo eius uerbi quod ẽ exero. Qui bene placarit pallada doctus erit: quia pallas & bello præest ut mars ac bellona dicitur & est artium dea: poterit & rei bellicæ scientiam præstare & artium quibus in pace utimur. Lanam mollire puellæ discant: conciliata dea lanifici artiumq; omniũ & prudentiæ quã metapontini teste Iustino panificiis aliquando iratam placarunt. Dicitur autem Minerua & bellorum dea & prudentiæ: quia uires sine prudentia ut inquit Porphyrio nõ tantum uanæ sunt uerum etiam sibi aduersariæ. Eadem arcibus præesse dicitur: quia fertur nata e iouis capite. Stantes radio percurrere telas: radius instrumentum est quo sub tegmen stamini a textoribus interponitur: est & uirga qua geometræ interdũ lineas ducũt. Stãtes aũt dicit qa stamẽ a stãdo nomẽ accepit ut auctor ẽ Varro qui etiã scribit subtegmen dictum quod subit stamini. Id & tramam uocant: quãuis idem Varro uestimẽti genus tramam eẽ doceat: dicti q; id frigus tranet: densumq; a dentibus pectinis nominatũ oñdat qbus feritur. Qui maculas læsis de uestibus aufers: fullonem dicit. q a græcis snaphys uocat. Artem fullonĩam Nicias megarensis inuẽit teste Plynio.

Minerua dea bellorũ & prudentiæ. Radius Stamẽ Subtegmen Trama

PAV. MAR.

¶Et habet nomina quinque diebus adiunctis: nam quinquatria dicta ab ipso quinario dierum numero. Prima dies uocat sanguine: non effunditur primo die sanguis: quia abstinent eo die a pugna gladiatores. Nec fas: non licet. Concurrere: congredi: & confligere. Ferro: armis. Causa: quare non concurritur. Quod minerua est nata illa die: putabãt eo die e iouis uertice natã mineruam. Altera tresq; super: quattuor sequentes dies. Celebrantur: a gladiatoribus ipsis. Arena strata: arena theatri: quæ sternebatur cum digladiandum erat: & aliis quoque spectaculis. Vnde apud Iuuena. Et latum media sulcum deducit auena. Dea bellica: pallas quæ bellis præest. Est læta ensibus exertis: experimento: & exercitatione ensium in theatro. Pallada nunc: hortatur unumquẽq; uel litteris: uel aliis quibuscunq; artibus deditum: ut festa celebrent: & placent pallada pueri: quo litterarum studio proficiant: puellæ: quo lanificio: & sic ĩ cæteris. O pueri & teneræ puellæ ornatæ: colitæ: & celebrate. Pallada: palladis numen. Qui bene placuit pallada: q sacrificiis placauerit & proprium sibi fecerit palladis numen. Erit doctus: quãcũq; scilicet uoluerit artẽ. Puellæ discant mollire lanam quasi exercere lanificium. Pallade placata sacrificio scilicet & donis & pcib⁹ nam ea est lanificii dea. Et exornare plenas colos: nere lanam. Tunc enim exornantur colus: cum filantur pensa. Illa ẽt erudit: instruit & docet. Percurrere telas stantes firme manẽtes. Radio: quasi docet texere panuum: cum tenta in longum fila: percurruntur radio: qui cum alio filo interlicitur. Deinde pectine pendenti ad coniungenda: densandaq; fila ipsa uerberantur. Ideo hic. Et densat: densare docet. Opus: ipsum pannum: nam quod rarum est spissum facit inculcando. Pectine: pectinis percussione. Cole hanc: pallada. Qui aufers auferre uoles: aut soles. Maculas de uestibus læsis: infectis. i. Colite eam fullones: qui uestes & pannos ab omni macula expurgatis. Cole hanc pal. Quisquis paras æna: uasa ærea. Virgilius litore æna locant.

Nomina quæ adiunctis quinq; diebus habent:
Sanguine pria uacat: nec fas cõcurrere ferro
Causa q̃ est illa nata minerua die:
Altera tresq; super strata celebrantur harena
Ensibus exertis bellica læta dea est:
Pallada nũc pueri teneræq; ornatæ puellæ
Q ui bene placarit pallada doctus erit:
Pallade placata lanam mollire puellæ
Discant & plenas exonerare colos:
Illa etiam stantes radio percurrere telas
Erudit: & rarum pectine densat opus:
Hanc cole qui maculas lesis de uestib⁹ aufers

adiunctis

¶Velleribus quisqs aena paras: suadet his q lanas tingere cõsueuerũt ut Palladem colãt. Vincula plantæ. calceos a qbus pedes uinciunt. Eog; sutores non sunt p prie cerdones dicendi. Cerdo enim generale nomen eog; ẽ qui artificio lucrum queritãt ut uocabulum oñdit: accipiturq; interdum p humili ac plebeio. Iuuena. Postq̃ cerdonibus eẽ timendus ceperat. Sit ficto doctior ille licet: ficium q dam existimant fuisse Ouidii tpibus pclarum artificem calceog;. Nobis placet Tychio legi qui ab Homero nobilitatus est in. yii. illados is cerdo excellentissimus multa fabricauit & pcipue scutum aiacis. Antiquo manib⁹ collatus apeo: hic dicit fiueniſſe ad troiã equũ q i muralib⁹ machis aries uocat fuitq; fabricator Epe⁹: q Metapontini restant: qui in templo Mineruæ ferramẽta quibus is equum troianum fabricauit ostentant ut scribit Iustinus.

ANT. FAN.

Cerdo

Tychi⁹ Epæus

Troia ter capta.

Legimus enim in uita Sertorii Troiam ter captam esse. Primum ab' Hercule ob Laomedontis equos. Deinde p ligneum equum ab Agamẽnone. Tertio a Charidemo duce ppter equum qui in porta consistens ilienſibus eam claudere uolẽtibus impedimento fuit. Vos quoq; phœbea morbos qui pellitis arte: medicos dicit. quog; artis inuentorem alii Apollinem fuisse dicũt. ut Inuentum medicina meum. Alii Arabum Babylonis & Apollinis filium. Aegyptii eam apud ipsos repertam uolunt: ut Plv. scribit. Munera de nostris pauca: sensus est: Offerte Veneri munus aliquod ex his quæ a nobis accipitis. Sensu fraudata magistri: quia sæpe discipuli nõ recte intelligũt quæ magister sentit & docet. Quiq; cœlum: & astrologum accipe possumus & sculptorem. Sed magis placet astrologum accipi: qm̃ auctor subiungit. Q uinq; facis dota mollia saxa manu. Mollia saxa: sic Virg. in yi. æn. Excudẽt alii spirantia mollius æra. Facit enim sculptor egregius: ut æra & saxa mollissima uideantur. Horatius. Et molles imitabitur ære capillos.

Medicie inuẽtor

Mollia saxa.

¶Velleribus: quinq; pro tingendis: aut ptioso liquore inficiendis pannis uasa paras: sacrificiis placato pallada. Verum ut Plv. inquit: qui ex italia infecere lanas sardi: textilia fusum in lanificio Clestor filius aragnes inuenit Linum & retia aragne. Fulloniam artem nitias megarẽsis. Nec quisquã faciet bene uincula plante: nemo poterit bene facere calceos: tea enim sunt plantarum uincula a uincendo dicta: quia pedes uinciunt. Inuita pallade: quasi nisi pallas fauerit. Nam si illa aduersa repugnat frustra laborauerit cerdo. Sit licet ille doctior Tytio: eriam si eẽt in ea arte cerdonum omniũ præstantissimus. Aliqui legunt sit batio doctior ex eo quod Plynius dicat batium inuenisse Sutrinã Alii legunt pythio: quod qua ratione dicant nescio. nisi referant ad apollinem sandalarium. Ego autem legi: & qui me sequuti sunt. Idem fecere: sit tytio. Propterea quod apud Porphyrium legimus: Tytium quendam fuisse optimum calceorum magistrum. Ergo si sit ille tytio doctior: iuita pallade calceos non bene consuet. Et licet antiquo: si quis fabrili arte: aut architectura præstans Epæum architectum equi troiani superaret: si pallas irata sit: exercere artem non poterit. Et collatus, qui cõferret. Antiquo epæo sit licet prior: quãuis esset superior in peritia architecturæ. Epæus enim fuit fabricator equi troiani: Virgi. & Menelaus: & ipse doli fabricator epæus: & Cicero quoque asserit. Plynius uero inquit: epæum inuenisse equum ad troiam: qui nũc aries appellatur: in muralibus machinis. Erit mancus: quasi manuum ope carens aut imminutus: ut exercere suum munus nequeat Irata pallade: si illa irata sit: ergo id agendum ut placata sit. Vos quoq; phœbea: uos etiam medici libate palladi: ut medendi arte præstare possitis. Qui pellitis ægrotos: & ab his morbos auertitis. Arte phœbea: arte apollinea. Nam Apollo medice artis repertor traditur: sed de hoc in primo dictum. Referte pauca munera deæ libate & offerte dona palladi. De uestris: muneribus scilicet.

Troia ter capta.

Nec uos turba: scolasticorum scilicet. Pro his enim dictum est: qui sub feris magistris nihil profecerunt. Fraudata: decepta. Sensu: sententia & peruersa rerum intelligentia. Magistri fera: a feris minime differentis: indocti & inculti: fine ullis moribus: aut feri crudelis: qui nimium discipulos cædat quod alienum debet esse a liberis & bonæ indolis. Spernite: nolite uos aspernari: & contemnere numen palladis. Attrahit: ad se trahit illa. Nouos discipulos: qa præest studiis litterarum: & ingeniis fauet. Quiq; moues cœlum: alii ita dicunt. Nec spernas pallada tu astrologe: qui cœli motus perscrutaris. Alii quoniam subsequenter de pictoribus agit: pro sculptorib⁹ dictum putãt: præsertim cum cœlum sculptog; instrumẽtum sit: ut illud: cœlo fabricata myrõis. Verum quia subdit

PAV. MAR.

postea de statuariis:astrologos referrem. Et qui uris tabulam coloribus:hoc ē qui ustis coloribus tabulam pingis:nam magna pars colorum ex adusta materia fit: de quo late disputat Ply.li.xxxv.

Et qui facis saxa mollia docta manu. Vos statuarii:qui dura saxa in'quācūq; uultis formam uertitis:ideo mollia dixit quod ad summum artificium refertur: præsertim cum & minima quæq; liniamenta:& tenuia in maioribus referant. Ad id enim respexit:cum & Maro dixit. Excudent alii spirantia mollius æra.& Mar. Molles laudentur honores. Ergo uos omnes colite palladā:& illi offerte munera. Mille dea est operum:præest multis artibus & officiis:& operibus. Certe illa ē dea carminis: quasi præest & illa poetis scribēntibus carmina. Si mercor adfit amica studiis meis faucat mihi & studio meo si dignus uideor:cui illa faueat.

ANT. FAN. Mineruæ captæ ædes

¶Cœlius ex alto qua mons descēdit i equū
Aedes Mineruæ capite fuit ad radices mōtis
cœlii sic dictæ uel ob eius ingenium quod capitale:idest solers credit:uel quod uictis Fatalisis imago eius captiua romam translata ē:
uel q̄ ex hac æde quicūq; deprendebat furto aliquid abstulisse capitis pœnas pēdere lege cogebatur:uel qđ de capite iouis nata dicitur tpe quo Pindarus ex fabula auro inquit pluisse in insulam Rhodon. Licet qdam uoluerint teste Herodoto Mineruā eē neptūni ac paludis tritonidis filiam. Vnde Trito genia siue tritonia dicta ē auctore Lactātio grā
Tritōia matico. Alii tñ Tritoniā dictam putāt qa cū sit dea sapiētiæ in partes tres diuidit:intelligentiam p̄sentium. Prouidētiam futuror̄ ac memoriam p̄teritor̄. Festus Tritogeniā dictam tradit a ripa tritonis fluminis q̄ ibi primitus uisa sit. Diodor⁹ uero Cretæ fluuium inqt eē tritonem ubi minerua orta ē quam deam & Alalcomeniā dixerunt:ut ait Strabo
Tritogeniam
Alalcomenia ab Alalcomenis oppipo ubi qdam eam natā uoluerūt. Fingit aūt nata de iouis capite:uel qa naturæ ratione prudētia ois in capite ē. Vel qa uirtus Solis humanis mētibus prudētiam subministrās quā p mineruam accipim⁹ut scripsit Porphyrius teste Macrobio edita ē de summa ætheris parte:ac nulla rer̄ corporear̄ admixtione ab ipso ioue:idest a deo itellectum accepimus. Cicero auctor ē quinq; mineruas fuisse: quarum tertiam e ioue tñ genitam refert:q cum iunonem uxorē suā sterilem siue ref cōcusso capite Mineruā dicit edidisse. Natali suo:primo qnquatruū die quo deā natam uolunt

Cælius ex alto qua mons descendit in equum
Hic ubi nō plana est sed prope plana uia:
Parup licet uideas captæ delubra mineruæ
Quæ dea natali cœpit habere suo:
Nominis in dubio causa est capitale uocam⁹
Ingenium soles ingeniosa dea est:
Aut quia de capitis fertur sine matre paterni
Vertice cum clipeo prosiluisse suo:
Aut quia pdomitis ad nos captiua phalisci⁹
Venit & hoc ipsum littera prima docet:
An q̄ habet legem capitis quæ pēdere pœnas
Exillo iubeat furta reperta loco:
A quacūq; trahis ratione uocabula Pallas
Pro ducibus nostris ægida semper habe:

Cum clipeo suo:ut itelligas palladē ēt bellis pesse. Hora. Proximos illi tñ occupauit pallas honores p̄lis audax. Sgnificat aūt ægida q̄is & sit ægis e us pectoris munimētū. Signo:nota. C. littera quæ in pricipio ē & captiuæ & capite. Furta:figurate furta pro furibus ac sacrilegis ponit.

PAV. MAR. ¶Cælius ex alto:in cælio monte apud radices templū erat Palladis captæ:quod illi consecratum ē suo natali: hoc est primo quinquatr. die. Eo enim nata est:ut diximus. Sed cur capta dicatur: aucupatur quattuor causas. Prima uel quia dea ingeniorum est:& ingenium est in capite:uel quod e capite iouis exilierit. & a capite capta dicatur: Aut quia eius simulachrum e captis phalisci⁹ Romam aduectum est:aut quia capite plectatur:qui ex eius templo quid surripiat. Ego autem nisi a detractoribus lesæ maiestatis arguerer:dicerem captam miueruam:quod illi eo die:eo in loco legitime cōstituto auctoritate senatus a pontificibus consecrato:potissimum sacrificetur. Nam Pomp. Fe. teste captum locum dicimus ad sacrificandum legitime constitutum, Licet quāuis. Videas parua delubra templa. Mineruæ captæ:sub appellatione captæ Palladis consecrata. Qua mons cælius: de quo superius diximus in hoc libro. Descendit ex alto in equum:quasi uergit ex summitate in planum. Hic ubi uia non ē plana nō ē omnino plana:sed in ipso mōtis cliuo. Sed prope: quasi. Plana:& locū idicat ppe radices. Quæ tēpla. Dea:pallas. Cœpit habere suo natali:nō ab initio:ex quo nata est:sed ea die mēsis mar. qua olim nata ē:hoc ē ipso die qnquatro:ut paulo supius:cā q̄ ē ilsa nata Minerua die. Causa nois ē in dubio:licet tu uideas tēpla:tñ cā cur capta minerua dicat dubia est. Vocamus capitale ingenium solers:diligēs ingeniū capitale dicit:qđ in capite sedē habeat: ubi est ipsa mens & memoria ingeniosa dea ē:nam & ingenio ualet:& ingeniis pest:ideo a capitali ingenio capta minerua dici potuit. Aut quia ferē:dicitur. Prosiluisse saltu prodiisse. Vertice paterni capitis:e cerebro iouis:quod in summo capite est. Sine matre:sine usu matris. Cum clypeo suo cum ægide sua Nam ægis pro scuto accipi potest:ea ratione:quod scuta caprino corio decocto tegebantur:& ægea capra dicitur. Verum defertur: Amaltheæ capræ mortuæ iuppiter cortium detraxit:Mineruæque custodiendum dedit: quo illa scutum texit. Inde dicunt fuisse ægidis appellationem. Sed honoratus inqt. Aegida munimētū pectoris esset habens i medio gorgonis caput. Romæ tamen est simulachrum Palladis tam in pectore q̄ in scuto caput gorgonis habens. Et Higinus testatur caput illud in pectore habere. At quia cum clipeo prosiliit e capite capra dicta.

Clipeus:scutum a τύφω deductum q̄ est sculpo. nam ibi imagines sculpebantur. Vnde Pli. Scutis enim qualibus apud troiam pugnatum est:continebantur imagines:unde nomē habuerunt clypeorum:non ut peruersa grammaticorum subtilitas:uoluit a cluendo deduci:cluere enim pugnare est. Aut quia pro domi. Vel quia simulacrum eius subactis romano iperio phalisci⁹:tanq̄ captiuū mancipium aduectum est:& inde capta Minerua dicta. Aut quia uenit ad nos:in urbē. Captiua: imago tāquam captiua delata. Perdomitis phalisci⁹:cum uicti subactiq; essent:phalisci:de quibus primo libro diximus:& hoc signo:hac nota captiuæ. s. Docet prima littera. nam. c. inde capta a captiua dicta:aut a captis phalisci⁹. An q̄ habet:ultima causa:q̄ capite luitur:furtum in eius templo cōmissum:seu receptum ex eodem. inde est & capital facinus:ut Pom. inquit:q̄ capitis pœna luitur & eodem teste Capitalis lucus:ubi si quid uiolatum est:caput uiolatoris expiatur. An:capta. s. Minerua dicitur. Quod habet legem capitis:quæ capite plectat. Quæ lex. Iubet furta recepta eolo: fures:qui inde aliquid receperint:uel furripuerint. Pendere pœ. dare pœnas sacrilegii:& sic capite plecti. Furtum ut fur. con. placet est contrectatio rei alienæ inuito domino. O pallas a qua ra. a qua cūq; causa. Trahis uoca. diceris Minerua capta. Habe ægida:habeas & paratum teneas clypeū tuum. Pro duci. no. p salute ducum nostrorum: Tyberii: & germanici:quasi protegas semper eos.

ANT. FAN.

¶Tubam lustrare canora3:Sunt qui legāt tuba lustrare canora: existimātes consueuisse Romanos hoc tempore tubaru3 cantu lustrare uniuersam ciuitatem ultimo uidelicet quiquatruum die:quod quidam non indocti olim nobis pueris tradiderunt: Nos autē legendum esse non dubitamus Tubam lustrare canoram:quāuis enim lustrarentur & aliis temporibus tubæ e uerbis Festi Pōpeii colligitur:qui ait Tubilustria dies uocari in qbus agna tubas lustrabant:ubi si de ultimo Quinquatrium die loqueretur non dies sed diem diceret: tamen & hoc tempore sacrorum tubæ in atrio sutorio lustrabantur. Lege Varronem quem uidebis quinquatrui tubilustrium sine medio coniunxisse. Nouimus autem mortuos ad tubam dedici consuesse auctore Seruio cum iuberet religio(teste Lactantio Grammatico)ut maioribus tuba minoribus tibia caneretur. Quare tubarum lustratio necessaria uidebatur. Sunt & qui putent Armilustrii hic accipi oportere:quod non placet. i. festum quo res diuinas armati faciebant dum sacrificarent tubis canentes. Sane tubæ interdum cornua uocantur:quia quæ nunc ex ære sunt fiebāt ex cornu bubulo. Vir. Rauco strepuerunt cornua cantu. Hic here phryxeæ uellera pressit ouis:Heri & here idem est. Iuuenalis: Res hodie minor est here q̄ fuit: Donatus auctor est non dubitasse antiquos propter cognationem e & i litterarum here & heri. item mane & mani. uespere & uesperi dicere. Tu autem lector caue ne heri aduerbium hoc loco te fallat & ducat in deuia. Non enim accipere debemus diem qui tubilustrium antecedit hoc est penultimum quinquatruum diem qui est. x. calendas Apriles:sed qui est ante ipsas quinquatrus hoc est diem. xix. huius mensis. Si enim putares fieri posse ut penultimo Quinquatruum die. i. x. calendas Apriles Sol in Arietem transitum faceret quem supra legimus. xiii. calendas Martias iniisse piscium signum:procul dubio fatereris Solem quinq; ac triginta dies fere in piscibus absumpsisse:quod si esset Solstitialis annus constaret diebus pene. xx. supra. cccc. cum & reliquis signis zodiaci nullum non tantumdem sibi temporis uendicaret. Dicendum igitur est. xiii. calendas Aprilis Solem transire in Arietis signum quæ pars zodiaci ad naturā Solis referrtur ut Macrobius scribit. Aries enim qui a græcis crios dicitur per sex menses hibernales rietē. xii sinistro incubat lateri ab æquinoctio uerno super dextrum latus sicut & Sol ab eodem tempore dextrum hemisperium:reliquo ambit sinistrum. Constat autem hoc signum stellis. xvii. quod una cuz Sagittario Cleostratus primum intellexisse dicitur:qui percepit & cætera signa zodiaci primus omnium auctore Plinio. Fabulantur nonnulli Arietem qui traiecit phryxū hunc esse qui inter signa primum obtinet locum. Alii translatum in cœlum uolunt Arietem qui Baccho exercitum ducenti per exusta Libyæ fontem monstrauit. Est sane Aries calidus & humidus:qui cum Solem recepit in principium fieri generatio. Vnde inter signa zodiaci meruit principatum.

Summa dies e quinq; tubam lustrare canorā
Admonet:& forti sacrificare deæ:
¶Nūc potes ad solem sublato dicere uultu
Hic here phryxeæ uellera pressit ouis

Sol in o
Arietis
signum
primum
Aries
princeps
signoꝝ.

¶Sūma dies:ultia dies:ut i heroid. Hæc tibi prima dies:hæc tibi sūma fuit. i. ultia. Eqnq; die⁹. s. PAV. MAR.
Admonet fu. circueree:& expurgare populū. Tuba ca. resonāti. Et sacri. deæ fer. Palladi armo p̄sidi. Nūc po. ad so. xi. calē. apri. Sol relictis piscib⁹ init arietē:q qđē aureū uell⁹ hūisse dr. Eo Phryxus i colchos delat⁹ ē. Athamas. n. Thebanus phryxū & hellē genuit ex Nelphyle cōiuge:q̄ sublata Ino Cadmi filia uxor adducta ē:q̄ cū nouercali odio priuignos isectaret. Tosta semina ne nascer̄t agricolis dabat. Sequuta ē ānonæ caritas. Missū ē delphos ad oraculū:ad petēdā opē:qui accesserat corruptus:rettulit Phryxū & hellē imolari debere. cūq; ad arā mactādi uelat⁹ cōstitissent:a Nelphyle matre supinducta nube rapti sūt:Dat⁹ aries:quo fugerēt. Helle i mare decidit:& ab ea Hellespōt⁹ dictus:sed a Neptuno cōprehēsa pœna p̄erasse fert. Nonnulli œdonū dixerunt: Phryxum p̄terea

Tubilustrium

Mortui ad tubā deducebantur.

Armilustrium

Here

incolumẽ ad ætam peruenisse uolunt: & arietem iouī immolasse pellem in templo fixisse: & arietis ipsius effigiem ab ioue inter sydera constitutam. Eratosthenes ait arietem ipsum sibi pellem aureā detraxisse & Phryxo memoriæ causa dedisse & ipsum ad sydera peruenisse: alii aliter dicūt: quorum opiniones ab Higinio referuntur. Hermippus ait Liberum oppugnantem Aphricam: deuenisse I eum locum: qui a puluere Hāmodes dictus est: cum in discrimine esset: & aquarum penuria: & ob id defectione militum: Aries quidem errans ad milites peruenit: quos cum uidisset: cœpit fugere. Milites prædam petentes sequi cœperunt: usq; ad eum locu; qui postea constituto templo: Iouis Hāmonis est appellatus: ibi arietem nusq; inuenerunt: Sed q magis erat optandum: aquæ magnam copia; nacti sunt. corporibusq; recuperatis: libero statim nūciauerunt: qui gauisus eo exercitum deduxit. Iouis hāmonis templum cum arietis cornibus simulachro facto constituit. Arietē inter sydera figurauit. Ita ut cū sol i eius foret signo: oia nascentia recrearent: hac de cā q illius fuga liber recreauit exercitū: Duodecimq; signoꝝ principē eē uoluit. Adducit & alia fabula de hāmone quodā: q pecorū multitudinē ad liberū adduxerit: & ob id illi dedisse agrū cōtra thebas ægyptias: & hāmonis simulachra istituta capite Cornuto: ut hoies memoria teneāt: eū primū pœnis ostendisse Arietē memoriæ cā inter sydera fixum dicunt: q quidē in equinoctiali circulo consistens: caput ad exortū habēs: uersus occidens primis pedibus: & exoriens caput infra triangulum: q deltoton uocant: tenēs collocatum: pedibus prope contingens caput pistricis. Poeta nunc fabulam ip'am refert: quā aperte loco rettulimus. Inus. s. nouercæ Phryxi: quæ cum aperte fabula uideatur. Princeps tamen astrologorū Ioānes germanus familiarissimus nr: oia ad effectus ipsius arietis refert: id facit in oibus signis: ut nō sine cā a poetis ficta esse uideantur: quecūq; de his fabulosa referuntur. Nūc: in hoc ultimo die quinquartrium. Potes: tu o Germanice. Sublato: eleuato. Vultu: ad solem dicere. Hic: sol.

Here: pro heri: ut apud Iuuena. Res hodie minor est here quā fuit. Pressit: premere incepit. Vellera ouis phryxeæ: uellera arietis: qui phryxum in colchos tulit: non enim fuit ouis: sed aries. Ergo cum geri dicat: & meminerit ultimæ diei quinquatrium: debemus intelligere penultimum diem ipsorum festorum: sic erit. xi. calen. apri. hoc est. xxii. die martii. Herba sustulerat nullas comas: qua si nulla herba ex frumenti semine eruperat e terra. Vt solet: surgere. s. ex omni semine.

ANT FAN. Phryxi & helles fabula

¶ Seminib⁹ tostis &c. Ino Cadmi filia ut diximꝰ supra & uxor Athamantis regis Thebaꝝ priuignis exitiū parās ægit cū matronis ut frumēta serēda torrerēt. Eadē liberi patris nutrix fuisse dr ut meminit Statiꝰ i siluis: q deus cū Phryxo & Helle isaniā obiecisset & illi in silua errarēt exhibitꝰ eis est a matre nephele q̄ nepheli a græcis dr: Aries aureo uellere insignis: quē cū ascēdissent Aries eos in pelagus detulit. Helle lapsa nomē pondo dedit quē dicimꝰ Hellespontū. Phryxus in Colchos ad regē Aeetem trāsit ibiq; Arietē ut mater p̄ceperat imolauit: pellēq; aureā Martis tēplo dicauit: quā Iason cū argonautis petisse dicit: q̄uis nōnulli scribant eam esse in orchemeno quod oppidum est Boetiæ ex quo Myniorum familia in thessaliā cōmigrauit a quibus argonautæ Myniæ sunt appellati. Orpheus auctor est argonautas fuisse quatuor & quadriginta: quos alii quinquaginta fuisse dicunt. alii. lx. Multa hoc loco ex fabulis referre possumus: quæ cum sint pene omnibus nota libet silentio præterire. Ad tripodas: Quod græci tripis dicunt nos dicimus tripos: quæ mensa præmium uirorum fortium fuit ut quibusdam placet propter tertii pedis adminiculum quasi illi non bipedes sed tripedes fuerint: quod nobis compertu; non est. Erant autem tripodes (auctore Seruio) mensæ in templo Apollinis delphici quibus superpositæ phœbades uaticinabantur. Corruptus cum semine: A nouerca Phryxi & Helles corruptus quemadmodum & ipsa per matronas frumenta serenda corruperat.

Mynīæ

Tripos.

¶ Tostis seminibus: propter tosta hoc est decocta semina. Fraude sceleratæ nouercæ: dolo Inus uxoris Athamātis: nouercæ Phryxi & Helles. Mittitur ad tripodes: ad oraculum Apollinis delphici. nam tripodes mensæ fuere in templo Apollinis: quibꝰ superpositæ phœbades uaticinabātur: unde apud Lucanum in quinto sensit tripodas cessare furens Appius: & postea tandem conterrita uirgo. Confugit ad tripodas & paulopost: Custodes tripodes fatorum arcanaq; mundi: Tuq; potens ueri pæan. & paulopost Et ad phœbi tripodas redire futura. Qui reportet certa sorte: certo oraculo seu responso: ut paulo superius dictum in eo uersu: Sors erat æternos uincere posse deos.

PAV. MAR.

Quam opem: quod auxilium. Delphicus: Apollo delphis: qui sunt ad australe latus parnasi. Edat: dicat. Sterili terræ: ut sterilitati terræ remediū adhibeat: nō tamen erat terra sterilis: sed semina decocta erant causa sterilitatis: qui fructum non proferebant. Hic quoq;: qui missus ad oraculum fuerat. Corruptus. ab ipsa nouerca. Nunciat peti sorte: ab ipso oraculo. Funera phryxi iuuenis: mortem phryxi. Cum sanguine Helles: cum morte etiam sororis: aliqui legunt hic quoq; corruptus cum semine: tunc intelligas corruptum nūcium a nouerca uri: & corrupta dabat agricolis semina: nuciasseq; peti: & mortem Helles & phryxi iuuenis.

Seminibus tostis sceleratæ fraude nouercæ
Sustulerat nullas ut solet hera comas:
Mittitur ad tripodas certa qui sorte reportet
Quam sterili terræ delphicꝰ edat opem:
Hic quoq; corruptꝰ cū semine nūciat helles
Et iuuenis phryxi funera sorte peti:

¶ Ciues: Thebani quibus fames tantum præstabat audaciæ ut regem continerent: ga nescit plebs ANT. seiuna timere. Cōpulerant regē iussa nefanda pati: Cogebat rex Athamas filios imolare q ita iuf FAN. fisse putabat oraculum. Vt forte pependerat æthere mater: Quia Nephele ipsa est nebula. nam & nephos nubes & nepheli ut diximus nebula est. Draconigenā urbē: Thebas ob draconē a Cadmo interfectum e cuius dentibus nati opem tulerunt Cadmo urbi ædificandæ: ut Hos habuit comites operis sidonius hospes cum posuit iussa m phœbæis sortibus urbem. Nimbis comitantibus: Quia nimbi siue hymbres a nubib⁹ fiunt recte nephelencomitantur. Per freta longa: Hellespontum: ut longi deus helleſponti. Eius lōgitudo est a tenedo in propontidem. Gemini periclī: Immolationis: & trāsitus Hellespōti. Ceruleo deo. Neptuno cuius helle nympha est. Lege iginum qui eam fabulatur a neptuno fuisse cōpressa. Peruenit in colchas aurea lana domos: Ad Aeetaꝫ regē Colchorum q in Scythia sunt qua labitur phasis. Ferunt Arietem sibi pellem aureā detraxisse ac dedisse Phryxo causa memoriæ eumq; ad sidera peruenisse.

Vsq; recusantem ciues: & tempꝰ: & ino
Compulerāt regem iussa nephanda pati:
Et soror & phryxus uelati tempora uittis
Stant si mul ante aras iunctaq; fata gemunt:
Aspicis hos ut forte pependerat æthere mater
Et ferit attonita pectora nuda manu:
Inq; draconigenā nmbis comitantibꝰ urbem
Desilit: & natos eripit inde suos:
Vtq; fugam capiant aries nitidissimꝰ auro
Traditur: ille uehit per freta longa duos:
Dicitur infirma cornu tenuisse sinistra
Fœmina: cum de se nomina fecit aquæ:
Pene simul periit dum uult succurrere lapsæ
Frater: & extentas porrigit usq; manus:
Flebat ut amissa gemini consorte pericli
Cæruleo iunctam nescius esse deo:
Littoribus tactis aries fit sydus & huius
Peruenit in colchas aurea lana domos:

¶ Ciues: Thebani scilicet pptet Annonæ caritatem: Et tempus ipsa sterilitas tēporis: cū uideret puenire ex aeris itēperie. Et ino: nouerca. Cōpulerāt: q̄si iā coegerāt. Regē athamātē. Vsq; sp recusantē ius. ne. pa. patī filioꝝ imolationē: quam ab oracuło iussaꝫ arguebant: licet ille semp recusasset: tandeꝫ pati coactus ē. Et soror & phryxus uelati tempora uittis: Helle misera cū phryxo fratre habentes frontem uittis uelatam: ut moris ē in sacrificiis talibus: ut apud Virgilium: Vittaq; deum: quas hostia gessi. Stant simul ante aras ubi erant immolandi. Et gemunt fata iuncta: iunctam & eandem mortem: quia simul mactabantur. Mater: Neiphile mater Phryxi & Helles. Aspicit hos: Phryxum & Hellem. Vt: sicut. Forte pependerat æthere: & recte pependerat aere: quia conuersa in nebulam: in aere pendet: & νεφέλη nebula est. Et ferit pectora nuda: pulsat nuda pectora. Manu attonita: nam ipsa attonita filiorum casu. Et desilit: descendit. In urbem draconigenam: thebas in Boetia: quas Cadmus posuit: qui in eo loco draconem interemit: ex cuius saris dentibus nati sunt: qui Cadmum in ea urbe condenda iuuerunt: Ideo draconigenæ dicte quamquam & auctor: hoc est ipse Cadmus in draconem mutatus est: unde & alii draconigenā dictam urbem putant. Comitantibus nymbis: hymbribus: qui inductam nubem comitati sunt: quā doquidem hymbres ab ipsis nubibus emittuntur. Et eripit suos natos: Phryxum & Hellem. Inde ab ea ara: ubi mactandi erant. Et ut capiant fugam: ut nouercæ insidias effugiant. Traditur aries auro nitidissimus: datur illis aries aurei uelleris. Ille: aries. Vehit duos: fert Phryxum & Hellem.

Per freta longa: per maria ipsa. Fœmina: Helle. Dicitur tenuisse cornu sinistra infirma: nō firma sinistra manu: quia non ualida: quemadmodum dextera: ideo ex ariete ipsa delapsa est.

Cum fecit nomina aquæ de se. cum ab occasu suo dictus est helles pontus: hoc est pontus helles mare illud angustum inter ægeum: & propondita: ubi totiens feliciore tempore congressi cum hoste sumus. Dum frater: Phryx. Vult succurrere lapsæ: ferre opem sororī: quæ ceciderat i aquas.

Et dum usq; porriget extentas manus: dum extendebat illi manus: ut eam iuuaret. Pene quasi.

Perit simul: cum illa. nam & ipse in periculo fuit decidendi in aquas. Flebat: phryxus. Vt amissa consorte: sororis: quæ in eadem sorte fuerat. Gemini periclī: quia in eodem ambo periculo fuerāt. Nescius: ipse phry. Iunctam: sororem esse coniunctam. Deo ceruleo: neptuno ceruleo mari deo nam decidens illa ab eo comprehensa & in nympham mutata: unde in argonauticis. Virtaque constitit helle: Iam panopes thetidisque soror. Tactis littoribus: postq̄ appulit littori phryxus. Aries fit. sydus: quia detracta sibi pelle: cœlo locatus est & inter sydera relatus. Et aurea lana huius: aureum ipsius arietis uellus. Peruēit in colchas domos: ad ætem Regem colchorum. Colchi in scythia accolæ phasidis finitimi Eniochis: unde Iason postea uellus eripuit. Tres ubi luciferos: septimo calendas Aprilis hoc est uigesimo sexto die Martii: est æquinoctium uernum. Verum Florentinus princeps inquit uernum æquinoctium esse octauo calendas April. Autumnale octauo calen. octobr. exigua tamen differentia ex unius solum diei. Vbi postquam. Veniens eos: Veniens aurora. nam ἑῴα aurora est. Præmiserit: antemiserit.

ANT. FAN. æquinoctiũ uernũ. vii. calẽdas apriles. æquidiali. Eos.

¶Tres ubi luciferos ueniẽs p̃miserit eos
Tempora nocturnis æqua diurna feres
Inde quater pastor saturos ubi clauserit edos
Canuerint herbæ rore recente quater:
Ianus adorandus cum quo concordia mitis
Et romana salus: araq; pacis erit:
¶Luna regit mẽses: huius quoq; tpa mensis
Finit auentino luna colenda iugo.

¶Tres ubi luciferos: tres dies ab ipso lucifero: sic numeratos triduũ ab ultimo die q̃nquatriũ hoc est a xxiii. die martii erit. xxv. dies: deinde sequẽtẽ oñdit: sic. xxvi. die erit æquinoctiũ. Feret: ipsa aurora tẽpora diurna: æqua nocturnis: hoc ẽ diẽ adæquabit nocti: sic erit æquinoctium. Inde quater: Quarto die post: nõ tñ numerata die equinoctii: sed quattuor sequẽtib⁹ dieb⁹ erit festũ Iani. concordiæ salutis: & pacis: qm̃ his eo die sacrificat. De Iano cõcordia & pace dictũ est in primo libro. Salutis aũt ædes erat ap̃ portã salutarẽ: de qua Pom. Festus Salutaris inquit porta: appellata est ab æde salutis q̃ ei proxima fuit & Var. inquit: Collis salutaris quatriceps os aduersum est pylonoris ædem salutis. & Tranqu. inquit de augusto loquens Nõnulla etiã: ex antiquis cerimonijs paulatim aboleta restituit: ut salutis auguriũ: diale flaminũ &c. Inde ubi: postquã. Pastor quater clauserit hædos saturos: uesperi quater reduxerit e pascuis: & incluserit capellas. Et herbæ quater canuerit: albescent. Rore recente: gelido. Hac periphrasi a reductiõe capellarũ & rore: uespertinũ: & matutinũ temp⁹ significat quater: sic quattuor ortus & occasus. ergo post quatriduũ: hoc ẽ. xxx. die martii. Ianus erit adorãd⁹: sacrificãdũ erit Iano: Cũ quo Iano. Erit mitis cõcordia adorãda. s. & illi ẽ imolãdũ. Et salus romana: nam in æde salutis pro salute populi erecta litandum. Et ara pacis: ubi etiam peragẽda eo die sacrificia. Luna regit menses: pridie calen. apri. hoc est ultimo die martii festum est Dianæ: cui in auentino sacrificatur. Seruius enim Tullius sextus ro. rex: Latinorum populis persuasit: uti exemplo eorum: qui Dianæ Ephesiæ ædem fecissent: & ipsi ædem Dianæ in auentino ædificarent: Quo effecto bos quædam Sabino miræ magnitudinis nata est: responsum datum eum populũ sũmam imperij habiturum: cuius ciuis bouem illam immolasset: Sabinus bouem in auentinum egit: & causam sacerdoti ro. exposuit. Ille callidus dixit prius eum uiuo flumine manus abluere debere. Sabinus duz ad Tyberim descendit: Sacerdos ro. bouem immolauit: Ita imperium ciuibus: sibi gloriam facto consilioq; quæsiuit &c. Luna regit menses: de hoc a principio diximus q; menses a luna computantur: & principia mensium illi sunt consecrata: cum eandem Iunonem & lunam esse putarent. Huius quoq; mensis: martii. Finit tempora: nam ultimus dies est illi sacer. Luna hoc est ipsa Diana. Est colenda iugo auentino: in monte auentino: ubi est illi templum a romanis pariter. & sabinis erectum: est igitur eo die Dianæ sacrificandum.

Finis Tertii Libri.

Iano cõcordiæ salutiac pacires diuinafit. illi calẽ. apri. Lune festuz pridie calẽ. apriles.

Diana auentia. Diane tẽplũ in angiportu.

PAV. MAR.

INTERPRETATIO QVARTI LIBRI PER ANTONIVM FANENSEM ET PAVLVM MARSVM POETAS LAVR. ANT. FAN.

ALma faue dixi geminorum mater almorum: Non recte sensit Eratosthenes q̃ poemata ad mentẽ & itelligẽtiã indicãda nõ cẽsuit: perinde ac poetæ oẽs nõ docẽdi s̃z ob lectãdi gratia scripserint: Cũ cõtra sapiẽtissimi uiri primũ quãdã phiam poeticã eẽ dixerint & Homeri poema nihil eẽ aliud q̃ studiũ sapiẽtiæ. Vnde poetaq; figmẽta nõ sunt semp accipiẽda simpliciter: sed altius inspicienda q̃ qdã opinẽt: ut ecce qd ad hũc locuz attinet: igneũ semen e cœlo cecidisse in mare poetæ finxerũt & Venerẽ natã e spumis: quo nihil aliud significarũt q̃ ignẽ & aquam dupliceẽ cãm eẽ nascẽdi: unde aries calid⁹ & humid⁹ ut dictũ ẽ iter signa zodiaci obtinuit principatũ: quẽ tñ multi calidũ eẽ atq; aridũ tradũt. Eã ob cãm maiores nr̃i Aprilẽ mẽsem quo nitent arua segetib⁹ prata herbis: arbores foliis: & ex cõiũctiõe ignis & humoris omnia procreantur Veneri dicauerunt. Eumq; mensem fuluius & Iunius Gracchus teste Varrone: aliiq; nõ nulli quasi Aphrilẽ noiatũ existimarũt a spuma quã græci aphron uocãt uñ aphrodite uen⁹ a græcis dr̃ quã nr̃i Cæligenã uocarũt ut idẽ Varro auctor ẽ: quis Plutarchus in Numa lõ Aprilẽ a uenere dixerint nominatũ q; eo mẽse & deæ sacrificãt & ad calendas mulieres lauãt myrto coronatæ. Cingius aũt in libro quem de fastis reliqt (ut scribit Macrobius) ait imperite quosdã opinari antiquos hũc mensem a uenere noiasse cũ nullus dies festus nullũq; sacrificiũ insigne veneri per hunc mensẽ fuerit cõstitutũ: cui Cingio Varro cõsentit affirmans ueneris nomẽ ne sub regibus quidẽ apud Romanos Latinũ uel græcũ fuisse ideoq; nõ potuisse Aprilẽ a uenere noiari. s̃z ab aperiendo dici magis putãdũ quasi Aperile q; uerna temperie arridente (ut ait Plutarchus) plantaruz germina aperiant cæteraq; q̃ cõtinet terra. Sciẽdũ tñ nõ negare uerriũ Flacchũ: teste Macrobio postea constitutum esse ut hoc mense matronæ ueneri sacruz facerent. q̃ dea & mas & fœmina putabatur: Vnde legim⁹ Aristophanẽ eã aphroditon appellasse: quãuis (ut scribit Serulus) nonnulli dicãt non solum uenerem. sed & alia numina utriusq; sexus participationem habere. Sunt qui putãt Romulum altiore prudentia ita primos ordinasse menses ut cuz præcedens Marti esset dicatus deo plerumq; hominum necatori: secundus Veneri dicaretur: quæ uim eius quasi benefica leniret: naz cũ in. xii. signis zodiaci primum signum Aries Marti assignatus sit: sequens. i. Taurus Venerem accæpit. Lege Macrobium. Dicitur autem Venus geminorum cupidinum mater: sed scripserunt quidã plures esse Veneres: pluresq; cupidines: ut Cice. qui duas Veneres tradit & tres Cupidines. Primũ Cupidi ex Mercurio & diana genitum. Secundum ex Mercurio & secunda Venere. Tertium quem Antheros tres. ron dicunt. Alii hanc Venerem quam ex testibus Cœli & maris spuma genitam Aphroditen uocant geminorum cupidinum matrem dicunt: ut Diua non miti generata ponto quam uocant matrem geminus cupido. Hinc illud est Syllii: Cum sic suspirans roseo uenus ore decoros alloquitur natos. Horum alter uoluptatis est quem Diogenes dicere solebat uacantium occupationem, alter pietatis. Ille enim turpis est de quo ait Virgil. in buc. Nunc insanus amor duri me martis in armis tela inter media: atq; aduersos detinet hostes: Ille pius de quo in. i. æne. Neq; enim patrius consistere mentem passus amor. Plato duplicem amorem esse dixit. Alterum terrestrem atq; uulgarem. Alterum cælestem singularem ac plane diuinum: & hunc quidem esse omni studio ac diligentia expetẽdum: illum uitandum tanq̃ humano generi perniciosum. idemq; hunc cælestem amorem fauorem etiam uocat: sed sanctum ac diuino quodam instinctu prouenientem. Sagittarum cupidinis altera; Sagittã ideo auratam fingi arbitramur q; pulchritudo sæpissime amorem facit: uel q; aurum est calidum & cupidis humectum: nam q; auro amor conciliari soleat: ut Aurea nunc uere sunt sæcula plurimus auro uenit honos auro conciliatur amor. Licet uerum sit ut ad id figmentum attineat non putarim. Altera uero qua fugari amorem fabulantur ideo plumbum habet mea sententia quod constat ad alliga tionis lumborum & renum parti. plumbi laminis ob eius frigiditatem impetus Veneris inhiberi auctore Plinio. Sane alma Venus ab alendo, sic dicitur: ut Alma ceres almus ager. Aluntur enim per Veneris plũnerem animalia: hoc est propagantur & seruantur species quãuis pereant indiuidua. Sed almis interdum & pulchrum significat auctore Festo: quo nullum epitheton magis Venerem decet. Sciendum placuisse quibusdam amores tres esse. Aliis quinque. Aliis plures. Vnde illud est Propertii: Hos uetuit me numerare timor.

Alma faue dixi geminoz mater amoz. Rationẽ hui⁹ mẽsis quẽ nũc q̃rto loco numerani⁹ cũ secũdo loco a Romulo eẽt istituti⁹: a Vecto Macrobiano mutuabimur. Secũdũ igt mẽsez noiauit Aprilẽ: ut qdã putãt cũ aspiratiõe: quasi aphrilẽ: a spuma: quam græci αφρον PAV. MAR.

uocãt:unde orta Venus credit. Et hãc Romuli asserũt fuisse rõnẽ. ut primũ q̃dẽ mẽsem a patre suo Marte secũdũ ab Aeneæ matre Venere nominaret: ut hinc potissimũ anni principia seruarẽt: a q̃ bus esset Romani nominis origo: cũ hodie quoq; i sacris martẽ patrẽ: Venerẽ genitricẽ uocemus Alii putãt Romulũ: uel altiore prudẽtia: uel creti numinis puidẽtia. ita primos ordinasse mẽses: ut præcedẽs Martẽ esset dicat⁹: deo plerũq; hominũ necatori: ut Home. naturæ conscius ait: αρεϊ αρ εσ βροτο λοικε μιαιφονε τειχεσιωλητα. Secũdus ueneri dicaret: Quæ ut i eius: quasi bene ficta leniret. Nã & i duodecim signis zodiaci: quoq; cũcta certoq; numinũ domicilia credũt: Cũ primũ signũ Aries Marti assignat⁹ sit: sequẽs mox uenerẽ: idest Thaurus accepit: & rursus regiõe scorpius ita diuisus ẽ: ut deo esset utriq; cõis: Nec existimat rõne cœlesti carere ipsa diuisio: si q̃dẽ aculeto uel potẽtissimo telo: pars armata posterior: domicilii Martis ẽ. Priorẽ uero ptẽ: cui ξυϛοσ apud græcos nomẽ ẽ. nos librã uocamus: Venus accepit: q̃ uelut iugo cõcordi iũgit matrimonia: amicitiasq; cõponit: Sed Cyngius i eo libro: quẽ de fastis reliq̃t: ait iperite quosdã opinari Aprilem mẽsem antiquos a Venere dixisse: cũ nullus dies festus nullũq; sacrificiũ insigne Veneri p hũc mẽsem a maioribus institutũ sit: sed ne in carminibus quidẽ saliorũ: Veneris ulla: ut cæterorũ cœlestiũ: laus celebrat. Cingio ẽt Varro cõsentit affirmãs nomẽ Veneris: nec sub regibus q̃dẽ apud romanos: uel latinũ: uel græcũ fuisse: Et ideo nõ potuisse mensem a Venere nominari: sed cũ fere ante æquinoctiũ uernũ triste sit cœlũ: & niuibus obductũ: sed & mare nauigantibus clausum. Terræ etiã ipse aut aq; aut pruina: aut niuibus cõtegant: Eaq; oia uerno: id est hoc mense aperiantur. Arbores quoq; nec minus cætera quæ continet terra: aperire se in germen incipiant: ab his oibus mẽsem Aprilem dici merito credendum est: quasi Aprilẽ: sicut apud Athenienses ανθεστηριον idem mensis uocatur: ab eo quod hoc tpe cuncta floreant. Verius aũt Flaccus non negat hoc die postea constitutũ: ut matrone Veneri sacrum facerent. Plutarchus uero in uita Numæ Aprilem inquit: quod aphroditis idest Veneris habeat cognomentum. Quo mense & deæ sacrificant: & ad calendas mulieres myrto coronatæ lauant. Quidam uero non ab aphroditi Aprilem nominatum dicunt: sed quemadmodum simplex se nomen habet Aprilem mensem uocatum: quoniam uerna temperie arridente: plãtarum aperiantur germina &c. Sed hæc hactenus. Poeta Veneris mensem scripturus: Venerẽ inuocat primo uersu. Affuit deinde illa: & rogat an amet: cum ea; uocet: quid uelit. O mater alma: o uenus mater. Geminorum amorum: faue mihi festa canenti. Alma ueneri adiungitur. Virg. alma parens confessa deam. & Alma uenus phrygii genuit ſumonentis ad undam: ab alendo q̃ oia alat: unde & Cice. Venerem dictam putat: q̃ ad res oẽs ueniat. Geminorum amorum hoc est iocí & cupídinis quia ambo filii ueneris traduntur. Hora. in primo car. Siue tu mauis erycina rídens: quam uolat circum iocus & cupido, & Sene. in Tu. Diua non nuti generata ponto: quam uocat matrem geminus cupido: pro ioco & cupídine dictum. Alter enim est qui allicit: alter qui coniungit. Illa uenerẽtulit suos uult⁹ ad uatẽ: uertit se ad me. Ait q̃d tibi mecũ. s. ẽ cur me nũc uocas? Certe mõ: pauloante: hoc est heri. Cãebas. cãtãdo scribebas. Festa: dies festos. Nũ: an. Habes uet⁹ uult⁹ amoris. s. In molli: in lasciuo. Pectore: amas ne nunc: sicut prius amabas. Respondi: ego.

ANT. FAN. ¶Scis de uulnere: Nosti Ouidium nunc̃ esse amoris experte; qui uel sanus amare cõsueuit. Nũc̃ tua castra reliq: Tractũ a militib⁹ q nõ mõ nõ sunt trãsfugæ: sed & incolumes & saucíi uexilla nõ deserũt. Sine crimine lusimus: Ipse in. il. tristium: Crede mihi distant mores a carmine nostro Vita uerecunda est musa iocosa mea. Quam sententiam imitatus Martialis ait. Lasciua est nobis pagina uita proba. Potuit hoc dicere ut relegatum se credere uideretur ob artem quam scripsisset.

Scís dea respondí de uulnere rísit: & aer
Protinus ex il la parte seranus erat:
Saucius aut sanus nunc̃ tua signa reliqui
Tu mihí propositũ: tu mihí semper onus:
Q d decuit prim⁹ sine crimine lusimus annis

¶Scis tu dea de uulnere: tu ipa uenus nosti an amẽ: uel non amẽ. Risit: ipsa. Et aer protinus erat serenus ex illa parte: quasi ridente illa aer ea ex parte serenus redditus est. Altiusq; tendit sententia quam uerba: nam hoc liquido apparet quotiens aspectus Veneris: hoc est ipsius syderis exorientis lætus: hoc est purus & lucidus uidetur. Serenitatem aeris indicat secus in turbibus. Saucius aut sanus: uel a denter amauerim: uel non ita uehementer. Nunc̃ tamen penitus ab amore discessi: & in libris de remedio: Sæpe tepent alii iuueues: ego semper amaui: & si quid faciam: nunc quoq; quæris amo. Saucius: hoc est cum uulnere. Aut sanus: sine uulnere. Nunc̃ reliqui tua signa: translatio a militia. Nunc̃ discessi a castris tuis: nam semper sub te militaui: nec discessi a signis: quia non uerti terga hostibus. Tu mihi propositum: de qua semper dicere proposueram. Tu mihi semper honus: qui sim in rebus tuis semper occupatus. Lusimus: ludendo scripsimus. Primis: annis in iuuenta. Quæ decuit: quæ deorum fuit iuuenem scribere. Sine crimine. & hoc alio tendit: q̃ scribatur. Nam cum ab Augusto damnatus sit: Velata tamen uera causa: ob artem quã scripserat. Nũc etiam: ut se apud germanicum excuset dicit se ea scripsisse: quæ iuuenem decebat: & sine crimine: quasi dicat per quod damnari non meruissem: & in tristibus ad Aug. nullum legisses crimen in arte mea: & illud: prius tamen dictum: sed q̃ illud adducit. inq; meo nullum carmine crimen erit.

¶Area maior: Metaphora est. Florentinus iurisconsultus locũ inquit sine ædificio in urbe area; ANT. ruri agrũ appellari: Varro areã esse inquit ubi frumenta secta teruntur & arescunt: a cuius simili FAN. dine loca in urbe pura puta areas dici: quæ ut inquit Fest⁹ q̃ uacua sint quasi exaruerint & quicq̃ generare non possint id nomen accæperũt. Bene aũt meminit auctor areæ in rebus sacris quæ ad ædes deorũ esse consueuit. Vnde ait Vir. Aut ante ora deũ pingues spaciaẽ ad aras. Sensus aũt ẽ. In graniore materia meũ uersaẽ ingeniũ. Mea tẽpora myrto contigit: Quia hæc arbuscula Veneris ẽ Myrtus ut ait Plutarchus: Gaudet. n. littoribus teste Serulo & apta ẽ plurimis necessitatibus mu- Myrtea lierũ. Vnde imperatores teste. A. Gel. corona myrta utebanẽ: qui ouantes urbẽ introibant quibusq; incruenta uictoria obuenerat cui facilitati aptã esse frondẽ; Veneris credi derunt q̃ non Martius sed quasi uenere⁹ q̃dam triũphus ouantiũ foret a quibus corona myrtea oualis dr̃ auctore Festo Introibãt aũt urbẽ ouãtes uel cũ bella indicta nõ erãt uel cũ sine sanguine cõfecta fuerant. Ferunt Romanos Sabinosq; cũ propter raptas uirgines dimicare uoluissent myrtea uerbena depositis armis pacem firmasse in loco q̃ po- Cluere stea signa habuit Veneris Cluacinæ. Cluere enim antiqui pugnare dicebant teste Plã- unde nio: qui arborem myrtum ideo tunc electam dicit: quia confũctioni & myrto Venus præest. Huius Cluacina uen⁹ arboris uirgæ gestatæ uiatori prodesse dicuntur in longo itinere impediti.

Cum causis: cum originibus: seu cum rationibus: ut ab initio diximus. Nã toto opere poeta cãm aut pro ratione: aut pro origine ponit. Et enim plerumq; refert: qua ratione quid fuerit institutum: & unde originem habuerit: ut in primo libro cum agit: Cur priapo mactetur asellus. causa pudenda quidem sed tamen apta deo refertq; unde asinorum immolatio habuerit originem. Et postea in carmẽtalibus: Vnde petã cãs horũ morẽq; sacroq; quo pacto intelligemus hoc i loco cãs! p meritione! An pro origine & ratiõe! Sed ne nimiũ imoret: qa frequẽtes loci sunt huiusmodi: ubi cãm p origine ponit. nã mox subiicit: unde principiũ res ipsa habuerit. Et qa nõ credit: euoluamus dilucidiores locos: In secũdo lib. ubi de lupcalib⁹ agit: Dicite pierides sacroq; q̃ sit origo. Attigerit latias: uñ petita domos: quæ sit origo dixit: & originẽ lupcaliũ græcã refert: iã negari ñ põt. & i eisdẽ sacristcũ latinã originẽ referre uult inqt: Adde pegrinis cãs mea musa latias. Vides ne q̃ aptissime cãs p originib⁹ posuerit. Eodẽ. n. tẽdit utrũq; nã cũ primũ pcaẽ musas: ut dicãt originẽ & græca relata ẽ. postea pcaẽ: ut latia cã referaẽ: qs ẽ tã ptiax: q̃ p origie dictũ neget: cũ originẽ sacroq; aptissime referat qd creberrimũ ẽ ap̃ poetã: cũ cãz aut p origie: aut p rõe põit: qd ut cõstet: cũ cãm nõ põit: ponit originẽ: ut i palilib⁹ expositum⁹ mos ẽ: moris mihi restat origo. & i floralib⁹ dic dea rũdi ludoq; q̃ sit origo In lemuralib⁹ dicta sit uñ dies: q̃ nominis extat origo: me fugit: ex aliquo ẽ: iuuentẽda deo. Originem hoc i loco dicit. Sed qd pseq̃r: ut uideam⁹: qa rõne positũ. Pleade natemone: uirga uenerãde potenti Sæpe tibi stygii regia uisa iouis. Venit adorat⁹ caducifer aspice cãz Nominis ex ipso ẽ cognita causa deo. Q uis negat cãm p origine positã: cũ prius dicat quæ nominis erat origo: & postea subdit ipso deo cognitam esse cãm: & refert unde originem habuerint lemuralia. & in principio sexti: Hic quoq; mensis habet dubias in nomine causas: Et post Hic ego quærebam cœpti quæ mensis origo:

PAV. MAR. ¶Nunc maior area teritur nostris equis: maior nunc mihi ad agendum materias sumpta est. Et est hoc in loco translatio a tritura fugum sumpta. nam ubi maior spicaq; copia: ibi maiore area op⁹ est. sic ipse maiorem materiam maioribus annis accepit: nam post iuuentam. Tẽpora cũ causis: Hoc fuit nostri propositi: ut tempora scriberemus: cum ortu & occasu signorum. Venimus iam ad Aprilem tuum o uenus mensem: faueas igitur tuo uati: tua nunc quoq; tempora canenti. Cano. cantãdo scribo Tempora: annum. menses. dies festos & profestos: festa stata &. non stata. Cum causis: cũ rationibus: ut in principio quoq; diximus: Seu cum originibus: hoc est cũ fabulis: siue historiis: unde quid originem habuerit. Et quoniã cũ originib⁹ dixerim: Nescio qui interpretẽ fidelissimũ uiruz piũ: & ab omni maledicentia penitus abhorrentem. Nuperrime fuerint inuecti: quasi fuerit i eo uerbo maiestas naturæ læsa. Carpant licet in puerilibus ludis: & in nomen meum passim allatrent: non tamen efficient: ut ab instituto diuellar. Illud. n, mihi tam a natura datum: quam uitæ institutiõe seruatum: ne quẽq̃ uerbis prouocem: ne maledicendo: cuiuspiam aures offendam. Frustra quidez; laces sunt: nondum enim maledicere didici. Nec si quid fieri potest: sine ulla maledicentiæ nota, respondebo. Turpissimũ. n. esset duci: cum quouis milite certamen. Sed hoc tantum dicere liceat: qd apud Lucanum Cæsar uanam spẽ mortis honestæ concipis. haud inquit iugulo se polluet isto Nostra Metello manus. Dignũ te Cæsaris ira nullus honor faciet. Sed satis sit. Quãuis & illud tragicũ adduci queat Domi lycissam quid pauisse profuit: ut illa rostra sanguinẽ hauriret trucis: sed redeamus adrẽ.

Esset & in cura nominis huius eram: causas & originem indifferenter dicit & postea: At decus omne mihi contingit origine mensis: Constat igitur tandem ex poeta ipso causam pro origine poni. His argumentis: cum referat rerum de quibus agit originem & cū iterdū ubi cām nō ponit originē ponit. Vel cum cōuertat. ut causam pro origine: & originem pro causa ponat. Arguamus nunc a definitione vocabuli. Fabius uictorinus sic definit: Causa est animi impulsus ad aliquid agendu; Quicquid. n. fit ex aliquo animi impulsu fit. Et quoniam ita forte arguitur: Romulus causa fuit cō dēdæ urbis: propter ipsius animi impulsum nō tamē fuit origo: nam hæc refertur ad principiū ipsi⁹ ædificatiōis: cū essent omnia quæ ad rem facerēt parata. Euoluatis Ciceronem inuenietis duplice; causam impulsiuam & ratiocinatiuam impulsiua est in ipso primo motu. Ratiocinatiua est in ratione & cōsilio. Primo. n. loco est animi impulsus deinde est ipsa ratiocinatio. a prima quidem origine pendens. Et ipse impulsus est origo rei. frustra. n. adhiberetur ratio: immo adhiberi nō potest: nisi sit ille animi impulsus nam ut ab initio diximus: ex causa est ipsa ratio quæ quidem est rerum gerendarum ordo ex causa uenientium: ut quid quo loco facias: ac dicas intelligas. Ratio sine causa esse non potest. causa uero sine ratione potest. Hoc idem Fabius inquit: Sed iam pueris notum esse arbitror: impulsum illum animi originem esse rerum agendarum sed quia multis persuasum est contrarium: & adeo tenellis mentibus infixum: ut auelli non possit si nobis non creditur: nō Fabio: non poetæ nostro. nō rationibus: Credatur tandem Aristoteli & Ciceroni: Aristoteles. n. ostēdit cā; eē negociorū originē. Cice. in lib. de natura deo. Causam hoc est principiu; inquit: Quod si hi errāt cum his errare malo: q̄ cum cæteris recte sentire. Arbitror etiam dicturos eos Aristotelem & Ciceronem errasse. Sed iam finis sit: Neq; uolebam tam longe progredi: Deus. n. testis est: me non fuisse maledictis responsurum: sed quia locus exigebat: ut de causis agerem. uolui ostendere: ut oportuit cum causis: hoc est cum originibus recte dictum: non ut quēq; carperem: sed ut mea dicta defenderem: Sed prosequemur iter institutum. Eruta annalibus priscis: quæ ego magna cura & diligentia ex ueterum annalibus excerpsi. Et cano signa lapsa sub terras & orta: ortum & occasum signorum ut ab initio dictum est. Venimus ad quartum mensem: ad Aprilem: qui quartum anni locum obtinet. Quo. mense. Tu celeberrima: cultissima & celebratissima es. Et tu uenus scis uatem: me ipsum qui cano tempora. Et mensem esse tuos. na; & ego tui iuris su; & mensis tibi dicatus: & a tuo nomine nuncupatus. faueas ergo dum ea canimus: que ad te ipsam pertinent. Mota cytherea: Venus mota est uerbis meis. Contigit leuiter mea tempora myrto: ut inspiraret mihi mentem: quap ciperem ea quæ cupiebā. Myrtus. n. Veneri sacra: de ea paulo iserius. Et dixit perfice cœptū op⁹ quod incepisti prosequere: & perfice. Sensimus: contigere. s. illā tēpora & mentē inspirasse. Et causæ dierū: origines & mensis Aprilis: & festorū ipsius mensis. Subito patuere: faueute iam numine.

Dum licet: scribere. s. hæc. Et spirant flamina: dum flant secundi uenti. Eat nauis: nauigemus per translationem a nautis: qui secundo uento uruntur: hoc dicit. nunc cum Venus ipsa faueat: p sequamur incœptum. Si qua tamen pars te: O germanice: si quid est in fastorum quod ad te pertineat: præcipuus est hic mensis: quoniam Veneri dicatus est: a qua quidem progenita est Iulea dom⁹ i quā tu adoptat⁹ es. Domestic⁹ hic ergo uobis mēsis: cū Iulio; pgenitricis sit. Tamē o cæsar: germanice. Si q̄ ps de fastis: de fasto; libris & mēsib⁹ ipsis. Deb; te tāgere: te mouere: qđ ad te ptineat.

Habes quod tuearis: quod tuo iure defendas.

ANT. FAN. ¶ In aprili quod tuearis habes: Quoniā hic mensis a Venere nomen accæpit: a qua Cæsares descenderunt. Vnde auctor subiungit

Cæsar in Aprili q̄ tuearis habes:
Hic ad te magna descendit origine mensis

Et fit adoptiua nobilitate tuus. Nam Iulius Cæsar a Venere per Iulium æneæ filiu; originem ducens adoptauit Augustu; Augustus Tyberium Nerone; Tiberius Germanicū: cui Naso ut dixim⁹ hoc op⁹ inscripsit. Vnde nos iampridem aperientes amico cuidam nostro quid de inscriptione huius operis sentiremus post multa illud scripsimus: Noluit imerito fastos scripsisse Neroni Natus habet tituli præmia qui meruit. Pater iliades: Romulus iliæ filius. Longum cum scriberet annum: Lunaris comparatione longum dicit. nam breuis est si Solstitiali comparetur qui. xii. mensibus constat. Auctores retulit ille suos: Martem & Venerē: ut hæc generis princeps ipsius ille pater.

Et fit adoptiua nobilitate tuus:
Hoc pater iliades cū longum scriberet annū
Viuit & auctores rettulit ille suos:
Vtq; fero Marti primam dedit ordine sortem

PAV. MAR. ¶ In aprili: in hoc mense. Hic mensis descendit ad te ipsum magna origine: magnis causis: seu rerū principiis. Nam illi numini dicatus est: a quo Cæsareum genus originem ducit. Et fit tuus: tui iuris: aut tibi domesticus. Adoptiua nobilitate: ea nobilitate iulea: in quam tu adoptatus es. Iulius enim Cæsar ex Iulo Ascanii filio progenitus est. Is Octauium adoptauit in filium. Octauius Tyberium. ea lege ut ipse Germanicum fratris filium adoptaret: sic per adoptionem a Venere quoq; originem ducit. Hoc pater iliades: Romulus quoq; cum uideret se a uenere progenitum: & patrē habuisse Martem: iungit menses ipsos. nam primo loco mensem a se ipso Marti: Secundo ueneri dicatum numerauit. Pater iliades: Romulus Iliæ filius: & urbis conditor. Vidit hoc: scilicet se esse a

uenere progenitum. Cum scriberet: constitueret. Annum longum: annum ciuilem: quem decem mensium numerauit. Longum: ad differentiā anni lunaris. Et rettulit ille suos auctores: uenerem. Vnde esset sui generis origo: & Martem quo natus erat. Et ut dedit primā sortem ordine fero Marti: ut primum locum anni a se constituti marti assignauit.

¶ Quod sibi nascēti proxima causa fuit: qa Mars Romulo pater fuit: eum cām pximam uocat. Nam Venus Romuli mater dicit: sed alia ratione. multis uideticet gradibus iteriectis. Cognatos deos: iouē ac uenerem. Hāc æneæ parētem: illum Dardani. Dardanon Electra quis nescit atlantide natum. Virg. in viii. æn. Dardanus iliacæ primus pater urbis & auctor Electra ut graii perhibēt Atlantide cretus aduehit Theucros electram maxim⁹ Atlas Edidit æthereos humero q sustinet orbes. Scire aūt debemus tres fuisse atlantes ut inquit Seruius. Vnū regem arcadiæ qui pater ē matæ Alium maurum qui maximus dicit. Tertium italum patrem Electræ ex qua & ioue natus ē Dardanus qui dardaniam condidit ut Homerus scribit in. xx. iliados. Licet quidam Dardanū non ex ioue sed ex Corito rege thusciæ natum dicāt qui Electram uxorē habuit. Ex ea & ioue Iasium quoq; genitum tradunt: ut hinc Dardanus ortus Iasiusq; pater. Refertur sane hoc loco romani sanguinis nobilitas a dardano iouis Cretensis filio ad Romulum. Quod Ouid. facit nō solum ut ostendat quare Aprilis a Venere nomen acceperit: sed cæsaribus blandiatur quibus placere studet. Ferunt Dardanum corito uita functo a quo oppidum Thusciæ coriti nomē accepit: cum de regno ab Iasio dissentiret eo interfecto se in samothraciam: posteaq; in phrygiam contulisse. Sed de his uaria legūtur: qa (ut inquit Virgilius): fama est obscurior annis.

ANT. FAN. Atlātes tres Dardanus Coritus rex Iasius Coritī oppidū.

¶ Quod fuit pxima causa sibi nascenti: quod ipsius fuerit auctor & origo propinquior. Nam pater qui eum genuit. Sic uoluit uenerem receptam in gente: in familia. Multis gradibus: longa p gradus cognatione: nam p successionis ordines ab ænea ad iliam matrem. Habere locum alterius mēsis: secundi: ut secūdi anni locum obtineret ipsa uenus. Et quærens: inquirens ipse romulus. Principium sui generis: unde originē habuisset. Et secula reuoluta: ætates iam exactas: & reuolutas longa annoq; serie. Venit usq; ad cognatos deos: ideſt usq; ad iouem & uenerem. Nam alter auctor troiani generis: altera æneæ mater: a quo ipse progenitus est. Dardanon electra: explicat nūc poeta romani generis uenustatem. Ipsamq; genealogiam a Dardano iouis filio: usq; ad Romulū ipm Quæ quidem generationis series a multis uariisq; scriptoribus explicata a nobis ex fidelissimis historiographis: tam græcis quam latinis excerpta. Inque breue compendiolum superioribus annis: nata li quidem romano redacta est. Expolita quoad fieri potuit breuissime re ipsa ab ultima troianorum origine: usq; ad summum romanæ urbis imperium. Quod cum locus exigere uideat: ut ipa quoq; series nūc exponēda sit. Nō ab re usum ē ea: quæ ad romuleū genus ptinēt. Ab initio ad Romulū his nris quoq; cōmētariolis iserere: ut nro carmine uera nūc historia cognoscat. Sic. n. exorsi sum⁹.

PAV. MAR.

ROMA genethliacā tibi nūc libat ad aram.
Candida lux orta ē: qua primū iacta parēti
Fundamenta tibit totum patitura p orbem
Brachia: sidereo caput admotura tonanti.
Quo maius nihil est: tua te si gloria tangit
Et decus antiquum: faueas pulcherrima uati
Roma tuo: & prima referentē ab origine rep;
Fas sit in augustos deducere carmina fasces.
Fabula uana procul tantis modo rebus adesto
Vera canam: archadicos atlas seruabat honores
Cum fuerit electræ magno dyctеus amore
Iuppiter: hācq; grauē: & geminata ple parētem
Reddiditi iasius pater hinc: & dardanus orti.
Alter agit primo uitam sine coniugis usu.
Accipit at chrysem magno pallante creatam.
Dardanus uxorem: proles idæus ab illa
Nascitur & dymas: subit postremus honori
Arcadico: cedit pater hinc: & filius alter.
Iasiusq; simul: magna iam classe parata
Armiferā in thracem deuentum: & celsa tenet
Insula: mercurio genitus samothratia nomen
Cui dedit: ad cererē sibi dum concūbere tentat:
Occidit iasius rutilo confossus ab igne.
Protinus in phrygiā penetrauit dardanus orā.
Heleumq; sinum tenuit: conscendit in altos
Hydæus phrygiæ montes idæa uocauit.
Nomine deq; suo iuga celsa: atq; orgia bacchi
Instituit phrygios tum cū frenaret alumnos
Scamandri sobolesi deæq; unica nymphæ
Teucrus: cecropio q̄uis referatur ab antro
Aduenisse: suo populos de nomine teucros
Ex illo dixisse ferunt: cui nulla uirilis
Progenies: tantum patrios: bathea penates
Nympha colit: chryse exticta tibi dardanæ stīgit
Connubio pater hanc: pariterq; recepit auiti
In partem regni: & teucro subeunte supremi
Fata togi: phrygia solus dominaris in omni
Natus eryctonius: quo fortunatior alter
Nō fuit: ille auri: atq; eqtū: & ditissimus agri
Atq; huic calliore scamandri filia nupta.
Natus ab his tros est: hinc magnæ noia troæ.
Ex troe: & sobole eumedis callanide nati
Ilus & assaracus: ganymedis & inclita forma.
Incoluit campos ilus: hinc ilion altum:

Quod male seruault periurus filius ill
Laomedon:priamus de laomedonte creatus:
Et matutinum raptus tytonus in ortum.
Ingentẽ priamus cũ fratribus hectora gignit.
At sacer assaracus clytodore coniuge fœlix
Fit pater:atq; capim genuit:cui naide iuncta
Nascit anchises:uenus huic simoẽtis ad undas
Aeneam peperit:priami cui nupta creusa est
Natus & euryleon:generis spes maxia dictus
Inq; fuga ascanius:nã troia ardẽte supremũ:
Et priami genere extincto:miserabile magno
Collapso impio:æternum penetralibus ignem:
Magnorũq; deum sacra:troianosq; penates
Sustulit æneas:& cum genitore petiuit
Aerios montes:cui formidantia lustrum
Rursus bis geminum consumet agmina bello
Omnia graiorum:tribuere abscedere tuo
Quocũq; ire uelit fato iam cõiuge rapta
E patria illachrymans:comites:natũq;: patrẽq;
Secũ agit:& structis iã pupplb⁹ æquora uerrens
Traces adit primum:troiæ e regione iacentis
Hic hyemem quã longa fuit:q̃ mœsta peregit
Mœniaq; hic posuit:positoris habẽtia nomen.
Quisq; superfuerãt bello:qui credere tutæ
Se potuere fugæ:dux mãsuetissimus omnis
Suscipit:inde pius thracensi littore soluit.
Vere nouo profugæ sulcant ægea carinæ.
Aequora.& ionias cursu tranatur ad undas
Et t men æneas siculis appellitur oris.
Dũq; urbes elymi condũt:hic altera luctu
Aspera cessit hvems:sicula tumulat arena
Anchises genitor:soluunt iusta parenti
Vnde ubi ueliuoli subsederat ardua ponti
Vnda:uocant auræ spirantes solis ab orru
Carbasa:tyrrhenas agit pperata per undas
Classis ab ænea:mox in laurẽtia uentum est:
Tunc aboriginibus parẽt a littora:magni
Tybridis ora subit:cui tũc erat albula nomen
Rex aboriginibus reddebat iura latinus:
Iam senior dulci populos in pace regebat
Vnica cui soboles tantum lauinia uirgo.
Hunc totiẽs placidæ monuere isomnia noctis
Suscipere externũq; classem appelleret oris
Ausonijs:magnũ impium:magna inde futuram
Progeniem toti:quæ post dominabit orbi
At pater æneas fatalia signa sequutus
Aduenisse fugæ finem:certo omine sentit.
Condendæq; sus pgnans indicat urbis
Parua qdem primo designat mœnia sulco.
Nec mora turbatis rerum nouitate latinis
Venit in alloquiũ regis:mox fœdera iungunt:
Et datur æneæ dulcis lauinia coniunx.
Et simul e phrygiis multi accepere latinas.
Hinc omnes uno latii cognomine dicti
Compositam uocat æneas ad coniugis urbem
Nomine:& e phrygiis quos secũ adduxerat oris
Imperitat solis primo pater inclytus anno.
Cũm tamẽ a rutulis latii pmerentur:& ipse
Afforet auxilio regi:cederetq; iatinus
Atq; hostis pugna turnus raperet eadem
Imperium accipit socerii tutatur:& auget:
Et quartũ regno iam tãdem exegerat annum:
Cum cadit:aut bello raptus fluctusue numici.
Quæsitumq; diu nulla tellure cadauer
Inuẽtum:inq; deos trãslatum credidit omnis
Ausonia:huic pubes posuit lauinia templum.
Atq; hoc candẽti scripsere i marmore carmen.
Terrestris diuiq; patris:fluctusq; numici
Numine ppetuo q flamina sancta gubernat.
Ascanius latiæ suscepit pondera molis.
Hunc quoq; tyrrhenis urget mezentius armis
Victa tamen latio cesserunt robora marti
Tyrrhena:extincto crudeli funere lauso.
Hinc memor ascanius repetẽs mãdata parẽtis
Egregii:simul & fernanda oracula diuum
Sæpe animo uoluens:celsis in collibus albam
Condidit:& latiæ dicta est ea regia genti.
Et iam tres septem lustris adiecerat annos
A patris interitu:quo regnũ acceperat igens.
Cum ruit in funus generosa prole relicta.
Imperium natu maior deposcit iulus:
Venit iuleum genus unde:decusq; supbum
Militiæ:atq; omnis romanæ gloria gentis
Parte alia petit ænea generatus aultum
Filius in regnũ recipi:quem mater in altis
Ediderat siluis:nam cum lauinia rapto
Cõiuge:iãq; grauis:priuignũ mœsta timeret:
Cesserat in siluas:natumq; enixa fideles
Pastores inter patrios in saltibus altis
Educat:& puero tribuit sua nomina casus.
Quoq; ubi cõpertũ ẽ:iussu reuocant in urbem
Ascanii:& paulo post hæc regina supremos
Versa est in cineres:& tros sua fata sequutus.
Ergo ambo certant latiis succedere regnis.
Hinc patruus:hinc ipse deo dilectus iulus.
Hoc tum certamen prudens:litẽq; diremit
Tali iuditio populus:succedat honori
Sacrorum:rebusq; deum fungatur iulus.
Et quoniã silui regnum hoc dotale parentis
Siluius accipiat:factum hoc cognomina ab illo
Regibus albanis data sunt:sequiturq; parentem
Siluius æneas:cuius post fata latinus
Regnũ adiit:patri clarus subit alba latino:
Atq; albæ capetus:solium capis inde parentũ
Occupat:hinc patrio succedis calpete regno.
Tum tyberin⁹ adest:pugna q cæsus:& amne
Raptus ab etrusco:primo miserabilis æuo:
Nomen aquæ tribuit:p⁹ hũc agrippa gubernat
Res italas:tanto diuum contẽptor honori
Succedit:superos imitans palladius ignes
Impius:&ingenti cupiens pro numine haberi
Et terrere hoies:superi iouis igne cremat.
Absorptusq; lacu est ois unda obruit ædes
Regis:auentinũ proceres in regna uocarunt.
Romano dedit hic moriens sua nomina colli.
Filius inde procas rebus successit auitis
Hocq; satus numitor & tu crudelis amuli.
Extinctoq; proca subiit contentio regni:
Et data conditio ẽ uter imperet:alter habeto
Troianas & opes:& quãtũcunq; relictum est.
Vasorum:suluiq; auri:argentiq; talenta.
Accipit imperium nu mitor:fit ditior alter.

Mœnibus ille potens:ast ille potentior auro:
Et regnis inhians:ingentia robora:fortem
Militiam parat.& cellam mox occupat arcem.
Imperiumq; pio fratri uiolentus ademit.
Dat tamen unde queat tenuẽ deducere uitã.
Inde per insidias trũcat numitore creatum
Egestum in siluis:quo fratri nulla uirilis
Sit soboles:tantum seruabat filia sedes
Siluia:& hãc uestæ curãda in sacra relegat.
Hæc quoq; siue proco:genioue:aut numie diuũ:
Aut siue insignis præsisset amulius armis.
Sacra lauaturas dum mane incedit ad undas:
Et uiridi consedit humo:correptaq; somno
Fit grauida:obscura tegitur caligine tellus:
Solq; fidem fecit rutilo mutatus amictu
Concepisse deo:sed quo conceperat orbi
Incertum est:redit illa domũ iã lãguida uirgo.
Remq; aperit matri:uelãtur crimina:morbus
Fit causa:in templũ cur nõ eat illa pudicum.
Mens tamen interea sæui seu conscia regis
Seu suspecta doli:metuens:curare medentes
Illa adhibet:genitrix arcet:morbũq; utrili
Non:ait:hũc sexu prodendum:turgidus ira
Vxorem mittit custodem:atq; illa tyranno
Mox scelus oẽ refert:furit ille insanior euris:
Cum rapere igenti maria oia turbine tentãt.
Et cæsurus erat prægnantis uiscera ferro.
Hinc instat numitor:hinc antho filia regis.
Inq; deos referũt crimen:sæuissimus iram.
Distulit in decimæ redeuntia cornua lunæ.
Siluia fit genitrix.heu plem enixa gemellam:
Et uirgis cædi:uirgo miserandi iubetur.
Desodiercq; solo:pœna hæc uestalibus ipsis:
Quæ uetitum patiant opus miserabilis antho
Ante patrẽ supplex tumidũ pcumbit:& orat:
Orat opem miseræ:& pcibus seruata sororis
Dicitur:at geminos deferri ad tybridis amnem
Immergiq; iubet fluuio:mandata ministri
Inuiti peragunt tãtum scelus unda refugit.
Et pueri in sicca miseri uersant harena.
Quid nisi p miseris poterã uagire quærelis:
Vagitus enixa tamen lupa sensit ad undas
Se datura sitim progressa accurrit:& illos
Deposita feritate uidet.miserata iacentis
Eripit e cœno:dehinc ubera plena gemellis
Admouet:o superi quãta est clemẽtia cœli.
Qui positurus erat populis ingentia magnis
Mœnia perpetuos terræ latura triumphos.
Pascitur infœlix infantia lacte ferino.
Atq; auis expositis suggessit merita picus
Sæpe cibos:nõ hoc uatum:nõ fabula uulgi.
Sed fatale qdem:quos sors im magna uocabat
Imperia:hos casus:& mille pericula rerum
Parca subire dedit:tot per discrimina pastum
Qnid repetã ast vagis muliebri e stirpe nepotem
Nutritũ quoq; lacte canum:miserãtius inter
Pastores quãto post imperitauerit orbi.
Gorgonis indigno coitu cui filia natum
Edidit:exponi iussit sua uiscera siluis.
Lac illi tribuisse feras usum:inde relatus
Inq; iter angustũ lactas:qua armẽta redibãt
Vt miseq; obruerẽt:ẽt hæc alimenta dederũt.
Obsicitur canibus ieiunis hi quoq; pascunt
Vbera dantq; sues:& demũ imergit undis
Oceani:summa quæ infans leuis inatat unda.
Seruaturq; deum manifesto numine:litus
Excipit exceptum pauit quoq; cerua lacẽtem
Et tãdem ad magni sullatus culmina regni.
Fataue quid referam mosis crudelia nostri.
Eiectum phario gemuit quẽ mœsta fluento
Mater:& hic domini seruatus munere cœli
Esset ut ille dei populo qui mœnia sancto
Poneret & uera sub religione foueret.
Numina sic miseros seruauit alta gemellos
Esset ut ille deus magnã qui conderet urbem:
Ergo hæc e celso miracula monte uidentes
Pastores stupere omnes:pecorisq; magister
Albani magnisq; feram clamoribus urbem.
Illa quidẽ flenti similis:post oscula gressu
Discedens lento:lese in nemora alta recepit.
Conuenere duces ouium:mirantur opemq;
Ferre parant:una primum tellure leuant.
Suscipit hinc illos euãdri faustulus archas
Gente satus:secũq; refert:& tradit alendos
Vxori:clarum cui tunc laurentia nomen.
Educat hæc crescuut cœlesti semine nati:
Iam pueri iam tum iuuenes:iam pectora forti
Non his cura greges:armẽtaue pascere: nõ hos
Pastorum cultus:& fistula pacta iuuabat.
Sed studiũ ludis primum exercere iuuentã:
Aut iaculo:aut nuda corpus lassare palestra.
Et sophiæ gabiis ambo incubuere pelasgæ.
Faustuleas tutanq; opes:cædũq;:fugãq;.
Latrones:& cura fuit:cui uiuere rapto.
Et iambis nonies cancer gestauerat axes
Soliferos:totiens tulerat capricornus eosdem.
Cum tegerent teneras prima lanugine malas
Inter pastores orta est contentio sæpe
Montis auentini:& pallãtia septa tuentes.
Sæpe duo fratres pallantia septa tuent
Et sub auentino pulsant numitoris ouile.
Res domino delata suo:regiq; superbo.
Mittit infestus iuuenes qui cõprimat hostis:
Lucebatq; dies:magni quo festa licæi
Panos erãt:castoq; deũ dum idulget honori
Romulus:insidiis capit germanus ab hoste.
Ad regem trahit manibus post terga reuinctis
Plectendũ accepit numitor:mox indole motus
Obstupuit:tacitũ iuuene in penetralia ducto:
Quo genitus rogitat:pastoris sanguine cretum
Sese ait:ecce subit tectum laturus alumno
Pastor opem:tutas aperit numitoris in aures
Fata gemellorũ:remq; omnẽ ex ordine pãdit.
Romulus interea turbã collegerat omnem
Pastorum:secumq; albana in mœnia ducit:
Sub æreo insignes clypeo:sudibusq; præustis.
Inferiore urbis subierunt parte:ruuntq;
Consulto numitore tamẽ sub tecta tyranni:
Et regem obtruncãt:& celsa romulus arce
Vt potitur:prolesq; omnis deletur amuli.

Hactenus luuet hæc de romulo dixisse: qm̃ eo natali nos longius ꝓgressi sumus: ad augusti tpa referemus tm̃ suo loco quæ ad cōditā urbē ptinēt. Sed redeamus ad poetā: & ex eo genealogiā ipsam ex ponam⁹. Quis nescit: qsi oēs sciūt. Dardanon natū Electra atlantide: dardanū filiū fuisse electræ atlātis filiæ & iouis. Scilicet: certe qs nescit: Electrā cōcubuisse ꝑ succubuisse. Iouī: hoc ab historicis referūt: ex ioue cretēsi: & electra atlātis filia natos fuisse dardanum: & Iasium.

ANT. FAN. Erichtonius.

¶Huius erichthonius: hic dardani filiꝰ mortalium oium ditissimus fuit teste Homero: q habuisse dicit tria equaꝝ milia q̃ pullos nutriebant. Nō est aūt hic Erichthonius quem serpentinis pedibus fuisse fabulant terræ ac litis filium: de quo Ouid. alibi Pallade conspecta natum de crimine uirgo sustulerit quare quæret erichthonium. Hunc fabulosum idē poeta sine matre creatum scribit. Dardanus aūt Erichthonium suū dicit e Theucri filia

Tros

genuisse. Tros est generatus ab illo: hic est Ili: Assaraci & Ganymedis pater: quē erictho nius genuit ex Calliore. Ab eo troia dicta ē quam ante a Dardano dardaniam: a Teucro teucriam dixerūt. Ceteꝝ ab Ilo eius filio ilitū

Capys

nomen accepit. Assaracusq; capyn: Capys ex assaraco & Clytodore genitus Anchisen genuit.

Huius erichthonius: tros est generatꝰ ab illo
Assaracum creat hic: assaracusq; capyn:
Proximus anchises cū quo cōmune parentis
Non dedignata est nomen habere uenus
Hinc satus æneas pietas spectata per ignes
Sacra: patrēq; humeris altera sacra tulit:
Venimus ad fœlix aliquando nomen iuli
Vnde domus teucros iulia tangit auos:
Posthumus hinc: qui q̃ siluis fuit ortus i altis
Siluius in latia gente uocatus erat:

Non dedignata est: immortalis dea: ut mater æneæ fieret nō aspernata est mortalis Anchisæ cōiugium: ut Conjugio anchisa ueneris dignate superbo. Venimus ad fœlix aliqñ nomen iuli: Hic ut Dionysio placet in fuga Ascāius appellatus ē añ Euryleō. Sed Cephalon scriptor uetustissimus ut idem iquit memoriæ ꝑdidit quattuor æneæ fuisse filios: Ascanium. Euryleontem. Romulum ac Remū. Fuit aūt Ascanius æneæ filius ex Creusa: q̃uis Liuius dubiter creusæ ne an Lauiniæ filius fuerit. Is (teste Seruio) a prima barbæ lanugine quæ ei nascebat quo tpe Mezentium superauit secundum Catonem Iuli nomen accepit a quo dicta est familia iuliorꝝ. Quāuis sunt qui eam ab ascanii filio denominatam uelint. Posthumus hinc: deest uerbū successit. Ascanius enim Siluio relict imperium quoniam (ut quibusdam placet) sine liberis periit. Fuit aūt Siluiꝰ æneæ filius ex lauinia ex qua natus est post æneæ mortem unde Posthumus uocat. Eum mater cum post mariti obitum ascanii timeret insidias in siluis ad quas grauida cōfugerat enixa dicit & ab iis siluium nominasse a quo reges albani Siluii dicti sunt. Virg. in. vi. æn. Siluius albanū nomē tua posthuma proles: Quē tibi longæuo serum lauinia coniunx Educet siluis regem regumq; parentem. Aliis eſidem siluium placet ascanii nō fratrem fuisse: sed filium. Lege Liuium ac Dionysiū: a qbus diuersa tradunt ne te obtūdam: nobis illud placet qđ Liuius sentit tam uetera ꝑ certis affirmare nō oportere.

Eryleō Ascanius Eneæ filii Iulus Siluius Posthumus Siluii reges

PAV. MAR. ¶Huius: dardani. Erichthonius: fuit filius ex Bathea filia Teucri. Quem fortunatissimum Homerus uocat. Tros, est generatus ab Ilo: ex Erichthonio & Caliore natus est Tros. Hic: tros.

Creat: gignit. Assaracum: ex Troe & Callanide Eumedis filia natus est Assaracus Ilus: & Ganymedes. Hic: assaracus. Creat Capym: nam ex assaraco: & Clytodore natus est Capys. Proximꝰ Anchises quem Capys ex naide genuit. Cum quo: anchisa. Venus non est dedignata: sed digna ta. Habere commune nomen parentis: hoc est: non puduit uenerem Anchisæ succumberet & ex eo parere: sic habere nomen parentis cum eo commune. Nam peperit illi æneam. Hinc: ex uenere & anchisa. Satus natus est æneas. Pietas spectata per ignes: quasi cuius pietas experta: & cognita & probata per medios ignes & Crispus. Ni uirtus fidesq; uestra spectata mihi satis foret. Aeneas ereptus est a numine per ignes: & hostes in excidio troiano. Vnde ipse apud Virgi. Descēdo: ac ducente deo flammam inter hostes. Expedior: dant tela locum flāmæq; recedunt. Tulit humeris sacra ignem uestalem: deos pœnates: & alia troiana sacra. Et: patrem anchisam: quē humeris absportauit: per appositionem. Altera sacra: quoniam illi æneas diuinos detulit honores. Vnde apud Virgi. Nunc pateras libate iouī: præcibusq; uocate Anchisen genitorem: Cui non tantum immortalitatem: uerumetiam uentorum tribuit potestatem. Poscamus uentos: atq; hæc mea sacra: quot annis Vrbe uelit posita templis sibi ferre dicatis. Venimus aliquando ad fœlix nomen Iuli: ad nomen Ascanii æneæ filii. ex Creusa priami. Imitatur in hoc Virg. qui ascanium iulum appellauit: Vnde in primo æneidos. At puer ascanius: cui nunc cognomen iulo. Additus iulus erat & ueteres interpretes dicunt iulon appellatum cum adolescens cum Mezentio pugnauit. Verum Diony. inquit appellatum ab initio Euryleonta: & in fuga ascanium: & eius filium iulum uocatum. Pompeius quoq; ostendit Ascanium habuisse duos filios Iulium & Aemulium. Ab iulo manauit domus Iulea: siue Iulia. Ab æmulio genus emulium. Vnde a quo iulo: Domus iulia: familia iuliorum: domus ipsa cæsarea. Tangit auos teucros: troianos. Nam a troianis: hoc est ab ipso iulo progenitus est Iulius cæsar. Vnde apud Tranquillum de prodigiis mortem Cæsaris portendentibus. Tabula ænea in monumento in quo dicebat Capys conditor Capuæ sepultus: inuenta est: conscripta litteris: uer-

bisq; græcis: hac sententia. Quando ossa Capys detecta essent fore ut Iulo prognatus manu cōsanguineorum necar: magnisq; mox italiæ cladibus uindicar: &c. & Diony. inquit ab eodem iulio Iulios uocatos: & ꝑsequit. Fuitq; hæc familia maxima: atq; clarissima omniū: quas nos sciam⁹. Virosq; tulit duces illustrissimos qbus uirtutes præbuerūt: ut de stirpis generosissime indole in dubiū uenire nequeat: &c. Hic: deinde. Posthumus: q̃ post æneæ mortem ex lauinia natus ē. Qui quod ortus fuit in altis siluis erat uocatus Siluius in gente latia: latini siluiū appellauerūt: qm̃ in siluis natus erat. Nam ut Diony. inqt Suscipiēte regnum Ascanio. Exterrita lauinia ne qd ob nouercale nomen ab eo mali acciperet prægnans ipsa. Turrheno cuidam regii pecoris magistro: quē latino sciebat fuisse in primis gratum. Isq; eam in desertas adducēs siluas: & ut aduēritiam q̃dam custodiens: conscīs rei eam cōspici pmittebat. Constructis i silua ædibus nequaq̃ multis hoibus notis. Natūq; deide pueꝝ aluit. Siluiū a silua nominās: quē admodū si qs græce diceret hyleum. Procedēte deide tpe: ubi magnam conq̃sitionem mulieris fieri a latinis cognouit. Suspectūq; multitudie ascaniū: quasi ille pdidisset puellam: rem populo aperit. Educitq; ex saltu mulierem ipsam cum puero: Tali itaq; fortuna usus siluius hoc nomen habuit: Genusq; illius omne deinceps regno potitum ē. Postq̃. n. fratrē eius mori contigit: cum dubia eēt regni hæreditas: ad eum ne ptineret: an ad Ascanii filium maiorē Iulū qui in paternum imperium succedere postulabat: eoꝝ controuersiam populus diremit. Cum aliis adductis rationibus: tum hac nō minima: quod ex matre natus eēt regni hærede siluius. Iulo aūt regni loco: sacra quædam est potestas attributa: atq; honor: cum periculis uacās imperii: tum uero uitæ tanquillitate supior: quo nūc ēt usq; ad etatem meam genus illius fruit. Hæc ille. Posthumus: Vlpianus Iurisconsultus. Posthumos dicimus eos duntaxat: q̃ post mortem parēt̃is nascunt. Hoc uerum ē in stricta significatione uocabuli. Largo tamē significatu. Posthumus dicit ēt qui post testamentum a patre factum nascitur: etiam si pater uiueret: & cætera.

Ilsque latine tibi pater est: subit alba latinū
Proximus est titulis epitus alba tuis:
Ille dedit captæ repetita uocabula troiæ
Et tuus est idem capete factus auus:
Cūq; patris regnū post hūc tyberinus hēret
Dicitur in thuscæ gurgite mersus aquæ:
Iam tn̄ agrippam natum remulūq; nepotem
Viderat: in remulū fulmina missa ferunt:

¶Ilsq; latine tibi pater ē: quemodo siluiꝰ posthumus est latini pater cum Liuius scribat e Siluio natum æneam siluium: & latinū genitum ex ænea: Dicēdum ē Ouidiū a Liuio dissentire cum uelit latinus: eius Siluii filium esse q̃ successit Ascanio. Ipse in. xiiii. Metamorphoseos: inde sub Ascanii ditione binominis alba resq; latina fuit successit siluiꝰ illi quo satis antiquo tenuit repetita latinus nomina cum sceptro: Crede nobis lector candi de prudētis ē in rebꝰ tantæ uetustatis nō pcipitare iudicium. Seruius honoratus. Procam scribit fuisse regē duodeci albanoꝝ & Capyn sextum nō septimū ponit: qua in re Nasoni manifeste astipulat. Idem ēt uult. xiii. tantum fuisse reges albanoꝝ de æneæ & Lauiniæ genere: cum alit aliter tradant. Hi q̃tum regnauerint Eusebius docet. Subit alba latinum: Liuius. Latino alba ortus. Proximꝰ ē titulis epitus alba tuis: Epitus a Dionysio Capetus appellat: a Liuio uero Atys: ab Eusebio Atys siue Epitus. Ille dedit captæ repetita uocabula Troiæ: Epitus filium Capyn uocauit: referens nomen patris Anchisæ capys capetū genuit qui ei successit. Ouid. alibi: Post hunc capetusq; capysq; sed capys ante fuit. Et tuus ē idem cape factus auus: Capeti auus ē Epitus. Sane notādum hoc loco in noīe ꝓprio nō dubitasse Ouidiū ꝑducere antepenultimā quam ipse alibi corripuit: quod sine uitio fit teste Seruio. Post hūc tyberinus hic ut inqt Liuius in traiectu albulæ amnis submersus celebre ad posteros nomē fluminī dedit

Antepenultia i ꝓprio ꝑducit

Agryppā: hunc Eusebius tradit regnasse annos. xl. cum Diony. tantum scribat. xxxiii. Sed nihil mirum in tanta caligine uetustatis. Remulūq; nepotem: Liuius post Agrippā Remulus Siluius a patre accepto imperio regnat: Auētino fulmine ictus ipse regnum ꝑ manus tradidit. Fuit aūt contemptor Numinū ut scribit Diony. unde meruit fulmine iterire. Ouid. alibi Remulus maturior annis fulmineo periit imitator fulminis ictu Insanus rex ut deus haberetur non dubitauit imitatus fulguribus homines exterrere.

¶Ilsq; latine tibi: ex hoc loco detracti sunt duo uersus: qđ primus ego aduerti nostro tpe. Poeta. in primo loco meminit Siluii posthumi: deinde latini. Verum medius hoꝝ fuit æneas siluiꝰ. Siluii primi filius: & huius latini pater. Hic. n. æneas siluius medio hoꝝ loco a Liuio memorat. Et Diony. inquit: Siluiꝰ aūt cū unū triginta imperasset annis susceptis imperiū æneas eiꝰ filiꝰ unū &. xxx. regnauit annos. Post hūc aūt latinus unū & qnquaginta. Virg. quoq; utriusq; meminit: & siluii posthumi & æneæ siluii: primo enim loco inqt. Ille uides pura iuuenis: q̃ nitit̃ hasta. Proxima sorte tenet lucis loca primus ad auras Aetherias italo commixtꝰ sanguine surget. Siluiꝰ albanū nomē: tua posthuma proles. Quem tibi longæuo serum lauinia contūx. Educet siluis: regem: regumq; parētem. Vnde genus longa nostrū dominabit alba. Proximꝰ ille procas troianæ gloria gentis. Et capys: & numitor: & q te noīe reddet Siluiꝰ æneas pariter pietate uel armis. Egregius si unq̃ regnandā acceperit albam. Ex his pateat: ex hoc loco detractos duos uersus: qm̃ nulla ē mentio æneæ Siluii: cū eē debuis-

ANT. FAN.

PAV. MAR.

Marsum latini notat q̃ historicꝰ nō ꝓspecta duoꝝ horū uersuū tradit asserit no errore cum uidiss̄ in metamꝓhosi idem q̃ h̄ loco tradat sentiat q̃ alius

set:nec omisisset poeta:q historiam nouerat:q Virgilii & eius scripta uiderat. Qui eodem tpe fuerat:quo & Diony.& Liui. Sed id inde factum ē.Rudes:& historiaꝝ iexpertes posteri putarūt eūdem fuisse filiū & æneam filuiū.Ita duos uersus:tanꝫ superfluos abraserūt. O latine hic: æneas filui⁹.

Est pater ibi:regnauitq ut diximus unum & qnquaginta annos.Ab eo ut inqs inqt Coloniæ aliquot deductæ:prisci latini appellati.Mansit postea filui⁹omnibus cognomen:q albæ regnarūt. Alba subit latinū:filuius alb: latino patri successit regnauitq un de.xl.annis.O alba:Epytus ē pxim⁹ tituli tuis.Epytus filius sequit̄ te:& succedit tibi in regno.Hūc Diony. Capetum uocat: regnassecq ait sex &.xx.annos. Ille:Epytus. Dedit uocabula repetita captæ troiæ:uoluit ille repetere uocabula troiana:quoniam Capys fuit Anchise pater:& alter ab illo Capys æneæ socius q cum in italiam uenit:& Capys septimus albanoꝝ rex:huius epyti seu Capeti filius:q duo de triginta annis regnauit. Troiæ captæ:q̄ capta fuerat a græcis:aut potuit captæ:ut i principio dictionis Capym ostēde ret:cui idem ē:Capy.s. Et idem epytus. O calpete ē factus tuus auus:nam Epytus capym Capys calpetū genuit.Sic epytus seu capetus erat huic auus:regnauitq Calpetus usq ad tertiū decimum annum. Tyberin⁹post hūc:Calpetū. Ab illo accipiens regnū:nam eius filius fuit. Dicit̄ marsus: obrutus. In gurgite thuscæ aquæ in fluuio q e thuscia labit̄.De quo Diony.Tyberin⁹octo regnauit annos:atq in plio mortu⁹.qd secūdum flumen fuit raptusq a profluēte: flumen sibi cognomē reliqt:uocatū prius albula:& Liuius inqt Tyberin⁹ q̄ in trasectu albulæ amnis submersus celebre ad posteros nomen flumini dedit. Iam tamen uiderat:ipse Tyberin⁹.Natū Agrippā:nam ei⁹ fuit filius agrippa:& Dionv.inqt.Tyberino deinde successor agrippa annos tres & triginta regnauit:& Liui. Agrippam tyberini filū ostendit. Et remulū nepotem:uiderat.s.& Liui.inqt post Agrippam Remulus filui⁹ a patre accepto imperio regnat.Diony. Alladiū uocat.Sic.n.inqt: Post agrippā alladius unde uiginti annos.Res quædam tyrānica:& cū diis inimicitias gerens:nam ab eo despicīte numina:apparatæ sunt fulgurū imitationes:& fragores tonitruis similes:qb⁹ terreri hoies:tanꝫ eēt deus postulabat.Cæterū hymbribus:& fulminibus in eius domo cadentibus.Atq lacu:iuxta quem habitabat:insolitam inundationem capiente:incluſus:cū tota domo absorptus ē:& nūc adhuc pluscente lacu:in parte quadam:cū deficit latex:subsiditq altitudo:apparent ruinæ:& alia ædificiorum uestigia:&c. Ferūt:dicūt.Fulmina missa in Remulū:in hūc alladiū & Liuius fulmine ictum ostēdit Nam inqt auentino fulmine ictus ipse regnum per manus tradidit.

ANT. FAN. Auentinus

¶Venit auentinus post hos:ab hoc rege q dam auentinū montem urbis dicūt urbis dictum uolūt qd ibi extinctus fuerit ac sepult⁹ ut quo regnarat eodem monte iacet positus tribuitq uocabula monti. Alii ab auētino rege aborigenum.alii ab auibus.alii ab aduentu hominū.alii ab aduectu.alii ab auente fluuio.Lege Festū.Seruiū ac Varronē. Post illum tradita regna procæ.Proca Numitorē & amulium procreauit:legauitq regnū Numitori q maior natu erat:sed plus potuit uis q̄ uolūtas patris ut Liui⁹ scribit. Amulius.n. pulso Numitore sibi regnū arripuit: additq scelerī scelus.Nam & Lausum eius filiū intemit q a Dionysio egestus dicit̄:& iliam siue Rheam quam & Siluiam uocant uestalem uirginē legit.Est aūt Lausus adolescens in uenatione interemptus ut Diony.tradit. Plutar.in hac historia dissentit aliq̄tulum a Liuio cui nos malumus credere mētiēti q̄ aliis uera tradentib⁹. Gemino:gemello:qa eodem partu Romulus ac Remus i lucem editi sunt. Venerem martemq parētes. In ītinitū extendit̄ parentis nomen: unde licet uenerem parentem Romuli appellare.

PAV. MAR. ¶Post hos:agrippā & Remulū. Venit auētinus:de quo Dion.Huic deinde successit auentinus:a quo unus ex septē colib⁹ q habitant̄ Romæ cognomē sumpsit.Hicq annos septē & triginta iperiū tenuit:& Liui.Is sepultus i eo colle:q nūc ē pars romanæ urbis:cognomen colli fecit. Vnde:a quo auentio. Locus mōs quoq;ēt ipse collis. Vocat̄:cognominatus ē ab eo auētinus. Locus in quo sepultus:& tot⁹denisq mons auētin⁹dictus aliq legūt. Lacus uñ uocat̄:qm auētin⁹fuisset paludib⁹ ab reliqs mōtibus disclusus. Post illū:auentinū.Regna sunt tradita pcæ.Procas deide post auentinū ānos tres &.xx.regnauit:ut Diony.tradit. Quē:Procā. Sequit̄ numi.ger. du.aumu.Liuius inqt Proca deide regnat.Is Numitorē atq amulū pcreat.Numitori:q stirpis maxim⁹ erat: regnum uetustū Siluie gētis legat.Plus tñ uis potuit:q̄ uolūtas pris: aut uerecūdia ætatis. Pulso fratre amulius regnat.Ply.uero q de uiris illustrib⁹ scripsit:tradit Procā habuisse duos filios numitorē & amulium:isq regnū ānuis uicibus habendū religsse:ut alternis iperarēt:sed amulio fratri iperiū nō reddidisset:&c. Diony.inqt. Deide amulius haud iure regnū occupās:cū numitori pberet̄ fratri seniori: duos & q̄dragīta regnat ānos.Plutar.uero.Cui⁹niam ī carmie sequuti sum⁹:ita inqt.Inter albāoq reges:q ab ænea duce stirpis primordia deduxerāt:totius ciuitatis duob⁹ iperiū relictis fratrib⁹ nu-

Venit auentinus post hos:locus unde uocat̄
Mons quoq; post illū tradita regna procæ
Quem sequit̄ duri numitor germanus amuli
Ilia cum lauso de numitore sati:
Ense capit patrui lausus:placet ilia Marti:
Teq; parit gemino iuncte quirine remo:
Ille suos semper uenerem martēq; parentes
Dixit:& emeruit uoci habere fidem:
Neue secuturi possent nescire nepotes

mori:& amulio p successionis ordinē deuenit.Amulius uero cū res albanas bifariam partire::Regnum.s.&quem ex troia thesauꝝ maiores deuexerant:ut utram partem uelit:alter deligeret. tyrānidē potius sibi num itor elegit:sed amulius ob auri magnitudinē factus potētior fratrem adortus sedem regiā facile occupauit:poeta ergo inqt. Quem:procam. Se.Nu.cum numitori regnū debetur. Germa.amu.du.& ob id dixe imperium & cru.uocat:qa fratrem regno detecit. Ilia cū lausa.nati sunt. De nu.Numitor duos filios habuit:Lausum quē Diony.Egestum uocat.& Iliam:q & Rhea. Lausus cadit ense patrui.Amuli⁹ lausum p insidias obtrūcat.Et de eodem Liui.ait.Addit sceleri scelus:stirpem fratris utrilem iteremit fratris filiæ Rheæ Siluiæ:p spēm honoris:cum uestalem eam legisset:ppetua uirginitate spē partus adimit.& Diony.Amulius inqt posq̄ regnū albanoq; iuasit.phibito paternis honorib⁹ numitore fratre maiore:& alia q̄dā Iliam pter lus:equisq; egit & ad extremū pliis inopē numitoris domū facere cogitauit:cū ob metū ne pœnas daret aliq̄n sceleꝝ Hæc itaq; cum multo ante aio agitasset:primū qdem numitoris filiū Egestū nosse:tūc pubescentē obseruatis locis ubi uenabat:inscēcq; solitudine maxima:renatum exeūtem interficit:subornatis q̄ dicerent iterēptum a latronibus eē adolescētem:& reliq. Ilia:quæ rhea:& Siluia dicta ē. Placet marti & eam grauem reddidit.de hac diximus & in secūdo & i pricipio tertii. Et parit eo crine:o romule. Iuncte remo gemino:gemello:qa gemelli fres nati sunt. Ille suos semp:hac igit rōne romul⁹ Martē & Venerē suos dicebat eē parētes:mēsesq primos cōtinuos his numinibus cōsecrauit. Ille: romulus. Semp divit:appellauit. Suos parētes uenerē & martē:qm marte genitus & materno genere a uenere genus duceret:recte igit̄ parētes dixit:qm parētis appellatione nō tm pater:sed etiam auus & pauus:& deinceps oēs supiores cōtinent̄.Sed & mater:& auia:& pauia:hæc Caius de uerbor⁹ signifi. Vlpianus uero titulo de in ius uocādo.Parētes inqt utriusq; sexus accipe debem⁹. Sed an in infinitum quærit̄. Et qdam parētem usq ad tritauum appellari aiunt. Suplores maiores dicī hoc ueteres existimasse Pomponius refert.Sed Caius Cassius oēs in ifinitū parētes dicit:qd & honestius est & merito obtinuit.Paulus uero de gradibus ita inqt.Parētes usq ad tritauū apud romanos noiant̄. Vlteriores q ñ habēt speciale nomē maiores appellant̄.Item liberi usq ad trineporē ultra hos posteriores uocant̄&c.Et meruit ro.hīe fidē uocis suis:qa creditus martis filius. Sic adhibita fides ē uerbis suis:cū diceret eos suos parētes. Neue sequuturi nepotes posset nescire:ut posteri nō ignorarēt.Sed optime scirēt eum martis filium & a uenere pgenitum fuisse.

Tempora diis generis continuata dedit:
Sed ueneris mensem graio sermone notatū
Auguror:a spumis est dea dicta maris:
Nec tibi sit mirum græco rem nomine dici
Itala nam tellus græcia maior erat:
Venerat Euander plena cū classe suorum
Venerat Alcides:graius uterq; fuit:
Hospes auentinis armentum pauit in herbis
Clauiger:& tanto est albula pota deo:

¶Tempora cōtinuata:martium & aprilem inter quos alū mēsem non iterposuit. Italia nam tellus &c.Floruit aliq̄n in italia græcia potētissimis & magnis urbibus ut ait Cicero in quarto tuscu.quæstionum. Virg. Effuge cuncta malis habitant̄ mœnia graiis.Ceterū nō pars italæ solū:sed ipsa quoq; Sicila magna græcia dicta ē.Strabo.in.v.geographiæ Magnam mediterraneæ partē iterceperūt a troianis orsi tpibus iam.n.tantope res græca amplificata fuerat ut & hāc & Sicilia magnā græcia appellarēt. Venerat euāder: colligit nōnullos græcos necnō & Phrygū qui se in italiam cōtulerūt:quoq; Euander ut supra diximus cum multis ad italiā uenit:ut Arcades his orīs genus a pallāte pfectum qui regē Euandrum comites qui signa sequuti delegere locum & posuere in montibus urbem. Venerat alcides: Hercules quoq; nō uenit ad nos solus sed cum argiuis q ut dictum est in saturnia subsiderūt. Armentum:boues quos Geryoni detractos ex hispania abduxerat.

ANT. FAN.

Magna græcia.

Peregrini q ita lima uenere.

¶Dedit diis generis:ueneri & marti unde genus duceret. Tēpora cōtinuata:cōtinuatos mensesmartiū & aprilem:primū a marte:alterq a Venere denominatū Sed ueneris mēsem:si qs diceret cur mēsis ueneris nō dicit̄ uenereus quēadmodū a marte martius.Inquit mēsem ueneris habuisse græcam appellationē.Nam uenus græce αφροδίτη dicit̄ ab οφρος q est spuma qm̄ ex saturni testiculis:& maris spuma nata sit. Sed ego auguror mēsem ueneris notatū grato sermone:ego ita existimo græca appellatiōe uocatū signatūq; hūc mēsem ut aprilis dicat̄ qsi aprilis ab αφρος. Dea uenus. Est dicta a spumis maris:ex qbus nata ē uocata αφροδίτη. Nec tibi sit mirū:nō admireris si eam rem græco latini uerbo expresserint:qm̄ græci italiam icoluerūt:& pars italiæ magna græcia dicta est. Vñ Ply.cum italiam laudet pstertim campaniæ orā.Subiūgit:ipsi de ea iudicauerūt græci genus in gloriā sui effusissimū quotā partē ex ea appellādo græciam magnā. Nec mirū sit tibi nō debeat tibi eē admirationi. Rem dici græco nosse:aprilem græca appellatione uocatum. Iam tellus itala fuit magna græcia:non ois tñ italia:sed pars italiæ magna græcia uocata ē:ea pstertim ora: quæ in græciam uergit. Venerat euander:arguit ab exemplo:qm̄ græcoꝝ pricipes in italiā uenere:& eam regionem icoluere. De euādro & aduentu herculis in italiam diximus in prio libro:ideo hic hi

PAV. MAR.

storia nō repetenda. Venerattergo ex arcad'a:quæ est pars græciæ. Euāder cum plena classe suo-
rum archadum. Venerat alcides:hercules. Vterq; & euander & hercules. Fuit gratus:græcus
Hospes clauiger:hercules clauā gerēs peregrinus i latio & hospitio susceptus. Pault armentū bo
ues ex hispāia abactos. In herbis auēti.auētinis. Et albula:tybris. Sed nōdū eo tpe uocabat tybris:
aut tyberin'?ga lōge ante albā cōditam uenit latium Hercules dicebat flu.albula. Et pota tanto
deo:bibit hercules aquam tyberinā:qsi religiosam uelit aquā ostēdere ex qua hercules biberit.

ANT. FAN. ¶Dux quoq; Neritius: Vlysses:quē nōnul-
li sic dictū uolūt a Neritia insula quā eius re-
gni fuisse dicūt. Cæteq; nos eam insulā nusq;
inuenimus apud pbatum scriptorem: sed ut
abusiue argiuos interdum græcos dicimus a
parte totum accipiētes ita Vlyssem putāt Neritium uocari a neritiis populis locridis siue a loco eius-
dem regionis. Vnde ait Virg. Neritiæq; picis lucos:& hic & neritii posuerūt mœnia locri. Nam eius
patria est ithaca. Cicero in oratore. Si nos id quod maxime debet patria nostra delectat:cuius rei tan
ta uis est ac tanta natura ithacam illam in asperrimis saxulis tanq̄ nidulum affixā sapientissimus uir
immortalitati anteponeret. Vlyssem Ouidius alibi neritiū uocat: ut Pro duce neritio docti mala no-
stra poetæ scribite. Neritio nam m la plura tuli Hic quoq; i italiam uenit ubi Circe eius socios mu-
tauit in bestias:de cuius morte nihil satis certum habet:cum Homeri carmen eam omiserit. Scribit
tñ Porphyrio eum'p ignorātiam interfectum fuisse a Telegono eius filio quem ex Circe susceperat
Theopōpus aūt auctore interpte Lycophronis tradit Vlyssem offensum domestica turpitudie re-
disse ad circen & Thelemachi manib? occidisse. Hic fuit Laertæ filius ex autolyca magnanimi au-
tolyci filia:cuius errores Homerus scripsit in odissea. Sane Strabo ubi locridis meminit nō ipruden
tem se inqt nōnullas insulas pterire in quaq; una qdam suspicant locum fuisse uñ locrēses neritii(te
ste Seruio)nūcupant. Ply. auctor est Leucadem neritium dici. De qua ut scribit Strabo Laertem di
xisse aiunt munitam solus ui cœpi neriton urbem. Inde ut a mōte ithacæ eiusdem nominis Vlysses
neritius nō naritius diceret hoc legi sæpius:illud nō memini me legisse. Cæteq; sunt,q a nerito itha-
cæ naritiū mutata littera dictū existimēt. Testes lestrygones extant: Antiphates rex lestrygonum
fuit q unū e socils Vlyssis absumpsit teste Homero. Fuit aūt antiqua sedes lestrygonum oppidum
formiæ:q hoies imanissimi humanis carnib? uescebant:qd q̄uis Thucydides fabulosum existimet
uerū tamē putat a Plynio q libro.vii. nat. historiæ eē inqt Scythaq; genera & qdem plura quæ cor-
poribus humanis uescerent̄ idicauimus. Idipsum incredibile fortasse ni cogitemus i medio orbe terra
rum ac Sicilia & italia fuisse gētes huius monstri Cyclopas & lestrygonas. Dicti aūt sunt lestrygo-
nes neptūni filii:qm ut Aulus Gel. scribit maiores nostri pstantissimos uiros uirtute prudētia & ui
ribus louis filios appellabāt: ut Aeacum Minoa & Sarpedona: ferocissimos uero & imanes atq; alie-
nos ab omni humanitate tanq̄ e mari genitos neptūni filios dixerunt: ut Cyclopa. Cercionа & le-
strigonas. Quare memini miq; uideri debet qd Solinus scribit Cyclopum specus uocari lestrigonū
sedes. Ad hos puenisse Vlyssem Tibullus:quoq; testat: ut incultos adiit lestrigonas antiphatemq;
Eos uesci humanis carnibus qdam apud regem Alcinoum nō crediderūt: Vnde illud ē Iuuenalis.
In mare nemo hunc abiicit sæua dignum ueraq; charybdi fingentem immanes lestrigonas & ciclo-
pas. Et quod adhuc circes littus habet: Circe quidem mortalis fuit. Sed solis filia dicta ē cū(ut iqt
Lactantius grammaticus)fas non sit ut dei filia credatur esse mortalis. Quod ideo fictum est,quia
constat eam meretricem fuisse pulcherrimam: a qua Circæum littus nomen accepit & oppidum
Circæum ac mons qui olim paludibus a continenti seperabatur: quem fama est abundare radici-
bus ubi Vlyssis patera monstrabatur: qui ex Circe (ut diximus) Telegonum suscepit. Eadem mu-
lier filium habuit Marsum a quo gens marsorum orta dicitur quibus ui quadam genitali datum est
domare serpentes. Telegoni: hic thusculum oppidum cōdidit teste Porphirione ubi Mamiliam
filiam pcreauit: a qua (ut ait Festus) dicta est mamiliorū familia. Horat. ejus oppidi mœnia Circæa
dixit ob telegonū Circes & Vlyssis filium: quæ (ut inqt Strabo) uincta coronābat tectaq; magnifi-
ca ex ea pśertim regione quæ in romanum descendit aspectum.

PAV. MAR. ¶Dux quoq; neritius & Vlyxes i italiam uenit: & ex nymphis quæ oram italiæ celebrem reddebāt
filios genuit Calipso enim illa Ausonem pepit. Circe Telegonū: q̄q̄ multi dicūt ex circes filia na-
tum: Venit ētiam ad Antiphatem lestrigonū regem. Dux neritius: Vlyxes a nerito Neritos appella-
ta est Leucate: que Laertis fuit patris ulixis. & neritos mōs in itaca quæ ulixis erat q dūt naritiū a na
ritia errāt: nam neritiam in eo mari in quo eā multi scripsere: nō cōpimus uarii tñ populi erant in
locride: Virg. hic & naritii posuerunt mœnia locri. Lestrigones extant testes testant̄ ulixem ue-
nisse in italiam. Lestrigones fuere apud Caietam. Nam ita Pli. inquit: Caieta portus: oppidū Phor-
miæ dictū & existimauere antiq lestrigonū sedes. Veq; ira appellati fuere: qa larrones erant in eo
sinu: αωοτηό ληότρῦαο quod ē latrocinium. Hi & Andropophagi uocati q e socils ulixis duos
deuorarūt. Et testis est littus quod adhuc habet nomina Circes: qd in hunc usq; diem uocat̄ littus
circeum: & quæ quondam insula immenso qdem mari circūdata, Si creditur Homero nūc italiæ ad-

Et iam telegoni: iam mœnia tyburis udi
Stabant: argolicæ quæ posuere manus:
Venerat atridæ fatis agitatus halesus
A quo se dictam terra falisca putat:
Adiice troianæ suaforem antenora pacis
Et generum Oeniden appule daune tuum
Serus ab iliacis: & post antenora flammis
Attulit æneas in loca nostra deos:

Duxq; quoq; neritius: testes lestrygōes extāt
Et quod adhuc circes nomina littus habet:

Circe

Circeū littus

Marsus

Telegō

Mamilia

Antiphates rex lestrigonum.

Formie

iuncta est. Strabo sic inquit Post antium circeium est stadiis.cc. distans & nonaginta Mos mari &
paludibus instar habens insulæ: quem copiosis germinare radicibus fama est ab ea fortasse quæ cir
ce conuenientia fabulæ uulgant. habet etiam castellum: & Circes sacellum: & Minetuæ aram: mon
strat autem & quandam ulixis pateram &c.

¶Mœnia tyburis udi: Tres fratres (ut inqt Seruius (e græcia uenerunt ad italiā: Cathyl lus. Coras & Tyburnus qui simul oēs unā urbem condiderunt: & eā de fratris maioris nomine Tybur appellarunt: licet & alias fæ cerint singuli. Solinus autem Tybur ex testimonio Catonis a Cathyllo arcade Præfecto classis Euandri conditū dicit. Vel secūdum Sextium ab argiua iuuentute: quoniā Cathyllus Amphiarai filius post interitum patris ad Thebas in italiam uenit ubi (ut idē scribit) tres liberos pcreauit: Tyburtū quē quidam tyburnū dicunt: Coram & Cathyl lum: qui pulsis ueteribus ficanis a nomine Tyburti fratris urbem uocauerunt. Plinius uero in nat. historia Tyburtes inquit originem multo ante urbem Romam habent. Apud eos extant ilices tres etiam Tyburno conditore eorum uetustiores apud quas inauguratus dicitur. Fuisse autem eū tra
dunt filium amphiarai qui apud Thebas obierit una ætate ante iliacum bellum. Hanc urbem Strabo Herculeam uocat ubi teste Aulo Gel. templum Herculis fuit & in eo bibliotheca satis cōmode ut ille inquit libris instructa. Dicitur autem udum tybur hoc loco Vel ob Anienem cuius ibi cata-
racta est quam fluuius facit ubi nauigabilis esse incipit. Vel ob aquas uarios ad morbos salutares quas Albulas uocant. Tyburtinum enim ager earum fontibus scatet. Halesus: Agamennon ex clytemnestra filias habuit: Iphianasam: Chrysothemin. Laodicen Et electram ut quibusdam placet. filios uero Orestem & Halesum: quorum Halesum nonnulli Agamēnonis comitem uolūt fuisse nō filiū. Alii (ut Seruius scribit) Filiū Nothum: qui morte patris Agamēnonis a Clytemnestra interfecti coactus patriā relinquere uenit in italiā & Faliscos cōdidit: ut ille suos docuit iunonia sacra faliscos. Dicti aūt sunt Falisci aspiratione in f litteram conuersa sicut febris dr̄ q̄ antea hebris dicebatur. Coluerunt autem Falisci potissimū iunonē: ut adde senem tatium iunonicolasq; Faliscos: qui a Virgilio iusti dicūtur: qm̄ ab ipsis populus Romanus missis Decēuiris iura fecialia collegit & nōnulla supplemēta. xii. tabularū. apud eos nōnullæ familiæ fuerūt auctore Plinio quæ uocabātur Hirpiæ quæ annuo sacrificio quod fiebat ad montem Soractem Apollini super ambustā lignoq; struem ambulantes nō adurebātur. Faliscoq; clitūnus fluuius est cuius aqua epota boues cādidos faciebat. Sua sorē antenora pacis Horatius: Antenor censet belli pcidere cām. Hūc dicūt nōnulli Græcis patriā prodidisse: quia & legatos qui propter Helenam uenerant suscepit hospitio & Vlissem medici habitu cognitum non prodidit. Fuit autem suasor pacis Helenæq; reddendæ. Ouidius alibi: Quid gra uius antenor priamus quid suadeat ipse consule quis ætas longa magistra fuit. Notum est hunc uenisse in italiam & Patauium condidisse. Et generum oenidem appule daune tuum: Diomedem dicit. Oeneus enim pater est Tydei: Tydeus Diomedis qui postq̄ ira Veneris a se uulneratæ comperit uxorem turpiter uiuere in Apuliam uenit ubi edomita omni Gargani montis multitudine plurimas urbes condidit. Itaque in Apuleia Diomedis campi appellantur ut inquit Festus qui et in diuisione regni quam cum Dauno fecit cesserunt: & Diomeda insula dicta est in qua Diomedes sepultus dicitur contra oram Apuliæ ubi ussuntur aues: ut ait Plinius quas tuba uocauit Cataractas nos Diomedeas dicimus infestantes clangore aduenas barbaros: Græcis uero adulantes miro (ut idem inquit Plinius) discrimine uelut generi Diomedis hoc tribuentes. Sane Apulia (teste Festo) Dauniæ nomen accæpit a Dauno illyricæ gentis claro uiro qui eam propter domesticam seditionem excedens patria occcupauit.

¶Etiam stabant mœnia thelegoni. quæ thelegonis ulixis. f. qui patrem imprudenter interemerat in italia posuit. Tusculum enim oppidum condidit de quo diximus in tertio. Iam stabant mœnia Tyburis udi: iam & oppidum quoque Tybur erat in italia conditum. Ply. Tybur conditum a Tyburtino filio amphiarai ostendit qui apud thebas obierit una ætate ante iliacum bellum: Strabo Tybur Herculeum esse ait. Cato Catyllum archadem qui præfectus fuit classis euandriæ condidisse Tybur rettulit: quod & Martianus testatur. Sextius Catyllum amphiarai filium fuisse inqt & liberos tris in italia procreasse: Tyburtum & Coracem & Catyllum: qui depulsis ficāis ex opido non longe a Roma posito a nomine Tyburti maximi natorum oppidum uocauerunt: horum trium fratrum Vir. in. vii. meminit. Sic constet hæc oppida a græcis fuisse cōdita. Hora. mœnia catyli: de tybure dixit. & alio loco Tybur argeo positum colono Tyburis udi poeta dixit: propter anienem fl. qui inde fluit. Vdi aquosi. Quæ mœnia tiburis posuere manus agricole manus græcorum?

Tybur

Herculeum tybur udum.

Agamē nonis filii.

Falisci

Hirpiæ.

Clitum nus

antenor antenor

pacis au ctor.

Diomedis in italiam aduentus.

Diome dis cāpi.

Diome dea insula.

Diomedeæ aues daunia.

ANT. FAN.

PAV. MAR.

Venerat halesus:hunc alii fuisse aurigam agamennonis dicunt:qui ubi dominus interiit:insidiis Aegisthi:& Clytemnestræ in italiam uenit:& non longe a sabinis oppidum condidit:quod postea. P. ab eius nomine phalesum uocatum est:deinde phaliscum. Alii dicunt Halesum fuisse agamennonis filium:quibus magis assentiendum puto:Nam Ouidius ipse in libris de amoribus ad Choryrynnam in elegia. Cum mihi promiseris inquit. Argiua est pompæ facie Agamennone cæso. Et scelus & patrias fugit helesus opes. Cum patrias opes dicat;filium uidetur indicare:licet posses ad patriam referre:melius ad patrias opes referes. Halesus agitatus:uexatus. Fatis atridæ:calamitate & morte Agamennonis Atrei filii. Venerat in italiam. A quo:Haleso terra phalisca putat se dictam:putant se phalisci dictos. De his in primo libro diximus. Adiice anthenora suasorem pacis troianæ:addas his quos retulimus anthenorem troianum:qui ante Primum sententiam pro pace cum græcis ineunda sæpe dixit Vir quidem erat magni consilii. Ille & in italiam uenit:quis eo tempore ea pars nondum erat addita italiæ:ubi ille Patauium condidit:de quo in primo æn. Virgil. Et adiice his o appule daune Oenidem generum tuum:daunus filiam in coniugem Diomedi dedit:qui urbem condidit:quæ appellata est Harpos:& apulia a soceri nomine Dauniam appellauit:& ideo Ply. inquit:apulia Dauniorum cognomine a Dauno Diomedis socero dicta est. Diomedes uero Oenei nepos Tydei filius fuit Dauni gener:cum post delatam Troiam in patriam redire nequiret:in apuliam uenit:ibiq; ad extremum fuit: de eo alio etiam loco dicemus. Setus abiliacis:æneas post Troiæ excidium:& post ipsum anthenora in italiam uenit. Verum anthenor & æneas non græci:sed troiani. Sic & Solymus:at græcus erat illis sermo. Nam æolica lingua sic quo ad sermonem græci quoq; dici poterant. Aeneas serus tardus. Ab ilia is flammis:post troiam incensam. Et post anthenora:cum iam antea uenisset anthenor. Attulit deos:uestam seu Vestæ sacra:& penates. In loca nostra:in latium.

ANT FAN. Solym⁹ ædificauit Sulmonem. Sulmo.

¶Huius erat solymus phrygia comes un⁹ ab ida:Hunc æneæ comitem fuisse uolunt qui Sulmonem Ouidii patriam fundasse dicit. Syllius in. ix. punicoꝝ:Nomine thoeteo solymus nam Dardana origo & Phrygio genus a proauo qui sceptra secutus æneæ claram muris fundauerat urbem ex sese dictaq; solimon celebrata colonis mox italis paulatim attrito nomine sulmo. Id oppidum pelignæ regionis est distans ab urbe milibus passuum. xc. ut sulmo mihi patria est gelidis uberrimus undis Milia qui nouies distat ab urbe decem. Sunt autem & in Asia græci. Vnde nō est cur miremur factam æneæ: Antenoris & Solymi mentionem. Me miserum: Hic locus multos in errorem induxit existimantes hoc opus scriptum ab ouidio posteaq; est relegatus in pontum:cum hi uersus ab eo additi sint operi nondum edito cui auctor exul & addidit aliquid ut diximus & mutauit is quam ob causam exulauerit nonnulli se tandem inuenisse uti audio gloriantur:quibus quantuq; fides adhibendum sit alii iudicent:nobis diuinare non placet:& cum delphis oracula cessent concutere tripodem apollineum ut aperiat quæ & Ouidius ipse & tot sæcula suppresserunt. Non tibi sūt mæsta sacra canenda lyra:Ne pollui sacra uideantur flebili ac funesto carmine. Satis enim fleuerat Naso in libris tristium & de ponto.

Huius erat solym⁹ phrygia comes un⁹ ab ida
A quo sulmonis mœnia nomē habēt:
Sulmonis gelidi patriæ germanice nostre
Me miserum scythico q̄ procul illa solo est;
Ergo age tā lōgas sed supprime musa q̄relas
Nō tibi sūt mœsta sacra canēda lyra:

PAV. MAR.

¶Huius erat Solymus. uenit etiam cum ænea Solymus in pelignis sulmonem Ouidii patriam cōdidit. Quattuor enim uisse æneæ fatas legimus:primam in thracia:alteram in peloponneso:terti⁹ in ægypto nuptas reliquit:quartam Solymo qui secum e Troia uenerat: tradidit:uictor postea in latio:Solymum cum parte copiarum ad Marsos misit:qui urbem in pelignis fundauit. Syllius de eo ita inquit. Nomine rhæteo solymus. Nam dardana origo. Et phrygio genus a proauo:qui sceptra sequutus æneæ claram muris fundauerat urbem ex sese dictam Solymon celebrata colonis mox italis paulatim attrito nomine Sulmo. Solymus erat huius æneæ. Comes unus ab ida phrygia: unus ex illis:qui æneam comitati sunt ab ida monte phrygiæ:ad differentiam idæ cretensis: unde in tertio æneidos Mons ideus ibi & gentis cunabula nostræ. A quo:solymo. Mœnia sulmonis hūc nomē:nā ipse ea; urbem solymon a nomine suo dixit:deinde Sulmo dicta est. O germanice mœnia sulmonis gelidi:iucunda hæc repetitio: qua mouet affectum ob exilium suum: cum tantum a patria distet. Gelidi: quia aquis irriguis cingitur. Patriæ nostræ: Mœnia sulmonis: quæ est nostra patria. Vnde in tristibus Sulmo mihi patria est gelidis uberrimus undis: Milia qui nonies distat ab urbe decem. Me miserum scilicet dico. Quam procul illa a scythico solo: quam longe distat patria mea a scythia: quo me relegauit ira principis: ut inde commiserationem moueat:quæ quidem uerba indicant in scythia scriptisse hæc. Incoauit tamen ut superius ostendimus Romæ:Sed in ponto perfecit:& inde edidit hos sex libros. Ego age tam longas:musam increpat:cum queri uisa sit de exilio:quoniam hæc sacra non sunt cum querelis: & mœstitia referenda. Ergo age sed supprime musa:compescas:& supprimas. Tam lōgas querelas: q̄ longas iam diu effudimus:& in libris tristium:& in his qui de ponto inscribuntur. Etenim ille omnes fere elegiæ querelæ sunt calamitosi exilii. Sacra non sunt tibi canenda lyra mœsta:ideo supprimere querelas debes:quia tristi & flebili carmine sacra canere non licet.

Q uo non liuor abit; sūt q tibi mēsis honorē
Eripuisse uelint inuideantq; Venus:
Nā qa uer aperit tūc omnia: densaq; cedit
Frigoris asperitas: fœtaque terra patet:
Aprilem memorant ab aperto tempore dictū
Q uem uenus iniecta uendicat alma manu:
Illa quidem totū dignissima tēperat orbē
Illa tenet nullo regna minora deo:

ANT. FAN.

¶Q uo non liuor abit: Diis quoq; mortalium non parcit inuidia. Sunt enim qui Veneri denominationem huius mensis inuideant & ab aperiendo Aprilem nominatum uelint ut diximus supra. Quē Venus iniecta uēdicat alma manu: A iurisconsultis sumpsit hunc sermonē apud quos illud legimus: Ante manumissionem inisciendæ manus facultas non denegatur. Itē illud: Si ut manus insectionē haberes cauisti tibi iure tuo uti posses. Illa quidem totum dignissima temperat orbem: Venus iungit matrimonia amici tiasq; componit:cui debetur æterna animali um propagatio. Eius enim; sideris natura cuncta generātur in terris ut inquit Plinius:cuius tanta claritas ē ut unius eius stellæ radiis umbræ reddantur:quæ modo exoriens ante matutinū modo ab occasu refulgens uicem reddit Solis & Lunæ unde totum orbem dicitur temperare:quam eius naturam Pythagoras Samius primus deprehēdit anno urbis Romæ. cxlii. Accedit ad hoc qd maiores nostri superius Hemispærium Veneris ut inferius Proserpinæ appellatione dixerūt. Iuraq; dat cœlo:Quta dii qui reuera homines fuere sine amore non uixerunt. Venus benefi cio i homines

¶Quo non liuor abit: mordet in tempore suo latenter inuidos: quorum causa in exilium pulsus ē. inquit enim non solum homines:sed dii quoq; inuidiam subeunt. Nam sunt qui nolint Aprilem ueneri dicatum:& ab ea denominatum. Fuit in ea sententia Cyngius:ut in principio huius lib. dixi. PAV. MAR. mus. Et Varro Cyngio consentiens affirmabat nomen ueneris:nec sub regibus quidem apud Romanos:uel latinum:uel græcum fuisse.& ideo non potuisse mensem a uenere nominari. Sed cu; fere ante equinoctium uernum triste sit cœlū mare nauigantibus clausum. Terra:aut aqua:aut pruina aut niuibus contegantur. Eaq; omnia uerno. i. hoc mēse. arbores quoq; nec minus cætera: quæ continet terra aperire se in germē incipiant ab his omnibus mensem apri. dici merito credendum ē: quasi aperilem:hæc erat Var. sententia:quam Macro. etiam refert:& nos quoq; superius rettulimus Poeta uero refellit. multisq; uerbis asserere conatur aprilem ueneris esse mensem. Quando quidem magnum est ueneris numen. & supra deos omnes primum quod omnis mūdi machina ab ea moderetur:& regatur ea ratione quod elementa quæ dissimilia & diuersa sunt inter se sūma pace:& concordia teneant:qd fieri non posset:nisi esset amor qui concordiam ingerit. Cūq; uenus amori præsit:eam quoq; huius concordiæ causam esse asserendum est. Empedocles. n. fuit qui asseruit amicitia & cōcordia cōtineri elemēta & deficiēte amicitia ruitura illa p litē & discordiā. A lia rō:q; amore p ueuerē cōcitāte oia coeāt aialia q̄ i aere:q̄ i terra:quæue i aqs sūt. Deinde illa cōciliationis pacis:& cōiugiorū:& fœcūditatis dea ē:ut nō imerito dixerit Cicero uenerē dictā qd ad res oēs ueniat. adde qd rō cultus:& ornat⁹ ab ea primū tradita:ea eloquētiā tā oratoriā:quā poeticā tradidit. Nā cu; alii amātes aliis puellis uererēt:unusq;sq; excogitabat:qua arte magis placere possit:& allicere animos obstinatos. Sic plures artes ea qdē rōne adinuētas:ad qd facit platonicū illud de duplici uenere:uulgari & cœlesti:cū supior illa ad uirtutē:& bonas artes aium incēdat:de qua alio loco dictū:O decus ausonidū nymphaq; diua corona. Claraq; lux oculis ifidiosa meis. Nūc uirides ornēt flauētia tēpora myrti. Et ueneri magnæ soluere uota iuuet. Ne fallare tñ:uulgarē nō ego diuā p̄moneo a quoq; supplice corde coli. Nubē cū brutis hōi cōe calescāt. At tua fidereis pectora numinib⁹. Cœlestiq; que coli uenus illa platonica debet. Maxia quā paucis cognita diua uiris. Excitat hæc teneras i quæque illustria mētes. Virtutēq; aios excoluisse facit. Datq; bonos mores:studioq; icēdit honesti. Et uitare hominē turpia quæq; docet. Ingeniū ingenuas facit ut rapiat ad artes. Vtq; hōi exculto pectore p̄stet homo. Hac duce pterit modulāt carmina uates. Hac duce sed caste forma canēda dat &c. Cūq; oia pulchriora p eā inuēta sint:iure illi pulchrius anni tēp⁹ assignat. sed ad poetā redeam⁹.

Quo nō adit liuor? quasi qd est cui nō inuideat. Nā nō mō hominibus:sed dīs inuidet. Liuor pro inuidia ponit:dixim⁹ ēt supius. Sunt o uenus q uelint tibi eripuisse:eripere. Honorē mēsis:aprilis Et inuideāt:sūt q inuidia quadā nolint tibi hūc mensem assignari:& a te nominatū negant:uelut Cyngius & Var. Nam qa tūc uer aperit oia:cū oia uerno tpe ideat hoc mēse aperiāt:arbores &c. quæ cōtinet terra:aperire se in germen incipiant. Et asperitas frigoris:densa cedit cū cedat asperrimus ille dēsi rigor frigoris:q̄si cū cedēte frigore:redeūte uerna serenitate cœlū aperiat. Et terra fœta patet:& aperit terra grauida:& herbas & flores parit. Memorāt dictū aprilē ab aperto tpe quasi ab aperiendo dicunt nominatum aprilem quasi aperilem pro ratione tēporis:quo omnia aperiūt. Quē mensem alma uenus uendicat:quasi suo iure sibi attribuit. Iniecta manu:etiam uiribus &

pugna. Illa quidem:uenus Dignissima:honore mensis. Temperat totum orbem:temperiez to
ti orbi suggerit:aut quia temperate omnia elementa concordia continet:aut referas ad duplicem ue
nerem cum altera tẽperantiæ:altera lasciuiæ præcit. Illa.uenus. Tenet regna minora nullo deo:
quasi illa suo numine nulli deorum est inferior:sed superior omnibus.

ANT FAN. ¶Natalibus undis:Mari ubi Venus nata ẽ quia & Pisces Venerem sentiunt. illa satis causas arboribusq; dedit:quia sine terræ fæcũditate hæc non pueniũt: quæ uere flante zephyro sine officio Veneris concipere nõ uidẽt. Contraxit in unũ:lure matrimonio rum quæ iungit ut diximus Venus. Lædere parcit:Lædit quidem Aries Arietem sed idem oui parcit Veneris beneficio. Dicitur:Bene dicitur de re incerta:quod probo scriptori obseruandum est.

PAV. MAR. ¶Et dat iura cœlo:quia cœlitibus imperat: aut cœlo hoc ẽ aeri. Et terræ & undis natalibus:in quib⁹ nata ẽ:ergo dat iura oĩb⁹ elementis:qa amoris uinculo cõcordia cõtinet. aut si mythicos respicis:qa deos:q; i cœlo sũt q ue i aquis:quiue i terris:& in erebo sũt: ad amãdũ ipellit. Et p suos coit⁹:q; sua face peueniũt. Cõtinet oẽ genus:quasi & deos & homines:& cætera animalia. Illa creauit deos oẽs:nã coitu & dũ & hoies nati sunt. Lõgum est numerare.quot.s.deos creauerit illa dedit cãs satis & arboribus cũ pfit fœcũditati dedit cãs qb⁹ causis agri & arbores germinarent. Satis ipsis segetibus: ut ẽ illud & sata læta uidet.i.lætas segetes:& Seges ut Varro de re rustica inquit. Quod aratũ & satũ ideo alio loco a satu dictã segetẽ asserit. Illa Venus. Contraxit in unũ:quasi cõtũxit:& copulauit cõcordi iugo. Animos hoium rudes:inexpertos:nã ea tradidit legẽ matrimonii:nã ut amicitias & cõciliatiões:ita & mrimonia cõpõit:ut supius dictũ ẽ. Et docuit quẽq; iungi cum pare sua:ipsa lege cõiugii unũquẽq; cũ muliere sibi pare copulari. Quid creat oẽ genus uolucrum:quid est quod creare & propagare factat auitũ genus. Nisi uoluptas blanda:nisi blandus & alliciens:plenusq; uoluptatis amor. Voluptas ẽ iucundus motus in sensu: Nec coeunt pecudes:ad propagandam.s. sobolem. Si abst amor leuis:ipse cupido uolucer.ideo leuis: quia allatus pecudum numero:ut Caius iurisc5sul.inquit:sunt quadrupedes:quæ gregatim pascũtur:ueluti oues:capræ boues:equi:muli:asini. Sed an & sues pecudum appellatione continentur:q̃ritur & recte Labeoni placet contineri. Sed canis inter pecudes non est: longe magis bestiæ in eo numero non sunt:ueluti:ursi leones:panthere:elephanti autem:& cameli: quasi mixti sunt.nam & iummentorum operam præstant:& natura eorum fera est &c. Aries trux:ferox & crudelis. Decertat cornu cum mare:pugnat cum ariete. At idem:aries. Parcit lædere fronte; ouis dilecte:quia cornu in ouem quam amat non irruit:nõ.n.uult illam ledere. Tanta est amoris uis ut mares cum fœmellis:quibus iunguntur non pugnent.inter se tamen certare solent. Taurus qui ita a torubitate appellatur. Sequit iuuẽcam quã amat. Deposita feritate:qa in illã nõ ferus nõ toruus: sed mitis & blãdus uĩ. Quẽ taurũ. Toti salt⁹:mõtes ipsi nemorosi. Quẽ oẽ nemus tremit:cũ tantæ sit feritatis:ut tremant eius aspectu:& nemora:& quæ in nemoribus erunt aiantes: attamen blandus:& sine feritate sequitur iuuencam. Eadem uis:eadem coitus uoluptas. Seruat: tuetur. Quodcũq; uioit sublato æquore:pisces & quæcũq; monstra in mari sunt eadem uoluptate continentur. Et implet aquas innumeris piscib⁹:cũ fœcũditatẽ illis suggerat. Prima: uenus. Detraxit hõi:abstulit. seu remouit ab hoie. Habitus feros:cum uictu & cultu a feris nihil differunt hoies:pria eos icusso amore:quasi instinctu humanitatis:& lepidioris uitæ traxit ad cultiorẽ uitã. Ab illa uenere. Venerunt cultus:ornatus & ciuilis cultus:nam prima hoies feros ad ciuilem cultu; redegit. Mũdaq; cu nitidi & splendidi: Venere splendiditatis adhibente rationem. Primus amans:ille qui primus omnium amare puellam cœpit. Dicitur concinuisse cecinisse carmẽ uigilatum:lugubratum quasi uigili nocte compositum. Ad clausas fores:quæ illi non patebant:qua ad amicam iret. Nocte negata cum per noctem non admitteretur:ergo amore instigante ille amans primus carmen excogitauit: quo posset allicere puellæ animum in amorem sui. Dicerem hoc loco de primis carminum inuentoribus:nisi alio loco dixissem:& carmine quoq; cecinissem.

Iuraq; dat cœlo:terræ & natalibus undis
Perq; suos coitus continet omne genus
Illa deos omnes longum est numerare creauit
Illa satis causas:arboribusq; dedit:
Illa rudes animos hominũ cõtraxit in unũ
Et docuit iũgi cũ pare quẽq; sua: (ptas
Quid gen⁹ oẽ creat uolucrũ:nisi blãda uolu
Nec coeunt pecudes si leuis ablit amor:
Cum mare trux aries cornu decertat: at idem
Frontem dilectæ lædere parcit ouis:
Deposita sequitur taurus feritate iuuencam
Quem toti saltus:quẽ nemus omne tremit:
Vis eadem lato quodcũq; sub æquore uiuit
Seruat:& inumeris piscibus implet aquas:
Prima feros habitus homini detraxit:ab illa
Venerunt cultus mundaq; cura solo:
Primus amãs carmen uigilatũ nocte negata
Dicitur ad clausas concinuisse fores:

¶Eloquiũq; fuit durã exorare puellã:Ipse alibi:Non formosus erat sed erat facũdus Vlisses Et ia- ANT.
men æquoreas traxit amore deas. Pro sua causa:Quæ cum turpis sit maius artificium ac maiorez FAN.
uim postulat eloquentiæ. Mille per hanc artes notæ:Placendi studio noui cultus.noui ornatus.no-
ui canus.noua munera excogitanẽ ut uidemus hoc tempore. Vrbe tamen nostra ius dea maius
habet:Non est eripiendus Veneri honor mensis a Romulo constituti cum ea sit auctor Romani ge
neris ac Romuli parens habeatq; ob eam causam ius maximum Romæ ubi multa fuerunt Vene-
ris templa. Cum gemuit &c. Aenea cũ dio
mede pugnante Venus sese Diomedi obie-
cisse dicitur a quo uulnerata est. Vir.i.xi.æn.
Hæc adeo ex illo mihi iam speranda fuerunt
Tẽpore cum ferro cœlestia corpora demẽs
Appetii & ueneris uiolaui uulnere dextram.
Cælestesq; deas:Iunonem & mineruã qb⁹
Venus prælata est iudicio paridis. Ah nolim uictas hoc meminisse deas:Ne Romani
aduersi aliquid patianẽ memorem iunonis
obiram quæ Troianis fuit infensa. Itez ob
iratam Mineruã de qua legimus:Interea ad
templum non æque palladis ibant crinibus
iliades passis. Assaraciq; nurus dicta ẽ:quia
non dedignata est nubere Anchisæ qui est
Assaraci nepos. Dicta est autẽ Nurus eo q;
nubat ut Socer & Socrus q; generum sibi as- Remit-
socient. Remissus ager:Remittere interdũ tere.
est delectare. Vnde remissus ager hic uel di
cit q; expers nimii frigoris & caloris quasi re
laxet & uerna temperie ac florum pulchritu
tudine delectetur:uti nos interdu; locis ani-
mum relaxamus.

Eloquiumq; fuit duram exorare puellam
Proq; sua causa quisq; disertus erat:
Mille per hanc artes notæ:studioq; placendi
Quæ latuere prius multa reperta ferunt:
Hanc quisq̃ titulo mensis spoliare secundi
Audeat:a nobis sit furor iste procul:
Quid q; ubiq; potẽs:tẽplisq; frequẽtib⁹ aucta
Vrbe tamen nostra ius dea maius habet:
Pro troia Romane tua Venus arma ferebat
Cum gemuit teneram cuspide læsa manũ:
Cælestesq; duas Troiano iudice uicit
Ah nolim uictas hoc meminisse deas:
Assaraciq; nurus dicta est:ut scilicet olim
Magnus iuleos cæsar haberet auos:
Nec Veneri tempus q̃ uer erat aptius ullum
Vere nitent terræ uere remissus ager.
Nunc herbæ rupta tellure cacumina tollunt

¶Et eloquium fuit exorare duram puellam; PAV.
uis facũdiæ fuit impetrare a puella qd amas MAR.
uoluisset & si facũdia ab ipsa natura habuerit initium:ars quoq; deinde plurimum adiuuet:partem
tamen laudis sibi amor uendicat q; impulerit homines ad blandas præces: ad cantus quo duras ab
stitio puellas allicere in amorem possent. Quisq; erat disertus:facundus. Pro sua causa:quam
ante puellam esset acturus:quasi non opus erat amantibus patrono.nam suopte ingenio erant di-
serti. Quid autem interfit inter disertum & eloquentem diximus in tertio libro. Mille artes notæ
per hanc uenerem. Et ferunt:dicunt. Multa reperta:multa excogitata:& adinuenta ab aman
tibus. Studio.hoc est desiderio. Placendi:quo placere possent illis:quas summo prosequeban-
tur amore. Quæ latuere prius:quæ prius non erant cognita. Audeat quisquam:aliquis.

Spoliare:priuare. Hanc:Venerem. Titulo:honore & appellatione. Mensis secundi:apri
lis:quem Romulus secundo loco constituit:quasi quis est qui uelit dicere Aprilem mensem Vene-
ris non esse:quod quidem sanæ mentis non esset.ideo subiungit. A nobis sit furor iste procul:quasi
non simus in ea insania ut hoc nos asseramus. Quid:scilicet dicam. Quod ubique est potens
quia ubique pro magno numine habetur:Nam cum alii alios colant deos:ut Aegiptii Isidez Mau
ri Iubam.Macedones Gabirum.Pœni Vranum.Latini Faunum.Sabini Xantum.Romani Qui-
rinum.Eodem utique modo Athenæ Mineruam.Samos Iunonem.Lemnos Vulcanum. Naxos Li
berum. Apollinem delphi:sic cæteri populi suum numẽ colunt. Sola tamen Venus ubiq; colitur:
& est aucta templis frequentibus:quia ubiq; templa sunt illi consecrata. Tamen dea:ipsa uen⁹ ha
bet maius ius in urbe nostra:in urbe Roma ꝓpterea q; ipsa fuerit auctor Romani generis. Ibi plus
q̃ in cæteris locis colit:pluraq; habet tẽpla.erat.n.i foro ædes ueneris:genitricis:& ppe uiã sacrã tẽ
plũ ueneris cluacinæ:& in capitolio ædes ueneris caluæ:& apud portã coll nã tẽplũ Veneris erici-
næ.& aliæ quoq; ædes. O romane uenus tua:tuũ tu originẽ ducis. Ferebat Arma p troia:pugna
bat p troianis: Vnde i tristibus:Iuppiter i troiã p troia stabat apollo. Aequa uen⁹ teucris pallas ini
qua fuit. Cũ gemitu:cũ ipsa uen⁹ gemitu dolorẽ idicauit. Læsa manũ tenerã:quasi habẽs tenellã
manũ uulneratã.cuspide telo. Diomedis. Nã cũ Aeneas cũ diomede pugnaret:ipa se Diomedi in
nebula opposuit p salute filii:& uuln⁹ i manu suscepit.ide i remediis:Nõ ego tytides:a quo tua sau
cia mater i ligdũ rediit æthera martis eqs. Et uicit duas cœlestes:Pallada & iunonẽ. Troiano iu
dice.q̃si troiani paridis iudicio:cũ pomũ uenerẽ tãq̃ pulchriori adiudicauit. Nota est fabula:nõ imo
remur. Ah ego nolim deas uictas supatas pstãtia formæ a Venere illius iudicio. Meminisse hoc
ne romanis irascerẽt:quẽadmodũ olim troianis. Dicta ẽ nurus assaraci:uoluit anchisæ succũbere:
& esse nurus pnepotis Dardani.ut eo coitu pgigneret cæsareũ genus hoc est familiam Iuliorum.

Verum nurus fuit Capyos Assaraci filii patris Anchisæ de quo superius dictum. Vt scilicet: certe. Olim: in futurum. Cæsar magnus: diuus Iulius Cæsar haberet. Auos Iulios: eos qui ab Iulio nati sunt. Nec ullum tempus erat aptius q̃ uer: nulla pars anni erat ueneri conuenientior q̃ uernũ tempus. Vere nitent terræ uiriditate surgentium herbarum nitere uidentur. Vere remissus ager est ager lætus nam remissus lætus est: ut ostendit Marcellus: Lætus igitur uerno tempore ager propter lætas segetes: etiam quod resolutis frigoribus: ut in primo libro dixit: Tũc patitur cultus ager & renouatur aratro. Nunc herbæ tolluntur: atollunt. Cacumina: summitates: Rupta: aperta tellure: ut in primo prodit: & in summum seminis herba solum.

ANT FAN. palmites.

¶Nunc tumido gẽmas cortice palmes agit

Gemma quid sit supra dictum est. Palmites autem dicuntur sarmẽta uitium ut Festo placet: quoniam in modum palmarum uirgulas quasi digitos edũt: ut pars abit in uites & quæ modo fila fuerunt palmite mutantur.

Nunc tumido geminas cortice palmes agit:
Et formosa Venus formoso tẽpore digna est
Vtq; solet Martí continuata suo:
Vere monet curuas maternas p æquora pup/
Ire: nec hybernas iã timuisse minas (pes
Rite deam colitis Latiæ matresq; nurusq;
Et uos quis uittæ longaq; uestis adest:
Aurea marmoreo redimicula demite collo
Demite diuitias: tota lauanda dea est:
Aurea siccato redimicula reddite collo
Nunc alii flores: nunc noua danda rosa est:

Malleolus: Sarmenti autem pars in modum mallei rostra habens & apta plantationi Malleol⁹ dicitur. Vtq; solet marti continuata suo: Aprilis Martio innectus est uti olim Marti Ven⁹ iuncta secundum fabulas fuit: ut Prim⁹ adulterium Veneris cum Marte putatur hic uidisse deus. Sed re uera ut Mars Arietis dominus est: & ita Tauri Venus: quæ duo signa zodiaci se attingunt. item Libra Veneri. Scorpius Marti datur. Vnde illud est horatii. Seu Libra seu mars Scorpius aspicit formidolosus. Materna per æquora: Quia mare Veneri matris uice; præmuit ubi nata dicitur. Et uos quis uittæ longaq; uestis adest: Cauendum ne pro uerbo adest abest legamus. Matronæ enim hoc tempore (teste Macrobio) Venerem colebant non meretrices: quarum erat festũ Veneris Erycinæ Nam uitta & stola ut Seruí⁹ docet & nos supra diximus solarum matronarum & uirginũ erat Quam ob causam legimus supra Siluiæ uestali uittam excidisse cum uirginitate; amisit: & Festus matronas tradit appellari eas fere quibus stolas habẽdi ius erat. Demittebant autem stolæ ad imos pedes teste Porphyrione: erantq; uestes honestæ teste Nonio q̃is ueteres abusiue omne quod corpus tegeret stolam uocauerint. hic autem stolam in propria significatione accipias necesse est. Ouidius alibi: quas stola contingi uittaq; sumpta uetat. Redimicula demite collo: iubet amoueri monilia & cætera ornamenta a Veneris simulachro ut eo detorso in eius Festo exactius & suis redimiculis & rosis atq; aliis floribus exornetur.

Matrone uenerem colebant.

Vitta

Stola

Stola ad imos pedes demittebatur

PAV. MAR.

¶Verno tempore. Palmes agit gemmas: uitium sarmenta: ipse uites emittunt gemmas: ipsos uitis cultus. De cortice tumido: grauido: aut qui tumet ipsis gemmis: ut in primo: Et noua de grauido palmite gemma tumet. & Virgilius. Turgẽt in palmite gemmæ. Et formosa uenus est digna formoso tempore: quasi quæ cæteris diis & deabus formosior est & quæ pulchriora cæteris adinuenit: digna quoq; est pulchriore tẽpore. Continuata ut solet suo marti: quasi habens mense Martio continuatum: ut in cœlo quoq; continuatum illi locum obtinet. Nam cum aries Marti. sequens continuo illi taurus assignatur: ut in principio huius. iiii. li. diximus. Sic in signis e regione locatis.

Vere mõet ire curuas puppes: naues curuas. Per æquora materna: naz e maris spũa procreata Sappho Solue ratem uenus orta mari: & i hero. quia mater amoruz Nuda cytheriacis edita fertur aqs. Præstat igitur uenus ut mare: quod clausum per hyemẽ fuerat pateat nunc ipsis nautis. Nec timuisse timere. Iam minas hybernas: minaces hyemis procellas. O latiæ matres & nurus latinæ: seu romanæ mulieres tam uetulæ: q̃ puellæ: tam matres: q̃ nurus. Rite colitis deam: colitis uenerem: & eius festum rite celebratis. Et uos quis pro quibus. Vittæ & longa uestis abest: quæ uittæ nõ estis ut sunt uestales uirgines: & pudicæ matrone quod indicat per longam uestem: nam stolam indicat: quod erat matronarum pudicarum insigne: Sic & instita. unde in arte Este pcul uittæ tenues insigne pudoris. Quæq; tegis medio instita longa pedes: & in tristibus: cum repetit eos uersus: addit Ecquid ab hac omnes rigida sũmouimus arte. Quas stola contingi: uittaq; sumpta uetat. Sic nunc omnes mulieres colere uenerem inquit preter uestales uirgines: & pudicas matronas. Sed de stola aliter sentire uidetur Nonius. inquit. n. stolam ueteres non honestam uestem solum sed etiam omne quod corpus tegeret. Ennius in Thelepho: cedo & caueo cum uestitus squalida septus stola: i. ea dem idem regnum reliquit septus medi stola. Var. in Cosmor. mulieres aliam cerneres cũ stola oly syra: idem in Eumeni. Partum uenusta muliebris ornat stola: Demite: remouete uos matres: & nurus. Et collo marmoreo: candido & leui. Aurea redimicula: aurea ornamenta. Verum redimicula temæ sunt: siue uittæ pendentes a posteriore pte mitre: quod primi phryges mollissimi inuenerũt

Nunc alii flores dandi sunt: remoueatis alia ornamenta: & accipiatis serta ex floribus. Nunc est danda noua rosa: rosæ quæ nunc natæ erunt: & offerendi sunt aris flores calen. aprilibus.

¶Sub uiridi myrto: Hac arbore dixim⁹ coronatas mulieres lauari cõsueuisse calẽdis hui⁹ mẽsis auctore Plutarcho: q̃ cur ueneri dicata sit dixim⁹ supra. Vosq; referre iubet: Iubet uos myrto corona ANT. FAN.

Vosquoq; sub uiridi myrto iubet ipsa lauari
Causaq; cur iubeat discite: certa subest:
Littore siccabat sudantes rore capillos
Viderunt satyri turba proterua deam:
Sensit: & opposita texit sua tempora myrto
Tuta fuit facto: uosq; referre iubet:
¶Discite nunc quare fortunæ thura uirili
Detis eo: gelida qui locus humet aqua:
Accipit ille locus posito uelamine cunctas
Et uicium nudi corporis omne uidet:
Vt tegat hoc cæletq; uiros fortuna uirilis
Præstat: & hoc paruo thure rogata facit:
Ne pigeat tritum niueo cum lacte papauer
Sumere: & expressis mella liquata fauis:
Cũ primũ cupido uenus est deducta marito
Hoc bibit: ex illo tempore nupta fuit:
Supplicibus uerbis illam placate sub illa
Et forma & mores & bona fama manet:

rẽ memoriã beneficii qđ id genus arbusculæ in deã cõtulit. Discite nũc quare fortunæ thura uirili detis: Fortuna quã Virgi. oĩpotẽtẽ dixit: nõnulli aũt pñorũ nihil sua ui posse sed decreti siue pui dẽtiæ ministrã eẽ uoluerũt uariis nominibus tẽpla Romæ habuit: ut tẽplũ fortunæ mulieribꝰ: fortunæ sortis: reducis: bonæ: euelpidis: malæ: atropeæ: ptogeniæ. uirilis. Ex qbꝰ ædes fortunæ uirilis fuit nõ longe ab urbe uel apud tyberim: uel (ut quibusdam placet) ad lacum Nemorensem qđ satis cõpertũ non ẽ quo uirgines maturæ uiro ducebãt: q̃ ibi depositis uestibꝰ oĩa corporis uicia detegebãt sperãtes fore ut ea fortunæ bñficio uiros laterẽt. uñ ipsa dea uirilis dicta ẽ: Cuius sacra apte festo Veneris fiũgebãt: qp eaq; deaq; altera pulchritudinẽ pstat: altera custodit facitq; ut nõ appareant q̃ uiolare pulchritudinẽ possũt. hæc ædes a Seruio Tullio cõstituta ẽ: q (auctore Plutarcho) multa fortunæ tẽpla dedit. cæterum nõ ẽ uirilis fortuna q̃ fortẽ dicim⁹. Forti enĩ ædẽ Tullius dedicauit ẽm ty berim mẽse iunio ut auctor ẽ Varro & nos infra suo loco dicemus. Sane Fortuna sic diffinit: Causaq; simul cadẽtiũ cõcursus & originẽ e ppositi ducentiũ: unde aliquid euenit præter spẽ cũ admiratione. Paruo thure. Quo & ueneri rem diuinam faciebant. Nec pigeat &c. Papauer & satiuũ & spõte nascẽs reperit. Eius qđ satiuũ est Auicẽna semen domesticũ uocat: qđ cũ melle sumptũ affert robur ad res uenereas: similiter & lac ut idẽ auctor scribit & mel solũ: ut Ouaq; sumãt: sumãt humectia mella. Cũ quo satiui & cãdidi papaueris semen tostum in secunda mensa dari apud ueteres cõsueuit. Quare ait Plinius simplicem & antiquam salubritatem papauere & melle constare. Genus eludii ex melle & papauere factum coccetũ dicebatur auctore Festo. Marito: Notum est maritum ueneris esse uulcanum.

Fortũæ uariæ noĩa.

Fortũæ uirilis festum celen. aprilibus.

Fortũæ sortis ædes.

Fortũæ diffinitõ

Papaueris duo genera.

¶Vos quoq; sub uiridi cal. apri. nuptæ ueneri sacrificãt: & apud tẽplũ fortunæ uirilis: qđ erat i ripa tyberina: myrto coronatæ leuanť: ut supius ex Plutar. dixim⁹: eã rõnẽ huic rei affert poeta: ut si qđ uitii notaret in corpore pstaret fortuna uirilis: ut uiros lateret. Sed cur sub myrto: qm̃ sub ea latuit arbore: cũ caueret sibi a satyris: & qđ ea arbor sub tutela ueneris eẽ putet: & de ea Ply. ita refert: Fuit ubi nũc Roma est: iã cũ cõderet: quippe ita traditur: myrtee uerbena: romanos: sabinosq; cum pp raptas uirgines dimicare uoluissent. Depositis armis pacificaturos in eo loco: qui nunc signa ueneris cluacinæ habet. Cluere enim antiqui pugnare dicebant: & in ea quoq; arbore sufficienti genus habetur. ideo tum electa: quoniam coniunctioni: & huic arbori Venus præsit: & reliqua. plura n. de ea Pli. inquit libro. xv. capitulo. xxviii. Iubet ipsa: uenus. Lauari uos quoq; matres seu nuptæ PAV. MAR.

Sub uiridi mirto: hoc est myrto coronatæ. Discite cur iubeat: ita lauari. Certa subest causa: certa est ratio. Siccabat ipsa uenus in littore, Capillos sudantes rore: crines rore madentes. Satiri per appositionem. Turba proterua: procax: nam diximus in primo libro libidinosos esse. Viderunt deam: uenerem ita crines siccantem. Sensit uenus se a satyris uideri. Et texit sua tempora myrto oppositа: texit caput: & sub myrto delituit. Tuta fuit facto: eo modo se ipsam tutata est a satyris.

Et iubet eos referre: ut quemadmodum ipsa se myrto texit per uos ita uult fieri. Discite nũc quare: eodẽ die cũ ita se lauarent coronate ut diximus: fortunæ uirili libebant. & explicat rõnem: quam modo rettulimus. sed de tẽplo uirilis fortunæ hoc hẽmus. Cum etruscorum opes mortuo Targnio prisco indignãtes Seruiũ tullũ regnare: a cõuẽtionib⁹ de ecisset: ut Diony. refert. Durãteq; bello per. xx. annos: Depressi tãdẽ fuere etrusci a Tullio: q Ceretanos Targnos. ueiẽtes ablatiõe regionis mulctauit: quã eis diuisit q nuper in rẽpu. ro. nenerãt. Duoq; extruxit fortunæ tẽpla: qua p omne uitæ tẽpus uisus erat uti pspera: alterũ in foro boario: alteq; ad ripas tyberis ei fortunæ quã uirilem appellauit. Discite nũc uos: nuptæ. Cur qua rõne. Det his thura cremãda. s. Fortunæ uirili: aris ipsius fortunæ uirilis. Eo loco. s. Qui loc⁹ humet: madidus est. Aqua gelida: aqua tyberina nã i ripa tybridis. Ille loc⁹ accipit cũctas: nuptas qa oẽs eo tẽdũt cal. apri. Posito uelamie: depositis uestib⁹. Et uidet: ille loc⁹. Oẽ uitiũ nudi corpis: qcqd uitii. Et quæcũq; turpis nota eẽt i corpore tũc apparet. De uitio & morbo supioꝛ libro dixim⁹. Fortũa uirilis pstat: hoc tribuit & cõcedit nu

ptæ. Vt tegat:tegere possit. Hoc:ultium & nota. Et celet ultros:ne ipsi ultri:sint illud ullo tempore cogniturí. Facit hoc:ipsa fortuna. Rogate paruo thure:non enim exigit ultimas:aut ingētia dona,sed exiguo thure exoratur. Nec pigeat:eo etiam die dum thura adoles. Sumere papauer tritū libare contusum papauer:aut papaueris succum lacte & melle mixtum:quod quidem & si dulce est gustu:dulcem quoq; somnum prouocat hæc a multis die nuptiali dabantur. In omē:futurū & diuturnæ uoluptatis cūm nupta. Verum ply.cum tria genera papaueris satiui dicat: candidum ingt: cuius semē rostum in secunda mensa cum melle apud antiquos edebatur. Deinde subdit alia genera:nigrum:& erraticum: & illud subiungit fuisse autem honore apud Romanos semper indicio est Tarqui.superbus:qui legatis a filio missis:decutiendo papauera in horto altissima:sanguinarium illud responsum ab facti ambage reddidit. Cum niueo:candido. Lacte & mella liquata: instillata & dulcia:Fauis expressis:nam cum fauus exprimitur:mel instillat. Cuz primuz uenus est deducta cupido:marito:cum ad Vulcanum uenus deducta est. Ille.n.erat suus uir:licet plures fierent ueneres, prima cœlo:& die nata:altera syria niloq; concepta:quæ adonidi nupsit:tertia maris spumis ꝓcreata quata iouis fit:quæ Vul.data est in coniugem. Bibit hoc hunc liquorē ex papauere: melle lacte. Ex illo tempore quo hæc bibit. Fuit nupta:sic & nupte diu sunt eo liquore usæ. Placate illam:conciliate uobis uenerem. Verbis supplicibus:quasi humili ꝑce. Sub illa:sub illius arbitrio. manent & forma & mores & bona fama:uenus ministras habet: Charites:quæ præstant:& præstantiam formæ:& morum excellentiam & decus famæ. ideo appellate gratiæ quod nascentibus gratiam infundunt: qua placere cæteris possint. Quod ergo per ministras fit:per dominam fit: ideo sub illa manere dixit. De his Charitibus plura in odis Horatii.

ANT FAN. ¶Roma pudicitia &c. Dependet hoc ab eo quod dixit.& bona fama manet. Incredibilis n.ardor libidinis aliquādo Romanas fœminas inuasit:adeo ut omnes fere fine ullo pudore in Venerem ruerent. Quare senat⁹ in

uerticordiæ ueneris simulachrum. Sulpitie exēplū.

spectis libris Sibyllinis per Decemuiros censuit ut Veneris uerticordiæ simulachruz cō secraretur ut fœminaruz corda a libidine ad pudicitiam uerterentur. Quod posteaq̄ factum est omnium sedatus ē ardor. Quo tēpore ut Valerius Maximus scribit Sulpitia: quam Solinus Paterculi filiam &. M. Fuluii Flacci uxorem fuisse testatur:censura omnium matronaruz e centū probatissimis haud temere electa est quæ simulachrum Veneris dedicaret:cui deæ si inliciendorum amorum potestas est:nihilo minus ius est & tollendorum. Itaq; rogabatur Venus teste Lactantio Grāmatico non modo ut amores præstaret uerum etiaz, ut auferret. Sane ordo est:Roma est lapsa a pudicitia tempore proaurorū. Cumæam anum:Libros Sibyllinos:incertum est (ut Seruius scribit) Sibillina responsa cuius Sibyllæ fuerint quæ Virgilius Cumanæ esse dixit: Varro uero Erythreæ. Cæterum Erythris urbs ioniæ fuit quidem (ut auctor est Strabo) Sibylla numine afflata & antiqua mulier:sed longe post eam alia quoq; fuit ex eadem urbe diuinatrix quæ Athenais uocata dicitur.

Libri sibillini.

uerticordia Scorpi⁹ occidit calendis aprilib⁹

Verso nomina corde tenet: Vocatur Verticordia quod fœminarum corda ad pudicitiam uertit. Scorpius in uirides præcipitatur aquas: Sic dictuz, ut illud superius: Scorpius a prima parte uirgendus erit Scorpionis enim chelæ Libram faciunt quæ oriente sole occidit cosmice. Arieti enim opposita est. Vnde ait Lucanus: Aut aries donat sua tempora libræ. Huius signi occasus matutin⁹ tempestatem significat teste Columella. Illud tamen sciendum quod reuera hoc tempore dum sol in ortum fertur qui Arietis partem emensus est ea pars zodiaci quam nos scorpium dicim⁹ occidere nullo modo potest expectandum enim est ut Taurus attingat horizontem.

PAV. MAR. ¶Roma pudicitia:dum proaui sese pudicos seruabant ro.pubes deficiebat. Ex libris Sibyl.monti sunt ueneri templa erigerent:sed respexit poeta ad ea monita quibus sacra ueneris ericinæ delata sunt ex sicilia in italiam & conditum est illi teplum sub eadem appellatione apud portam collinam de quo alio loco dicemus. Multa tamen diximus in secūda oda Horatii. Siue tu mauis ericina rides &c. Roma:romana pubes. Est lapsa:quasi defecit:cum non coiret. Tempore proaurorum:oliz cum uiuerent proaui nostri. Pudicitia:cum pudice & caste uiuerēt. Veteres:uos proaui: Consuluistis anum cumeam. Sibyllamq; cumis in campania fuisse dicitur. Sed non consuluerunt sibyllā quæ eo tempore non erat. Sed libros sibyllinos:quorum superius meminimus. Iubet sibylla:iusse re libri sibyllini inspecti. Fieri plura templa ueneri:& plura erant in urbe ut paulo superiꝰ diximꝰ.

Errat. /

Quibus templis. Factis:extructis ordine. Inde ab alio tempore. Venus tenet corda uerso numine quasi habuit deinde in romanos animum benigniorem:mutato de irato in placatum & propitium numen. O pulcherrima:uenus. Respice semper ad æneadas:ad romanos:qui ab ænea ꝓge-

niti sunt. Vultu placido:benigno aio. Et uere tu diua tot nurus tuas:tot romanas nuptas:quæ tibi nurus sunt:cum uiri sint æneæ ꝓnepotes:aut referas ad principes mulieres cæsarum cōiuges cū uiri sint ex domo iulea:q̄ manauit ab Iulo ascanii filio. Dum loquor calen. etiam aprilis incipit occidere scorpius:& supiore libro diximus occidere priorem partem scorpii:hoc ē libram:ꝑ cuius occasum significabat ortus arietis. Nūc cum incipiat occidere posterior pars scorpii significat totius arietis ortus. Dum loquor scorpius cuius fabulam supius diximus. Metuēdus acumine:aculeo seu spiculo. Caudæ ela.in altum eleuatæ:qa ut Iginius ingt:pedibꝰ ophiuci subditus extrema cauda circulū hyemalē cōtingere uidet. ꝓcipitat in uirides aq̄s:occidit ut idem iquit iclinato capite, exoritur erectus a chelis in aq̄s in oceanum. Nox ubi transierit:secūda die apri. hoc ē q̄rto no. erit ortus pleiadum:q̄ qa in uere oriunt:uergiliæ dicte sunt. Pleiades septē fuere atlātis ex pleione nympha filiæ:quas ut poetæ græci referūt:cum mater i boetiā ducere uellet. Orion illis uim iferre uoluit. Eua fere tū fuga:illas.xyi.annis ꝓsequutus ē. Iuppiter miseratus illas iter astra collocauit: Hoc ēt ab Iginio asseritur: & ingt:hæ numero.yii.dicunt:sed nemo amplius:q̄ sex uidere pōt:cām refert quā poeta:qd de his septem imortalibus cōcubuere tres cum ioue. Duæ cū neptūno. Vna cum Marte:reliq̄ sisyphi uxor fuisse demōstrat:quaz ex Electra:& Ioue Dardanū:ex maia mercuriū:ex Taigete natum lacedemona dicūt. Ex alcione aūt & neptūno hyrea:ex celeno licum:& nyctea natos. Ex sterope & marte Oenomaū:q̄uis oenomai uxorem dixere. Meropē aūt sisypho nuptā Glaucum genuisse:quem complures patrem Bellorophōtis eē dixerūt. q̄re ꝓpter reliquas sorores eius iter sidera,cō stitutas:sed qd hōi nupserat stellam eius obscuratā. Alii dicūt electrā nō apparere qd pleiades existimant choream ducere. Sed postq̄ troia capta fit:& ꝓgenies eius q̄ a Dardano fuerat eēt cuersa. Dolere ꝓmotam ab his se remouisse. & in circulo qui arcticus dicit cōstituisse. Et quodam longo tpe lamentāter capillo passo uideri. Itaq; e facto cometē eē appellatam. Vbi postq̄. Transierit nox:ubi secundus dies illucesceret. Et cœlū cœperit primo rubescere:cum fulserit aurora:& cœlum rubescit aduentu solis. Et aues tacte rore:fusæ rore matutino. Querent:quærulo cātu resonabūt. Et ubi uiator q est in itinere. Vigilata nocte:cum per noctem uigil ambulauerit. Ponet facem:relinquet:quam ꝓ nocturno lumine facem ferebat:cum iam habeat lumen diei.

Sémustāq; facem uigilata nocte uiator
Ponet: & ad solitum rusticus ibit opus:
Pleiades incipiēt humeros releuare paternos
Quæ septem dici sex tamen esse solent:
Seu q̄ in amplexum sex hinc uenere deoꝝ
Nam steropen marti concubuisse ferunt:

¶Semustāq; facem:nō est legēdum semustam ne claudicet uersus. Pleiades incipiēt humeros releuare paternos. iiii. nonas aprii. ut Naſoni placet hoc loco Vergiliæ siue Pleiades heliace occidūt:quas Columella parū ab eo dissentiens. yiii. idus aprilis inqt celari uesperi. Dicunt aūt poetice releuare humeros patris qa putant atlātis filiæ ex Pleione: ut cum cœlo emergunt: sublimi ab atlātide natæ pleiades. Quæ cum celāt & euanescūt lucis ꝓpinquitate uident atlantis humeri cœlū sustinētis parte oneris releuari. Has alii uolūt iouis alii liberi fuisse nutrices, alii ipsas asserūt fuisse Hesperides quæ in cœlum trāslatæ taurini corporis partem cōstituūt ut ait Macrob.&. A. Gel. scribit: qui lib. xii. noctium atticaꝝ tradit ex hyadum qui dem posita ſpeciē quādam & simulachrum fieri tauri capitis. Cæteras uero partes & reliquam imaginem tauri cōformatam & quasi pictam eē locis regionibusq; stellaꝝ: quas græci pleiasas nos uergilias uocamus. Has Ply. in cauda tauri eē. Alii ante genua eius positas tradūt: quæ septē sunt licet sex tantum appareāt. Quod ostēdit Varro in hebdomadibus teste. A. G. ubi septenarii numeri uirtutes potestatesq; cōmemorat. Dictæ aūt sunt pleiades uel a matre pleione ut qdam uolūt: uel apo tin pleo: id est nauigo qa ortu suo primæ nauigationis tēpus ostēdunt: necnon & uergiliæ qd earū ortu ut inqt Festus Ver finem facit. Vnde cauēdum ne hoc loco fallamur existimemusq; nūc pleiades in ortum cosmicum tolli. Non.n.hoc tpe Ver finem facit. Animaduertēdum ꝓterea descriptionem matutini tpis fieri nō ut putemus mane Vergiliaꝝ primum occasum siue occultationē heliacam apparere: cum eiusmodi occasus ueſperi tantum nostro ꝓcipitat aspectu: quēadmodum & ortus in crepusculo matutio: sed ut dies tm̄ oñstatur: quo eliacus eaꝝ stellaꝝ occasus incipit. Vñ q̄tū ad aspectum nostrum attinet placet quod ait Columella hoc tpe ut diximus celari pleiades uesperi.

ANT. FAN. Pleiades occidūt iiii. no. aprilis Pleiades Vergiliæ

Pleiades unde dictæ.

Vergiliæ uñ dicunt.

Quæ septē dici sex tñ eē solēt. Latet Electra mater Dardani dolore ꝓmota: quæ posteaq̄ troia capta ēt ne ruinam eius cerneret oculis manum apposuisse dicit. Quidam aūt dicūt cum pleiades exi stimētur choream ducere Electram euersa troia se a sororibus amouisse & in circulo q arcticus dicitur constituisse. Alii non eē Electram quæ lateat sed meropen dicunt pudore cōfusam: quod cum eius sorores diis immortalibus nupserint sola mortalē Sisyphum nacta fuerit: unde natus ē Glaucus quem quidam Bellorophontis patrem fuisse dixerunt.

Pleiadū nūerus.

Glaucꝰ

¶Semustam: media parte ustam:& rusticus ibit ad soltū opus: ad colēdum agrū. Hac phiphrasi uoluit ostēdeꝛ pricipium diei: ut demōstraret cosmicū pleiadū ortū. Pleiades: Vergiliæ. Incipiēt releuare humeros pños: humeros pñs atlāti:q̄ cœlū sustinere dicit: alleuiāt filiæ parētē: qa lōgius ab illo oriunt. Aut qa atlas i montē sui nois cōuersus filiæ montē ipz releuēt ab aspectu suo: cū sese

PAV. MAR.

altius attollunt: q̄ pleiades solēt dici. vii. tñ solēt eē sex dicunt. vii. ꝫ tantūmō sex uidēt: ut dixim⁹.
Seu qđ hinc: & his. Sex uenere i amplexū deoꝝ: qđ sex tantūmodo dīs imortalibus succubuerūt.
Nam ferūt: dicūt Steropem cōcubuisse marti & ex eo oenomaum genuisse alcionem.

ANT. FAN. Alcīoe

¶ Alcyonen: hæc ex neptūno peperit Hireum teste Igino a quo Hirea oppidum fuit agri thebani. Hanc & sorores qdam e græcis a ioue fabulant in cœlum trāslatas cū Orion illis uim iferre tentaret: quas dicit annos. xii. persecutus. Vnde Bacchus poeta tpibus Iuuenalis tragædiam scripsit Alcyonē: quā qui dam Alcynoen dicūt: ut alcyonē bacchi thebas & terea fausti. Non tulit: pati non potuit cum dolor impediret qa ipsa mater ē Dardani. Vnde troiani originem ducūt. Ter sine perpetuo cœlum uersetin axe. Nonis aprilis matri deum siue magnæ matri quā Cybelen dicūt sacra faciebāt. Eam (ut inqt Macrob.) nemo dubitauerit terram eē. Vnde & turritā gestat coronam ob ciuitates quas cōstat esse turribus isignitas: & curru uehi dicit qa hoc elemētum pēdet in aere: eiusq; simulachrū cum claui pingit qm̄ terra uerno tpe aperit hyemali clau ditur. Eandem ob cām ferunt hanc deam bilugos agitare leones ut iquit Lucretius aialia impetu ac feruore ualida: cuius naturæ cœlum ē ambitu suo cōtinēs aerem q uehit terram. Hinc illud ē Virgilii: Alma parēs idæa deum Almā. n. ꝓprie terram dicimus quæ nos alit licet abusiue id epitheton aliis numinibus detur. Hāc deam & cœlū Varro deos magnos eē uoluit. Licet alii iouē & Mineruā ægyptii isidem & Osiridē magnos deos eē arbitrārētur. Et aūt mater deum cōmunis dea ut auctor est Seruius: quæ certas cœli partes nō habet sed generaliter a cūctis colit. Celebrabat tñ præcipue apud Phriges: a quoꝝ monte cibelo Cibelen dictam nōnulli putāt ut berecinthiā a berecintho. din dimenen a dindimis idæam ab ida. Quare Antisthenes phs Antisthenis atheniēsis filius cum diceretur nō eē indigena idq; ei probro daret: & mater iquit deum phrigia ē. Notandum q; hæc dea & cibelle dicit: & cibelle: illud bacchium facit hoc anapestum. item cibeles ut hic turpis cibeles & fracta uoce loquendi libertas. Sunt q uolunt ex Dindimene uxore regis phrigiæ natam puellā & expositā fuisse in mōte cibelo: quam mulier cōspicata cum ibi a feris nutriret sustulisse dicit. ac cibelen appellasse. Q uæ cum singulari forma Prudētiaq; pstaret ab Apolline dilecta dicit: & deide iussu oraculi a phrigibus pro dea culta. Lege Diodorū. Tibia. Virg. in. viii. æn. O uere phrigiæ neq; n. phriges: ite per alta dindima ubi assuetis biforem dat tibia cantum. Tibias de qbus alibi latius dicemus Porphirio auctor ē in berecintho urbe phrigiæ sacris magnæ matris solitas adhiberi: quibus & romani hoc tpe ntebant. Ibunt semimares: Galli (ut iquit Pli.) testa sania uirilitatem amputabāt nec aliter citra pniciem. Iuuena. Mollia q rapta secuit genitalia testa. Idem: Q uid tñ expectāt phrigio quo tēpus erat iā more supuacuam cultris abrumpere carnē. ii (ut scribit Festus) uocabant magnæ matris comites: q (ut idē iquit) Galli dicti sunt a gallo flumine qa q ex eo biberint hoc furore capiunt: ut se priuēt uirilitatis parte. Licet alii putēt ideo eos sibi genitalia icidere qa uiolauerūt nomē patris matrisue ne possint ipsi fieri parētes. Gallus fluui⁹ phrigiæ a quo ut placet Plinio nomē traxēt matris deū sacerdotes calculosis medeā: sed i potando necessarius modus ē ne limphatos agat.

Neptūno alcyonen & te formosa celæno
Maian & electram taigetēq; iouī:
Septima mortali merope tibi sisiphe nupsit
Pœnitet: & facti sola pudore latet:
Siue q; electra troie spectare ruinas
Non tulit: ante oculos oppositq; manum:
¶ Ter sine perpetuo cœlum uersetur in axe
Ter iungat titan terq; resoluat equos:
Protinus inflexo berecynthia tibia cornu
Flabit: & ideæ festa parentis erunt:
Ibunt semimares; & inania tympana tundēt:

Mater deū & ei⁹ noia

Galli uirilia āputabāt te sta samia.

Galli semimares gallī uñ appellati.

PAV. MAR.

¶ Et te o celeno formosa neptūno: ferūt uos cōcubuisse neptūno. Hæc alcione: altera ē ab alcione Ceicis: uñ dictæ sunt aues alcioneæ. Maian: ex qua Mercurius. Et electrā: ex qua dardanus. Et taigetē: ex qua laced. ēt & mons taigenis ab ea denominat in laconia. Iouī. s. cōcubuisse ferūt.
Septima merope o sisyphe nupsit tibi mortali: nō dīs imortalibus ut cæteræ: sed tibi qui mortalis eras: Sisyphus æoli filius fuit. Pœnitet. meropē mortali nupsisse. Et sola latet qa nō uidet. Pudore facti: cum pudeat nupsisse sisypho. Siue qđ Electra nō tulit spectare ruinas troiæ ante oculos nō poterat illa respicere excidium troiæ: & cladē suoꝝ nepotum: q a dardano eius filio progeniti erāt.
Et oppo suit manū oculis: ne uideret euersionē troianæ gētis. Iccirco latet ea stella ut dixius. Ter sine ppetuo: nonis aprilibus hoc ē. y. die mēsis aprilis: erit festū Cybelis matris deoꝝ: in cuius sacris cum tympanis & strepitu: & armisonāti chorea agebant eius sacerdotes fiebant insup & ludi ad honorē ipsius. De his multa agenda sunt. Nos oia suo loco explicabimus. Sine: pmitte: Cœlū uersetur: uersat seu rotetur ter. In axe ppetuo: supra quē ppetuo: & sine ulla itermissiōe rotat cœlum.
Ter titan: sol. Iungat & ter resoluat equos: ter oriat & ter occidat: nam ortu iungit occasu soluit equos. Sic a terna cœli uertigine: & triplici ortu & occasu tres dies significat: sic diē nonaꝝ ostēdit:
Protinus tibia berecynthia: phrig a a berecithio mōte phrigiæ: tum qđ hæc sacra e phrigia aduecta: ut paulo iferius dicemus: tum ēt: qđ obliquam tibiam mydas i phrygia adinuenit. Geminas: thybias: marsias in eadē gēte: ut Ply. inqt: & de quo dicemus in sexto. Cornu inflexo: icuruo. Flabit:

flatu resonabit. Et erunt festa parētis: ideæ cybelis magne matris deoꝝ: quæ e phrygia romam aduecta est ideo ideæ ab ida troiana. Ibunt semimares: galli cybelis ministri qui castrati sunt ideo semimares: quia sine genitalibus. Et tundēt: manu pulsabunt. Tympana inania: concaua & uacua instrumenta sunt resonantia cum manu pulsantur.

Aeraque tinnitus ære repulsa dabunt:
Ipsa sedēs molli comitū ceruice feretur
Vrbis per medias exululata uias:
Scæna sonat: ludiq; uocāt spectare quirites
Et fora marte suo litigiosa uacent:
Q uærere multa libet: sed me sonus æris acuti
Terret: & horrēdo lothos adunca sono:
Da dea q̄ scite doctas cybeleia neptes
Vidit: & has curæ iussit adesse meæ:
Pandite mādati memores heliconis alūnæ
Gaudeat assiduo cur dea magna sono:

¶ Aeraq; tinnitus ære repulsa dabūt: Aes i rebus diuinis adhiberi solitum ē auctore Macrobio & in his maxime sacris qb⁹ deliniē alii quos: aut deuouere: aut exigēr morbos uolebant. Vtebanē aūt æreis instrumētis alterū altero pcutiēte ēt in sacris liberi. Vnde illud est. Aera ne tñ ære ꝓpulsa ualēt. Est sane tinnitus uocabulū e sono natum. Ipsa sedens: simulachrū matris deū ferebat a gallis: teratq; sedentis effigies. Ipsa enim ē terra elemētum depssum ad ima. Comitum ceruice: bene comitum: qa ut dixim⁹ Galli teste Festo uocabanē magnæ matris comites. Exululata: solebāt galli p furorē motu capitis comā rotātes ululatu futura pnuntiare. Luca. Crinemq; rotātes sanguineū populis ululārunt tristia galli. Scæna sonat ludiq; uocant: Megalesia dicit. Sic enim appellati sunt ludi magnæ matris: q istituti sunt (ut scribit Liuius) ob dedicationem ædis eius deæ: quam. M. Iunius Brutus in palatio dedicauit. Ab his dicta ē purpura megalē sis ut qdam tradunt quod ea ꝓtores in ludis magnæ matris uterētur. Animaduertēdum aūt: ne cum nōnullis erremus q̄ interpranē Megalesia magnos ludos. Alii enim sunt ludi de qbus ait Iuuenalis atq; a plebeiis longe megalesia: & alii ludi magni. Liuius in prima decade: Solēnes deinde annui mā sere ludi romani: magniq; uarie appellati. Hos Augustus uouit iouī teste Suetonio si remp. i meliorem statum uertisset post qntilii uarii cladē acceptam. Ludos festos omnis ætas coronata ꝓspectabat auctore Seruio. Horrēdo lotos adunca sonū: Ex loti arboris materia tibiæ fiebāt auctoribus Festo Plynio & iulio polluce. Vnde ut qdam cēsent loton palladiam dictā legimus qđ tibia usus sit pallas Scire aūt debemus qđ ut inqt Ply. qui loton eē tñ arborē putāt uel Homero auctore arguī pñt qui inter herbas subnascētes deoꝝ uoluptati loton primam noīauit: quam idē Ply. puenire iquit similē fabæ. Herodo. uero lilium uocat: cuius radicem ait esculētam eē ac suauitate pstanti: & ex eo qđ medium loti ē panes confici. Loton uero arborē alii fabam siriacam uocāt. Alii fabā græcā: alii celtin: quæ est fructu suauissimo. Vnde illud ē Ouidii: Sic noua dulichio lotos gustata palato illo quo nocuit grata sapore fuit: Ab ea lotophagi nominati sunt: quos Artemidorus scripsit siccam regionē incolere & loton herbam edere ac radicē: eaq; comesta nihil potu id gere. Q uod a Strabone falsum existimat: qui ait Meningē isulam lotophagoꝝ terram putari cuius Home. meminit: ibiq; & lotum arborē multā eē fructu dulcissimo. & Vlyssis aram q̄ d Lotophagos (ut idē Home. scribit) tēpesta te maris impulsus accessit. Eadē arbor italiæ quoq; familiaris est teste Plynio. Sed extra italiā pcipua circa syrtes atq; nasamonas quam Macrobius ex auctoritate Veranii iter fœlices arbores ponit. Ei⁹ lignum cariem uetustatēq; nō sentit: estq; colore nigro & ad tibiaꝝ cantus expetit: radix uero ad capulos cultellos. Apud Thu'cos sacrificæ tibiæ e buxo olim fieri cōsueuerunt. Ludicræ uero e loto ossib⁹ asininis atq; argēto. Da dea: dic quæ scire cupio: ut Sed tñ iste deus q̄ sit da tityre nobis. Sūt aūt uerba poetæ ad Cibelē: quæ musas iussit aperire Nasoni quæ uellet. Scite: elegāter. Vñ apud Terētium scitus puer natus dicit e Pamphilo. Doctas neptes: nouem musas magni iouis filias: ut inqt Hesiodus: quæ ex memoria suscepta credunt. Licet Alcmæon poeta cœli & terræ magnorū deoꝝ filias putauerit. Varro aūt ut scribit Seruius tres tantū musas eē cōmemorat. Vnam quæ ex aquæ nascit motu. Aliam quā aeris ictus efficit. Tertiam quæ mera tātum uoce cōsistit. Eaꝝ simulachra multiplicata sunt ut idē tradit Varro: quod in ancylibus accepimus ita ut nouem existimēt: quas Fuluius nobilior egregie pictas romā trāstulit ex ambracia. Vnde græcus poeta melliflua Sapho laudauit q̄si decimā musam: cuius sensum nos latine sic expssimus: Mnemosyne obstupuit modulantē carmia sapho credidit & decimā uisuere Pieridē. Non caret aūt rōne nouē musaꝝ numerus Placuit. n. Hesiodo octauā musam Vraniā eē: qm̄ octaua sphæra q̄ septē uagas amplectit ꝓprie cœlum uocat. Nam nona oium maxima p Calliopē a quibusdam accipit.

Aeraque tinnitus ære repulsa dabunt:
Ipsa sedēs molli comitū ceruice feretur
Vrbis per medias exululata uias:
Scæna sonat: ludiq; uocāt spectare quirites
Et fora marte suo litigiosa uacent:
Q uærere multa libet: sed me sonus æris acuti
Terret: & horrēdo lothos adunca sono:
Da dea q̄ scite doctas cybeleia neptes
Vidit: & has curæ iussit adesse meæ:
Pandite mādati memores heliconis alūnæ
Gaudeat assiduo cur dea magna sono:

ANT. FAN. Aera i sacris adhibebantur.

Simulachrū cybeles

Gallorū ululatus

Megalesia

Magni ludi

Tibiæ ex loto.

Lotos

Lotophagi

Musæ

cur musæ nouē dicunt.

¶ Aera: ærea quoq; instrumēta. Repulsa repcussa. Aere: alio æreo instrumēto. Dabūt tinnit⁹: ex collisione æris fit tinnitus q̄ ita ab ipso sono uocatus ē. Ipsa sedēs: simulachrū ipsius istar sedentis. Feret: in ipsa pōpa. Molli ceruice comitū: ceruice mollium: & effœminatoꝝ comitū. Exululata: ululatu celebrata. Per medias uias urbis: p urbē ipsam. Scœna uocat: itur i theatrū. Quod cum haberet formā hemicycli: spatium qđ erat iter duo cornua erat scœna. Vñ aut ludētes: aut agētes fabulā egrediebant. Nunc aūt fiebāt ludi: quæ Megalesia uocabāt. Ita. n. diceb.int ludi magnæ

PAV. MAR.

matri deum facti: de quo Liuius in bello macedonico. M. Iunius Brutus ædem magnæ matris deū in palatio dedicauit: & ludos ob eā dedicationē factos megalesia appellauit. Et uocāt ludi q nūc exhibent. Spectate grites: ludos ipsos. Et fora litigiosa: contētiosa: ubi litigātes ptorem. Vacēt suo marte: p trāslationem a bello: uacēt a litibus. Quærere multa libet: uellem de multis inquire re: ad hæc sacra ptinētibus. Sed terret me sonus æris acuti: exterreor tinnitu æris acute resonantis.

Et lotos: tibia ex lotho. Aduncа: icurua terret ēt me. Horrēdo sono: horrorem icut ēti. Lothos enim ut Pompeius inquit arboris genus ē ex cuius materia fiebāt tibiæ &c. Ideo lothos poeta dixit: sed de ea plura diximus in primo lib. Dā dea: dic tu dea cām huius sonitus. Cybeleia. ipsa deorum mater. Vidit neptes: musas Iouis & memoriæ filias: sic ipsius mris neptes. Quā scite doctas: omni doctrinaq; genere cumulatas. Quā scite quam elegāter. Vñ apud Terētium. Scitus puer natus est ideſt elegans. Et iussit has: musas. Adesse curæ meæ: & respōdere: & docere: sigd eēt in quo dubitarem. O alumne heliconis: o musæ quæ educate estis in helicone monte. Meniores mādati: qd mandauerit uobis mater deoq; adesse mihi. Pandite: demonstrate: Cur dea magna: ipsa magna mater. Gaudeat suo assiduo: non intermisso in ipsis sacris.

ANT. FAN.

¶ Sic erato: hæc musa ab amore appellaſ & nuptias adinuenit. Bene igit electra est ut dicat quæ ad uenerē ptinēt. Mensis cytherei⁹ illi cessit: per iterpositionē dictum est. Cytherеium aūt mēsem Aprilē uocat: qa dicatus ē Veneri quæ in cythera isula educata dicit q̄ olim Porphyris dicta est: ubi æneas matri tē plū extruxit teste Dionysio Ea distare a masea ꝓmōtorio q̄nq; mll. passuū putaſ: ad quā Venus concha delata est. Reddita saturno sors hæc erat: ferūt Saturnū cum audisset eē in fatis: ut aliq̄n filius ei regnum adimeret comediſſe part⁹ q ex Ope nati eēnt qd ideo fingitur teste diuo Augusto: quia diuturnitas temporis æternitatis deus ē & auctor tēporum Macrobius. Vnde a græcis imutata littera chronos q̄si chronos uocaſ. Eam ob cām ops cum iuppiter eēt in lucem editus ſuari filium cupiēs Saturnum decepit lapide in os eius iniecto q Abaddir dicitur teste Prisciano: & a Saturno ꝓ Ioue deuoratus ē. Ipsum aūt iouem curetibus & corybātib⁹ custodiēdum dedit: q pulsantes clypeos suos & galeas egerūt ut uagitus iouis patrem laterēt. In cuius rei memoriam Galli cybelē comitātes urbem strepitu & tinnitibus complebāt. Alia ad hūc locū ptinentia q̄ antiqtas fabulata ē nō imprudens ꝓtereo. Est aūt sciēdū Rheam & Opem eādem eē q̄ dicitur saturni uxor & soror: cuius dies festi auctoribus festo & Varrone Opalia dicebant: celebrabanturq; (ut scribit Macro.) mense decēbri quēadmodum & saturnalia omni iam fœtu arborū coacto: qm̄ Saturnum & Opem reptores frugum ac fructuū crediderūt: quos nōnulli cœlum & terrā esse arbitrati sunt. Saturnūq; a satu dictum: cuius cā de cœlo est: & terrā Opem cuius ope humanæ uitæ asimēta quærunt: uel ab opere ꝓ quod fructus frugesq; nascunt: cui deæ sedētes uota cōcipiebāt & de industria terrā tangebāt. Esse aūt Opem & Cybelen unū numē Ouid. ostēdit alibi: ut ipse quoq; ausonias cæsar matresq; nurusq; carmina turrigere dicere iussit opi. A nato sceptris excutiere tuis sunt q tradūt saturnū timētem ne a filio regno pelleret Iouī paraſſe isidias. Quod cū is cognouisset patrē e regno dicit pepulisse. Nec unq̄ mater: cum saturnus filios absumeret.

Abaddir Gallorum deus

Saturnus filios edebat.

Rhea Opalia

Saturnus a satu

Ops

PAV. MAR.

¶ Sic ego: dixerā. Sic erato: rndit. s. Erato. n. una ē ex musis: elegisq; fauet uatib⁹ dictaq; ē ab ἐρατὸ ꝙ est amo: qd præfit his q amoris faces recinūt: hēt hæc aprili mēse ius cū hic mēsis sit ueneri & amoribus sacer. Mensis cythereius: ueneris mēsis hoc ē aprilis. Cessit illi: erato. Quod hēt nomē teneri amoris nā ἐρὸς ἐρατὸς amor tuū & ipsa Erato dicta. Reddita saturno: uerba sunt ipsi⁹ eratus referētis saturni & Iouis historiā: q̄ erit paulo altius repetēda: Saturn⁹ ut poetæ referūt. Erat monit⁹ ne plem uirilis sexus ſuaret: nā ab ea delictēdus eēt e regno. Ex quo destinauit omnē plem iterimeſ nato Ioue oblatū ē saxum: qd ꝓ filio deuorauit. At infans iuppiter i dycteū mōtē: ut aliq̄ i idam cretensem trāslatus: educatusq; ē: & cū uagiret: ne a Saturno audiret: pulsant tympana: & tybiæ: sic a pisinsidiis tutus fuit. Aliter tū ex historia sacra Euhemeri a Lactātio refert. Saturnū. s. cœli ex uesta filium fuisse: & Titani fratrē: uxorēq; Opim duxisse. Titanus q maior natu erat regnū postulabat: ꝓsuadēt mī & sorores saturno ne cōcedat: qd ubi ille ꝓsensit: firmat cū saturno fœdus ut si qs liberoq; ei uirilis sexus natus eēt: necaret. Idea cā fecit: ut ad suos natos regnū rediret. Itaq; q primo natus est: necatus ē. Deide posterius nati sunt gemini: iuppiter & iuno: sed iunonē solā Saturno in conspectu dedere. Ioue aūt absc̄ōdentes: saturno inscio educādum dedere. Itē neptūnū clam a saturno ops parit: eiq; clanculū absc̄ōdit. Et cū deide pareret Plutonē: & Glaucā: fœmella pri ostēsa: clā pluto ſuatus ē glauca parua emorit: quod ubi rescisit Titanus cū filiis uenit: saturnū: & opim cōprehēdit: iclusitq; cū cōpedibus. Sed adultus iuppiter: cū cretēsibus uentēs Titanū & filios expugnauit

& parētes e uinculis liberauit. Et patri regnū restituit. Sed postea admonitus forte saturnus: ut a sue caueret: ne eum regno pelleret: Iouī insidias parauit. Quo cognito iuppiter patrē fugauit: & regnū sibi uēdicauit &c. Hæc illæ poetæ historiam ipsam puerterūt. sed depulso saturno plura diximus in primo lib. Nunc sic ingt musa. Hæc sors erat reddita saturno: hoc acceperat saturnus responsum.

Optime regum: rex optime ad illud respexit: qd eo regnāte fuisse dicit aureum sæculum. Tu excutiere. a nato filio. Tuis sceptris. instrumētum pro re: ideſt tuis regnis filius q tibi nasciturus ē te e regno eliciet. Ille: saturnus. Metuēs suā plem: suos filios. Vt quæq; erat edita: nata ut qsq; uirilis sexus nascebat. Deuorat qa dicūt ostēsum pro iure saxum: & illud deuorasse. Et tenet immersam: sobolem obruptam. Viscеribus tenet itra uiscera qd deuorauit. Rhea: quæ & ops Iouis mater saturni uxor. Est quæsta totiēs fœcūda nec unq̄ mater q̄rebaſ quod totiēs pareret: nec unq̄ ſuabaſ filius: quo mater dici posset. Et idoluit sua fertilitate: quod erat ita fœcūda: cum totiēs pareret. Iuppiter erat ortus: natus. Vetustas creditſ pro magno teste: nolis alios huiusce rei testes: nisi uetustate.

Cui est adhibenda fides: tanquam magno & præsenti testi.

Creditur: acceptam parce mouere fidem:
Veste latens saxum cœlesti gutture sedit
Sic genitor fatis decipiendus erat:
Ardua iamdudum resonat tinnitibus ida
Tutus ut infanti uagiat ore puer:
Pars clypeos māib⁹: galeas pars tūdit inanes
Hoc curetes habēt: hoc corybantes opus:
Res latuit patrem prisciq; imitamina facti
Aera deæ comites raucaq; terga mouent:
Cymbala ꝓ galeis: ꝓ scutis tympana pulsant

¶ Acceptam parce mouere fidē: qa qd uetustas accepit & credidit a nobis quoq; recipiendum ē ne lædaſ auctoritas uetustatis. Iā dudū: hoc aduerbiū iterdū ut placet Seruio q̄primū significat & nimiū. Resonat tinnitibus idæ. Idam cretæ dicit de qua Vir. Mons idæus ibi & gentis cunabula nfæ: ibi idæi dactyli quos Curetes siue Corybātes poetæ appellāt: teste Diome. excogitarūt lus⁹ gen⁹: celarūtq; uocē Iouis infantis ut dixim⁹ supra. Fuit aūt lusus ut cōcurrerēt æneis clypeolis tinnitumq; æris facerēt nō sine rythmica pedis dactyli cōpositiōe uñ a mōtis noie & qualitate facti idæi dactyli appellati sunt. Est & ida in phrygia cui ab ida cretæ Teucer nomen dedit postq̄ ē pfectus i phrygiam. Hoc curetes habēt hoc corybātes opus. Sperat Curetes a corybātibus secūdum eos q uolūt alios eē. Curetes alios Corybātes. Placet. n. Diodoro Corybātum fuisse Iasii filium quē uult post patris iteritū cum Dardano sacra cybelis in phrigiam trāstulisse initiatosq; sacris corybātes noiasse. Curetes aūt eē e terra genitos siue Idæor⁹ dactylor⁹ pgeniem: qbus multar⁹ rer⁹ iuentionem tribuit. Cæterum Strabo in decimo sue geographiæ multa ac pœne inexplicabilia de curetibus refert: quos nōnulli ex carnania genus duxisse uolūt: qdam ex Etholia: alii ex Euboia: alii a Creta. Et uel dictos curetes a cura tonsuræ: qd q Euboiam icoluerūt ab occipite capillati fuerit & a frōte detonsi: Vel ab Heroe quodam. Vel a mōte Curio q pleuroni iminet cum ii in ætoliā habitarū migrassent. Vel a cura Iouis alēdi qa sunt q̄ dicāt nouē i rhodo fuisse Telchines rheæ comites i Cretā q qm̄ alēdi Iouis curam gesserūt Curetes noiati sunt. Alii Curetes ætoliā habitātes sic dictos tradūt qd sicuti coræ ideſt puellæ longas stolas iduerēt. Lege cætera apud eūdem cosmographum hac lege ne rideas ubi ēt iuuenes eēt q Curetas Corybātes & Idæos dactylos eosdem eē tradiderunt.

ANT. FAN.

Coribātes

Curetes

¶ Parce mouere fidem acceptā: q̄si noli tu turbare credulitatem rer⁹: q̄s a ueteribus accæpimus: sed credas ēt tu ita fuisse. Saxū latēs uestе: saxum qd pānis iuolutum: est illi ꝓ ioue oblatū. Sedit cœlesti gutture: deuorauit ille: & in ei⁹ gutture sedit. Quod phisice ad tps referē: qm̄ id oia deuoret: qd in primo lib. attigimus. Sic genitor: saturnus. Erat decipiēdus: ꝓ ſuāda uirili ple. Ardua ide: mōs idæus: in creta altus: & ascensu difficilis. Resonat iādudum: ex quo nat⁹ erat iuppiter: resonat mōs tinnitib⁹ æris: ne uagiēs puer audiaſ. ideo ingt. Vt puer: ifans iuppiter. Tutus ab isidiis. s. patris.

PAV. MAR.

Vagiat: uagitum edat: nam uagire pueror⁹ ē. Ore infanti: cum ipse infans eēt. Pars ipsor⁹ ministror⁹. Tundit uerberat. Clypeos manibus: aliqui legunt fudibus. Sic. n. hic uersus apud Lactantium est: qa baculis pulsabat clypeos. Pars tundit galeas inanes: cōcaua & uacua capitum regmia æra: unde tinnitus ederet. Hoc opus habēt Curetes: hoc Corybātes: hoc officiū: dum educabaſ iuppiter exercebat curetes: & corybātes. Etenim post ideos dactylos: qui in creta fuere sequuti sūt: ut Diodo. ingt curetes: quos qdam ex terra genitos uolūt. Alii pgeniem ideor⁹ dactilor⁹ habitasse aūt in mōtibus: tecta & indumēta: que natura ꝓberet habētes: nōdum repertis domibus. A quibus multa ad uitam utilia inuenta sunt primi greges ouium cogere: pecora alia māsuefacere: mellis uenandi: sagittādiq; modum iduxere: repperere insuper ensem galeam: ac cum armis saltādi morem: quor⁹ strepitu pmagno Saturnus deceptus ē. Aiunt enim iouem: clam saturno: ab rhea matre datum: ab his nutritum fuisse. Arthematus aūt euboeus: Stra. referēte. Curetas ingt calcydem icoluisse: sed assidue de Lelanto campo bellum gerētes: cum hostes anteriorē captarēt Cæsarem eosq; distraherēt: ab occipite capillatos extitisse: a frōte detōsos. Vnde a cura id est a tōsura: curetes. i. detonsos appellati: & in ætolia habitatū migrasse: ubi cum intōsa ſuarent capita. Acarnanes cœpisse no

minari. Plerique ab heroe quodam utrãq; nationẽ nomẽ tenuisse aiũt: Alii a mõre quodã curiõ pleuroni imminẽt: curetas nominatos. Alii dæmonas quosdam: deorũue ministros curetas uulgãr. Alii eosdem eẽ curetes: & corybãtes: & caberos: & idæos dactylos: & telchines ostẽdunt. Et paulo post de Corybãtibus ꝓsequit Strabo: Plures opiniones referẽs. Additq; post multas: Verisimilius inqt sese ꝓsilus: eosdem eẽ curetes: & coribãtes: qui in matris deorũ sacrificiis armati saltantes: casti & puri sunt assumpti. Ideo aũt corybãtes appellari: qđ iter saltandum capita iactẽt: qđ choryptin dicit: quos Betarmonas uocat Homerus. Hinc qui capita saltãdo iactant: & numine aspirant & furiũ agitant: corybantiare dicimus. Diodorus uero inqt Iasium corybãtum genuisse: mortuo iasio Dardanus: & corybãtes in phrygiam sacra Cybelis detulerũt. corybantus iniciatos sacris: Corybantes noiauit &c.

Res latuit patrem. qa iouis educatio Saturno nunq̃ aperta fuit. Comites: ipsi ministri cybeles q eam in pompa comitant. Mouẽt æra: pulsat ærea instrumẽta: ad tinnitus edendos. Et terga rauca tympana ipsa ex tergis hoc ẽ ex coriis: rauce resonãtia. Imitamina prisci facti: ad imitationẽ eorũ: quæ ipi curetes fecerãt in educãdo ioue. Aliqui legũt prisciq; imitãtia facti: & eodẽ tendit sniã: q̃ sunt imitatricia ueteꝝ factor: & Lactan. inqt. Q uicqd ẽ gestum ꝑ imaginẽ gerit in sacris. Q uod Ouid. exponit in fastis: & adducit hos octo uersus simul lib. i. isti. Veꝝ ut idẽ quoq; tradit: hanc totam opinionẽ q̃si a poetis fictam Salustius respuit: uoluitq; igeniose interptari: cur altores iouis dicant curetes fuisse: sic ait: qa principes diuini itelligẽdi fuerũt: uetustate: ut cætera in matus componẽtem: altores iouis celebrauisse: & reliq̃: Hũc cumulate fefellit ipse Lactant. Pulsant: ergo. Cymbala: ipsa parua tympana. Pro galeis: loco galeaꝝ. Cum prius cõsuescent pulsaꝝ galeam & clypeum nũc pulsãbat cymbala: & tympana. Ideo Pro scutis pulsant tympana.

ANT. FAN. Tibia phrigia.

¶Tibia dat phrygios ut dedit ante modos:
Vir. in. viii. æn. Ite per alta dindima ubi assuetis biforem dat tibia cantum. Nouimus autẽ romanos (ut scribit Seruiꝰ) sacra matris deũ more phrigio coluisse. idem ẽt tradit tibiam phrigiam impares: & inequales cauernas habuisse & dextræ qdem unum foramen fuisse ut scripsit Varro: sinistræ duo quoꝝ unũ acutum sonum habuit: alteꝝ grauem. D icta est aũt tibia qđ cum olim simplex eẽt ex osse fieret tibiaꝝ: quales graues habent & aues eiusmodi. Obliquæ tibiæ inuẽtionem Pli. midæ phrigio tribuit gemiaꝝ uero tibiaꝝ Marsiæ Alii tibiæ inuẽtorem fuisse apollinem uolũt Alii Euterpen unam musaꝝ. Sed ut cum tibiis uoce caneret trezenum dardanum istituisse tradũt.

primis urbibus. i. primum turrigeras urbibꝰ edificauit

Tibia dat phrygios ut dedit ante modos:
Desierat: cœpi cur huic genus acre leonum
Præbeat insolitas ad iuga curua comas:
Desierã: cœpit feritas mollita per illam
Creditur: id curru testificata suo est:
At cur turrifera caput est onerata corona
An primus turres urbibus illa dedit:
Annuit: unde uenit dixi sua mẽbra secãdi
Impetus: ut tacui pieris orsa loqui:

Leones trahunt currum cibeles Turriũ inuẽtio.

Genus acre leonum: leones matris deoꝝ currum trahũt quia (ut placet Seruio) omnis feritas maternæ effectiõi subiacet. Vel ut Macrobio: qa hæc dea terra ẽ: quæ ab acre uehiq̃ quem cõtinet cœli ambitus: cuius natura similis est leonum ualidoꝝ aialium ꝑeru atq; feruore. Sustineri aũt rotis eadem dea dicit: quia mundus rotatur & uolubilis est. An primis turres urbibus ipsa dedit: turrium inuentio non datur matri deuꝝ: sed ægyptiis potius. Erat autem Cibelis simulachrum capite corona turrium insignito: quia ipsa est terra quæ oppida & turres sustinet. Impetus. furor quo impelluntur galli sibi abscindere pudibunda.

PAV. MAR.

¶Tibia: quæ ex lothi materia erat: nõ ẽ mutata. Dat phrigios modos: modulos sonoros: quales in phrigia edebant. Vt dedit ante: prius quã ipsa sacra deferrent in urbẽ. Desierat: loqui. i. ipsa erato. Cœpi: ego. s. loqui. Cur: huic matri deum. Genus acre leonum: ipsi aceerimi leones. Præbeat comas insolitas: iubas nõ assuetas ferre iugum. Ad iuga curua: ad currũ: quẽ ipsi iugati trahũt. Leones. n. agunt currum magnæ deoꝝ mris: aliqui legũt iubas in isolitas & idem ẽ. Desierã: ego scilicet loqui. Cœpit: ipa erato loqui. Credit feritas mollita: mãsuefacta. Per illã: cibellem: iccirco leones trahũt eius currum: ga prima fuit: quæ truces & feras bestias mãsuefecerit. Sed in decimo met. alia cã afferẽ. De hipomene & atlãta: cum pomis ille aureis a Venere datis: eam cursu decipe ret: & superaret: impatiens amoris cum in templo cibelis cõgrederet. Dea ambos cõuertit i leones & eos currui alligauit. Sed musa refert cãm ad mãsuefactã feritatem. Sed ab initio alii alia aialia reddidere mãsueta. Idest testificata: ipsa cibele. Suo curru: ubi habet leones alligatos. At cur ẽ onerata caput cur habet caput oneratum. Corona turrifera: ferẽti turres: nam turrita pingit. An illa dedit turres primis urbibus: an prima ipsa fuerit: quæ turres urbibus cõstruxerit. Annuit: affirmauit musa ita eẽ: eam. s. turres dedisse. Ply. uero id muneris aliis assignat: inqt. n. Trason muros: Turres: ut Aristo. Cyclopes tripini: ut Theophrastus ægyptii. Dixi: ego. Vnde uenit impetꝰ: ille furor.

Secãdi sua mẽbra: cur ministri magnæ mris secãt pudẽdas ptes: & abscindũt ipsa genitalia. Vt tacui: ego. Pieris: erato a piero mõte uel ab ipsis pieribꝰ. Sic orsa loq: sic loq cœpit. Phryx puer in siluis cãm erato refert ad attyn pueꝝ: quẽ Cibele amabat: q̃ qa fidẽ fregit dissecuit eam ptem: qua ilam læserat: inde morẽ habuisse inquit ini tium: & de hoc Lactan. Deum inquit mater & amauit formo

sum adolescẽtem: & eundẽ cũ pellice deprehensum: exectis utrilibus semiuiq; reddidit. Et nũc a gallis sacerdotibus sacra eiꝰ celebrant &c. Sed nos ut aliud ad hãc rẽ adducamus. Illud aduertẽdũ erit: qđ poetæ eandẽ eẽ cibelẽ & rheam deoꝝ matrẽ oñdere uidenẽ. Veꝝ Diodo: menonẽ phrigiæ idiæq; regem fuisse refert. Qui uxorem duxerit Dyndimenẽ. Ex ea natam fœminã: cũ nutrire nollẽt: a se expositã in cibellum montẽ hãc pardali: aliæq; feræ nutrierũt: quam uidẽs stupensq; miraculo mulier q̃dam pecora pascẽs: eam sustulit: & a loco cibellem nominauit. Quæ adulta & forma: & prudẽtia excellẽs fuit fistulã cõpactã & ad lusũ choreas: Cymbalũ: Tympanũq; prior adiuẽnt: & pecoꝝ & puerorũ morbis remedia. Et quia multos in sinu fouit: & ob amorem singulis ꝓstitum: matrem aboibus dictam ferunt. Hæc puecta ætate adolescentem quẽdam eius regionis Atthym noie dilexit Quem postmodũ dixerũt papam. Cum eo clam colens grauida facta ẽ. Quod ut parẽtes norũt: i regiam accitam: ut Virginẽ pater suscepit: & Attym: & nutrices iterfici iussit: atq; insepultos abiici Cibellem dolore pculsam: insanam effectam in publicum ꝓdisse ferũt. Solãq; uniuersam patriã passis crinibus pambulasse. Misertus marsias illã sequutus ẽ: post certamẽ cũ Marsia: Apollinẽ eius amor captum ferũt: & cum ea usq; ad Hyperboreos errasse. Sed uexatis morbo phrigiis: respõsum ẽ ex oraculo: ut Atthyos corpus sepelirent: ut Cibellẽ uenerarent: ut deam. Sed cõsumptũ tpe: cum atthios corpus nõ iuenirẽt: imaginem eius fecere: circa quam planctu ac lamẽtis sacra inibant Cibelis uero Ara erecta annis singulis sacrificabãt. Postmodũ in prisci nũte oppido phrigiæ: sumptuose cõstructo templo: honores illi sacraq; solẽnia cõstituere. Myda rege ad ea: plurima cõferẽte. Positiq; erant circa deæ statuam pardali: ac leones a qbus olim eẽt enutrita. Hæc ille. Idq; supremũ ꝑ rõne quoq; afferri posset superiori quæstioni. Cur leones ad currum habeat.

ANT. FAN. Atys & eius fabula

¶Phryx puer: de hoc scriptores uarie fabulant. Nam ut scribit Seruius Atys puer speciosus cum magnæ matris sacris pesset a rege ciuitatis suæ amatus ẽt a quo cũ itelligeret uim sibi instare clam in siluas ꝑfugit ubi cum inuẽtus uim ei studeret iferr uereda studioris abscidit: q̃ moriẽs eãdem ipsam corporis partem puero abstulisse dicit: quẽ cum antistites deæ semianimẽ sub pinu iuenissẽt: perlatum in templum frustra reficere conati defunctum tumularũt: cuius ut ꝑpetua memoria maneret magna mater istituit ut quot annis in sacris suis plãgeret ꝑpinũq; arborem tutelæ suæ ascripsit: effectq; ut cultores sui utriles sibi ptes amputarẽt q̃ cum gladiis suis eẽ singunt: ut significẽt oibus ꝑ terra sua eẽ

Phryx puer in siluis facie spectabilis altis
Turrigeram casto iunxit amore deam:
Hunc sibi seruari uoluit: sua templa tueri
Et dixit: semper fac puer esse uelis:
Ille fidem iussis dedit: & si mentiar inquit
Vltima qua fallam sit uenus illa mihi:
Fallit: & in nympha sagaritide desinit esse
Q uod fuit: hinc pœnas exigit ira deæ:
Naiada uulneribus succidit in arbore factis
Illa perit: fatum naiadis arbor erat:

pugnãdum. Ouid. aũt in hoc loco uult pueꝝ ipm dilectum a Cibele & deæ ipsius ac datæ fidei immorem cum cognouisset nympham Sagariti. filiam statim in furorem uersum sibi uirilia amputasse. Catullus uero eius furoris cãm nõ deæ: sed gallo flumini tribuit: cuius aquis epotis pueꝝ dicit in furorem actũ abscidisse sibi eam quã dixim⁹ corpis ptem. Diodo. aũt uult Cibelen ab hoc puero fuisse compllam: eũq; iussu parẽtum cibelis iterfectũ. Sciẽdum placuisse Porphirio pho ut refert diu⁹ Augusti. a quo Euse. nõ dissentit atyn excastratũ nihil allud significaꝝ q̃ florem q decidit ante fructum. Fuit & Atys Croesi filius q in uenatione ab Adrasto iterfectus ẽ auctore Herodoto. Itẽ atys iunior eius frater q iminente pculsore pri cum antea mutus fuisset uocalis euasit. Casto amore: Vide Diodoꝝ qui aliter sentit. Fac puer eẽ uelis: castus & incorruptus. In nympha sagaritide: Putant nõnulli nympham quã atys cognouit ꝓprio noie Sagaritiden appellatam: qđ nõ placet. Addita enim ẽ syllaba (ut poetæ iterdum faciunt) patronimico: ut Clioq; & beroe soror oceanitides ambæ: Deducituꝝ nomẽ a Sagaro quem fluuium cõstat fluere ꝑ phrigiam ad oppidum Berecintũ.

Atys croesi filius Sagaritides Hamadriades

Fatum naiadis arbor erat: Hamadriaden eẽ ostendit quam Naiaden dicit. Sunt enim Amadriades nymphæ quæ cum arboribus & nascunt & pereunt.

PAV. MAR.

¶Phryx puer: atthis e phrigia. Spectabilis facie: formosus. In siluis altis fũxit deam turrigerã: cœpit cibelem gerẽtẽ turres i corona. Casto amore: qa illa attim caste amauit. Voluit: dea. Tunc fuari sibi: ne cui alteri fũgeret amore: sibi soli fuari pueꝝ uolunt. Pueri sua tẽpla: ut ille custodiæ templi pesset. Et dixit fac semp uelis eẽ puer: purus & castus: ne q̃ uoluptate corrũpare eẽ. Puer ætate. Sexũ & cõditionẽ dicit. Illæ: attis. Dedit fidẽ iussis: iurauit se fuaturꝝ qđ illa iusserat. Et iquit si mẽtiar: si fallã fidẽ & nõ fuauero: qđ ꝑmisero. Illa sit mihi ultima uenus: ille sit mihi ultimꝰ coitus. Qua: uenere seu quo coitu. Fallam decipiã q̃si ut deinceps coire cũ aliq̃ nõ possim. Fallit quia fregit fidẽ. Et desinit eẽ qđ fuit: desinit eẽ puer & castꝰ. In nympha sagaritide: filia sagaris fluuii qui est in phrigia. Ira deæ: dea irata. Exigit ex debito poscit. Pœnas hic ex hoc scelere. Sagaꝝ unde sagaritide fluuiũ phrigiæ. Herod. oñdit Liui. uero de bel. mac. fluuium eẽ dixit Gallogræciæ: qui ꝑ phrigiã defluẽs: & ad berecinthũ oppidũ ptinẽs: in ꝑpontidẽ tãdem influit &c. Succidit: incidit ipsa cybele. Naiadam nymphã ipsam sagaritida. Vulneribꝰ factis in arbore: oñdit illã poeta nym

pham fluminis: cū dicat. Naiada a ναω qđ ē fluo: & ostēdit amadryda, cum amadryades sint deæ arborū quæ cū his nascunt: & moriunt. Sic nunc illam succisam ingt in arbore tanq̄ amadriada: qa succidit arborē in q̄ illa uiuebat uiuēte arbore: morīēte arbore mortua est ipsa. Illa perit: extincta ē

Fatum naidos erat arbor: nāq; diu ſuata est arbori incolumis: ſuata est & nympha.

ANT. FAN. Palestie deæ

¶Hic furit: agit in furorē atys credēs tecta
Hic furit: & credēs thalami pcūbere tectū
pcumbere cum reuera non eēt qđ uidebat.
Effugit: & cursu dindyma ſumma petit:
Palestinas deas: furias quæ tres sūt: Alecto
Et mō tolle faces: remoue mō uerbera clamat
Tisiphone & Megæra noctis & herebi filiæ.
Sæpe palestinas iurat adesse deas:
Has non a Siria palestina quā maxima gens
Ille etiam ſaxo corpus laniauit acuto
iudeoꝝ habitauit: sed a palestina quæ ē Epiri
Lōgaq; in imundo puluere tacta coma est:
regio palestinas dictas nō dubitamus: de qua
Voxq; fuit: meruī: meritas do ſanguine pœnas
Ingt Luca. Palestinas uncis confixit harenas:
Ah pereant partes quæ nocuere mihi:
qm̄ in Epiro est acherusia: & cum Varro tē-
Ah peāt dicebat adhuc: onus īguinis aufert
pla eē doceat in cœlo in terra & sub terra: de
Nullaq; sunt subito ſigna relicta uiri:
postremo illud legit: Acherusia templa alta
Venit in exēplū furor hic: molleſq; ministri
orci saluete infera. Partes quæ nocuere mi-
Cedunt iactatis uilia membra comis:
hi: pudibūda qbus matrē deū mihi infensam
Talibus aoniæ facunda uoce camœnæ
reddidi. Venit in exēplum: qa comites cy-
Reddita quæsiti causa furoris erat:
belis siue galli sibi utilitatē āputarūt. Quæ
Hoc quoq; dux opis moneas pcor: ūde petita
siti furoris: non quæsiti a gallis sed cuius cām
ipse quæsieram.

PAV. MAR.

¶Hic: attys. Furit furore corripit. Et cre-
dens pcūbere tectum thalami: cū furore pci
tus existimaret corruere tectū. Effugit & pe
tit cursu ſūma dyndima: furore agebat cele-
ri cursu in altos phrigiæ mōtes. Dyndima. n.
montes sunt in phrigia: uñ & cybele dyndimene dicta: ut testat ēt Strabo. Et clamat modo tolle fa
ces: uidebat uidere furias se ipm insectātes facibus: & uerberibus: iō. Tolle faces: remoue uerbera:
noli dea cruciat me facibus & uerberibus furiaꝝ: iō subsequit. Sæpe iurat adesse deas palestinas li
ceat nūc mihi sine arrogātia rē meā tueri: ne qs me mea laude defraudatū iri uelit: hic. n. locus a nul
lis unq̄ nře ætatis uiris itellect⁹ ē: pterq̄ a nobis. Prim⁹ ego explicui: & qcūq; sūt postea iterptati: aut
sniam meā secuti sunt: aut nō recte intellexerūt. Dicā primū de loco. tum de ipsis deab⁹. Paleste loc⁹
est in ora Epyri: apud Oricon: quo e nauib⁹ descēdit cæsar: cū iret cū exercitu aduersus Pōp. Emēda
ti codices cōmētariorꝝ cæsaris testant. Sed i his impssis deprauatus ē locus. Sic. n. ingt postridie ter
ram attigit germanorꝝ saxa iter & alia loca piculosa: getā nactus statiōnē: & portus oēs timēs: quos
teneri ab aduersariis arbitrabat ad eū locū: q appellat pharsalia: oībus nauib⁹ ad unā icolumib⁹: mi
lites exposuit &c. Qui appellat pharsalia ingt: cū oīno pharsalia dicere nō debeat. Miror hoc alios ñ
obseruasse. In codice uetustissimo quē ego repi & emi i calcide euboica: erat q appellat phaleste ibi
tantūmō supabūdabat aspiratio, nā paleste legēdū ut palestia: qđ negari nō pōt. Cū Luca. i. v. phar
saliæ dicat lapsa palestinas uncis cōfixit arenas. loquēs ēt de classe cæsaris Cōstet ob id palestinas are
nas i Epyro eē. Nō. n. nūc agimus de palestia Syriæ ānexa. Deas uero ipsas qs nō apte uidet furias
eē itelligēdas cū poeta faces: & uerbera addat. Nobis ātē: cū de hoc loco q̄rerem⁹: fidelissim⁹ utriusq;
linguæ interpres: oi doctrinaꝝ genet: & laude cumulatissim⁹: i quo nup magnā iacturā fecim⁹ i anti
quissimo lyricoꝝ pricipioꝝ interprete oñdit furiaꝝ: tēplū i Epyro fuisse. Item & in alio græco codice
uetustissimo. Hoc nō soiū mihi: sed Pōponio quoq; uetustatis idagatori diligētissimo demōstrauit.
Itaq; deæ palestiæ hoc i loco p furiis accipiēdæ: a tēplo qū erat i ea regiōe qs adesse ille iurabat attys
cū furore petitus eēt. Ille ēt attys. Laniauit cor. sa. acu. se ipm acuto saxo uerberabat: ita ut corpus
laniaret. Abscidit. n. lapideo cultro pudēdam ptem: q̄ reliq̄rat. Coma lōga: lōgi crines. Est tra. i pul.
īmun. sordido. Versabat se ipm in luto & trahebat ide: & fœdabat crines. Et fuit uox. dicebat. Me
rui ita. s. plecti. Do pœ. me. qđ si patior: qđ merui supplicū. Sāguine: sanguinis effusiōe. Ah pe.
ptes: corpis. Quæ no. mi. pereāt pudēda: qbus fidē uiolauī: q̄ facū: ut ita plectar. Ah pe. di. ad
huc: qa pluries repetebat eadē uerba. Aufert on⁹ īguinis: abscidit sibi genitalia. Et subito nul. sunt
reli. sig. uiri: abscissis uir. lib⁹. nullū supfuit signū quo Vir cognosceret. Hic fu. talis furor q̄ is i illo
fuit. Vēit i ex. qa ide hūit mos originē. Ministri: deide cibelles. Sequuti sunt exēplū. Et mi. mol.
qui ob id molles: & tāq̄ fœmine fiūt. Cedūt: icidūt. Mēbra uilia: pudēdas ptes. Comis. ia. solutis
& excussis crinibus. Veꝝ Catullus aliter historiā retexēs: ostēdit attym p mare in phrigiā uenisse
& ad gallū fl. in furorē uersum silice se castrasse. Alt. n. sup alta uectus atis celere rate maria: phri
giū ut nemus: citato cupidine: pede tetigit aditaq; opaca siluis redimita loca deæ Stimulat⁹ ubi fu
renti uagus amnis rabie. Deuoluit: exect⁹ acuto sibi pōdere silicis. Itaq; ut relicta sensit sibi mēbra
sine uiro. Niueis citata cœpit manibus leue timpanū &c. Ab hoc igit initiū sumpsit ipsa castratio:
ut postea ministri deæ seu cultro siliceo: seu texta uirilia execarēt: unde Iuuena. in satira credo pud.
inquit ecce furētis Bellonæ: mīsq; deū chorus itrat. & ingēs Semiuir obscœno facies reuerēda mi-

Comētariorꝝ cesaris menda.

nor: Mollia q̄ rapta secuit genitalia texta: & reliq̄. Cā furoris q̄siti: de quo ego q̄sierā. Est reddita mihi. s. Voce facūda: diserta. Talib⁹: uerbis. s. Aoniæ camenæ: musæ ab aonia de q̄ regiōe alias dixim⁹. Dux opis: o musa q̄ instruis me in hoc ope: Moneas hoc quoq;: hoc etiam doceas.

Venerit: an nostra semper in urbe fuit?
Dindymon & cybelon & amenā fontib⁹ iden
Semper & iliacas mater amauit opes:
Cum Troiam æneas italos portauit in agros
Est dea sacr iferas pene secuta rates:
Sed nondum fatis latio sua numina posci
Senserat: assuetis substiterat̄q; locis:
Post ubi Roma potens opibus iā sæcula q̄nq;
Vidit: & e domito sustulit orbe caput:

¶Vnde pe. uenerit: hānibale italiā deuastā te ispectis libris sibillynis cū crebri⁹ de cœlo lapidatū eēt ut Li. scribit carmē a decēuiris iuētū ē pelli posse italia uinciq; alienigenam hostē: si matris idææ numē pessinūtæ Romā aduectū foret. Q. đ Sylli⁹ testat his uerib⁹: hostis ut ausonīs discederet aduena terris fa tidicæ fuerāt oracula prisca sibyllæ cælicolū phrygia genitricē sede petitā laomedōteæ seruādā mænib⁹ urbis. Quo carmīe senatus eo magis mot⁹ ē q̄ legau q dōa delphos por tauerāt referebāt sacrificātib⁹ ipīis Apollini pythio oia leta exta fuisse. Vñ placuit ut q̄n que legati ad regē attalū mitterēt: q. A. ſiā pe tētes ab oraculo delphico rñsum accæperūt cōpotes se p attalū regē ei⁹ rei fore quā peterēt. Sed cū deā deuexissent tū curarēt ut eā q uir optim⁹ romæ eēt hospitio accipet. Igit legati cū pgamū ad re gē se cōtulissent attal⁹ eos pessinūtē i phrygiā deduxit: quo i oppido ædē cybelis fuisse Diod. tradit: sacrūq; his lapidē quē matrē deū icolæ eē dicebāt tradidit: quē ibi tarracinæ iā eē romæ nūciatū est senat⁹. p. Scipionē nasicā iudicauit i tota ciuitate uiq; optimū eē q̄ cū oib⁹ matronis hostiā īre iussus obuiā deæ: eāq; de nauī accipe & i terrā elatā tradere referēdā matronis: postq̄ nauis ad hostiū amnis tyberini accessit a sacerdotib⁹ deā accæpit extulitq; i terrā. Vñ eā matronæ i ædē uictoriæ q̄ tum erat i palatio ptulere pridie id⁹ aprilis q̄ dies fest⁹ fuit. Cæteꝝ postea dedicata æde matri deū romæ ut ifra dicēt festū ei⁹ cōstat ad nonas mēsis fuisse trāslatū. nihil. n. fuit tā celebre ap⁹ romanos q̄ dedica tōis dies. Dindymon & cybe. mōtes phrygiæ a q̄b⁹ dea ut dixim⁹ Dindymene & cybele dcā ē. Op pidū uero ei⁹ pisin⁹ dī a Stra. nūc oēs pessinūtē uocāt. Amenā fon. iden. Idā phrygiā cōstat eē fon tib⁹ plenā: ut uenim⁹ i plenā uenatu & sōtib⁹ idā: Vñ eā multifontē dixerit ut auctor ē Stra. qđ ueꝝ eē declarat fluminū multitudo ide i mare pfluētiū. Troiānas ut ilīū i italiā portās. Sæcu la q̄nq;: q̄ngētos ānos. nā ut. A. Gel. docet āno fere p⁹ romā cōditā q̄ngētesimo ac. xxxiiii. ſm bellū aduersus pænos sūptū ē. Notādū āt hoc loco sæculū significare spaciū cētū ānoꝝ: dictū (ut Varro ni placet) a sene: qđ id spaciū uitæ senis lōgissimū puteſ. uñ sæculares ludi dicti sūt: q (teste Festo) p⁹ cētū ānos fiebāt. E domito orbe: Nō re uera toto orbe sed pte orbis subacta. Ergo a toto partem ac cipe. Nā (ut inquit Liuius) nullas tūc in Asia ciuitates socias habebat populus Romanus.

¶Vnde petita uenerit quasi: unde romam aduecta fuerit. An semp fuit in nostra urbe: an ab ini tio romæ fuit: an aliunde aduecta. Vexante italiam Hannibale: ex libris sibyllinis lecto carmine: cō pertū est: alienigenā hostē italia pelli posse: si mater idæa deportata romā eēt. Ob qđ ut Liuio refert M. Vale. Leuius q bis cōsul fuerat: & Cecilius galba legati: Gn. Tremellius Flaccus: &. M. Vale. fal co quæstores mihi cū. v. q̄queremibus ex oraculo delphico accepe deū matrē cōcedi: sed Romæ a uiro optio excipiēdā esse hospitio. pfecti postea in phrygiā. epistinūte: tradente illā Attalo rege acce pere. lapis erat: quem matrē deū incolæ dicebāt: Romāq; deportarūt. Præmisso falcone: q ferri dea nunciaret: moneretq; a uiro optio excipiēda eē. Habita fūt comitia p. Q. u. Cecil. dictatorē creatiq; consul. M. Cor. Cetegus: &. P. Sempronius. In eo cōuētu. P. Scipio nasica. Gn. Cor. fi. illius q in hi spania ceciderit: uir optimus a senatu iudicatus: adolescēs nōdū q̄storius. Is cū oibus matronis: ho stiā īre iussus obuiā deæ: Eāq; de nauī accipe: & i terrā delatā tradere referēdā matronis. Postq̄ na uis ad hostiū amnis tyberini accessit: sicut erat iussus in salū naue euectus a sacerdotib⁹ deā accepit extulitq; i terrā: matronæ primores ciuitatis iter quas: uni⁹ claudiæ q̄ntæ ifigne ē nomē accepe. Cui dubia: ut tradit antea fama: clatiorē ad posteros tā religioso ministerio pudicitiā fecit. Et p manus succedētes: deīde aliæ aliis: oī effusa ciuitate obuiā: thuribulis añ ianuā positis qua pferebat: atq; ac cēso thure pcātib⁹: ut uolēt. ppitiaq; urbē romā iniret i ædē Victoriæ: q̄ ē i palatio ptulere deā: pri die idus apri. Isq; dies fest⁹ fuit: Popul⁹ frequēs dona deæ in palatio tulit. Lectisterniūq; & ludi fue re Magalesia appellata. Hæc ex Li. excerpsimus: sed ultim⁹ hic loc⁹ dubitare facit: q̄m ostendit Li ulus festū & ludos cōstitutos pridie idus april. At poeta idem ostendit nonis aprilibus: & tamen uno eodē tpe fuerūt: ut dici non possit mutatum fuisse diem. Ego aūt arbitror deprauatum esse Liuii lo cum: & debere legi nonis aprilibus: quia poeta non potuit tam facile deprauari qui carmina scri bit: & ipsa festa suo ordine: ut nihil uideat imutatū: & credi par ēt eū adhibuisse dil: gētiam: ut ita scri beret: quēadmodū erat in alis: tā fastorum q̄ pontificū libris & annalibus: ut errare nullo quidem pacto potuerit: Q uinetiam in marmore uetustissimo: ubi cætera quoq; inscripta sunt. Hoc festum nonis apri. notatū ē. Quar ita cēseo deiceps i Li. legēdū: sz ad rē redeam⁹. Erato hoc ipa histo. recēset

Mat: cybele deoꝝ magna mr. Sēp amauit didimon & cybelō: phrygiæ mōtes ut dixius: tuñ dcā ē Didimena: & cybele. Et idā troiānā. s. Amœnā frōdib⁹: iō amœnā: qa nemorosa & umbrosa. Et

Errat

opes iliacas:troianas. Cū æneas portauit troiā:tulit troiana sacra troianos deos. In italos agrosi latiū:ut ē illud Vir. Inferrtq; deos latio:& illud illū i italiā portās. Dea:mr. Pene:q̄si. Est secuta rates sacriferas:naues æneæ sacra ferētis:q̄si pax defuit:qn ab ænea deferēt i urbē. Sz sēserat:cognouerat:aut audiuerat. Fatis:ab ipsis pcis:q̄ fata:hoc ē setiē ordinēq̄ cārū dispēsāt. nōdū po.la.su. nūnōdū aduēisse tps:quo i italiā trāsferri dēret. Et substierat assuetis locis:subtitit tūc i phrygia: ubi eē cōsueuerat. Post deide. Vt.postq̄. Roma potēs opib⁹:q̄ iā potētissima:atq; opulētissima erat.

Vidit qnq; sæcula:qnq; ætates q̄si quingētesimo urbis anno.& sustulit:eleuauit caput. Edomito orbe:magna parte orbis subacta. Sacerdos uel ipse pontifex.max.uel sacerdotes qui præerant cu stodiæ librorum sibyllinoruz:qui ab initio fuere duo:deinde decem:postea auctus numerus ad.xv. inspicit uerba fatalia:lybros sibyllinos romana fata continentes.

ANT: FAN. ¶ Carmis eu.uersū.sibyllæ cūanæ Cumas n.cōdiderūt nōnulli pfecti a chalcide urbe euboiæ ad nouas sedes q̄rēdas. Fatalia uerba:qa libri sibyllini urb rome fata cōtinebāt

Carminis euboici fatalia uerba sacerdos
Inspicit:inspectum tale fuisse ferunt:

Sacerdos:pōtifex maxius p excellētiā. Nisi malis accipe decēuiros: q creabāt ut sacros libros legerēt iterp̄tarēt q; carmia sibyllina.

Mater abest matrem iubeo romana requiras
Cum ueniet casta est accipienda manu:

Patres ābagib⁹ errāt: cū nō itelligerēt q̄nā eēt ea mr & uñ peti eā iuberet oraculū. Cōsulit pæan:mittūt legati ad apollinē delphi cū. Mittūt pceres. Hi fuerūt. M. Vale. Le. q bis cōsul fuerat. M. Cecili⁹ metell⁹ ptori⁹ sulpici⁹ galba edilici⁹ ac duo q̄stores. C. Tremeli⁹ Flacc⁹ &. M. Vale. falco. Phrygiæ tūc sceptra tenebat attal⁹:cauēdū ne existiem⁹ hūc attalū eē q rex pgamenoz & eumenis fili⁹ po.ro. scripsit hæredē:qd p⁹ delatā cartha

Obscuræ sortis patres ambagibus errant
Quæq; parens absit quoue petenda loco:

Consulitur Pean:diuumq; accersite matrem
Inquit:in idæo est inuenienda iugo:

Mittunt pceres Phrygiæ:tūc sceptra tenebat
Attalus:ausoniis rem negat ille uiris:
Mira canā longo tremuit cū murmure tellꝰ

Attali duo.

ginē & numātia iā euersa factū iuenies. Vñ qm̄ is ditissim⁹ fuit & splēdida supellectile factum ē ut q splēdida & magnifica sūt dicāt attalica. Sz qm̄ attali plures fuere quēadmodū & eumenes. Hūc attalū de quo nūc agit eū eē cōstet q ex attalo nat⁹ i bello macedonico qd p̄m bellū punicū subsecutū ē rōanis aduersus philippū auxilio fuit. De quo ingt flor⁹:aderat spōte i auxiliū attal⁹ rex pgamenoz:aderāt rhodii nautic⁹ popul⁹. Est āt pgamū aliæ ciuitas lōge clarissima teste Pli. ac diu (ut ingt Strabo) sub attalicis regib⁹ fortūa:cui⁹ reges si uñ pfecti sint & quo euaserit scire desideras lege ei⁹ geographi li. xiii. ñ lōge a fune q hūc attalū tradit natū ex attalo & antiochide achæi filia prio regē eē nūcupatū. Ausoni⁹ rē negat ille uiris:historiæ ueritas hoc hz p̄m Li. nihil negatū eē rōanis a rege attalo. Popul⁹ cū roman⁹ mēor cæptā cū eo aicitiā pp cōe aduersus philippū bellū sperāsq; factu rū eū regem quæ posset populi Ro. cā misit ad eum legatos quos ille comiter accepit pestinuntēq; i Phrygiam duxit eisq; deam tradidit in italiam deportandum ut diximus supra.

Attalica.

Pergamus.

¶ Carminis euboici:sibylle cumeæ de q̄ paulo supi⁹ a cumis:urbe cāpaniæ:quā calcydēses euboici cōdiderūt. de quo iati⁹ dixius i. vi. æn. Ferūt:dicūt. Inspectū:carmē qd ispexert fuisse tale. Mr abest:hæc erat sūia ispecti carmis. Abest deū genitrix: eā i urbē accersatis:& aduentēs:a castis manib⁹ excipiat. Abest mr:deoz. s. qa i urbē nōdū attulistis. O ro. lu. req. ma. reqrere:& i urbē ferre deum mez. Cū ue. aducta erit:Est accipiēda casta mānu:ispexit poeta ad oraculū:qd fuit ut ab optio uiro excipeꝰ. Obscuræ sor. obscura erāt hæc rūsa:qa nō itelligebāt. Præs:ipi senatores: Errāt ambagib⁹:ipa uerboz obscuritate. Quæue pa. absit. ñ. n. id apte cōstabat:matrē deoz abeē. Sed tm̄ modo matrē:iō errabāt:qa nesciebāt q̄ mr abeē dicereꝰ. Quoue pe. lo.& uñ accersēda eēt. Cōsulit pæan:apollo. Accessere legati delphos:& ab oraculo habuere illis cōcedi deū matrē e phryhia. Arcessite: euocate matrē. Matrē diuū:deoz parētē. Ingt ipe apollo. Inuenieda ē i iugo idæo:q̄si regrēda ē i mōtib⁹ phrygiæ:ibi eā iuenietis. Mittūt pce. uiri patricii legati:& q̄stores p ea i phrygia.

Tūc eo tpe. Atthal⁹:rex pgamūiū. Tenebat scep. phry. impabat i phrygia. Ille. attalus. negat rē uiris ausonīs:nō uult matrē deū ro. cōcedere:sz exigit hic loc⁹ ut de regib⁹ pgami fiat mo:& resalti⁹ repetat. Lysima. Agatoclis fi. q un⁹ fuit ex successorib⁹ Alexādri:pgami & pecūlaz custodiā:q̄ erāt. lx. milia talētoz:ut a Stra. refert. Philetero thyanēsi cōmisit:q a puero spado fuerat:is cū optime eēt educat⁹:dign⁹ uisus ē:cui hæc crederēt. Carus erat Lysimacho:sz cū ab arsioe illi⁹ uxore dissidere:qd eū accusauerat locū ad defectionē pduxit. Lysima. coact⁹ fuerat a malis familiarib⁹:Agatocle filiū interficere. Seleuc⁹ Nicator reuersus illū sustulit:& ipe a Ptole. cerauno sublat⁹ ē. Eunuch⁹ castellū & pecuniā possidet ānis. xx. Erāt ei frēs duo Eumenes natu grādior:& attal⁹ iunior. Ex eumene nat⁹ ē eumenes de pris noie. Is pgami successionē hūit:ātiochū Seleuci filiū ap̄ Sardis supauit obiit cū ānis. xxii. impasset. Attal⁹ ex attalo:& ātiochide Achæi filia nat⁹ successit:& prio rex appellat⁹:galatas plio supauit:& romanoz amic⁹ fuit:& cū eis aduersus Phil. pugnauit i classe rhodiorū obiit cū annis. xxxiiii. regnasset. Filios q̄tuor reliqt ex Apollonde Cizicena: Eumenē: Attalū: Phileterū:& Atheneū. Eumenes natu grādior regnauit:hic cū rōanis aduersus anthiochū magnū & aduersus persem bellū gessit. A romanis totam eā regionē accepit:q̄ sub anthiocho circa Taurū erat Is urbē munuit:Regnauit annis. xlviiii. iperiū Attalo filio reliquit: Qui ex stratonice atiarati Cappodacum regis filia natus erat. Filii admodum iuuenis:& imperii tutorem fratrem:attalum reliqt. Is cum annis uno &. xx. regnasset:multis rebus gestis:iam senior mortuus est: Romanorum cōtra Pseudo Philippum socius fuit. Imperiuz attalo qui sub tutela erat reliquit. Is Philomator cognominatus:cum annis quinque regnum tenuisset:morbo absumptus est. Hæredes Romanos instituit. Qui postea eam regionem prouinciam fecerunt:& aliam uocauere:eodem nomine:quo & continentem. Hæc de ipsis regibus. At simulachrum matris deorum: ab eo Attalo Romanis traditum est:qui primus Rex nuncupatus fuit:poeta inquit eum ab initio negantem tradere. Simulachrumque loquutum:& se ire uelle dixisse. Mira canam:cantando feram admirabilia. Tremuit tellus cum murmure:ulsus est esse terremotus cum magno fragore.

PAV. MAR.

Et sic est adytis diua locuta suis:
Ipsa peti uolui:nec sit mora:mitte uolentem
Dignus Roma locus quo deꝰ omnis eat:
Ille soni terrore pauens:proficiscere dixit
Nostra eris:i phrygios roma refertur auos:
Protinꝰ innumeræ cædunt pineta securesꝰ
Illa quibꝰ fugiens phryx pius usus erat:
Mille manꝰ coeunt & picta coloribꝰ ustis
Cœlestem matrem concaua puppis habet:
Illa super fluctꝰ fertur tutissima natis
Longaq; phryxææ stagna sororis adit:
Rhœteumq; capax sigeaq; littora transit:

¶ Adytis: Secreta parte templi tantum sacerdoti datur accessus. Dignus roma locꝰ quo deus omnis eat: Quoniam exactissima est religio Romanorum. Vel quod Roma est deorum sedes. Lucanus: Tene deū sedes non ullo marte coacti deseruere uiri? Nostra eris: Quia Romani a Phrygibus originem ducunt. Phryx pius: Aeneas pietate insignis. Picta coloribus ustis: Moris fuit apud maiores ornari classes pictura necnon & onerarias naues eu; pugnaturos fuuaret ut Pli. scribit ad eadem specioseꝰ uehi. Vstos autem colores cur dicat ideꝝ ostēdit ut ex ea fit ochra exusta rubrica i ollis nouis luto circūlitis. Idem hæc si torreatur æqua parte rubrica admixta sandicem facit. Sui nati: neptuni: quia ipsa est deoz mater. Phryxææ stagna sororis: Hellespontū cui Helle Phryxi soror nomen dedit ut dictum est. Rhæteumq; capax sigeaq; littora transit: A regione idæ quæ montana est duo quidam flexus ad mare excurrunt. alter Rhæteuz, alter Sigeū uersus: ita ut uterq; dimidiati circuli lineam faciant. Vnde cum nouum litum quidam intra eorum flexuum finem esse antiquum uero intra initium uoluerint iure rhæteum capax dicitur. Vel certe propter tot nauium receptacula. Sigeum promontorium a taciturnitate nomen accepit: quo tempore Hercules prohibi Tenedos hospitio ibi latuit & inde per silentium Troiam inuasit. Tenedon: Insulam prope hostia Helles ponti: quæ ut auctor est Strabo distat a continenti ad stadia. xl. Eam alii Calydnam. alii Leucophryn dixerunt: Tenedos autem dicta est a Tene quodam auctoribus Seruio & Cicerone qui orta fama q; cum nouerca concubuisset hanc insulam uacuā cultoribus tenuit quæ habuit portus duos litis & Apollinis Sminthei delubrum: ut Smintheu præclare tenedi dominator Apollo. Inter hanc insulam & Chium qua ægæus sinus pandit a dextera antandrū nauigantibus saxū est: qd q̄n uisentib⁹ procul capræ simile creditur: quā Graeci ista nuncupant. Sunt qui uelint ægæū sinum inde nostatū.

Classes pictura ornabāt maiores colores usti.

Sigeum. Tenedos Sminthei apollinis templum. Antandrum.

¶ Et diua: deæ simulachrum. Sic est locuta fuit adytis: sic ex suo sacello dicere uisa est. Aditū. n. secretior pars templi: quo soli sacerdoti licet accedere. Ipsa uolui peti: ego ita uolui ut me Romani peterent: Ne fit mora: quasi finite: ut me Romā ferāt sine ulla tardatione. Mitte uolentē: Mittas tu me Attale: cum ire uelim. Roma dignus ē locus: quo ear omnis deus: digna ē urbs: ad quā omnes dii eāt: digna quæ deos ois teneat & colat. Ille: Attalus. Pauens terrore soni quasi pauefactus: & territus uerbis simulachri. Dixit proficiscere: eas Romam. Nostra eris: etiā cum romæ eris: teris nostra. nam inter nostros: quasi cum illis: qui a nostro genere genus trahunt. Roma refert in auos phrygios: nā a phrygibus ducunt originem: & nos phryges sumus: inter nos igitur uinculum ē cognationis. Protinus: innumeræ: poeta ostendit ibi nauim fabricatā: qua aducta fit: sed diximus accessere legati cū quinqueremibus. Protinus: subito. Secures innumeræ cædunt incidunt. Illa pineta: pinus illorū montium. Quibus erat usus phryx pius fugiens: quæ pineta aut ex quibus mōtibus pinus incideret olim æneas pius cum fabricauit naues quibus fugiens in latium uenit. Mille manus coeunt: quasi conuenit iam ingens multitudo. Et puppis concaua quæ iam erat fabricata. Picta coloribus ustis: plerūq; colores aduersi sunt ut superius dictum est: in nauibus uero pingebāt aut deoz imagines aut historiæ: aut insignia: & similia. Habet matrē cœlestez: qa iā deæ simulachrū ē iposirū naui. Illa sup fluctus: agit nūc de itinere: aut longa profectione: p quæ maria delata fuerit usq; ad hostia tyberina. Illa: deū genitrix. Fertur tutissima: tuta ab oi procella: & undarū impetu. Sup fluct⁹ nati: sup æquora neptuni filii. Adit lōga stagna: lōgū & angustū fretū. Sororis phryxeæ: Helles. quæ fuit phryxi soror: de quo supiore libro: It ergo primū in hellespontū: Verū ipsa deum mater e ptisinūte allata ē. Pisinus autē thelistobogorū erat q̄ Bithinis & phrigibus sunt finitimi: apud propōtidē: & Stra. ingt lib. xii. Emporiuz ē ipsius eorum: qui in hac regione sunt: & tēplū maxi-

mũ habet magnæ ueneratiõis: Matris deũ: quã angidistã uocãt: Sacerdotes q̃dã erãt ꝓpotẽtes: nunc eorum dignitas iminuta est. Hic locus magnifice ab actalicis regibus structus est & templo & porticibus ex albo lapide. Romani templum celebre reddidere: accersita inde deæ statua: quemadmodum ea: quæ æsculapii erat ex Epidauro: hæc Stra. & maximus quoq; pisinunte accersitã asserit: Primum igitur in propontidem descendit: deinde in Hellespontum uenit. Trãsit rhœteu; capax: apud Rhœtheum promontorium: in faucibus Hellesponti apud troiã: ad dextrã hellespontũ ingredientib⁹: ubi nos ipsi totiẽs fuimus: erat nauale & achiuorũ port⁹: & achaia castra: lõ capax dixit: ubi tã magnæ classis fuit statio. Et littora sigea: a sigeo ꝓmontorio itidem hellesponto iminẽti ita appellato qd in eo tacite latuerit Hercules: cũ insidias Laomedõti piuro parauit: ΣΙΤΗ.n. taciturnitas ẽ

Et trãsit tenedon: Tenedos insula ab hostiis hellesponti. xxiiii. M.p. distat: hæc prius leucophris appellat: dicta ẽt est & Calydna: in hãc nauigauit: cum colonis Tenus Cycni. f. conditaq; urbe abse Tenedon uocauit: sed plura ab historicis: & poetis de ea referunt: & nos in ea insula de situ: & fertilitate eius carmẽ scripsim⁹. Repimusq; i ea insula epigrãmata plura in marmoribus uetustissimis:

ANT: FAN. Aeetiõ Theba. rex

¶Veteres æetionis opes Thebã dicit: q̃ (ut scribit Strabo (Lesbo fuit oppositа: ubi regnauit æetion: ut nos thebã aduecti sacram æetionis ad urbẽ. Constat ãt æetionẽ opulẽtissimũ fuisse cui⁹ filia Andromache nupsit Hectori. S; Achilles & Thebã euertit: ut lyrnesum & magnæ populatus mœnia thebæ: & æetionẽ interemit & filios Eandẽ urbẽ & Thebas dicimus ut Tũ patris in larib⁹ priami ad troiã: ast ego thebis andromache magno quondam genita æetione. Alter Aetion Samothracum ritus cerimoniasq; cõstituit. Cyclades excipiunt lesbo post terga relicta: Cyclades insulæ sunt maris ægæi quem (ut scribit Plinius) circa delum in orbem sitæ sunt unde & nomen traxere. Idem & Solinus tradit qui eas inquit licet spaciis longioribus a Delo proiectas tñ circa Delum in orbem sitas esse quẽ græci cyclon uocãt. Seruius uero nõ ideo Cyclades dictas putat qd in rotunditate sint: sed qd longo ordine circuiri eas necesse est: uel pp promontoria: uel qa naturale est ut cõcitatioria sint maria uicinitate terrarũ. Fuerunt autem Cyclades ab initio. xii. deinde plures additæ sunt. Quaq; carysteis frãgitur unda uadis: A Carysto urbe Euboiæ nobili marmore carystio ut inquit Plinius. Vnde Lucanus eam saxosam uocat: ut Qua maris angustat fauces saxosa Carystos. Ad hoc oppidum Euboiæ quod ad Cycladas uergit lapis nascitur (ut auctor est Strabo) quem pectunt: nent: ac texunt unde mantilia conficiuntur: quæ ubi sordescunt in flãmam proiecta mundãtur. Est & Carystos in Laconia. unde ab Alcmane poeta uinum Carystium celebratur. Trãsit & icareum: icaros insula una e Strophadibus mari icareo nomen dedit: quã alii icaron. alii icariam dicunt ab icaro Cretensi: quem Varro scripsit ibi interisse naufragio & poetæ fabulãtur paternæ ugæ comitem cum ambo pennati e creta ausugissent in hoc mare cecidisse: quod auctoribus Plinio Strabone ac Solino ab ea insula quã diximus nomen accepit: sicut a Carpatho mare Carpathium: quod icareo iungitur austrum uersus. Cæterum mare icareum alii inter Cretã & Siciliã ponunt. alii inter Samum & Myconem: cui quidã ab icaro Dedali filio nomen inditũ uolunt: Hoc mare nauigãtes Romani a læua linquebãt. Dextra pelopeides undas deserit. Creta quidem nauigãtib⁹ a læua: a dextra erat peloponesus sic dicta quasi insula Pelopis: nisson. n. græci insulã dicũt. Sed re uera est peninsula siue Cherrõnesus. isthmos. n. pelopõnesu; fũgit cõtinẽti speras ioniũ ab ægeo: ut Aequora bina suis oppugnãs fluctib⁹ isthmon.

Et tenedon ueteres æetionis opes:
Cyclades excipiunt lesbo post terga relicta
Quaq; carysteis frangitur unda uadis:
Transit & icarium laxas ubi perdidit alas
Icarus: & uestæ nomina fecit aquæ:
Tunc læua creten dextra pelopeiadas undas

Cyclades

Carystos duobus in locis. Caristiũ marmor Caristia mãtilia. Caristiũ uinum. Icaros insula. Pelopõnesus.

PAV. MAR.

¶Et ueteres opes: ueteres agros: & regnum. Eetionis: de thebano littore intelligit. Thebæ illius: quæ apud Lyrnesum est: & sub Eetione fuerit. Qui ut testis est Home. pater fuit Andromaches cõiugis Hectoris qui quidem Eetion ab Achille cum septem filiis interfectus est. Excipiunt: eam. s. Cyclades: quæ sunt in ægeo insulæ: quæ dælum circunstant: de quibus Stra. cum meminit dæli. Eam inquit circunhabitate gloriosam reddiderunt insulæ proinde uocauere cyclades: initio quidez duodecim fuisse perhibentur: pluresq; agnatæ sunt. Lesbo relicta post terga: Primo eni loco post Tenedon: lesbos insula occurrit: deinde cyclades: sed de lesbo plura diximus in secundo. Et qua unda frãgitur uadis charisteis & transit ea parte: qua undæ frãguntur. Vadosis arenis: charistus: a charisto urbe: quæ est in angulo Euboeæ uersus Cycladas. Transit & icarum: mare scilicet. Quod est: ut Plinius inquit inter samum & miconum. Sed hoc a loeua reliquit. Vbi in quo mari Icarus: Dædali filius. Perdidit alas uastas: magnas: nam acceptis a patre pennis: cum altius euolaret: resolutis uinculis cereis: & alas amisit: & in mare decidit: cui nomen quoque dedit: ideo hic. Et fecit nomina uastæ aquæ: nam ab eo appellatum est mare icarum. Tunc lœua a sinistra: Deserit cretem: Cretam insulam: de qua in tertio libro diximus. Eam insulam nõ attigit. sed a lœua reliquit. Dextra deserit undas pelopeiadas: mare quod peloponesum ablutta Pelope dictam qui in ea regnauit. Peloponesus autem dicitur quasi insula pelopis. Aegeo & Ionio cingitur Isthmos chorynthiacus facit ne insula sit: Angusta quidem inter duo maria tellus.

¶Veneri sacra cythera: Hæc insula est Laconiæ teste Laertio in uita Chilonis cui olim Porphyris nomen fuit. Ab ea Venus Cytherea dr ut multis placet: uel ab urbe Cythera (ut Festus ait: in quam primum Venus concha deuecta esse dicitur cũm in mari concepta esset. Mare trinacrium: Siculũ mare. Trinacria. n. est Sicilia sic a tribus promontoriis dicta. Brontes: Hic ministrer Vulcani signi Cythe ficat tonitu quod bronti græce dicitur: fitq; ut inquit Plinius cum in nube luctatur flatus aut uapor rea ue Steropes autem nihil est aliud q̃ agrapi id est fulgur: quod cum pingi nequeat pinxit tamen Appelles in arte sua eminentissimus. Agmonides Trinacrio qui & Pyragmon dicitur ab incude nocriã. mẽ accepit quæ a græcis acmon uocat. A b Brontes his cyclopibus fulmina fabricantur ut poe- steropes tæ canunt: quibus sedes datur in mari Sicu- Agmolo quia insulæ ibi sunt numero septem quas nides itali Vulcanias dicunt. Aequoraq; aphra seu pylegit: Transit: ut Crebris legimus freta cõci ragmon ta terris. Mare Aphrum siue Lybicum ẽ qd Lybiã alluit. Sardonaq; regna: Sardiniam Sardi- insulam nobilissimam in mari Tyrrheno ro- nia insula mani ad urbẽ nauigantes a læua linquebãt sed longe unde poeta prospicit dicit. Ea a Sardo Herculis filio nomẽ accepit qui e lybia ueniens insulam occupauit. Omnis eques mixtaq; grauis cũ plebe Senatus: Equestris ordinis uiri patres siue Senatores ac plebeii.

Deserit & Veneri sacra cythera petit:
Hinc mare trinacriũ cãdẽs ubi tingere ferrũ
Brontes & Steropes Agmonidesq; solent:
Equoraq; aphra legit: sardoaq; regna sinistris
Respicit a remis: ausoniamq; tenet:
Hostia contigerat qua se tyberinus in altum
Diuidit: & campo liberiore natat:
Ois eques mixtaq; grauis cũ plebe senatus
Obuius ad thusci fluminis ora uenit:
Procedunt pariter matres natiq; uiriq;
Quæq; colunt sanctos uirginitate focos:
Sedula fune uiri contento brachia lassant
Vix subit aduersas hospita nauis aquas
Sicca diu fuerat tellus: sitis usserat herbas
Sedit limoso pressa carina uado:
Quisquis adest operi pluscq; pro parte laborat
Adiuuat & fortes uoce sonante manus:
Illa uelut medio stabilis sedet insula ponto
At toniti mõstro stãtq; pauẽtq; uiri

Agmoni dicitur ragmo

Queque colunt sanctos uirginitate focos: Periphrasis uirginum uestalium. Contento: Extento fune cum omnes summo conatu nauem traherent aduersus uim fluminis. Sitis usserat herbas. Consequens pantecedenti: hoc est pro calore sitis. Sedit: Constitit retenta uadis. Pluscq; pro patre laborat: Insudat trahendi laborem tollerans plus ferre q̃ suppeditent uires.

¶Et petit cythera sacra ueneri: non attigit PAV. peloponesum: sed petit cytheram insulam: MAR. quæ est inter maleam: & cretam: & in ea cythœra cytherorum montes: unde Virgilius. Sunt alta cythœra dixit: insula est Veneri sacra quoniam in propinquis undis nata: & illuc conca delata est. Vnde in heroidibus: Nuda cythœriacis edita fertur aquis. Et pomp. inquit: Cytheream dictam Venerem a cythœra urbe in quam conca delata est. Hinc a cythœris petit. Mare trinacrium: siculum: quia trinacria dicta est Sicilia a tribus eminentibus promontoriis. Pachinno lilybeo peloro: & ἄκρον summitas dicitur: unde Diod. uidetur ostendere a tribus angulis dictam. Vbi in quo mari. Solent tingere ferrum candens. ferrum calidum & ignitum. Brontes & steropes & agmonides: hi ministri sunt Vulcani. & a re quam faciunt cognominati. Brontes a βρωτός: quod est tonitru. Steropes a στέροπη: quod est fulgur. Agmonides hic a Virgilio pyragmon dicitur a πῦρ quod est ignis & agmon uicus. Fulmon enim hi cyclopes conficiunt: ideo ita appellati. Venit igitur mater deum in fretum siculum & insulis æolicis: ubi esse Vulcanus existimatur. Et legit: naufragat: Aequora aphra: mare lybicum. Mam lybicum illud ingens pelagus: quod inter Siciliam & ipsam lybiam. Et respicit regna sadoa: a sinistris remis e mari lybico flectenti in oram latinorum & hostia tyberina est sardinia magna insula a sinistra ideo a sinistris remis dixit. Nam a sinistra parte relinquitur in mari Tyrrheno: ita appellata dicitur insula a Sardo Herculis filio: ut testis est Solinus.

Et petit: ipsa nauis. Ausoniam: quia flexit cursum in littus ausonium. Contigit hostia tyberina scilicet ubi & hostia urbs ab Anco martio fundata. Quasi tyberinus: tybris fluuius: Diuidit in altum: in pelagus. quasi qua in mare influit. Et natat campo liberiore: per latiora spatia: nam illuc usq; fertur per alueum: postea exit in mare tyrrhenum: Latiores: quidem aquarum campos: per quos iam liberius natat. Omnis eques: exiuere obuiam deæ usq; ad hostia tyberina uniusc⁹usq; ordinis uiri: & matronæ: & uirgines. Hæsitq; nauis in uadis tybridis ut nulla hominũ ui trahi posset. Omnis eques: omnes illi qui erãt equestris ordinis. Et grauis senatus: graues ipsi senatores. Cum plebe mixta: cũ populo. Procedũt pariter: simul omnes eunt cũ pompa. Et matres & nati filii: & uiri: qa exiuere obuiã: tã mates q̃ mulieres cuiusc⁹q; etatis: ordinis & cõditionis. Et quæ colũt sactos focos uirginitate: hoc ẽ Virgines uestales: quæ æternũ ignẽ caste seruãt. Viri lassãt: desaticãt. Brachia sedulat: cũ sedulitate & oi conamine trahẽtia. Fune cõtẽto: extẽto: quo conabãtur

trahere manũ ꝙadis herẽtẽ. Nauis ſopita: peregrina: & q̃ peregrinã deã ferebat. Vix ſubit: uix ſub ire poteſt. immo ſubire nõ poterat. Aquas aduerſas: aduerſũ amnẽ. Tellus fuerat diu ſicca: diu ſi pluerat: ſic aruerat tellus: & quia nullis imbribus erat adiutus amnis: tenuis tunc erat eius aqua. Stis: ipſa ſiccitas ob aquarum penuriam. Vſterat herbas: deficiente humore: aruerant & ipſe herbe.

Carina preſſa. ſuo. ſ. onere. Sedit: ſubſtitit hærens. Vado limoſo: in uadis tyberinis: & lutoſis.

Quiſquis adeſt operi: ipſi quidem operoſo labori trahende nauis. Laborat pluſq̃ pro arte: quaſi pluſquã quiſq; ſuis uiribus poſſit. Et adiuuat manus fortes: robuſtas & fortiter trahentes. Voce ſonãte: clamore. Illa: nauis. Sedet: firma hæret. Velut inſula ſtabilis: imobilis. Medio põto: in medio mari: qa ut moueri nõ põt inſula: ita moueri nõ poterat nauis. Viri attoniti: exterriti. Stãt & parent mõſtro: quaſi ſtãtes expaueſcũt eo nauis miraculo: quæ nullo hoium conatu moueri poterat.

ANT. FAN. Claudia quinta

¶ Claudia quinta gen⁹ clauſo referebat ab alto: Non eſt quinta hoc loco prænomẽ poſt poſitum uerſus gratia: uel ordinis nomẽ ut quidam putant. Legimus enim apud Liuiu; matronæ primores ciuitat's inter quas uni⁹ claudiæ quintæ inſigne eſt nomen accepere Hæc Claudia experimento religionis pudiciſſima iudicata eſt ut iuquit Plinius. Naue; enim cum ſacris matris deum obhærentem uado Tyberino extraxit precata palam: ut ſi ſibi pudicitia conſtaret ſequeretur. Cuius ſtatua ut Valerius Maximus ſcribit in uehiculo ædis matris deum poſita eade; æde bis incendio cõſumpta flammis intacta permãſit. Alia eius gentis Claudia nouo more (ut ait Suetonius) apud populum ſubiit iudicium maieſtatis: quæ in conferta multitudine optauit ut frater ſuus pulcher reuiuiſceret: atq; iterum claſſe; amitteret ut minor turba Romæ foret. Sciendum gentem Claudiam ortam eſſe ex regillis oppido Sabinorum deductãq; ab Appio Clauſo: cui poſtea Appio Claudio fuit Romæ nomen ut inquit li uius: qui poſt exactos reges cum quinq; milibus clientum & amicorum uenit Romam & ſuſcæpt⁹ habitandam urbis partem accæpit a quo Claudia tribus eſt & familia nominata ut Seruius ſcribit. Vnde illud eſt Virgilii in. vii. ænei. Ecce Sabinorum priſco de ſanguine magnũ agmen agens clauſus magniq; ipſe agminis inſtar claudia nũc a quo diffunditur & tribus & gens: Lege Liuium libro ſecundo primæ decadis & Plutarchum in publicola. Meminit & eiuſdem Appii Clauſi Cornelius Tacitus his uerbis: Maiores mei quorum antiquiſſimus Clauſus origine Sabina ſimul in Ciuitatem Romanam & in familias patriciorum aſcitus eſt hortantur ut paribus conſiliis remp. capeſſam. Ab eo Clauſo Syllius Clauſos uocat quos Claudios dicimus ut clauſorum decus atq; erepto maxima Romæ ſpes nero marcello. Impar nobilitate: Verſus gratia e littera pro i ponitur. Dicim⁹ enim ſum impar tibi. Potes & mutationem caſus factam accipere. Caſta quidem ſed non & credita: Falſo populi iudicio famæq; mendatio impudica dicebatur: Vt hic priſca ducens clauſorũ ab origine nomen Claudia non æqua populi mala credita fama. Ornatus uariæ prodiſſe capillis obfuit: Stultum uulgus impudicam arguebat ex ornatu. Conſcia mens recti famæ mendatia ridet: Spernit obtrectantium linguas: qui nullius eſt ſuæ turpitudinis conſcius Iuuenalis: Viuendum ẽ recte tum propter plurima tumq; his præcipue canſis ut linguas mancipiorum contemnas. Eſt autem ſententia color rhetoricus. Sed nos in uitiũ credula turba ſumus: Honeſta reprehẽdẽdi rõ. Miſceet. n. ſe mortalibus muſa quos arguit Iuuenalis: Hic uiuimus ambitioſa paupertate omnes.

Claudia gens

Mens recti conſcia obtrectantiu; linguas cõtemnit.

PAV. MAR. ¶ Claudia quinta: cum utri fruſtra conarentur: ex clariſſima Claudiorum familia: uirgo claudia proceſſit: quæ cum caſta non crederetur: deam ipſam obteſtata: ut ſue teſtimonium pudicitiæ perhiberet: Exiguo deinde conamine funem trahentem nauis: ſequuta eſt: meminit huius rei diuus Hieronymus: & Tranquillus in uita Tyberii. de eadem inquit: quæ nauem cum ſacris matris deum idæa obherentem Tyberino uado extraxit: præcata pro palam ut ita demum ſequeretur ſi ſibi pudicitia conſtaret. Claudia quinta: non quæ eſſet quinta numero: ſed nomine. Referebat genus: ducebat originem. Ab alto clauſo: a quo emanauit domus claudia: de quo Virg. in ſeptimo æneidos. Ecce Sabinorum priſco de ſanguine magnum agmen agens clauſus magnique ipſe agmis inſtar. Claudia nunc a quo diffunditur: & tribus: & agens: Per latium poſtq̃ in partem data Roma Sabinis: & cætera. Nec facies ipſius Claudiæ. Fuit impar nobilitate: Nam ut præſtantis nobilitatis: ita formæ quoque præſtantis. Caſta quidem: erat. Sed non eſt credita: non credebatur eſſe caſta.

Claudia quinta gen⁹ clauſo referebat ab alto
Nec facies impar nobilitate fuit:
Caſta quidẽ ſed nõ eſt credita: rumor iniquus
Leſerat: & falſi criminis acta rea eſt:
Cultus: & ornatus uarie prodiſſe capillis
Obfuit: ad rigidos linguaq; prompta ſonos
Conſcia mens recti famæ mendacia riſit
Sed nos in uicium credula turba ſumus:
Hæc ubi caſtaq; proceſſit ab agmine matrũ

Rumor iniquus non æquus: ſed falſus & conflictus: Læſerat: offenderat illam: nota uiolatæ pudicitiæ. Et eſt acta rea falſi criminis: falſo arguebatur ſtupri: & uirginitatis non ſeruatæ. Obfuit cultus ex his ſumebantur ſigna coniecturalia corrupti animi & corporis quod ſe excolebat: tanquam amantibus placitura: Ipſe ergo cultus formæ obfuit. Et prodiiſſe: apparuiſſe. Capillos uarie ornatos: quos uario modo & pectebat: & inectebat: mens conſcia recti: animus honeſtatis ſuæ

cõſcius. Riſit mẽdatia fame mẽdacẽ famã: & rumorẽ: qui falſo ferebatur. Sed nos: loquitur muſa ſed perinde ac humo: quia nos homines. ſ. Sumus credula turba in uitium: facile credimus quicquid uituperandum quoq; affertur. Hæc: claudia. Vbi: poſtquam. Proceſſit ab agmine: a multitudine. Caſtarum matrum: pudicarum matronarum.

ANT. FAN. ¶ Fluminis hauſit aquã: Sic Virgi. i. ix. æn. Ad undã proceſſit ſũmoq; hauſit de gurgite lymphã multa deo orãs. Ter caput irrorat ter tollit ad æthera palmas: Impari utitur numero qd & numero deus ipare gaudet: & ſtatim oſa ſunt ceſſura fæliciter. Sub certa cõ ditione: Vt a te dãnata nõ imerito pænas luam. abſolute uero certo iudicio populo roũita probetur. In ſcæna: in ludis ſcænicis ubi nauem tractã a claudia retulerãt hiſtriones uel reuera in cõſpectu populi tãq; i ſcæna: qd magis placet. Laudatq; ſequẽdo: nõ laudat uerbis dum ſequitur: ſed quia ſequit laudat: hoc eſt teſtat pudicã. Vnde ſiniſter abit: Fabulatur ibi eſſe regia; Tyberini ubi fluuius flectitur ſiniſtrorſum.

Et manibus hauſit aquam purã flu. & manus abluit & his aquã tyberini gurgitis hauſit. Ter caput irrorat: ter aqua fluminea caput fudit. Ter tollit palmas ad æthera: ter manus i cœlũ ſuſtulit. Quicũq; aſpiciũt eã ſcilicet ira agẽtẽ. Putãt carere mente: exiſtimant amẽtẽ & inſanã. Et ſubmiſſo genu: iã inflexis genib⁹ ipſa claudia. Fixit uultus in imagine Diuæ: fixit oculos in ſimulachrum ipſius matris deum. Et dixit hos ſonos hæc uerba. Crine iacente: paſſis crinibus. Alma genitrix deorũ fœcũda. O mater deorum. Alma dixit: quod deos peperit: a quibus omnia aluntur: Fœcũda ob tot fœlices partus. Genitrix quod a matre hãc habeat diſtantiam: qa genitrix: ut ingt Nonius: Semp quæ genuerit nuncupatur. Mater uero aliquando pro nutrice ponitur. Vir. in octauo: geminos huic ubera circũ ludere pendentes pueros: & lambere matres. Plautus in menechinis: ita forma ſimilis puer: ut mater ſua nõ internoſcere poſſet: quæ mãmã dabat: Nec adeo mater ipſa: quæ illos pepererat. Accipe preces: meas. Sub certa cõditiõe: ſũpſit uerbũ e iure ciuili: de cõditionibus in facto cõſiſtentibus: de quibus ita agit paulus iuriſcõſultus titulo de cõditionibus. Cõditiones cõſiſtentes in facto uarietatem habent & quaſi tripartitam recipiũt diuiſionẽ: ut qd deſ: ut qd fiat ut qd obtingat uel retro ne deſ: ne fiat: ne obtingant ex his dãdi faciẽ dique cõditiões: i pſonas collocant: aut ipſor: qb⁹ qd relinq̃t: aut alioq;. Tertia ſpecies in euentu poneſ &c. Hæc uero cõditio ut fiat erit. Caſta negor: dicũt oẽs me nõ eſſe caſtam. Si tu dãnas me. ſ. tanquam corruptam: & non caſtam. Fatebor meruiſſe: dicam ingenue me mereri ſuppliciũ. Morte luam pœnas: plectar morte. Luere pœnas: pati ſupplicium pro crimine. Victa iudice dea: uicta ego tuo iudicio ſupplicio afficiar. Sed ſi crimen abeſt: ſi ſcis me caſtam & incorruptaz. Dabis tute: p'gnora noſtræ uitæ: re ipſa oſtendas ſigna: tanq̃ pignora & teſtes uitæ meæ pudicæ. Et tu caſta pudica & ſancta. Sequere manus caſtas: meas ſcilicet. Dixit: ita precata eſt claudia. Et traxit funem: ipſius nauis. Exiguo cõamine: paruo conatu. Nam paruo labore traxit: & facillime ſequuta eſt ratis. Mira loquor: dico quidem ad mirabilia. Sed teſtificata in ſcæna: quæ relata fuere in theatro: ut adhiberi fides debeat. Mota dea eſt: precibus ipſius Claudiæ. Et ſequitur ducem. precedentem & trahentem: uirginem. Et ſequendo laudat: ex hoc ipſo laudare uidetur: quia ſequitur trahentem in probationem: & cõmendationem pudicitiæ illius. Sonus index lætitiæ: hoc eſt plauſus quo animorum indicatur lætitia. Fertur ad aſtra: nam datus eſt uirgini plauſus ingens: & uoces ſuderaſublatæ. Veniunt ad flexum fluminis: Claudia ſenatus: & populus: & matronæ uenſũt illuc: ubi ſe incipit reflectere in loeuã amnis. Priores dixere atria tyberina: dixere ueteres eſſe domum tybridis. Inde ſiniſter abit: uertit ſe in ſiniſtram: ubi eſt reflexus fluminis: putauere antiqui eſſe regiam numinis tyberini: Vnde Virgilius de eodem loco: cum facit deum ipſum loquentem: Ego ſum pleno: quem flumine cernis. Stringentem ripas & pinguia culta ſecantem: Ceruleus Tybris: Cœlo gratiſſimus amnis. Hic mihi magna domus: celſis caput uiribus exit. Noxa ade

PAV. MAR.

rat:subſtitere p̃ noctẽ i ipſo flexu.quo ab hoſtiis tiberinis uenerãt. Religãt funẽ a ſtipite querno: a trũco quercus religere p̃ inectere:ſeu ligare dicim⁹. Vir.cũ laomedõtia pubes gramineo ripæ religauit ab aggere claſſem. Corpora functa cibo:poſtq̃ comederũt. Dãt locũ ſomno:quieti ſe tradiderũt. Lux aderat iam illuxerat. Soluũt finẽ a ſtipite querno:ubi ueſperi religauerant. Tamen ante q̃ ſoluerent. Dedere thura poſito foco:erecta ad tẽpus ara:& ſuccenſo igne thura adoleuere.

Ante coronarunt puppem:anteq̃ inde diſcederent nauem utrentibus coronarunt.

¶Operũ cõiugiq̃ rudẽ:Vt hoſtia eſſet puriſſima. Eſt loc⁹ in tyberim qua lubricus influit almo:Huius fluuii ſupra meminimus ubi mater deũ.vi.calẽ.apri.lauabãt ut ait ubius ſequeſter.Defluit aũt almo i tyberi; nõ admodũ lõge a porta capena ut nõnulli dicũt:qbus illud aſtipulat:Illa ſedens plauſtro porta ẽ inuecta capena.Lota igit̃ eſt Cybele tũc in eo fluuio:unde factũ exiſtimamus ut poſtea illic lauari cõſueuerit. Comites: Non oẽs q deã comitabãtur ſed galli ut dixi mus ſupra. Furioſaq̃ tibia; ob gallos q furere uidebanť. Taurea ter.tympana: Quibus curetes uſi fuerãt cũ Rhea ſouẽ peperiſſet.Ea e pellibus fieri dubiũ nõ eſt. Boues: A quibus deæ plauſtrũ trahebať. Naſica accæpit tẽpli nõ extitit auctor: Accæpit legendũ eſt nõ incæpit ut qdã uolũt q exiſtimant uotã fuiſſe hãc ædem a Scipione Naſica:qđ alienũ eſt ab hiſtoria Liuii q ſcribit Naſicam in ſalũ naue euectũ deã a ſacerdotibus accæpiſſe atq̃ in terram extuliſſe &.M.Liuium & Claudiũ cẽſores ædem matris deũ faciẽdam locaſſe eãq̃ tertiodecimo anno poſtq̃ locata erat.M.Iunĩ Brutũ dedicaſſe. Quare non placet qđ i opuſculo uirorũ illuſtriũ legim⁹ ubi eius libelli auctor qcũq̃ fuerit:neq̃.n.eſt Plinius ut multi putãt:ſcribit tẽpliũ hoc incepiſſe Naſicam.qđ cũ bis incendio abſumptũ fuerit ut dixim⁹ ſupra:nemini mirũ uideri debet q̃ Ouidius ſcribit hoc loco & Metellũ ei⁹ ædis auctorẽ fuiſſe:& poſt Metellũ Auguſtũ:quẽ cõſtat refeciſſe ædes sacras uetuſtate collapſas aut incendio abſumptas teſte Suetonio.Hinc eſt q̃ feſtũ matris deũ Romæ celebrari ut diximus cõſueuit nõ pridie idus April s ſed nonis huius menſis qbus ea ædes ab Auguſto fuerat dedicata:quã qdã uolunt fuiſſe nõ longe ab ea porta qua deæ ſimulachrum in urbem inuectum eſt:ſed in palatio fuit teſte Liuio. Parua cur ſtipe quærat opes: Moris fuit hoc tempore ut Romani matri deum nũmos ſiue ſtipem quãuis paruam offerrent:quoniam ſtipe a populo collata eius deæ templum a Metello fuerat conſtitutum.

¶Et mactarũt iuuẽcã ſine labe:delectã ex armẽto:ſine ulla macula:q̃ nulla poſſet labe notari iuuencã imolarũt. Et rudẽ operũ:& cõiugii q̃ nec araſſet:nec tauꝝ ſuſtinuiſſet:& tria dat huic hoſtiæ:facit delectã iniugẽ:& purã:ſed de his dixim⁹ i.i.lib. Eſt locus:facit topographiã. Quo almo lubricus influit in tyberim:almo paruus eſt fluuius qui interſecans hoſtienſem uiã nõ longe ab illo flexu init tybrim. Aliqui putant eſſe illũ:q eſt inter portam urbis hoſtienſe;:& tẽpliũ diui Pauli.remotior ab urbe eſſe non poteſt:quia galli quot annis.ibãt illuc cũ matris ſimulacro:qđ indicat Luca.Et lotam paruo reuocãt almone cybelem. Et minor:ãnis. Perdit nomen in magno amne: Almo puus flu.amittit ſuũ nomẽ:cũ influit in tybrim:ut de Iſara inquit Luc.cũ influit in Rhodanũ:qui gurgite ductus:p tam multa ſuo:famæ maioris in amnẽ lapſus ad equoreas nomẽ nõ ptulit undas. Illic i eo loco apud hoſtium almonis. Sacerdos canus:iam ſenior cũ ueſte. Purpurea.quo eſſet ornatior.

Lauit dominam:deæ ſimulacrum. Et ſacra:quæ ſimul ferebantur. Aquis almonis:ipſius parui amnis & inde:mos ſumpſit initiũ referendæ deæ illuc. Exulant comites:galli miniſtri Cybelis ululatum ediderunt. Et flatur:flatu reſonant. Tibia furioſa:uel horrenda ut paulo ſuperius.horrendo ſono dixit.uel furioſa quia furere ipſi uiniſtri uidebantur. Et manus molles:mollium miniſtrorũ.

Feriunt terga taurea:tympana ex taurorum corio. Claudia præcedit:anteit. Celeberrima:laudatiſſima. Vultu læto:leta.n.alias antecedebat. Vix tandem eſt credita pudica:tandem oẽs credi dere eam caſtam:ſed difficulter:credidere tamẽ. Teſte dea:quæ caſtas eius manus ſequuta ẽ. Ipſa deum mater. Sedens plauſtro:quæ iam currui erat impoſita. Eſt inuecta:illata:& intra urbem uecta. Porta capena:qua exitur in uiam appiam:& inde regio portæ capenæ dicta eſt:qua porta itur ad ædem diui Sebaſtiani. Boues iuncte:quæ iugatæ currum trahunt. Sparguntur flore recente:

Mactarunt:operum coniugiq̃ rudem:
Eſt locus in tyberim quo lubricus influit almo
Et magno nomen perdit in amne minor:
Illic purpurea canus cum ueſte ſacerdos
Almonis dominam ſacraq̃ lauit aquis:
Exululant comites furioſaq̃ tibia flatur
Et feriunt molles taurea terga manus:
Claudia præcedit læto celeberrima uultu
Credita uix tandem teſte pudica dea eſt:
Ipſa ſedens plauſtro porta eſt inuecta capena
Sparguntur iunctæ flore recente boues:
Naſica accæpit templi non perſtitit auctor
Auguſtus nunc eſt:ante Metellus erat:
Subſtitit hic Erato:mora fit dum cætera q̃ro
Dic inquã parua cum ſtirpe quærat opes
Cõtulit æs populus de quo delubra metellus
Fæcit ait;dandæ mos ſtipis inde manet:

ANT. FAN. almo fl

tympana.

Opuſculum uirorũ illuſtrium falſo plinio aſcribi

Cybeles ædes ubi.

PAV. MAR.

recẽtibus floribꝰ & uias ſternebãt:& q̃ in ſpectaculo erãt p̃tereũtes floribꝰ ſpergebãt. Naſica accepit.P.Scipio.Naſica q̃ uir optimus a ſenatu iudicatus ẽ:deam accepit i igreſſu urbis. Verꝝ Liui. inqt ab hoc acceptã i hoſtiis tyberinis:dediſſeq̃ ide ferẽdã matronis. Tẽpli nõ pſit.au.hic ipſe Naſica tẽplum deæ nõ cõſtruxit:&. Q. Cæcilius Metellus:ex donis deæ collatis tẽpliũ in regiõe portæ capenæ mſi deoꝝ erexit:iſtaurauitq̃ illud poſtea Auguſtus:& ludos cõſtituit:& ut eidẽ a mulieribus carmia canerent. Vñ in prin.ſcdi libri triſtiũ. Ipſe quoq̃ auſonias cæſar mſeſq̃ nuruſq̃. Carmina turrigere dicere iuſſit opi. Auguſtus nunc eſt:auctor;ſcilicet templi.nam illud reſtituit tẽpore ipſius poetæ:iõ nũc ẽ:qa nr̃o tpe ædẽ reparauit. Ante erat metel. Cæcilius erat auctor:q̃ ab initio erexit. Subſiſtit hic erato:hic deſiit loq̃ muſa. Mora fit.retardať. Dum cæ.q̃ro: in qbus ierat dubitatio. Dic iquã cur.q̃rat opes:ipſa dea cur ſibi nũmos q̃rit. Parua ſt.paruo nũmo. Eo.n.die ſinguli ſingulos nũmos offerebãt. Ait cõ.æs po.ut paulo ſupius diximus. Populus freq̃ns in palatio dona deæ tulit:q̃ teſtať Liui. Ergo ab ære collato a populo:mox cõferendũ quot ãnis ſtipũ originẽ ſũpſit. De quo:ære qđ populus cõtulit. Metellus:ipſe. Q. Cæcilius Metel. Fecit delu.extruxit templũ. Inde:ex eo. Manet mos:ſuaſ cõſuetudo. Dãde ſtipis:offerendoq̃ nũmoq̃.

Erat

Cur uicibus factis ineant cõuiuia quæro
Tunc magis indictas cõcelebrãtq̃ dapes:
Quod mene mutarit ſedẽ berecynthia dixit
Captant mutatis ſedibus omen idem:
Inſtiteram quare primi megaleſia ludi
Vrbe forent noſtra:cum dea ſenſit enim:
Illa deos inquit peperit:ceſſere parenti
Principium q̃ dati mater honoris habet:
Cur igitur gallos qui ſe excidere uocamus
Cum tantũ a phrygia gallica diſtet hum⁹;
Inter ait uiridem cybelen altaſq̃ celænas
Amnis it inſana nomine gallus aqua:
Qui bibit inde furit;pcul hinc diſcedite q̃s ẽ
Cura bonæ mentis:qui bibit inde furit:

¶Cur uicibus fa.ine.cõ.q̃ro:Mutuas ſodalitates dicit.Cice.in Catone maiore: Sodalitates.n.me q̃ſtore conſtitutæ ſunt ſacris idæis magnæ mſis acceptis. Indictas: a põtifice ſiue a gallis comitibus mſis deum:ſiue ab epulonibus.Lege Feſtũ. Mutatis ſedib⁹:mutãť a nobis ſedes cum e conuiuiis accedimus ad diuerſa cõuiuia. Quod romani faciebãt bõi ominis cã:qm̃ cibele e phrigia romã trãſlata bene ac fœliciter ſedem mutauerat. Quare pri.me.lu.Vr.fo.no.hi ludi quoq̃ ſupra meminimus iure primi ludoꝝ oium habebanť quia par erat ut dii parẽti ſuæ cederent & eũ honorem matri exhiberẽt. Cur igit̃ &c.dixim⁹ ſupra mſis deũ comites a gallo flumie gallos uocari. Altaſq̃ celenas:urbẽ phrigiæ pſiam marſiæ quem ab apolline ſupatũ & excoriatum ferũt. Vñ illud ẽ Lucani: Et q̃ tue munera pallas lugẽt damnatæ phœbo victore celenæ.Id oppidũ nõnulli lydiæ tribuũt: qđ nos mõeť nõ debet cũ phrigiæ:Cariæ ac lydiæ loca ita iter ſe coeãt:ut nõ facile diſtinguanť. Sciendũ & collem ipm i quo urbs ẽ Celenas dici ut auctor eſt Strabo & oppidum ipm in cuius foro ſuſpẽſa uiſebať Marſiæ pellis ut Herodot.ſcri.i urrẽ formata:quã ei detractã prhiges ferebãt apollinẽ ſuſpẽdiſſe. Inſana:q̃ iſanos facit ut dictũ ẽ.

ANT. FAN. Sodalitates mutuæ in ſacris cybeles

Megaleſia primi in urbe ludi.

Celene

Procul hinc di.qs ẽ Cu.bo.mẽ.ſenſus ẽ: Vos qbus cura ẽ bonæ mẽtis diſcedite;pcul a gallo flumie.

¶Quero cur ineãt cõiuia factis uicibus:poſtea iterrogo unde ea ſit cõſuetudo:q̃ in his feſtis uiciſſim mõ ad hæc:mõ ad illa cõuiuia eant. Et magis tũc:magis q̃ ullo unq̃ tpe. Cõcelebrãt: cũ celebritate frequentãt. Dapes idictas:ipſa cõuiuia idicta.nam idicebãť ab ipſis ſacerdotibus:& poſtea uiciſſim ibant. Quod berecinthia:iõ factis uicibus ineũt cõuiuia:qđ deoꝝ mſ. Bene mutauit ſedem:pſpere cõmutauit mõtes phrigiæ:p urbe roma. Captãt idem omẽ:pſpere mutatiõis. Mutatis ſedibus:cum e cõuiuio in cõuium ſe recipiãt.Præerãt huic rei epulões:qbus id iditũ nomẽ. Q d Pompeio teſte idicendi iouis:cæteriſq̃ diis epulas ptãtem haberent:& Cice.in lib.de oratore:Põtifices iquit ueteres pp ſacroꝝ multitudinẽ:tris uiros epulões eẽ uoluerũt:cũ eẽnt ipſi a Numa:ut etiã illud ludicrum epulare ſacrificiũ facerẽt inſtituti:& alio loco:Romæ ingt erãt ſacra deæ mſis:in qbus diebus feſtis nocte epulabanť. Erãt aũt ſeptem numero &c. Hi ergo erãt:q̃ cõuiuia cõmtabãt.

PAV. MAR.

Inſtiterã:quæ res.ſ. Quare ludi megaleſia forẽt primi i urbe nr̃a:Cur romæ primi dicanť: & primo loco fiãt ludi ipſi:quos cõſtituit.M.Iunius Brutus.& Megaleſia appellãť:& de qbus paulo ſupi⁹ diximus:& quoꝝ Liuius meminit. Cum dea:erato. Inquit.n.qa. Senſit:me.ſ.q̃rentem. Illa:cybele. Peperit deos:iouem:iunonẽ:neptũnum:plutonem. Ceſſere parẽti:dii ipſi uoluere mſi cedere. Et mater hẽt principiũ dati honoris:hoc eſt primũ ludoꝝ honorem: nã cum ludi dis exhibeãť. Primus honos mſi deoꝝ debeť iõ ipſi primi & magni dicunť ludi. Cur ergo uocamus gallos: q̃ ſe excidere:alia q̃eſtio. Cur galli dicti ſint miniſtri cybeles:q̃ ſibi utrilia exciderũt:ſeu amputauerũt.

Cum humus gallica:gallia ipa. Tantũ diſter:diſiuncta & lõge remota ſit. A phrigia:unde huc aduecta dea:hoc iquit cur appellanť eo noie:qñ qdem a gallia appellari nõ potuerit. Inter ait uiridem cybelem:muſa cãm appellatiõis ad gallum fluuiũ refert: cuius aqua epota furorẽ gignit: Is labiť p ea loca phrigiæ:ubi mſis deũ erãt templa.Initiũ.n.capit ex modris phrigiæ:& in ſagaꝝ amnem iſluit.& Ply.iquit:Gallus phrigiæ flumẽ eſt:de cuius aq̃ potãtes reddunť inſani.& Martianus

t

asserit adeo ministros mris deũ gallos dictos ait erato. Gallus amnis:fluuius. Aqua isana:insaniã & furorem icutienti. It: fluit. Inter utridẽ cibelẽ:cibelon & cibelẽ dicimus montem:de quo paulo suplus. Et altas celenas:celenæ in phrigia collis q̃dam est:ut Strabo iquit:i quo urbs fuit eiusdem nois. Hinc Antiochus soter hoies trãstulit in eã.quæ nũc Apamia dicit:& urbẽ appellauit de noie matris Apamiæ Artabazi filiæ:quæ Seleuco nicatori nupsit. Hæc in phrigia ab illo referunt. Sed ipsoꝝ locoꝝ nosa:in loca nra marsoꝝ trãslata sunt:ut fuisse hec oppida putauerim: ẽt ante marsiã ex Asia pulsum:sed de his in. vi.lib.plura dicemus. Qui bibit inde:ex eo fluuio. Furit:furorem cõcipit. Discedite hinc pcul:lõge ab hoc fluuio recedite ne sitis postea furore perciti. Quis pro quibus. Est cura bonæ mentis:qui sane mentis estis:& insanire non uultis. Qui bibit inde furit: repetitio prioris expositionis:ad uehementiora monita.

ANT. FAN. Moretũ

¶Herbosum moretũ: in sodalitatibus magnæ matris apponebatur conuiuiis moretũ e lacte caseo & herbis ob conuenientiam ei? cibi cum dea. Lac enim & herbæ fuit ueterũ cibus:& ipsam deam uetustissimã esse nemo dubitauerit quippe quæ est deorum mater.

Non pudet herbosum dixi posuisse moretũ
In dominæ mensis:an sua causa subest:

Lacte mero.lacte solo. Hoc cibo uiuũt nõnulli barbari: quos mriatur Plyni? ignorare aut spernere tot sæculis casei dotem:quo tradunt uixisse Zoroastren i desertis annis.xx. ita temperato ut uetustatem non sentiret.

Lacte mero ueteres uli narrantur & herbis
Sponte sua si quas terra ferebat ait:

Caseidos

Postera cum cœlo motis pallantias astris
Fulserit & niueos luna leuarit equos:

Fortũæ publicæ festũ in mõte qtinali. viii.idus aprilis ptogenia fortũa seu primigenia

Postera cum cœlo motis pallãtias astris fulserit.viii.idus aprilis celebrat dedicatio ædis fortunæ publicæ in mõte Quirinali: quo in loco sacrata est ædes eius deæ quam nõnulli Protogeniam Liui? Primigeniam uocat nõ a Cn.Domitio ptore urbano:ut quidam uolunt non intelligẽtes quid Liuius tradat: sed a.Q.Martio ahala duumuiro ad idipsum creato quã ædem uouerat decem annis ante P.Sempronius sophus:qui cum in agro crotoniensi cum Hannibale male pugnasset conflictis deinde copiis cum legionibus.P.Licinii proconsulis cum eodem hoste conflixit: & cum in principio pugnæ ædem fortunæ primigeniæ uouisset si hostes funderentur compos eius uoti factus est. Hostes enim fusi ac fugati sunt & supra quattuor milia armatorũ cæsa. Itaq; idem Sempronius censor postea eam ædem locauit quæ neq; ab eo neq; a Cn.Domitio: sed a.Q.Martio dedicata ẽ. Est autem fortuna pub'icaquæ & primigenia dicitur ne quis dubitet legat tertiæ decadis Liuii librum uonum non longe a fine: ubi eius fortunæ historicus meminit cum in eodẽ libro ac paulo ante scripsisset temporibus secũdi belli punici matrem deum e phrigia in Italiam fuisse trãslatam. Idem etiã tradit.M.Liuium &.C.Claudium censores ædem matris deum locasse in palatio faciendam.

Hæc ait illa dies libycis qua cæsar in oris

Pallantias

Pallãtias autem aurora dicitur a fratre Pallante:ut cum præuia lucis tradẽdum phœbo pallãtis inficit orbem. Est frater eius Pallas Titanis filius ex quo ex terra natam esse auroram fabulãtur. Sunt & qui aurore patrem Pallantem uocant. Luna leuarit equos:equi a luna hoc loco leuari onere dicuntur lucis aduentu. Tertia lux.vi.idus aprilis Iulius Cæsar in lybia superauit iubam & Scipionem cum persequeretur reliquias exercitus Pompeiani. Nota est historia. Sciendum tamen iubam quem fuisse & superbum & inertissimum legimus ideo hoc in loco magnanimum dici: quod & magno animo Cæsari aduersatus est:& in oppido zamæ lignis congestis maximam in medio foro pyram construxit:ut si forte bello foret superatus igne subiecto se in eam proiceret:is demum fluentibus rebus ad uoluntatem Cæsaris cum perreio conatus est ut per uirtutem interfecti eẽ uiderent & cum infirmiorem illum ferro consumpsisset impetrauit a seruo ut se interficeret:idque obtinuit. Appianus scribit eum regem ac Perreium cum nec fugam nec salutem ulterius spectare possent inedia se ac uulneribus inuicem confecisse. Triumphauit autem Cæsar (ut inquit Plutarchus) non de Scipione sed de Iuba rege cuius filius Iuba in trumpho ductus est admodum infans:fortunatusque ea captiuitate:qua factũ ẽ ut ex numida ac barbaro iter scriptores doctissimos numeret. Sane iubam auctor pfidũ uocat ob Aphroꝝ igenia quæ & fallere & fidẽ frãgere cõsueuerunt.

Ludi in honorẽ cæsaris ob uictũ iubã vi.idus aprilis Iubemors Iuba scriptor

PAV. MAR.

¶Non pudet herbosum:ultima quæstio: Cur i epulis deæ moretũ adhibebat. Causam refert musa ad antiquos cibos:cũ lacte & herbis olim hoies uescerent. Neq;.n.est aliud moretum: nisi admixtio multaq; reꝝ cum lacte & caseo: licet sint q.p intictu uiridi accipiant: dixi ego. Non pudet posuisse in mensis dominæ:apponere deæ epulis. Herbosum moretũ:ex herbis & lacte & caseo cõfectũ. An sua cã subest.an est aliqua causa ppria:quare id fiat. An ueteres:antiq. Narrant uli: quasi dicant uesci solitos ipsos ueteres. Mero lacte & herbis:his.n.uescebant ante panis usum. Si quos:quasi & aliis cibis si aliquos. Ferebat terra sua spõte:nõ arata:nõ cõsita:sed suapte natura. Candidus ca

seus misceꝛ elixæ herbæ:hoc nũc offerꝛ epulis deæ:caseus cum herbis elixis:q; moretum. Vt dea prisca:deoꝝ mater antiqua. Cognoscat primos cibos:qualibus Saturni tpe uesci cõsueuerũt. Hactenus de sacris cibeles. Postea cum cœlo.viii.idus aprileꝛ:hoc ẽ sexta die mẽsis. Erit festũ publicæ fortunæ:cuius tẽplum a Cæsare cõsecratũ ẽ in colle quirinali:post aphricã uictoriã:de Scipione.& rege Iuba:de quo paulopost. Postea pallãtias:sequẽs aurora pallãtis ex Titanũ genere filia. Cũ fulserit motis astris:pulsis syderibus:quæ aduẽtu matoris luminis obscurat. Et luna leuarit equos niueos:alleuiarit ab ipso ope:hoc ẽ ubi occidet luna:& mane illuxit. Verus erit:q dicet:uera loquetur quicũq; id asseret. Publica fortuna ẽ sacrata:ædes fortunæ publicæ:cõsecrata fuit quõdã. Hac die:quæ octaua est iduũ aprilium. Tertia lux:tertia dies a festo publicæ fortũæ:hoc est.vi.idus april. Erit ludis:deputata ad exhibẽdos ludos:eo.n.die ludi fiũt. Memini memoria repeto. Hac die.s.

Quidam senior cõtinuus mihi spectãti:q spectabam ipsos ludos. Et loco: q̃si q cõtinuato ordine pximo nihil loco sedebat:cũ pximus eẽt dignitate. Ait:dixit. Hæc illa dies:referebat ille senex in ludis:eũ eẽ diẽ:quo Cæsar in aphrica uictor fuerat. Et.n.uicto cæsar pharnace Romã rediit. Consul iteꝝ creatus ẽ.ubi cognouit Catonis & Scipionis fugã in aphricã:q ad bellũ ab rege Iuba accẽderant:illuc traiecit:& Catone iam mortuo Iubæ & Scipionis debellauit exercitũ. Expauẽtibus inaudito prius tubaꝝ clamore regiis elephãtis. Scipio naue fugiẽs se ipm iteremit. Rex iterim Iuba: ut i cõmẽtariis est ab oibus ciuitatibus exclusus:desp̃ata salute:cũ iam conatus eẽt cũ Petreio:ut p uirtutem iterfecti eẽ uiderẽt:ferro iter se depugnãt atq; ifirmiorem ibecillioremq; Iuba Petreium facile ferro cõsumpsit:deide ipse sibi cũ conaret gladio traiicere pectus:nec posset:pcibus a seruo suo ipetrauit:ut se iterficeret idq; obtinuit:&c. Cæsar uero Romã ex aphrica rediẽs:ut ingt Plutar. ex ea uictoria magnifice p ora populi ferebat. Tantum.n.agri ab eo i ditionẽ subactum:ut annuo q̃uentu pcepturus fiscus eẽt. Tritici qdem ducenta milia modium acticoꝝ:olei uero trecẽtas myriadas. Alii quot inde triũphos egit: Alexãdrinum põticum:aphricanũ nõ de Scipione:sed de Iuba rege eius filius.Iuba quoq; noie infans admodũ in eo deductus ẽ triũpho. Fortunatissimã utiq; captiuitatem:q̃ effectum est:ut ex Barbaro.s.ac Numida iter doctissimos scriptores adnumeret. Post triũphos ingentia militibus cõgiaria dedit. Ad cõciliandam sibi plebem spectacula edidit:cõuiuiaq; celebrauit. Vno die in duobus ac uiginti milibus triclynioꝝ epulum p̃bens unuersis. Munus gladiatoꝝ ac nauale certamen adhibuit:& reliqua. Ille igit senex referebat Cæsaris uictoriã:qua qdem ipsi luci fuisse uident instituti. Hæc illa dies:est.s. Qua cæsar in oris lybicis:in aphrica.

ANT. FAN.

Perfida magnanimi contudit arma iubæ:
Dux mihi cæsar erat sub quo meruisse tribu/
Glorior:officiis præfuit ille meis: (nus
Hanc ego militia sedem tu pace parasti:
Inter bisquinos usus honore uiros
¶Plura locuturi subito subducimur hymbre

¶Contudit:perfregit ac tundẽdo supauit.

Tribunus:hic senior qui Ouidio ludos spectanti assidebat tribun? militũ fuerat sub cæsare. Est aũt a tribu tribunis nomẽ iditũ. Fuerunt enim sub Romulo tres tribus q̃bus qui pẽrant tribuni uocabant. Hanc ego militia sedem tu pace parasti. Augustus teste Suetonio i spectaculis milites secreuit a populo & cum plericq; eqtum attrito bellis ciuilibus patrimonio spectare ludos e.xliii.nõ auderent metu pœnæ theatralis pnunciauit nõ teneri ea q̃buſ ipſis parẽtibusue equester census unꝝ fuisset.

Ouidi? fuit decemuir.

Inter bisquinos usus honore uiros: Poeta hoc loco decẽuirum se fuisse testat. nam errãt q Ouidiũ equitem qdem fuisse dicũt sed nullum honorẽ pterea nisi triũuiratum tulisse. ti ne deinceps fallant uideãt accuratius quomodo hũc locũ interptent:& illũ. Nec male cõmissa ẽ nobis fortuna reorum usq;: Decem decies inspiciẽda uiris. Sane triũuiratum Ouidius tulit admodũ iuuenis:ut Cœpimus & tenere primos ætatis honores. Deq; uiris quõdam pars tribus una fui. Sciendũ decẽuiros sub Augusto centũuiralem hastam coegisse quam quæstura functi cogere cõsueuerãt. Is ẽt noua q̃dam officia excogitauit in quibus triumuiratum legendi senatus & triumuiratum recognoscendi turmas equitum:adiecitq; tribus iudicum decuriis quartam ex inferiore censu quæ ducenariorum uocata est indicauitq; de leuioribus summis.

Triũui rat? sub augusto

PAV. MAR.

¶Contudit:tundẽdo attriuit & oppressit. Arma pfida:pfidã & fœdifragã punicã militiã. Magnanimi Iubæ:regis mauritaniæ. Dux mihi cæsar erat:q̃si eo tpe ego sub cæsare militabã. Sub quo tribunus:q erã tribunus mi. Glorior meruisse:ad gloriam mihi ascribo sub cæsare militasse. Ille cæsar. Prefuit officiis meis:q ille impator:& ego sub eo trib. Ego paraui hãc sedẽ militia:tu parasti pace:erãt in eo ordine subselliaꝝ:ubi sedere nõ licebat:nisi q magistratũ gesserãt. Ingt ergo ille se militia:ga trib.fuerat:ius in eo subselliaꝝ ordine sibi parasse. Poetã uero domi in pace. Vsus honore iter bisquinos uiros:q magistratũ in decẽuiratu gessisti. Fuerat.n.poeta decẽuir.antea tñ iuuenis triũuir. Vñ in q̃rto tristiũ: Cœpimus & tenere primos ætatis honores. Eque uiris quõdam pstribus una fui. Egitq; cãs i foro cẽtumuirali: de quo in secũdo tristiũ ad Augustũ. Nec male cõmissa ẽ nobis fortuna reoꝝ: Vsq; decẽ decies ispiciẽda uiris: q̃n iter cẽtum uiros iudiciũ dixisse constat:ut a principio diximus. Hoc aũt in loco decẽuirum sese ostẽdit. Euit.n.in eo magistratu decẽuirali i quo ipsi iudices de causis ad atbitriũ iudicabãt:de quo seipm ab itegritate & fide cõmẽdat. In secũdo.n.

triſtiũ ſic iãt. Res quoq priuatas ſtatui ſine crimie iudex. Deq mea faſſa ẽ ps quoq ulcta fide: ſed de hmõi iudiciis i libris de oratore ad. Q. fratrẽ Ciceroĩs cumulatius diſſerem⁹. Plura locuturi: cũ & alia multi ſimul collocuturi eſſem⁹. Subducimur: ꝓpellimur a ſubſellis. Subito hym. ſubꝛta pluuia.

ANT. FAN. Libra i ortũ fertur. vi. id. apri.

¶Pendula cœleſtes libra mouebat aq̃s: libra in ortum ferebaꝛ: cum Sol una cum Ariete ludis nõdum pfectis: (ut auctor inqt) tenderet ad occaſum. vi. idus huius mẽſis: quo tpe ſignificaꝛ tẽpeſtas auctore Collumella. pendulam aũt libram dicit non quod occidat. Id enim fieri nullo mõ põt ludis nõdum abſolutis & pauloante Solis occaſum: ſed qđ Pẽduſum eſt Libræ ppetuum epitheton. Quis enĩ neſciat ſolũ cum arIete in occaſum tendẽte nocte iam ꝓpinqua cum ſolem ipm pars arietis antecedat librã neceſſario in ortũ ferri! Ante tñ q̃ ſumma dies ſpectacula ſiſtat Enſifer oriõ æquoꝛ merſ⁹ erit: Orion in cœlo ita formatus eſt ut enſem gerere uideaꝛ. Vnde illud eſt Lucani: Enſiferi nimiuꝫ fulget latus orionis. Eſt autẽ huius ſigni tanta magnitudo ut multis diebus oriaꝛ & occidat. Quare (ut inqt Seruius) eius apud peritos eſt icerta tempeſtas: dicit tñ occidere ex ortu Scorpionis a quo interemptus credit. Vnde cõſequẽs eſt: ut hoc tpe pene occidat cum ſolis occaſu: qui magnã partẽ Arietis emẽſus eſt. Is enim ubi oceano immerſus eſt trahit ſecum ut ita dixerim Taurũ cui⁹ occaſu ſine dubio & Scorpius oriaꝛ & orion occidat neceſſe eſt q i cœlo ita locatus ẽ ut dextra enſem teneꝛ & cum tauro certare uideaꝛ: itaq Heſiodus Orionis occaſu uerno ideſt hoc tpe terram eẽ arandam docet. Plyni. auctor eſt in creta terremotu rupto mõte iuentum eẽ corpus ſtans. xlvi. cubitoꝫ quod qdam fuiſſe Orionis tradiderũt. Sciẽdum Accium hoc ſignum iugulam appellaſſe teſte Varrone. Alii iugulam ſtellã eẽ uolũt ſic dictã a forma iugladis q̃ cæteris nucibus maior ẽ. Cum romam iſpexerit eos: Aurora Eos dicit ut ſupra docuimus & a græcis ios teſte Seruio. Nam eous eſt lucifer: ut Te matutinus flentem conſpexit eous & flentem paulo uidit poſt heſperus idem. Eſt ẽt eous adiectiuum cuius prima ſyllaba modo ꝓducit natura modo corripit ob ſequẽtem uocalem: Vel qñ & Ios dicimus & eos. Sane. y. idus huius mẽſis Romani rem diuinã Cereri faciebãt cui & ludos circenſes celebrabãt: ut Cornelius tacitus auctor ẽ. Ea ut Diodorus ſcribit frumẽti qđ forte inter alias herbas naſcebaꝛ ignotum cæteris uſum prima iuenit ante Proſerpinã a ſe genitam: qua rapta oia frumenta ſcendiſſe dicit. Sed poſt eaq̃ Iouꝫ recõciliata eſt in cui⁹ odium frumẽta ſcenderat. ferũt eã fru menti ſemen dediſſe Triptolemo mãdaſſeq ut id mortalibus diuideret ac mõſtraret ſeminandi modum. Eadem tradit leges dediſſe qbus hoies iuſte uiuere aſſueſcerẽt: unde & legifera dicta ẽ & ei⁹ feſta Teſmophoria uocant. Ante uſum enim frumẽti hoies paſſim ſine legibus uagabant: quæ feritas eo inuẽto ſublata eſt ut inqt Seruius poſtq̃ ex agroꝝ diuiſione nata ſunt iura. Hinc Ouidius ait alibi. Prima ceres unco glebam dimouit aratro prima dedit fruges alimẽtaq mitia terris prima dedit leges. Ariſtoteles tñ ſæpe numero cum in athenienſes inueheret dicebat eos frumẽta & leges iuenniſſe ſed frumẽtis uti nõ legibus. Quod ideo diximus qa cõſtat Cererem Siculam fuiſſe ut Solino placet: q̃uis negari nequeat haud longe ab a henis fuiſſe Triptolemi patriam: ubi tẽplum fuit cereris Eleuſine ut auctor eſt Strabo: ubi (ut qdam tradũt) quod noctu ſacra cereris fieret ſacerdotes ſacribus diſcurrẽtes quos ab eaꝝ geſtatione Daduchos appellarũt & curſu ꝓpe Bacchico furẽtes deã colebant: a cuius ſacris impii & ſceleraꝫ uoce pcõnis ſummouebant. Romæ aũt ſolis matronis licebat ſacrum Cereris anniuerſarium celebrare qđ itermiſſum eſt ꝓpter cladem cãnenſem: cum nulla eo tpe matrona luctus expers foret. Lugentibus. n. ut inquit Liuius ad ſacrum facere non licebat: quod gratum erat: ut ſcribit Plut. ſi a lætis hominib⁹ celebraret. Huius deæ feſta: qñ e græcia trãſlata fuiſſent græca ſacra dicebant auctore feſto: Cuius ædes: ut ait Ply. ad Circum maximũ fuit: quã Demophilus & Gorgaſus paleſtæ laudatiſſimi atq pictores utroq̃ genẽ artis ſuæ excoluerũt uetuſtis inſcriptis græce qbus ſignificarũt a dextra opera Dimophili eẽ a parte læua gorgaſi. Meminiſſe aũt debemus quod Seruius tradit Cererem deam eẽ ruſticoꝝ: cui Virg. in. i. geor. anniuerſarium ſacrum uerno tpe fieri ꝓcipit ut annua magnæ ſacra refert cereri lætis opatus in herbis extremæ ſub caſu hyemis iam uere ſereno. Sacrificabaꝫ aũt Cereri & Premetio ut inqt Feſtus deſpicis q̃s primũ meſſuiſſent & lacte melle ac uino: ut Cui tu lacte fauos & miti dilue baccho: & porca fœcũda & grauida in ſacrificio amburuali. Item ad. xii. calẽdas ianuarias: ſue ꝓnante panibus ac mulſo ut Macro. tradit. Cæteꝝ in Cereris nuptiis (auctore Seruio) uinum adhiberi nefas erat: quæ ut idẽ inqt Horci nuptiæ dicebant ſolebantq̃ a põtificibus ſolẽnitate maxima celebrari. In ſacris aũt mulſo librari nõ ignorauit Vir. teſte Macro. Vñ i georgicis miti Baccho inqt fauos dilue miteſcere uinũ dicẽs cũ mulſum fieri cœpit. Sacerdotes cereris Baptæ dicebant qđ lauari eos oporteret dũ initiarent. Initia aũt ut Varro ſcribit dicũt cereris ſacra. Ipſa aũt Ceres ut eidẽ placet dicta ẽ qđ gerat fruges: uel a creãdo: ut Ser. ſcribit a qua Ceriti dicti ſunt teſte Nonio quaſi cereris ira uexati.

PAV. MAR. ¶Libra pendula: pendẽs q̃ iam i occaſu erat. Mouebat cœleſtes aq̃s: iferebat pluuias. Egimus ſuperius de occaſu libræ: nõ exigit hic locus: ut ea repetamus: q̃ iam dicta ſunt: Sed illud dixiſſe ſatis ſit

Pendula cœleſtes libra mouebat aquas:
¶Ante tamẽ q̃ ſumma dies ſpectacula ſiſtat
Enſifer orion æquore merſus erit:
¶Proxima uictricẽ cũ romã inſpexerit eos
Et dederit phœbo ſtella fugata locum:

Libra pẽdula

Oriõ enſifer occidit. vi. id. apri.

Oriõis magnitudo.

Iugula Eos a græcis ios dr. Eous

Cereris eleuſiæ tẽplum

Cereris ſacrũ ñ fiebat a lugẽtibus

Initia Ceres uñ dicta Ceriti

libram i occaſu pluuias plerũq̃ iferre: nũc quoq in ipo occaſu pmiſ: ideo mouet aquas. Tamẽ anteq̃ ſumma dies: anteq̃ ultima pars diei. Siſtat ſpectacula: qſi finẽ ponat ludis. Orion enſifer: ferens enſem. Nam armatus cũ gladio figuraꝫ. Erit merſus æquore: iam occiderit: ſic deſignat ipſi⁹ Orionis occaſum: qđ qdem ſydus ꝓcelloſum ẽ. Ply. tamẽ occidere inqt gladium eius idibus nouẽ. ſic magna eẽt differẽtia in occaſu. Nos aũt in ſequẽti libro: q̃ ad eum ptinent latius referem⁹. Proxima uictricem. v. id⁹ apri. hoc ẽ nono die mẽſis: ludi ſtũt ad honorẽ cereris i circo maximo: primũ tñ ſtũt equiria. Ad ludos aũt cum põpa itur: ferũturq̃ deoꝝ imagines magna reuerẽtia & frequẽtia populi: habeturq̃ is cereri honor: qđ ab ea repto frumẽto: & cõficiẽdi panis uſu ſilueſtrẽ uictũ delicatiori cibo mutarit. De cerere plura diximus in. i. lib. Hoc quoq i loco plura referenẽ: ꝑſertim q̃ ad Proſerpinæ raptũ: & errores ipſius ſpectãt. Proxima: ecõ ſequẽs aurora. nã ecõ aurora ẽ. Cũ ſpexit romã uictricẽ: hoc ẽ cũ ſeq̃ns dies effulſerit. & Romã orbis uictricẽ radiis illuſtratis. Et ſtella fugata dederit locũ phœbo: q̃ſi ſtellæ erũt ab aſpectu nro fugatæ. nã uincent a maiore lumine.

Circus erit pompa celeber numeroq deoꝝ
Primaq uentoſis palma petetur equis:
Hinc ceſaris ludi nõ eſt opus indice cauſæ
Sponte deæ munus promeritũq patet:
Panis erãt primis uirides mortalibus herbæ
Quas tellus nullo ſollicitante dabat:
Et modo carpebant uiuax de ceſpite gramen
Nunc epulæ tenera fronde cacumen erãt:
Poſt mõ glans nata ẽ bene erat iã glãde repta
Duraq magnificas quercus habebat opes:
Prima ceres hoie ad meliora alimenta uocato
Mutauit glandes utiliore cibo:
Illa iugo tauros collum præbere coegit
Tunc primũ ſoles eruta uidit humus:
Aes erat in præcio calybis iã maſſa placebat

ANT. FAN. ¶Circus erit põpa celeber numeroq deoꝝ Cereri (ut diximus teſte Tacito) Romani cirCenſes ludos celebrabãt in quoꝝ põpa deoꝝ imagines uehebant. Vnde illud eſt Macrobii Vehit enim ſimulachum dei Heliopolitani ferculo ueluti uehunt in pompa ludoꝝ circenſiũ deoꝝ ſimulachra. Et illud: euenitſſetq ut circenſium die puer de cœnaculo pompã ſuperne deſpiceret & matri referret quo ordine ſecreta ſacroꝝ in arca ꝓlenti compoſita uidiſſet. Tranquillus in Auguſto die Circenſium ꝓximo ſolẽni pompæ ſimulachrum dei detraxit. Fereb ẽ aũt ea pompa circũ metas teſte Varrone: q ait Circum maximũ dictũ: quod circum ſpectaculis ædificatus ubi ludi fiũt: & quod ibi circum metas ferẽt pompa & equi currũ. Eum circum apud quem ut diximus ædes Cereris fuit Ply. ſcribit a Cæſare dictatore ut ſupra docuimus in ſecundo huius operis libro extructũ fuiſſe lõgitudine ſtadiorum trium ac latitudine unius: ſed cum ædificiis iugerum quaternum ad ſedem ducẽto

Pompa circenſibus circũ metas ferebatur. Circus maximus

Théſa

tum. xl. millium. Conſtat tñ auctore Liuio eius Circi locum ante a Tarquinio priſco eẽ deſignatũ: ac diuiſa loca patribus equitibuſq ubi ſpectacula ſibi quiſq faceret. Sciẽdum uehiculum quo deoꝝ exuuiæ (ut ait Feſtus) ludis Circenſibus in Circum ad Puluinar uehebant thenſam appellari quæ erat argẽtea ut idem auctor docet: dicta a re diuina auctore Seruio. Prima palma: Celebrabantur primũ equiria: deinde cereris ludi. Sponte deæ munus ꝓmeritũq patet. Tale eſt cereris meritũ: ut nõ facile de ur melius aliqd inuenitri cum in iuento Cereris ſita ſit nõ uiuendi tantum ſed bene atq honeſte uiuẽdi ratio: quoꝝ alteꝝ frumẽta ꝓſtant alteꝝ leges. Panis erant primis uirides mortalib⁹ herbæ: Diodorus. Eodẽq modo & hoies a principio genitos dicũt in agris paſtum quærẽtes ſilueſtri & incõdita uita uiuiſſe qbus herbæ & arborum fructus ultro uictum ꝓberẽt. Gramen: Herbæ ſpeciem hic accipimus oibus notã. Bene erat iam glande reperta: glãdis farina ſpiſſatur in pãis uſum auctore Plynio. Magnificas opes: ſi ad herbas non ad frumenta referanẽ.

PAV. MAR. ¶Circus: maximus. ſ. quem Tarquinius priſcus extruxit inter Auentinum & Palatium. Erit celeber pompa: nam cum pompa frequentatus. Pompa enim eſt ipſe ordo procedentium in ſupplicatione. Vnde nunc a nris ꝓceſſio dicit: & pompam quoq funebrem dicimus. Et numero deoꝝ: q̃ſi multis deorum imaginibus: quæ ordine quoq; ſuo referuntur. Erit prima palma: prima victoria in ipſo circo. Petetur equis uentoſis: pernicibus inſtar uentoꝝ. Primo enim loco erit equoꝝ curſus.

Hinc: poſt equiria. Ludi cereris: qui exhibenẽ ad honorem cereris. Non eſt opus indice cauſæ: demonſtratore originis horum ludorum: quia non eſt petere a numinibus rationem: cum per ſe pateat. Munus deæ: cereris. Et promeritum: quaſi quod ipſa de genere humano ꝓmerita ſit. Patet ſponte: per ſe & ratione ſui ipſius manifeſtum eſt. Virides herbæ erant panis primis mortalibus: ut referat merita cereris ſplendoris cibi inuentricis: hoc inquit primi mortales loco panis: qui nondum traditus erat ueſcebanẽ uiretibus herbis. Quas herbas dabat tellus nullo ſollicitante: nullo terram ipſam colente. Sua enim ſponte procreabat herbas. Et modo carpebant: ipſi mortales. Gramen uiuax. uirens: q̃ tam cito non areſcit. De ceſpite: de terra herbida. Nunc epulæ: mortalium. Erat cacumen tenera fronde: ſummitas illa tenellarum frondium: quæ quia tenelliores & adeſum quoq facilior eſt. Poſt modo glans nata eſt: ab initio ueſci cœpere tenellis: & tum pullulantibus frondibus: poſtea natæ ſunt ipſæ glãdes: & hic cœpit eẽ ꝓciſior cibus. Bene erat: hominib⁹. ſ.

Iam repta glande:quoniam pluris erant glandes:& glandiferæ arbores ipſis herbis. Vnde & Ply. ingt. Proximũ erat narrare gladiferas quoq; quæ primæ uictũ mortalium aluerunt. Nutrices inopis ac fere fortis &c. Et paulo poſt. Glande opes nũc quoq; multaq; gẽtium cõſtant:necnõ & inopia fru gum arefactis emolit farina:ſpiſſaturq; in panis uſum:& reliqua. Et dura quercus:q̃ prima ẽ gladi ferarq; arborq;. Habebat opes magnificas:pp ſplendidiorẽ cibum ex glandibus quã ex herbis. Pria ce.uo.ho.ad me.ali.cum uocaſſet hoiem ad utiliorẽ pſtantiorẽq; cibũ. Mutauit glã.ci.ul.hoc eſt pa ne. Tradito.n.uſu panis glãdes reiectæ ſunt. Illa coe.tau:præ.col.iu.pria ceres domaſ boues & ad iugum ligare docuit. Sed q prius domuerit:i prio dixius. Tunc pri.hu.eru.terra pſciſſa & euerſa.

Videt ſoles:nam q̃ prius euerſa non fuerat:cũ nulla eẽt rõ colẽdoq; agroq;:tum primũ effoſſa ſoi patuit. Aes erat i pcio:cœperat iã eẽ in pcio:cũ eẽt opus ferreis inſtrumẽtis ad pcidendã terrã. Iam maſſa Calybis:ipſe inſabricatus calybs ita appellatus a calibybus populis ad dextrã Euxini: primis ipſius generis æris reptoribus. Placebat:ad formãda.ſ.ruſtica inſtrumẽta.

ANT. FAN.

¶Perpetuo debuit illa tegi:ne ide fierẽt ar ma bellica qb⁹ agricultura ipedit & hoies pe reunt. Perpetuũq; du. Auguſtũ q auctor ẽ pacis cui⁹ ceres alũna ẽ. Honorẽ: ſacrificiũ e mola.ea.n.eſt quã p farra & micã ſaliẽtẽ ſi gnificat. Vnctas ac.tæ. Pice uel cæra & ſimi libus ut facile ardeãt. Vult aũt accẽdi tædas qa eaq; ope ceres raptã pſerpinã q̃ſiſſe dr:ut Illic accẽdit geminas p lãpade pinus. Hic ce reris ſacris nũc quoq; tæda dat. Hãc ob cãm ceres dea tædifera dr:ut Et p tædiferæ myſti ca ſacra deæ. Bos aret:nõ uult bouẽ macta ri cereri cuius opa mortales pcipiunt ei⁹ deæ munera. Plura re.multa qdem audies & re cognoſces q̃ noſti:doceberis q̃ noſti. Terra

Trinacria

tri.ſco.ua.p.i æquor Tri. Sicilia q̃ & Sicãia dr Trinacriæ quoq; noie a multis appellat aut triq̃træ a triãgula ſpecie ut iqt Ply. cuius iſulæ quot anguli ſũt totidẽ pmõtoria ad ex tremũ efficiũt:quoq; Pachyn⁹ ad oriẽtẽ uer git:ut auctor ẽ Strabo: Pelorus i italiã. tertiũ uero qd lilybæũ uocãt i libyã extẽtũ eã ſimul & hibernũ pſpectat occaſum. Sed trinacria ut idẽ geograph⁹ docet nomẽ ẽ primis ſæculis uſurpatũ nã poſtea hæc iſula tranſlato i cõſonãtiorẽ uocẽ uocabulo Trinachris appellata ẽ. Sicilia uero dicta uoluntab italis quos ſiculos appellarunt. Sed ſunt qui uelint Sicanos Hiſpaniæ populos i italiam

Pachynus
Pelorus
lilybeũ
Sicilia
Sicania
Siciliæ fertilitas

uenisſe duce Sicelo:qui inde pulſi inſulam uicinam italiæ tenuerunt. Vnde ab ipſis Sicaniam:ab eo rum duce putarunt Siciliam nominatam.

PAV. MAR.

¶Heu quã ppetuo debuit tegi illa calybis maſſa:utili⁹.n.eẽt:materies ferri ſi ſemp tecta fuiſſet. Nõ geſta armata bella cruẽta manu. Cã fuit ferrũ crebræq; rapinæ:excidiũ miſeris exit ũq;:fuit:ſi poe ta optaret tectã fuiſſe ſemp ferri maſſam:qa ide fabricata bellica inſtrumẽta. Ceres ẽ læ.pa.qm̃ ut in fine primi dixerat:Pax cererẽ nutrit pacis alũna ceres. Et uos co.agricolæ. Orate:pcibus a diis po ſcite. Pacẽ ppe.q̃ ppetua & ſine itermiſſiõe ſit. Et ppetuũ du.optate ppetuã uitã Tyberio q pacẽ pſtat. Farra licet:ceres nõ exigit opulẽtũ ſacrificiũ ſed farre & ſale cõtenta ẽ:& thure:& ſucceſis tæ dis. Licet detis:offeratis deæ cereri. Farra:q̃ quo eẽnt in prio i prio & ſcdo dixius. Et honorẽ mi cæ ſaliẽtis:hoc ẽ micæ ſalis. nã igne ſaliẽs edit crepitũ. offeratis igit molã:q̃ erat ex ſale:& farre mol lito. Et grana thu.grana thuris adoleda. In ueteres fo.in ueteres aras. Sed ſi thura aberit:cũ ha beri thus nõ poterit. Accẽdite tædas un. q̃ piguedine prius pungi debẽt:ut uehemẽtius accẽdant In ludis.n.cereris tædæ accẽſæ ferunt:qd raptã filiã accẽſa face q̃ſierit. Parua munera.ſ. Placent bõæ ce.qa modico cõtenta ẽ. Sint mõ ca.ea q̃ offerunt:q̃ſi mõ pia & caſta mẽte offerãt:ut i.i. lib. dixius. Mens humilis:mẽs caſta placet:Caſtã accipe mentẽ. A boue ſuc.admonet:ne bos imoleẽ. Nã capitale erat apud ueteres bouẽ mactare:quẽ ut Ply.inqt ſociũ laboris:atq; agriculturæ habem⁹ ut i prio quoq; dictũ. O miniſtri ſuc.uos q ſuccincta ueſte ſacra miſtratis: Qui mos ſuccingẽdi a gabinis emanauit. Nã gabini cũ ſacrificarẽt:ueſtes ſuccinxere:ut expeditiores eẽnt ad inſequẽdos lupos:q hoſtias fugabãt. Et iteq; cũ nũtiatũ eẽt affore pdones:ſuccicti accurrerũt. Quare cõſtituer ut deiceps ſuccincti ſacrificarẽt:& ide ẽ:q; Luca. inqt. Turba mior ritu ſequit ſuccincta gabino. Re mouere cul.a boue:nolite bouẽ imolare:& ab eo remouete gladios. Aret bos:arate & pſcidite ter ram boue. Sacrificate ig.ſuẽ:imolate porcũ ignauũ:& inutilẽ:& inertẽ:qa neq; lana:ut oues:neq; ferẽdo onere:ut equi:multalini:cameli:neq; arãdo:ut boues uluãt. Sed imolaẽ cereri qd ſemia erue rit:ut in prio dixius. Ceruix:bouis.ſ.apta. Iugo:ferẽdo. Nõ ẽ ſe.cedẽda. Securi: qa bonẽ ferite

Heu quã perpetuo debuit illa tegi:
Pace ceres læta eſt & uos orate coloni
Perpetuã pacem pacificũq; ducem:
Farra deæ micæq; licet ſaliẽtis honorem
Detis:& in ueteres thurea grana focos:
Sed ſi thura aberint:unctas accẽdite tædas
Parua bonæ cereri (ſint modo caſta) placẽt:
A boue ſuccincti cultros remouete miniſtri
Bos aret:ignauum ſacrificate ſuem.
Apta iugo ceruix nõ eſt ferienda ſecuri
Viuat:& in dura ſæpe laboret humo:
Exigit ipſe locus raptus ut uirginis edam
Plura recognoſces pauca docẽdus eris:
Terra tribus ſcopulis uaſtũ pcurrit in æquor
Trinacris a poſitu nomen adepta loci:

nõ debemus. Viuat:bos. Et ſæpe la.i du.hu.exerceat i pcindẽda terra. Exigit iſte locus: qm̃ ce reris ſacra canim⁹:ipſa res exigere uidet. Vt edã rap.uit.quẽadmodũ a Plutõe pſerp na cereris filia rapta fuerit. Plura reco.in hui⁹ raptus relatiõe:multa qdẽ recognoſces. Pauca eris do. qa paucis ego expediã. Terra tri.ſco.aggredit pſerpiæ raptũ. Qui ab aliis quoq; poetis celebrat⁹ ẽ. Et poſt poetã ipm Claudian⁹ cecinit:ſũma cũ maieſtate dicẽdi:quẽ nos quoq; magna diligẽtia & cura iterp tati ſumus. Raptus pſerpinæ i Enna:nõ i Etna mõte ſed i pratis Enne ciuitatis:q̃ ẽ i medio ferme lo co ipſi⁹ iſulæ. Diu deide mĩ eã q̃ritãs errauit: Donec ab ſole cognouit a patruo raptã. legẽq; accepit reducere ab iferis poſſem:niſi qd illa in Erebo comediſſet. Compertũ ẽ hauſiſſe grana mali punici: reuocari penitus nõ potuit. Datũ tñ:ut aliquo tpe eẽt cum mſe ſupius:aliquo apud inferos cũ uiro. Hæc ex fabula. Euſebius autẽ inqt pſerpinã ſpecioſiſſimã fuiſſe uirginẽ cereris filiã:& Sicani regis uxorẽ. Quã ob famã ſingularis pulchritudinis: Orcus molloſſoq; rex rapuit & mrimonio ſibi copu lauit. Sed qa de Sicilia & raptu uirginis ſumus acturi. Facit ad rẽ illud qd Diodo. inqt. Sicilia optima inſularq; oium antiqtate req; cæteras antecellit. Hæc olim Trinacria ab eius forma trimũ appellata. Sicania deiceps ab icolis dicta ẽ. Poſtremo ab tralis:q ſiculi dicebanẽ: Siciliã dixere. Tradũt ticuli Si ciliã cereri:ac pſerpinæ ſacrã eẽ. Fabulãturq; poetaq; qdam. poſt Plutonis ac pſerpinæ nuptias:hãc inſulã Anacalyptræ nymphæ traditã. Sicanos aũt:q in ea habitarũt:indigenas eẽ:ſcriptores tradũt Has primũ deas in ſicilia uiſas. Inq; ea prio frumẽtum terræ bonitate ortũ:in agro leontino:qd has deas repriſſe cõſtat. Raptam ibi pſerpinam argumẽto eẽ uolũtqd hæ deæ in hac tanq̃ inſula admo dum eis dilecta:habitarũt. Raptum pſerpinæ in pratis iuxta Ennam ciuitati ppinqs ferũt:q̃ liliis ua riiſq; floribus:dea dignis ornata erãt. Vbi ppter odoq; fragrantiam ſagaces canes odoratu carent. Eſt ibi pratũ a ſupiore parte planũ:admodũ aquis redũdans. Altus circum:& pcipitiis undiq; abſci ſus locus:ex quo a nõnullis ſiciliæ umbelicus appellat. Spelũca inſup grãdis ẽ:p quam plutonẽ fa bulanẽ cũ rapta uirgie curru trãſiſſe. Hæc Diodo.& Solin⁹ inqt in ſicilia cãpum Enneũ eẽ floridũ & ſemp uernãtem:humi & demerſum foramẽ aſpicit:p qd Ditem ad raptũ pſerpinæ exeũtem:Fama eſt hauſiſſe lucẽ:&c. Terra pcurrit i æquor:ptendit in magnũ pelagus. Tribus ſco.tribus pmon toriis. Lilybeo:pachino:peloro. Adepta no.tri.a po.loci:quæ a ſitu & forma triãgulari trinacris ẽ appellata. Vnde Strabo Sicilia iquit tribus formata angulis. Iccirco primus ſenilis trinacria: poſte rius trinacris appellata eſt:tranſlato in conſonantiorem uocem uocabulo.

Grata domus cereri multas ea poſſidet urbes
In quibus eſt culto fertilis Enna ſolo:
Frigida cœleſtũ matres arethuſa uocarat:
Venerat ad ſacras & dea flaua dapes:

¶Grata domus cereri:Lucan⁹ i. iii. pharſa liæ: Vtraq; frugiferis ẽ inſula nobilis aruis: nec plus heſperiã longinquis meſſibus ullæ. Nec romana magis cõplerunt horrea terræ. Inde ut inqt ſolinus Ceres fuit magiſtra fru ctuariæ ſationis. Nos tñ deprauatũ Solini lo cum arbitramur legẽdũq; frumẽtariæ ſatio

ANT. FAN.

nis. In qbus ẽ culto fertilis enna ſolo. Huiꝰ urbis nomẽ geminato iſcribẽdum ẽ dicendũq; Enna nõ Aetna. Neq; n. uel ætnã mõtem accipimus ppetuo claq; incendio cuius crater ambitu. xx. ſtadioq; patere dicit. Vel ætnã oppidum qd abeſt a Catana ſtadiis. lxxx. Vel Catanam ipſam quã Syracuſa noq; tyrãnus Hieron puſis inde uererib⁹ icolis ætnã p Catana appellauit cũ neutrũ eoq; oppidoq; uel æde Cereris uel frumẽti copia celebret. Sed accipimus hoc loco eã Ennã q̃ (ut ſcribit Põponius mella) famã hẽ: ob Cereris tẽplum ac nõ longe diſtat ab Eryce: cuius icolas Ply. uocat Ennenſes ac manifeſte ab athenienſibus ſeperat. Id ut diligẽtius animaduerterem⁹ effecit iampridẽ Peruti⁹ Doxa Fanenſis utr acri igenio admirãdoq; q oẽs totius orbis puincias ſeperatim expinxit & loca i his ſuis interualiis ita diſtinxit ut exiſtimemus nihil exactius pene fieri potuiſſe. Is eſt quẽ anno ſalutis. M. ccccl xxvii. Senatus Fanẽſis triũuirum legit portui deſignãdo q nũc me q̃ſtore magna impenſa ad Argillã flumẽ extruit. Ennæ ager feraciſſimus ẽ: cuius meminit Strabo his uerbis. Intra iſulam eſt Enna modicis qdem poſſeſſa iquilinis ſup collem iacẽs in qua ſacra Cereris ædes eſt. Ea montanas amplectit planicies totas arabiles. Solinus aũt hic iquit cãpus Ennenſis in floribus ſemp & oi uern⁹ die quẽ pp eſt demerſum foramẽ quo Ditem patrẽ ad raptus libere exeũtem fama ẽ lucem hauſiſſe

Ennæ ager.

Arethuſa:hæc uirgo Dianæ comes in fontem ſui nois cõuerſa eſt quo Syracuſæ gloriant. Nota eſt fabula. In eo fonte Ply. reddi inqt tacta in alpheũ q p olympiam fluens pelopõneſiaco littori in fundit:& qd mirum ẽ eiuſdem fontis aqs ſimũ redolere pp olympiã. Quidã dicũt (ut ſcribit Ser.) ad Arethuſam nymphã Siciliæ Alpheũ ex Elide uenire p maria. Alii ipſam Arethuſam i fontem mutatã alpheũ fugeſ & ex Elide ad Siciliã uenire. Strabo geographus qd de alpheo & arethuſa nõ nulli ueq; putãt oino exiſtimat fabuloſum. Vocarat: Ad cõuiuiũ qd ſequẽs uerſus oſtẽdit. Dea fla ua: Ceres ppter Ariſtarum maturitatem quibus color flauus eſt.

Arethuſa.

¶Grata domus cereri:qm̃ eam iſulam incoluit. Ea:ſicilia. Poſſidet multas urbes:nam multæ ſũt in ea ciuitates:cum populoſiſſima ſit. In qbus:urbibus. Eſt enna fertilis culta ſolo: Enna q̃ feracẽ hẽt agrũ. Nec itelligas de mõte ætna:aut de urbe q̃ in eo mõte ſita ẽ:ſ; de Enna p duplex. n ñ p. t n qd oppidũ ẽ in media fere iſula. Cuius Ci. meminit in uerrinis.& Strabo inqt: Intra iſulã eſt Enna: m o dicis qdem poſſeſſa iquilinis:ſup collem iacẽs. In qua ſacra cereri ædes. Ea mõtanas amplectitur

PAV. MAR.

planities totas arabiles. Frigida cœlestū:nympha ſyracuſii fontis:quā Arethuſam uocāt. Deas ad cōſuluiū uocarat. Accesſerat & ceres:qđ ideo fictum eē a poetis cōſtat. Vt occaſio dareť amāti rapiendæ uirginis:abſente cuſtodia matris. Claudianus inqt Cererē acceſſiſſe in phrygiā reuiſēdæ matris gſa. Sed Arethuſam fontē eē dicūt in Elide in peloponneſo. Delabiq; inde eius aquā imixto ēt alpheo:ſubterraneo meatu:uſq; ſyracuſas in ſicilia ibiq; apud litus ante urbis portā erūpit:& Arethuſæ nomē adhuc remanet. Arethuſa:nympha. Frigida:ob aquæ frigiditatē. Vocarat:ad cōuiuia.ſ. Matres cœlestum:deas deorum genitrices. Et dea flaua:ceres a flauis ſpicis quibus coronatur. Venerat ad ſacras dapes:epulas ab Arethuſa paratas.

ANT. FAN. Proſerpine raptus

¶Filia:Proſerpina. Hāc Euſeb. tradit uerā fuiſſe Cereris filiā formoſiſſimā & Sicani regis cōiugem q̄ ab Horco rege Moloſſoq; rapta dicit. Ex alto deſilietis aquæ:q̄ e mōtib⁹ fluebat i uallem. Quot hēt natura colores Sunt ſanē colores tot ac tam diuerſi ut multis deſint uocabula. Nō ſentit ſedulitate labor:nimio ſtudio qđ laborē fallit. Hæc implet calathos. Calathi mō ſunt calices auctor Seruio:ut Vina nouū fundā calathis ariſtia nectar:mō uaſa apta lanificiis q̄ uocabantur Talaſſiōes ſiue Quaſilli ut ſcribit Feſt⁹: mō uaſaærea q̄bus lac uel recēs caſeus cōtinet: ut Quod iam tenebris & ſole cādēte ſub lucem exportāt calathis. Illa legit caltha. Hos flores quidā eē tradūt color luteo: ut Mollia lutcola pingit uaccinia caltha. Ply. uiolæ cuidā ſimilem eē caltham ſcribit ac uincere numero foliorū uiolā q̄ marina dicit q̄nq; folia nō excedētem. Hunc ſunt uiolaria curæ: de ſpeciebus & coloribus uiolæ lege Plynū: q

calath⁹ talaſſio quaſill⁹

Caltha

Amarā tus.

Hyacinthū uult eē uiolæ ſpeciē. Lege & eundem de papauere. Illas amarāte moraris:hic flos ē imarceſſibilis ut el⁹ indicat nomē colore purpureo. Vñ illud eſt Tibulli: Et color in nſueto corpe purpureus ut cum cōtexūt amarātis alba puellæ lilia:& autumno cādida mala rubent. Hunc ſcribit Plynius ſpicā purpureā uerſus eē q̄ florē decerptumq; aſſeruari: & poſtq̄ defecerunt cūcti flores madefactum aqua reuiuiſcere & facere coronas hybernas. Hinc illud eſt Columellæ: Immortaleſq; amarāti.

PAV. MAR. ¶Filia:pſerpina. Vt erat comitata cōſuetis puellis:quā comitabanť:ſicut cōſueuerāt ācillæ:& uirgines. Errabat:uagabať. Per ſua prata:enna. Nudo pede:ut moris erat nndis icedere nymphas. Claudianus inqt icluſam fuiſſe pſerpinā a matre in ædibus illis:q̄ humana ope expugnari non potuiſſent. Sed inde eductā a Venere Pallade & Diana. Valle ſub umbroſa: topographia ē. Deſcribit. n. uallē amœnā:ubi florida erāt illa prata:quo pſerpina cum ancillis acceſſit:dum ſtudioſæ ſunt florum legēdoq;:illa a patruo rapta ē. Eſt locus ſub ualle umbroſa:nemoroſa. Humidus: irriguus

Multa aſpergine aquæ:& ſcaturigine:& aſperſiōe aquæ. Ex alto deſilietis:q̄ e loco edito deorſum labitur:ſeu deſilit. Tot colores fuerāt illic quot hēt natura:ois coloq; uarietas:q̄ in req; natura eſt erat in ea tellure. p igenti & copia:& uarietate:q̄ inerat floq;. Hum⁹ nitebat:nitida uidebať. Picta diſſimili flore:uariis & diuerſis floribus. Quā humū:floridā. Simul poſtq̄ aſpexi pſerpia. Dixit comitesto ancillæ. Accedite:huc. ſ. ad legendos flores. Et replete mecū noſtros ſinus: noſtras ueſtes. Flore:p florib⁹. Præda inanis:p trāſlationem:ab eo qđ hoſti rapiť:hoc eſt ipſi flores inaneſ.

Delectat alios puellares:ācillas ipſas:cum magnā ex illis floribus cōciperent uoluptatē. Et labor nō ſentiť ſedulitate:q̄ſi ipſo colligendoq; florum ſtudio laborē nō ſentiūt. Hæc puella. Implet calathos:uaſa uimnea:ideo hic. Nexos:cōtextos & colligatos. Euimine lento:flexibili. nā e tenuib⁹ & adhuc uirētibus uirgulis Virg. tibi lilia plenis ecce ferūt nymphæ calathis. Hæc implet gremiū floribus. Illa degrauat:onerat. Laxos ſinus:ueſtes apertas. Illa legit calthas: calthæ flores ſunt uiolis ſimiles. Ply. poſt uiolaq; genera cum ultimo loco calathianā referat. Subſequiť pxima ei Caltha eſt concolori āplitudine. Vincit numero foliorū marinā:quinq; folia nō excedentem. Eadē odore ſuperať. Eſt enī grauis caltha:nō leuior ei:quā ſcopā reglā appellant:quod folia eius oleant non flores: Huic alteri. Violaria ſunt curæ:nā uiolas e uiolariis decerpebat. Eaq; plura genera purpureæ. Luteæ albæ. Illa ſubſecat ungue:decerpit. Comas papauereas:ipſa papauera:de his ſuperius dictum. Has:puellas. Tenes tu hiacynte:nā eas retines in te colligendo. Plinius inter genera uiolaq; hiacynthum ponit. Sic enim inquit: Purpuræ latiore folio:ſtatim ab radice carnoſa exeūt q̄ ſolæ græco nomine a cæteris diſcernunť:appellatæ hiacinthi: & ab his hiacinthina ueſtis & cætera. Nota ē fabula pueri hiacinthi conuerſi i hūc florem:q̄ in meta libro. x. referť. Sic de Aiace. de

quo ſ. xiii. meta. Et Pli. alio loco Atq; ide nomen hiacynthum comitatur fabula duplex luctū præſēres eius:quē apollo dilexerat:aut ex Aiacis cruore edit:ita diſcurrētibus uenis ut græcaq; litterarū figura ea uideať inſcripta. Illas:alias puellas. Moraris:i mora detines. O Amarāte:de Amarāto Pli. ſic inqt. Amarāto nō dubie uincimur. Eſt aūt ſpica purpurea:uerſus:q̄ flos aliqs:& ipſe ſine odore Mirū i eo gaudere decerpi:& lætius renaſci:puenit auguſto mēſe:durat i autūnū. A lexādrino pallaq; decerptus aſſeruať:mireq; poſtq̄ defecerē cūcti flores:madefact⁹ aqua reuiuiſcit:& hybernas coronas facit. Summa natura eius in nomine eſt appellatio:quoniam non marceſcit.

Pars thyma:pars rorē:pars meliloton amāt
Plurima lecta roſa eſt:ſunt & ſine noie flores
Ipſa crocos tenues:liliaq; alba legit:
Carpendi ſtudio paulatim longius itur
Et dominam caſu nulla ſecuta comes:
Hanc uidet & uiſam patruus uelociter aufert
Regnaq; cæruleis in ſua portat equis:
Illa quidā clamabat io chariſſima mater
Auferor:ipſa ſuos abſcideratq; ſinus:
Panditur interea diti uia:nāq; diurnum
Lumen inaſſueti non patiuntur equi:
At chorus æqualis cumulato flore miniſtræ
Perſephone clamant ad tua dona ueni:
Vt clamata ſilet:montes ululatibus implent
Et feriunt nuda pectora mœſta manu
Attonita ē plāgore ceres modo uenerat ennā
Nec mora me miſeram filia dixit ubi es:
Mentis inops rapitur ut quas audire ſolemus
Threicias fuſis menades ire comis:
Vt uitulo mugit ſua mater ab ubere rapto
Et quærit fœt⁹ per nemus omne ſuos:
Sic dea:nec retinet gemitus & concita curſu
Fertur:& e cāpis incipit Enna tuis:
Inde puellaris nacta eſt ueſtigia plātæ
Et preſſam nate pōdere uidit humū:
Forſitan ille dies erroris ſūma fuiſſet

¶Pars thima ps rorē ps Meliloton amant: Thymū & ros marin⁹ herbæ ſūt oib⁹ notæ Hic laudatiſſim⁹ ē ac uariis morbo⁹ generi b⁹ medeť. Illud apib⁹ gratiſſimū. Ex Meliloto āt coronæ fieri cōſueuerūt:cui⁹ rei idicio ē ei⁹ nomē. Ptula. n. cāpana uocari cōſueuit

ANT. FAN. Melilotos

Patru⁹:Pluto q Iouis ē & cereris frat. Pandiť iterea diti uia: Per craterē cui⁹ meminit Solin⁹. De quo alibi legim⁹: & pronos curr⁹ medio cratere recepit. Perſephone: græcū ē. Perſephoni. n. a græcis dr quā nos Proſerpinā uocam⁹. Attonita ē:obſtupuit audito plāgore & cā tāti ululatus. Treicias menades. Quæ i ſacris Bacchi iſaniūt ut eaq; nomē oñdit. E cāpis incipit enna tuis: Nō ab ætna icipit ſed a cāpis Ennæ filiā querere.

Perſephone

¶Pars illaq; puellaq;. Amat tyma:& tymi flores colligit. herba qđē nota:& apib⁹ grata uñ pſtātiora mella decerpūt. Et⁹ genera cādidū ac nigricās floret aūt ut Pli. inqt circa ſolſtitia:cū & apes decerpūt & auguriū mellis ē puētu. n. ſperāt apiarii large floreſcēte colediſſe hymbrib⁹ amiſſitq; florē. Pars rorē:marinū. ſ. ros marin⁹ i hortēſib⁹ oib⁹ not⁹. Vel amat meli. Melilothi flores legit Melilothos ut inqt Pli. ubiq; naſciť. laudatiſſima tñ i aſtica. Vbicūq; uero recēs:nec cādicās:& croco q̄ ſimillia:q̄q̄ i italia odoratior. & candida:& alio loco Sertulā cāpanā inqt uocari a ſertis q̄ ideæ fiūt. Odor ei⁹ pxim⁹ ē croco. Pluria lecta roſa ē:& roſas quoq; legerunt. Sūt & flores ſine noie:q̄a multos decerpūt noia:q̄a multos decerpūt:quoq; noia ñ referūť. Ipa pſerpina. Legit cro. te. croci flores. de croco dixius i. i. lib. Et al. li. nā & rubēs inueniť:& purpureū. iō alba dixit. Et de albo Pli. inqt Cādor ei⁹ eximi⁹ foris ſtrict⁹. & ab anguſtis

PAV. MAR.

ſ latitudinē paulati; ſeſe laxātis:effigie calathi reſupinis. p ambitū labris:tenuiq; filo:& ſemine:ſtantib⁹ i uiedio croci. Ita odor:coloq; duplex &c. Itur lon. It pſerpina paulati remoti⁹ a cæteris. Studio carpēdi carpēdoq; floq;. Et caſu nulla comes ē ſecuta dñaz; taccidit ut nulla ex puellis dñaz; ſeq̄ reť. Patru⁹:pluto. nā frat Iouis:& cereris:q̄ rōne patru⁹ erat pſerpinæ. Videt hāc:neptē uirginē.

Et uelo. au. ui. ſūma cū uelocitate:qm̄ q̄driga uehebať:rapuit:quā uidit. Et por. i ſua re. i erebum.

Equis cerulei⁹:ſubnigricātib⁹. Quatuor. n. illi aſſignāť eq:quoq; noia orne⁹. Nycte⁹:Ethon⁹: & Adaſter. Illa qđē:pſerpia. Clamabat io mť cariſſima:o ceres genitrix:q̄ tibi unica ſū filia:& q̄ mihi cariſſima es:cū ego ſim tibi. Auferor:rapta ſū & abſportor. Ipſa:uirgo. Abſciderat ſuos ſinus ueſtes abſcidit. Interea pādiť uia diti:patefacta ē plutoni uia:hoc ē antrū illud aptū:p qđ ad iferos deſcēdebať. Nāq; equi inaſſueti:q nō cōſueuere pati lucē. Nō patiūť lumē diurnū:clarā diei lucē pati nō poſſūt:Ideo celerrime refugit pluto:qđ ei⁹ eq:ſic & umbre oēs:q̄ i erebo:hoc ē i obſcuritate tartarea diutius fuerint lucis ſūt ipacientes:& ea rōne nō licet illis:niſi noctu iterdū p ſupiora uagari Vnde apud Vir. Anchiſes:q̄ iā nimis cū filio p quietem eſſe imoratum cū dicat: & me ſæuus equis oriēs afflauit anhelis. At miſtræ ancillæ ipſius uirginis. Chorus equalis:qui ancillaq; chor⁹ erat eiuſdem ætatis cum proſerpina. Cumulato flore:numerus p numero:hoc eſt cumulatis flori b⁹: clamant. O Perſephone:ita. n. appellata eſt ea uirgo cereris filia. Proſerpina uero poſtea dicta:cuz eadem & luna eſſe credita ſit. Vnde Varro inquit: Hinc epicarmus Ennii proſerpinam quoque

appellat:qđ ſolet eſſe ſub terris:Proſerpina dicta:q; hæc ut ſerpens:modo in dextrã:mõ i ſiniſtram ptem late mouetur. Serpere:& ꝓſperpere idem dicebãt.ut Plautus q ſcribit:quaſi ꝓſperpens beſtia.

Veni ad tua dona,huc addes ad flores tibiã ꝓ munere lectos. Vt clamata ſit:poſtq̃ uocata non rñdet. Implẽt mõtes ululatib⁹:qa magno ululatu & gemitu p oĩs mõtes amiſſaꝫ dñam reqrebãt.

Et nuda manu ferũt pectora mœſta:uerberabãt. Et nuda pectora manib⁹:qa dñaꝫ nõ iueniebãt.

Attonita ẽ plãgoꝝ ceres:Redíẽs ab Arethuſa miſerãda mꝛ:audito ululatu & plãctu ancillaꝝ obſtipuit:& ñ iueniens filiã: Amens facta eſt:&uelut furoꝝ parcita cœpit p oĩa loca q̃rere filiã uenitq; ad locũ:unde rapta eſt:inerant ueſtigia:q̃ ad antrum ducebant:deprehendiſſetq; ea die furtũ:niſi ipſa ueſtigia a ſuibus turbata eſſent. Deinde progreſſa totam trinacriam perluſtrauit. Poſtea accenſa face noctuq; uagata eſt. Ceres eſt atton ta plangore:planctu puellarum. Modo uenerat ennam: rediuerat iam in ennam:ubi erat ẽius domicilium. Nec mora:nec ulla fuit retardatio. Dixit me miſeram dico ſcilicet. Vbi es filia:tu proſerpina:quia non ades:ideo me miſeram dico. Inops mẽtis:quaſi ſine mente. Rapitur:raptim agitur:non ratione:ſed furore. Vt quas ſolemus audire menades trehicias ire fuſis comis:ita furore rapta eſt ceres ueluti referuntur nobis ire furore concitas thyades ipſas mulieres:cum baccho ſacrificauerint.de menadibus ſuperius diximus:quæ bacchus; ſeu Dionyſium comitatæ ſunt:quas ita dictas putant a furore ΩHVH enim furor eſt. Vt mugit mater ſua:ita gemebat illa:& quærebat filiam:ut mugitum edit uacca. Rapto ab ubere uitulo:cum ut tulus raptus erit ab ipſis matris uberibus. Et quærit ſuos fœtus:ſuum filium. Per omne nemus p omnis ſaltus & nemora. Sic dea:ceres gemebat:& quærebat. Nec retinet gemit⁹:immo ſemper gemit. Sed concita curſu fertur:quaſi pernix agitur. Et o Enna:o urbs quam ceres incoluit.

Incipit e campis tuis:nam quærere filiam cœpit ex campis Enneis. Indetex ipſis campis. Nacta eſt:inuenit. Veſtigia:ſigna. Plãtæ puellaris:uirginei pedis:planta pro inferiore parte pedis ponitur:inuenit ergo ceres imaginem plantæ uirgineæ humo impreſſam:qua illa inceſſerat. Et uidit humum:tellurem. Preſſam:calcatam. Noto põdere:filiæ pedibus matri notis. Forſitan illa dies:qua cœpit eam quærere. Fuiſſet ſumma:id eſt ultima. Erroris:quia nõ magis erraſſet: Si ſues:porci non. Turbaſſent:ri&u & pedibus terram euertendo.

ANT. FAN. Leõtini

¶ Signa:ueſtigia quæ duxiſſent Cererẽ ad Craterem niſi fuiſſent a ſuibus perturbata.

Si non turbaſſent ſigna reperta ſues:
Iamq; leontinos alienaq; flumina curſu
Præterit & ripas herbifer Aci tuas:
Præterit & cyanen & fontes lænis anapi

Leontinos. Oppidum Siciliæ qđ nõ multum diſtat ab Enna. Vnde Strabo duas ingt. perinde ac maris arces a Poſſidonio ſitas eſſe deſcribit Syracuſas uidelicet & Erycen. Mediam uero inter utrũq; Ennam imminere circũſtantibus campis Vaſtatum uero eſſe Leontinorum agrum uniuerſum. Fuerunt autem leontini patria gorgiæ præceptoris iſocratis. Anienaq; flumina: Nõ eſt Anio in Sicilia ſed amæna inquit flumina qualis eſt anio:ſicut & tempe dicimus amæna loca etiam extra Theſſaliam:cum proprie tẽpe ſint eius prouinciæ. Lege Horatium in Ode ſeptima ubi laudat & Theſſala tempe & anienũ fluuium notiſſimum quem præcipitem uocat. Herbifer aci: Hic fluuius ut auctor eſt Vibius Sequeſter ex Aetna monte in mare decurrit:quem teſte Solino nullus frigore anteuertit:q̃uis ex eo monte defluat qui uomit incendia. Syllius: Quiq; per ætneos acis petit æquora fines. In hunc fluuiũ uerſus dicitur acis Fauni & Simethidis nymphæ filius qui a Polyphemo creditur interfectus:quem ferunt e ripis huius fluminis in Vlyſſem ſaxa torſiſſe. Præterit & cyanen: Hic fons ẽ cuius aquæ miſcentur Anapi non longe a Syracuſis:ut Quaq; ſuis Cyanen miſcet Anapis aquis. Lænis anapi: remouetur s littera ut euitet Homoeopto on. Sic Virgilius: Relliquias danaum atque imitis achilli. Sunt tamen qui & Anapum dicunt fluuium laniter decurrentem.

Acis fl.

Clane Anapis

PAV. MAR.

¶ Signa reperta:ipſa ueſtigia:quæ ſi mater eſſet ſequuta:duxiſſet eam ad demerſum foramen illud unde abducta ad erebum erat filia. Iamq; preterit:curſu & iam tranſit. Leontinos: Qui fuere in Sicilia inter lilybeum & peloridem:meditetranei prope centoripinos. Et flumina anienaꝫ:ita ſcriptum eſt in codicibus uetuſtiſſimis:ſed non comperimus anienem in ſicilia. Ego exiſtimo ſublatum in curia librariorum unum ſcilicet.& Aniſena dicere oportere.naꝫ Plinio teſte Aniſes in Sicilia fluuius eſt:ſic enim inquit. Colonia Tauromínium :quæ ante anaſos: Flumen Aniſes mons ætna: & cæte & ſicut a Tyberi Tyberina fluenta dicimus:ita ab aniſe aniſine dicere poſſumus. Et præterit Aci herbifer ripas tuas:hoc eſt tranſit o aci gramineas ripas:quas interfluis:aliqui legebant herbifer ance cum aci debeat eſſe nam acis fluuius ut Theocritus oſtendit:ex ætna monte fluit:ex cuius ripis polyphemum in Vlixem egiſſe ſaxa dicunt Et in hunc fluuium conuerſum in meta. poeta aſſerit Acim filium fauni & ſymethidos nymphe. Tunc cum illum ob galatheam eum aſpernantem polyphemus occidit. Et præterit Cyanen. Cyane fons eſt in agro Syracuſano. Verum poeta in meta. nympham fuiſſe oſtendit:quæ cum non poſſet rapinæ plutonis obſiſtere:flens in fontẽ ſui nominis conuerſa eſt:qui anapo fluuio commixto non longe a Syracuſis iuxta ortygiam in mare labitur. Et præterit fontes lenis anapileni:fluxu labentis. Anapus cyane cõmiſcetur. Et præterit tegula non adeunde:quaſi qui facile adiri:hoc eſt pertranſiri non potes.

¶ Vorticibus non adeunde gela: Hic fluuius eſt Siciliæ ad Gelam oppidum quod teſtibus Virgilio & Claudiano a fluuio nomen accepit. ut Immaniq; gela fluuii de nomine dicta: Et nomenq; gelas qui præbuit urbi. Id oppidũ gelon tyrannus Hieroni fratri tradidit cũ ipſe Syracuſis potitus eſt ut ſcribit Herodotus:circa quod ſal tanti ſplendoris eſt auctore Plinio ut imaginẽ recipiat. Liquerat ortygiam: Non accipimus Ortygiam Apollinis hoc eſt delon quæ ẽ i mari Aegæo:quid.n.illi ẽ cum Sicilia:ſed Ortygiam:quæ ut inquit Strabo Siciliæ ponti coniungitur habetq; ſontem Arethuſam in Pelagus fluuium emittentẽ quẽ; Alpheũ eſſe fabulãtur. Virgilius in.iii.æne. Sicanio prætenta ſinu iacet inſula cõtra plẽ myrium undoſum nomẽ dixere priores Ortygiam. Eſt autẽ; ad Syracuſas. Megareaq;: Conceditur boetis adiicere aliquid nominibus. item ea mutare uel mutilare auctore Seruio: cum & ſtudeant uarietati & carminis legeid interdũ facere compellantur. Vnde illud eſt: Vrbemq; ſidenam: cum ſidenas dicamus. Quare auctor hoc loco Magareas uocat urbem quæ Megara nominatur: eſtq; urbium Siciliæ uetuſtiſſima auctore Plutarcho cõdita a Dorienſib⁹ ut ingt Strabo. Ea olim Hybla dicebatur: cuius nomen cũ oppidũ euanuerit idem Geographus pp Hyblei nominis præſtãtiã remanere teſtatur. Fuit aũt Megara nõ longe a Syracuſis teſte Seruio: atq; ut docet Strabo inter Catanam & Syracuſas. Habẽt & græci Megara oppidũ qđ iſthmo adiacet teſte Laertio: cuius incolæ cũ aliis quibuſdã Dorienſibus Megaram in Sicilia cõdiderunt. Pantagiam: Fluuium apud Megaram: cuius meminit Vir.in.iii.æn.ut Viuo pteruehor hoſtia ſaxo pantagiæ: megaroſq; ſinus. Dictus eſt autem Pantagias ut placet Seruio quaſi undiq; ſonãs:quia ut Plenus flueret implebat ſonitu pene totam Siciliam:ſed poſtea cum Cereri quærenti filiam obſtreperet tacere iuſſus eſt numinis uoluntate. Eum ſaxa rotare etiam Claudianus tradit:ut Saxa rotãtem pantagiã. Hunc quidam Patagiã dicunt. Quaq; ſimetheas Simethus fluuius agrũ cataneũ influit ut ſcribit Strabo:apud quem dei fuerũt ut ait Seruius necnon & Macrobius lib.v. ſaturnaliorũ quos quidam paliſcos uocant. Eſt aũt Catana inter Peloꝝ ac Pachynũ:ut Meſſana taurominiũ megara & ſyracuſæ. A ſimetho & ſimetheus & ſimethius deducunt:ut Eductũ martis luco ſimethia circũ flumina Quo in nomine mirari nõ debemus mutatã primæ ſyllabæ quãtitatẽ cũ a ꝓprio noie deriuet. Antraq; cyclopũ poſitis exuſta caminis. Aetnam dicit q̃ Vulcano & eius fabris cyclopibus datur quoꝝ ſupra meminim⁹. Eſt aũt Gaminus fornax. Quiq; locus curuæ noia falcis habet. Falcẽ græci drepanon dicunt a qua nomẽ inditũ putãt Drepano Siciliæ oppido qđ diſtat a lilybeo(ut inquit Polybius)mlia paſſuũ nõ amplius:xv. quia ferũt Saturnũ poſt amputata utrilia patri Cælio in eam partem Siciliæ falcem proieciſſe. Alii Drepanũ,ſic dictũ uolunt a littoris curuitate. Eſt & Corinthi Drepanũ teſte Lactãtio Grãmatico:ut qui drepani ſcopulos & oliuiferæ ſicyonis culta ferunt. Himera:mo reſuo mutat & declinationẽ & genus. Eſt aũt Himera oppidũ inter Pelorum ac lilybæum quod cõdiderunt ut auctor eſt Strabo:qui ait himerã nõ amplius habitari:ſimiliter & gelã Callipolim & ſelenũtẽ atq; alias urbes Siciliæ quas idem auctor deletas eſſe teſtat. Himera quoq; nomen ẽ fluuii eius inſulæ nõ incelebris. Didymen: Ex inſulis lipareoꝝ quas & Eolias dicimus Siciliæ adiacẽtes una ẽ quã a forma Dirymen id eſt hemellã uocãt. Agrigẽtaq; tauromínũq;: Agragas oppidum eſt inter Pachynum & Lilybæum quod Agrigentũ noſtri dixerũt auctore Plinio. Eſt & Agragas montis nomen:ut Arduus inde agragas oſtentat maxima longe mænia magnanimum quondam generator equorum. Tauromínium uero quod poeta mutilato uocabulo Tauromínum uocat eſt ad latus Siciliæ quod euripũ facit. dicebaturq; olim Naxos ut ait Plinius. Laudant maiorẽ in modum Mulli ad Tauromínium capti. Vnde illud eſt: Mullus erit domino quem miſit corſica uel quem Taurominitanæ rupes. Melam: Huius nominis fluuium non ſolũ habet Sicilia ſed & aliæ regiones quæ ab aquarum nigredine nomen fluuiis indiderunt. Celebratur autem imprimis Melas Boetiæ qui epotus teſte Plinio oues nigras reddit.

ANT. FAN. Gela Ortigia

Aetna.

Drepa non.

Himera

Didimẽ Agrigẽtum.

Agragas.

Tauromínium

Mela

PAV. MAR.

¶ Vorticibus: ꝓpter aquas uorticoſas: nã gelas fluuius magnus ꝓpe camerinam cuius & Plinius meminit. Liquerat iam ipſa ceres errando. Ortygiam: Ortygia inſula in ægeo quam & delon dicimus. Et eodem nomine appellatur inſula ante ſyracuſas: de qua hic intelligit: nunc tamen adiuncta continenti uidetur. Et liquerat magarea: hoc eſt magaram ipſam in Sicilia: cuius Strabo meminit. Vbi cũctoꝝ ingt amnium eruptiones occurrere: qui in hoſtia portuoſa ex ætna dilabantur.

Et pãtagiã: q fluuius eſt prope megaram. Et qua æquor accipit aquas ſymetheas: quaſi liquerat eam oram qua ſymethus fluuius in mare exit. Eſt enim non longe ab urbe Catanẽſi: iuxta quẽ thalia: ſiue ut alii uolunt ætna nympha iouꝭ paliſcos peperit. Antraq; cyclopuꝫ: antra ætnea cyclopibus ut homerus. & alii quoq; poetæ dicunt habitata. Cyclopes dicti a circulari oculo quẽ unicum in fronte habẽt. Exuſta poſitis caminis: extructis foraminibus: propter cyclopes: qui miniſtri uul-

cani dicuntur quorum ſuperius meminimus. Q uicq; locus habet noia curuæ falcis: liquiuerat locũ. Q ui a curua falce denominatum eſt drepanum promontorium cuius meminit Ply. eſt etiam & oppidum in Sicilia ad occidentem. Q uod ita dictum: ſunt qui uelint a falce ſaturni: quæ ibi ceciderit Δρεπανον græce falx latine. Himeram aliqui legunt himeraq; & dydimẽ melius himeram & didymẽ. Oppidũ eſt himera a zancleis conditum in ipſa trinacria. meminit Stra. & Plí. himera cuꝫ fluuio inquit. Didime uero una eſt ex æolicis inſulis in freto ſiculo. Agrigentaq; agrigentum oppidum ab ionibus conditum in ſicilia: Plynius uero inquit oppidum agragas: quod & noſtri agrimentinũ dixere. Tauromiumq; pro Tauromínium oppidum: & Plynius inquit Colonia tauromínium quæ ante anaſos: ut diximus. Et liquerat melam fl. qui ita dictus a colore nigræ aquæ. Pluribus in locis ſunt flumina eodem nomine nuncupata: ut in Mygdonia Calicia Thracia Boetia: Sicilia de quo hic agitur & aliis quoque in locis. Læta paſcua quæ ſunt pinguia: & fertilia. Boum ſacrorum: ſacrificio deſtinatorum: nam ut ex campis: quos irrigat Clytũnus amnis umbriæ abducebantur boues imolandi: uti ex phaliſcis: ita ex paſcuis ſiculis quæ ab eo flu. irrigantur.

ANT. FAN. Camerina.

¶ Hinc camerinan adit: ora ſiciliæ q̃ a pachino in lilybeũ extẽdit̃ tota pene relicta ẽ ut ait Strabo. Priſcaq; tñ habitationũ ueſtigia ſeruans e q̃bus Camerina fuit Syracuſanoq; colonia. Eſt & Camerina paludis nomen ut fatis nũq; cõceſſa moueri apparet Camerina pcul. Tapſumq; Inſulã diſtãt̃ a ſicilia ad. x. ſtadia ut qdã dicũt. ea ẽ apud Syracuſas quã Vir. iacere dicit: ut Tapſumq; iacẽtẽ. Eſt. n. pene fluctibus par auctore Seruio. Oloria tempe: Cygneia ut inde lacus hiries uidet & cygneia tempe. & ſic dictũ eſt ut illud ſupra: Anienaq; flumina curſu præterit. Et uel tapſum dicit iacentem ac uadoſam & aptam uitæ cygnoꝝ uatis gaudentiũ. Vnde illud eſt Ad uada Meandri concinit albus olor. Sunt enim Cygni: ut diximus aues terra & aqua uictũ querẽtes: A ut quemuis locũ amænuꝫ apud Syracuſas & Cygnis gratũ: quãuis tẽpe ppríe ſint amæniſſima loca Theſſaliæ ad peneum canoꝝ cõcentu auium ut ingt Pliníus. Idem tradit ad Heloren oppidũ apud Syracuſas ſtagna eſſe quæ auctor hic ſignificare potuit.

Tapſus

Tempe oloria.

Hic camerinan adit tapſumq;: & oloria tẽpe
Q uaq; iacet zephyro ſemper apert⁹ eryx:
Iamq; peloriden lilybeaq; iamq; pachynon
Luſtrarat; terræ cornua prima ſuæ:
Q uæcũque igredit̃ miſeris loca cũcta q̃reliſ
Implet: ut amiſſum congemit ales itym:
Perq; uices modo perſephone mõ filia mater
Clamat: & alternis nomen utrunque ciet
Sed neque perſephone cererẽ neq; filia matrẽ
Audít: & alternis nomen utrunque perit:
Vínaque paſtorem uidíſſet an arua colentem
Vox erat: hac greſſus ecqua puella tulit:
Iam color un⁹ adeſt reb⁹: tenebríſque teguntur
Omnia: iam ulgiles cõticuere canes:

Eryx.

Q uaq; iacet zephyro ſemper apertus eryx: Hic mons Siciliæ dictus eſt ab Eryce Veneris & Butæ filio qui ab Hercule cæſus dicitur. Imminet autem Eryx mari ea parte quæ ad italiam ſpectat ut ſcribit Polybius inter D repanum & Panormum: excedítq; magnitudine reliquos montes Siciliæ pter unum ætnam. In eius uertice planicies eſt ubi fuit Erycinæ Veneris templum omnium Siciliæ templorum ornatiſſimum opulẽtiſſimũq;. Eodẽ in monte Anchiſes ſepultus dicitur: licet ſm Catonem ad italiam uenerit. Dionyſius auctor eſt æneam templum patri conſtituiſſe ubi hæc fuit inſcriptio: Diui terreſtris qui fluuii Numici undas gubernat. Terre cornua prima ſuæ: Tria Sicilie promontoria uocat cornua eius inſulæ peloruꝫ Lilybeũ Pachynũ. Cũ genuit ales itym: Progne dicit ut quem deteſtato quondam iugulauerat enſe nunc gemit ereptum garrula mater itym. Hic itys in Phaſianum conuerſus dicitur ut Seruio placet: progne in hirundinem quãuis prob⁹ in cõmẽtariis bucolicoꝝ ſcripſerit Philomelã in hirundinẽ: progne i luſciniã fuiſſe cõuerſã. Vinaq; paſtorem uidiſſet: Deeſt ſi. Et eſt ordo: Vna uox erat ecqua puella hac greſſus tulit: ſi paſtorem uidiſſet.

PAV. MAR.

¶ Hinc adit. uadit ipſa ceres. Camerinam oppidum prope gelam flu. Et tapſon: quæ parua eſt inſula iuxta Syracuſas: par pene fluctí. inde Vir. Tapſumq; iacentẽ dixit. Et oloria hoc eſt cygnea.

Tempe quæ in Sicilia ſunt inſtar theſſalicorum: planities quidem eſt quaꝫ irrigat Elerus fl. cũq; in ipſius hoſtiis multi ſoleant eſſe cycni. oloria dixit alii legunt tapſon cycnea quæ tempe & idẽ eſt.

Et qua iacet Erix: quia inde etiam pertranſiuit. Semper apertus zephyro: qui mõs erix oppoſitus eſt zephyro uento ex occidente flanti: ubi erat templum ueneris ery. quod in magna fuit religione romanis. Sed de hoc alias. Iamq; luſtrarat: circuierat. Peloridem arcem pelori. Et lilybea: lilybeum: ſeu lilybei montis uiga. Iamq; luſtrarat pachinnum: promontorium. Prima cornua: primaq; montoria hæc. n. illa ſunt promontoria in tribus Siciliæ angulis pelorus ad ſeptẽtrionem pachynus ad ortũ: lilybeus ad auſtrũ. Terræ ſuæ ſue inſulæ. Q uacũq; ingredit̃: incedit ipſa ceres. Implet loca cũcta miſeris q̃rellis p oia loca: p quæ illa ibat: miſerabilit̃ q̃rebat̃. Vt cũ ales gemit itym amiſſũ: ut thereus in upupã cõuerſus gemit filiũ itym noie: lã i auẽ quoq; conuerſum. nota eſt ſabula quæ & in met. referẽ & in. ii. lib. attigimus. Et p uices: uiciſſim. Mater ceres. Modo clamat per ſephone: mõ filia: modo ſuo noie uocabat: mõ filiæ appellatione. Et alternis uicibus. ſ. Ciet uocat.

Vtrũq; nomẽ: & pſephones: & filiæ. Sed neq; pſephone: ipſa clamata. Audit cererẽ: clamãtẽ. Neq; filia matrẽ: qa neutra appellatiõe uocata tñdet. Et utrũq; nomẽ: & pſephones & filiæ. Petit alternis: p ipſas uices repetitũ: qa ab illa iã ad inferos abducta: nõ audiebaẽ. Vidiſſet paſtorẽ colẽtẽ uina ſi inſpexiſſet illa paſtorem uino indulgentẽ. An uidiſſet colentẽ arua: ruſticũ arantem: & pſcindentem agrum. Vox erat ita ceres loquebatur: & paſtores & agricolas interrogans: Aequa puella tulit hac greſſus. En aliqua puella tranſiuit per hanc uiam. Iam color unus adeſt rebus. iam erat nox & unus eſſe rebus omnibus color uidebatur: quia nihil niſi tenebræ diſcernebanẽ. Et oia teguntur tenebris: obſcuritate & nocturna caligine. Iam uigiles canes conticuere: quia quieti: & ipſi ſe dedere. Alta ætna: & altus quidem mons eſt ætna unde erumpit ille ignis: illuc acceſſit Ceres. & faces accendit: alligatiſq; ad currum draconibus: eum aſcendit: & ad remotiora loca progreſſa ẽ.

ANT. FAN. Typhoeus.

¶ Aetna: huic monti Typhoei caput ſubiectũ eẽ fabulãt: ut Dextra ſed auſonio man⁹ ẽ ſubiecta peloro læua pachyne tibi lilybeo crura pmũtur degrauat ætna caput ſub qua reſupin⁹ harenas electas flãmãq; fero uomit ore typhæus. Ouidius alibi: Arua phaon celebrat diuerſa typhoidis ætnæ. Typhoeum nonnulli extra Sicíliã excruciari dicũt. Pindarus uero in Sicilia q eũ Cẽtimanũ uocat. Sane ætnã quidã dicũt nominatum ab ætna cœli & terræ filia. Alii ab ætna Briarei. Alii aliter fabulanẽ. Cereris ſacris nũc quoque tæda daẽ: Diximus ſupra ſacerdotes Cereris Daduchos appellatos a tæde geſtatiõe. Item legimus: Et ſi thura aberunt unctas accendi tæ rædas. Eſt ſpecus &c. Locum deſcribit al-

Alta iacet uaſti ſuper ora typhoeos ætna
Cuius anhelatis ignibus ardet humus:
Illic accendit geminas pro lampade pinus
Hinc cereris ſacris nunc quoq; teda datur:
Eſt ſpecus exeſi ſtructura pumicis aſper
Non homini facilis non adeunda feræ:
Q uo ſimulac uenit frenatos curribus angues
Iunxit: & æquoreas ſicca pererrat aquas:
Et fugit ad ſyrtes & te zanclea charybdiſ
Et uos niſei (naufraga monſtra) canes:

tũ & pcipitẽ & aſcenſu difficilẽ quẽ Ceres cõſcẽdit frenatura dracones. Frenatos curribus angues: Per angues Cereris Sulcorũ obliquitatem accipimus. Sicca: Tacto ac preſſo mari a curru nõ a Cerere. Syrtes: Scyllam & charybdim ſyrtes uocat quod non minora pericula illic ſubeantur q̃ ad ſyrtes Aphrice. Zanclea charybdis: Proxima zanclæ hoc eſt meſanæ quæ olim ob loci curuitatẽ zancle uocabaẽ: qm̃ curua zanclia dicebantur ut auctor eſt Strabo. Ante hãc urbem charybdis eſt immenſum uidelicet profundũ quo inundationes freti naugia per magnas circũductiões ac uortices dis olim præcipitata detrahunt: quæ ſm Saluſtium circa taurominitanũ littus egeruntur ut Seruius refert fœmina Fuit autem Charybdis (ut quidam fabulantur) fœmina uoraciſſima quæ cum rapuiſſet boues Herculis a ioue fulminata atq; in mare præcipitata dicitur ubi naturã priſtinã ſeruans ſorbet uniuerſa: fabulaq;

Charib

Charib

Scylle

Niſei canes: Nota eſt Scyllæ fabula cuius canes niſeos dicit cum ipſa fuerit Phorci nõ niſi filia. ſic cõfũdit Virgilius in Buc. Q uid loquar aut ſcyllam niſi. Eſt autem Scylla in italia ſm Seruium cum Charibdis detur Siciliæ: ut Dextrum ſcylla latus læuum implacata charybdis obſidet. Vtriuſq; Plíni⁹ meminit his uerbis: In eo freto eſt ſcopulus Scylla ite; Charybdis mare uorticoſum ambo clara ſæuitia. Naufragia monſtra: Admiſcet fabulæ ueritatem. Scopulorum enim cauernæ recipientes mare ac refudentes naufragium minitantur.

Scylla: PAV. MAR.

¶ Aetna alta iacet ſuper ora uaſti typhoeos impoſita eſt typheo tota Sicília & ætna eius caput degrauat: ut diximus in. i. lib. Sed æncelado impoſitam ætnã alii dicũt. Cuius typhoeos ignibus anhelatis anhelitu iactatis. Ardet humus: ætnea. ſ. ex eius pectore emanat per hyatum ætneæ ignis. Illic in igne ætneo. Accendit: ceres geminas pinus pro lampade: pro ſplẽdore & luce nocturna duas pinus ſuccendit. Hinc ex hoc. Nunc quoq; datur tæda ſacris cereris inde mos habuit originem: ut ſacerdotes cereris ipſi deæ ſacrificantes: tædam accenſam ferant appellatiq; ex eo Δαδοῦχοι de quo diximus in. iii. lib. Eſt ſpecus exeſi: facit topographiaꝫ: quo in loco illa frenaſſet dracones. Eſt ſpecus aſper ſtructura pumicis exeſi: propter natiuam ipſius ſtructuram in exeſo & abroſo uetuſtate punice erat ipſe ſpecus aſper. Regio quidem. Non adeunda hõi ſi feræ: hoc ẽ in quã regionẽ. i. in quo ſpecu nec hoíes aſcẽdere: nec feræ poterant: ob difficilẽ aſſenſum & excelſitatẽ loci & uidelicẽt illũ locum ſignificare: quem Diod. inquit: undiq; pcipitis: abſciſſum eſſe. Quo ſimul hac uenit: in qđ ſpecu poſtq̃ ceres uenit. Iunxit angues frenatas curribus. dracones iam frena tenentes ſimul ligatos ad currũ iũxit. Et ſicca: nullis undis madida. Pererrat aquas æquoreas: errat p maria eo curru uecta. Sicula enim loca ſuis pedibus peragrauit: Longius autem itura currum aſcendit: quẽ angues agunt. Et fugit celeriter uenit. Ad ſyrtes: non tamen. Acceſſit in aphricam: ſed ſimilitudine quadã ſyrtium lybicarum: propter naufgantium diſcrimina loca circa ſcyllã & carybdim ſyrtes appellat. Et te zanclea caribdis: meſſanã in ſicilia: ut Strabo inquit: condidere meſſenii: qui pelopon neſum habitabant: a quibus & nomẽ permutauit. Namq; prius zancle uocabatur: cum curua eſſent loca: nam curua zanclia uocãt: ante urbẽ paululum in traiectu carybdis oſtenditur. Venit ergo ad te ceres o carybdis: & plinius ingt i eo freto eſt ſcopulus ſcilla: Item carybdis mare uortico-

ſum ambo clara: ſeultia & cætera. Et uenit etiam: Ad uos canes nyſei hoc eſt canes ſcyllei. Aequi uocatio nominis fecit errorē: nā & ſcylla dicta eſt niſi megarenſis filia Etiā & filia phorci: quæ demutata eſt ueneficio Circes in monſtrum illud: quod a Virgilio ita deſcribitur in tertio æneidos. Prima hominis facies: & pulchro pectore uirgo pubetenus: poſtrema immani corpore piſtix Delphinū caudas utero cōmiſſa luporum. Sed hoc ideo fictum: quod ſaxum ingens ſit humanam habens effigiē in parte ſupiori: in inferiori uero habet reſectos ſcopulos ſub radicib⁹ cauernoſos: iter quos dū æſtiuoſum mare intrat: ab eiſdem refractū tumultuando repreſentat latratū canum & ululantes lupos. Monſtra naufraga: quaſi ubi ſæpe naufragium faciunt: qui inde nauigant.

ANT. FAN. Corinthus.

¶ Adriacūq; patens late: Hoc ē mare qđ ſuperū appellamus nomen accæpit ab Adriaoppido clariſſimo. Eſt āt ps maris ſonii licet qdā ſcriptores aliter ſentiāt. Corinthū: Oppidū in iſthmo inter mare ſoniū & ægæum. Gelido ſaxo: qđ deinde Atheniēſes proprio noie Triſte appellarūt. Sub ioue durauit: Sub dio. Durauit aūt abſolutum eſt: ut Durate & uoſmet rebus ſeruate ſecundis. Ce

Eleuſin

realis eleuſis: Dicimus & eleuſin quo nomi natiuo utitur Plini⁹ & eſt urbs Atticæ regio nis ubi ſtrabo Eleuſinæ Cereris tēplum fuiſ

Celeus. Triptolemus.

ſe teſtatur & Seruius regnaſſe Celeum ingt cui Ceres filiam querens & liberaliſſime ab eo ſuſcepta oſtendit omne genus agriculturæ filiamq; eius Triptolemum recēs natum per noctem igne fouit: per diem diuino lacte nutriuit: eumq; allatis ſerpentibus ſuperpoſitum per orbem miſit ad uſum frumenti hominibus indicandum: quem Lactantius grāmaticus ſcribit primū inſtituiſſe Cereris ſacra quæ Græce ut diximus Theſmophoria appellantur. Eundem tradunt bouis & aratri inuentorem fuiſſe ut Plinius auctor eſt.

Iambe: uñ pes

Ferunt autem iamben Celei famulam auſam eſſe Cererem male tractare eum eam ſollicitam aſpexiſſet: a qua deductū nomen iambi pedis putatur ut Diomedes Grāmaticus ſcribit: qui uxorem Celei Meganiram uocat quæ ab Ouidio dicitur Menalina. Excuſſaq; mora rubetis: Quoniam & alii unde quoq; habenē mora. Mat ait uirgo. Reuerētiæ nomē ē mā hoc loco & uocatiu⁹ caſus. Mota ē dea: recordata ē filiæ q̄ amiſerat. Quāuis on⁹ urget: qa dixerat portat & arſuris arida ligna focis.

Iambus Mega / nira ſeu menalina.

PAV. MAR.

¶ Adriacumq; patens late: uenit in ſinum adriacum late patentem: de quo paulopoſt dicemus: cū de ægeo & Ionio agemus &. Corynthum bimarem: quæ urbs quondā caput: & lumen totius greciæ in edito monte ſedet inter ægeum: & Ionium ideo bimaris dicitur: nam in ipſo iſthmo achaico.

Sic uenit: ceres. O actica: quæ ægeo abluēris. In portus tuos: nā exeuntibus peloponneſum peruentum: ſtatim occurrit actiaca. Venit enim ceres ad eam acticæ regionē; ubi poſtea eleuſin ciuitas condita eſt. Hic in ipſa regione. Primum ſedit mœſtiſſima ſaxo gelido: de cendēs tum primū e curru ſedit in eo ſaxo afflicta mater tam dulci orbata filia. Cecropide. athenienſes a cecrope rege qui uagam ac diſperſam multitudinem in decem urbes habitandas digeſſit. Quarū nomina: Cecropia: Tetrapolis: E patria: Decelea: Eleuſis: Aphiadna: Toricus: Brauron: Cytherus: Sphetthus.

Nūc quoq; uocāt illud triſte: ab ea Cereris mœſtitia etiānum iliud ſaxū ab atheniēſibus triſte nuncupatur. Sub ioue: ſub dio. ut eſt apud Hor. Manet ſub ioue frigido Venator tenere coniugis immemor. Immota: quæ nunquam ſe ex eo ſaxo dimouerit. Multis diebus durauit: patienter perſeuerauit ſub dio. Et patēs lunæ: quaſi frigoris nocturni ſub ſerena luna & aquæ pluuialis: quæ eā ſupne rorabat. Sors ſua cuiq; loco eſt: quaſi quiſq; locus ad aliquā fortunā deſtinatus: ſeruatuſque eſt. Nam in campis acticis ubi exiguum Rus erat Celei ſenis: futura erat aliquando Eleuſis ciuitas: clara cereris relligione. Ea. n. in actica eſt: ubi ut Strabo inquit: eleuſinæ cereris templum extat & phanum myſticum. quod Ictinus apparuit: turbæ theatralis capaciſſimum. Dicitur enim Eleuſis & eleuſin. & inde eleuſina ſacra. Celeus autem ipſe ſenex cum in ſaxo ſedentem cererem repperiſſet: quæ anum ſimulabat orauit: ut domum eius intret: obteſtatuſque per ſalutem filiæ: flexit deam ingrediens languentem illius filium liberauit: daturaq; erat illi immortalitatem: niſi parentum ſimplicitas obſtitiſſet: hic fuit ille Triptolemus: cui ſeminandi uſum monſtrauit: de quo paulo poſt dicemus. Qui locus nunc dicitur Eleuſis cerealis: quaſi urbs cereris. Hæc fuere rura celei ſenis: hæc rura coluit celeus: & menalina. Ille: celeus. Portat glandes domum: quibus familiam paſceret. Et mora excuſſa rubetis: mora agreſtia e rubis excerpta: aut decuſſa. Et ligna

Adriacūq; patens late bimarēq; corinthū
Sic uenit ad portus Attica terra tuos:
Hic primū ſedit gelido mœſtiſſima ſaxo
Illud cecropide nunc quoq; triſte uocant:
Sub ioue durauit multis īmota diebus
Et lunæ patiens & pluuialis aquæ:
Sors ſua cuiq; loco eſt q nunc cerealis eleuſis
Dicitur: hæc celei rura fuere ſenis:
Ille domū glandes excuſſaque mora rubetis
Portat: & arſuris arida ligna focis:
Filia parua duas redigebat monte capellas
Et tener in cunis filius æger erat:
Mater ait uirgo (mota eſt dea noīe matris)
Quid facis in ſolis incomitata locis:
Perſtitit & ſenior q̄is onus urget & orat
Tecta ſuæ ſubeat quantulacūq; caſæ:

arida focis arſuris: quæ cremari deberent ab ignibus. Filia parua redigebat monte duas capellas: erat huic Celeo parua filia: ea iam ueſperi capellas domū e paſcuis reducebat. Et filius tener: tenellus adhuc puer. Erat æger in cunis: laborabat ifans aduerſa ualitudine. Virgo: puella celei filia. Ait mater: uocauit illa cererem nomine matris: Mota eſt dea nomine matris: cōmota eſt ceres: cū audiret ſe matrem uocari recordatione filiæ: quam querebat & illa poſtea proſequuta eſt. Quid facis incomitata in ſolis locis: quid tu ſola in hac ſolitudine & iſto ſaxo ſedēs facis. Perſtitit & ſenior celeus. Quāuis onus lignorum. ſ. quæ referebat. Vrget: præmit & aggrauat illū: perſtitit ramē. Et orat deam. Vt ſubeat: ingrediatur. Tecta ſuæ caſæ q̄tulacūq; exiguum eius tugurium.

Illa negat: ſimularat anum: mitraq; capillos
Preſſerat: inſtāti talia uerba refert:
Soſpes eas ſēperq; parēs mihi filia rapta eſt
Heu melior quā to ſors tua ſorte mea eſt:
Dixit: & ut lachrymæ (neq; n. lachrymare deo
Decidit ī tepidos lucida gutta ſinus: (rū ē
Flent pariter: molleſq; animis uirgoq; ſenexq;
Equibus hæc iuſti uerba fuere ſenis:
Sic tibi quā raptā quæris ſit filia ſoſpes
Surge: nec exiguæ deſpice tecta caſæ:
Cui dea ſic inquit ſciſti qua cogere poſſes
Seq; leuat ſaxo ſubſequiturq; ſenem:
Dux comiti narrat q; ſit ſibi filius æger
Nec capiat ſomnos inuigiletq; malis:
Illa ſoporiferū paruos imitura penates:
Colligit agreſti lene papauer humo:
Dum legit oblito fertur guſtaſſe palato
Longāq; īprudens exoluiſſe famem:
Quæ quia principio poſuit ieiunia noctis
Tēpus habent menſæ ſidera uiſa ſibi:
Limen ut intrauit luctu uidet omnia plena
Iā ſpes in puero nulla ſalutis erat:
Matre ſalutata mater menalīa uocatur
Iungere dignata eſt os puerile ſuo:
Pallor abit ſubitaſq; uident ī corpore uires
Tantus cæleſti uenit ab ore uigor:
Tota domus læta eſt hæc eſt materq; paterq;
Nataque: tres illi tota fuere domus:

¶ Simularat anū: Tegebat diuinitatē anus ANT.
effigie. Neq; n. lachrymare deos ē: morta- FAN.
liū ſunt dolor & lachrymæ oēſq; aī pturbationes beatitudinē auertētes: nō deos imortalitū. Sciſti qua cogere poſſes: Inueniſti orationē qua cogeret obſeq uolūtati tuæ: qa dixerat celeus: Sic tibi quā raptā q̄ris ſit filia ſoſpes. Inuigiletq; malis: Quieſcere nequeat acerbitate morbi. Oblito palato: quia decreuerat ceres ieiunio ſe affligere nihilq; guſtare niſi inuenta filia. Exoluiſſe famē: Diæreſis ē ut ifantem caudis inuoluiſſe manum.

Tēpus hñt mēſæ ſidera uiſa ſibi: ſenſus ē
Quia Ceres i principio noctis ieiunū ſoluit
ſidera uiſa tēpus mēſæ ſibi hñt. Dicit āt Veſpernā q̄ ap̄ Plautū cænā ſignificat. Sed ſcié Veſper
dum (ut ingt Feſtus) cōſueuiſſe ap̄ antiquos na
cænā dici: qđ nūc ē prādium & meridianum Prandi
cibū uocāri cænæ noīe: Veſpnā āt dici qua; um
nūc cænā appellam⁹. Iungere dignata ē os Cœna.
pueriſe ſuo: ut uī ſpiritus imortalis a puero mortem a uerteret.

¶ Illa: ceres. Negat ſe uelle ſubire caſam. PAV.
Simularat. n. anū: nō. n. uidebaē dea: ſed MAR.
ſimilē ſe anui cuidā fecerat. Et preſſerat capillos mitra: ferebat in capite mitrā more gētis phrygiæ: & meoniæ. Refert talia uerba: ita reſpōdet. Inſtāti Celeo q inſtabat: ut iniret caſaz. Soſpes eas: abeas incolumis. Et ſemp parēs: quaſi ut ſemp tibi filia ſit ſoſpes ne ea orbari poſſis. Mihi eſt rapta filia: quaſi ſis ſemp tu pater: qm̄ ego ſemp mater eſſe nō poſſuz: qa amiſi filiā. Heu quāto eſt melior ſors tua ſorte mea: quaſi quāto es tu fœlicior: quā ego ſim. nā fortunatior homo: q̄ dea: tu tecum habes filiā: ego raptā quero: & mouet inde cōmiſeartionem: nā nō inuidioſe dictū: ſed cū dolore prolata uerba: ob eius calamitatē. Dixit: ceres. Et lucida gutta ut lachrymæ decidit ī tepidos ſinus: nō fleuit ut lachrymas effunderet: nā ut ingt. Neq; n. lachrymæ deos: qa dii nequeūt effundere lachrimas ſed emicuit ex oculis gutta i ipſos oculos; ſinus ad lachrymæ ſimilitudinē: ut ē illud Vir. Triſtior & lachrymis oculos ſuffuſa ntētes. Flent pa. molleſq; ai: lenes & mites ai. Et uir. & ſe. & pf & filia cōmiſerati calamitatē cereris: & ipſi ſimul fleuere. Eqb⁹ duob⁹. Hæc fuere uerba iuſti ſenis: ita Celeus loquut⁹ ē. Sic obte. ē. Filia quā raptā q̄ris ſit tibi ſoſpes: ita incolumis tibi eē debeat filia q̄ cū rapta ſit: a te nūc q̄rit. Surge: ex iſto ſaxo. Nec deſpicere tecta: ñ aſpneris: & paruſfacias tectū hoc. Caſe exi. pui huiⁿ nſi tugurii. Cui: Celeo. Dea ſic ingt ſciſti q̄ co. poſ. q̄ſi ſciſti uti ea oſone: q̄ facile me ad obſequēdū ipelleres: cū ſoſpitē mihi filiā optaueris. Et leuat ſe ſaxo: ſurrexit. Et ſubſe. ſe. celeū. Dux: ipſe celeⁱ ſenex. Narrat co. cereri. Qđ ſit ſibi: æger filius: refert ſe hſe domi filiū: & illū i cunis ægrotū. Nec ca. ſom. nec dormire queat.

Menalina

Et inuigilet malis: nimio lāgore inuigilet puer cū geſcere nō poſſit. Illa: ceres. Initura par. pe. ingreſſura exiguā illiⁱ caſaz. Colligit papauer ſoporiferū: ſoporē inferēs comedēti dixim⁹ de papaue re ſupius. Humo agreſti: ex terra iculta: iō legit papauer ut induceret lāguēti puero ſomnū. Ferē guſtaſſe palato oblito: ppoſiti. ſ. ſui. id. n. dñt cererē decreuiſſe nō añ comeſſe: q̄ filiā cōperiſſet: tūc

uero oblita propositi gustauit papauer. Et ferē iprudēs: iprudenter. Exoluisse: pro soluisse: est enī hic dieresis necessitate carminis, a Longā famē: soluit. n. ieiunium: quia pluribus diebus nihil gustauerat. Quæ: ceres. Quia posuit ieiunia: quia comedit. Principio noctis: in ipso crepusculo. Si dera uisa habent: sibi tempus mensæ: & illud in sacris eius seruat: ut nō āte fidera uisa: sed i principio noctis epulemur: qm̄ ea eo primū tpe soluit ieiunia. Limen ut itrauit: postquā ingressa ē celei domū

Videt oia plena luctu: uidet lugētē pueri matrē eo qđ moriebaṫ filius. Iā nulla spes salutis erat in puero: ga iam desperādū erat de illo. Salutata matre: postquā lāguētis puer matrē salutauit. Mater uocat Menalina: ita illa appellabaṫ. Est dignitas cereris iungere os puerile suo: ort. s. & si dea erat & imortalis: mortalē tamē puerū non est exosculari dedignata: & libato osculo ille senatus ē. Abit pallor: ex ore pueríli. Et uidēt subitas uires i corpore: parētes subito redditū robur: & ualitudinem pueríli corpori uiderunt. Tantus: tam magnus. Vigor uenit ab ore cœlesti ab ore cereris: tātus n. fuit diuinitatis ulgor: ut statim illum sanaret. Tota domus leta est: omnes qui domi erāt ingenti sunt affecti letitia. Et mr̄ & pr̄ & nata: celeus menalina & filia. Tres illi parētes & filia fuere tota domus: ga nulli erāt alii nisi hi tres. Mox ponunt epulas: parāt mēsam & epulas ut simul uescantur.

ANT: FAN. ¶Liquefacta coagula lacte: Lac densatum coagulo. Cuz tepido lacte: Lac in febre ac dolore capitis medici docent nō exhibēduz.

Viuente fauilla: Obruit puerū cinere sed pruna admixta. Stulte pia mater: Quæ dū studet opem ferre filio: non est passa eum fieri imortalem. Athenienſium inuenta. Sed primus arabit: Athenienses primi (ut iustinus refert) non solū olei. lanificii ac uini usuz docuerūt sed arare quo q̄ ac frumenta serere glande uescentib⁹ mōstrauerunt. Idem etiam scribit frumēti sationem a Triptolemo repertaz esse: & eius muneris honorem noctes initiorum sacratas. Hunc licet nonnulli inuentorez aratri fuisse tradiderint: legimus tamen Osirim id inueniſſe: ut Primus aratra manu solerti fecit oſirís. Quod nos mouere non debet cū non unus aratrum in toto orbe monstrauerit sed diuersi in diuersis locis.

PAV. MAR. ¶Liquefacta coagula lacte: hæ fuerūt epulæ lac coagulatum. Et poma & mella aurea aurei coloris. In suis cæris ga nōdū e fauis expſſa. Ceres alma q̄ oēs alit. Abstinet ab æpulis. s. nō. n. eē uoluit. Et o puer: Triptoleme quē mō sanauerat. Dat tibi papa. bi. cū te. lacte: contusa papauerat & lacti imixta dat illi hauriēda. Sōni cās: cū sōnū puocēt ut illi sōnū iducerēt: ut dixius de hoc supius. Nec pigeat tritum niueo cum lacte papauer sumere &c. Noctis erat medium: quasi defluxerat iam media pars noctis. Placidiq̄ silētia somni erat. n. ea hora: qua omnia silēt: & quiescūt animalia. Illa ceres. Sustulit eleuauit. Triptolemum: puerum. Suo gremio: suo sinu: erat. n. illi puero imortalitatem largitura. Et ter permulsit manu cum mulcendo tractauit pueꝝ. Dixit tria carmina: qbus eximeret ab illo mortalitatē. Carmina nō referēda mortali sono: q̄ nec hōi nota sunt: nec pnūciari nisi a numine possunt. Et obruit: iuoluit. Corpus pueri foco: foci cinere. Viuēte fauilla: quasi uiuētib⁹ prunis: ea rōne calido cinere: & prunis obruebat: ut exureret qcqd erat humanitatis i puero & diuinum postea redderet. Vt ignis purget onus humanū: corpus qđ hominis erat. Excutiṫ somno stulte: expergiscitur imprudenter illius mater. Pia & amēs: pia quo ad curā filii: humanitatis ex officio: amēs ga sua iprudētia abstulit diuinitatē a filio: quā erat illi ceres cōcessura. Exclamat qđ facis: & hæc fuit amētia ipsius: ga exclamauit. Et rapit mēbra ab igne: puerū ab ipsis prunis. Sic deā ab ope instituto reuocauit. Cui menalinæ matri illius pueri. Dixit fuisti scelerata dū nō es: cū aio nō fis: actu ipo fuisti scelerata: ga erā illi diuinitatē exhibitura: tu interrupisti: & ab incepto reuocasti: ita ut exequi nō posſim qđ uolebā. Mea dona: qb⁹ erā illū ornatura. Sunt irrita: iam uana reddita & sine effectu

Metu materno: ꝓpterea qđ tu extimasti. Ille quidem: puer. Erit moriturus: cum imortalē reddere uoluissem. Sed primus arabit postq̄ imortalitatem dare non potui tua cā: habeat hoc aliud munus primus sit qui terram proscindat Etenim ceres post inuentam Proserpinā docuit hūc Triptolemū araretserere & colligere: fruges maturas: & seruare. Vnde Diod. sic inquit. Ceres frumenti: qđ forte inter alias herbas nascebatur ignotum cæteris prima usum adinuenit: docuitq̄ hoīes uescēdi seruandi ac serendi modum. Est aūt frumētū ab ipsa ante genitam Proserpinā repertū. Nam post

Mox epulas ponunt liquefacta coagula lacte
Pomaq̄ & cæris antea mella suis:
Abstinet alma ceres somniq̄ papauera cās
Dat tibi cum tepido lacte bibenda puer:
Noctis erat medium placidiq̄ silentia somni
Triptolemum gremio sustulit illa suo:
Terq̄ manu pmulsit cum tria carmina dixit
Carmina mortali non referenda sono:
Inq̄ foco corpus pueri uiuente fauilla
Obruit: humanum purget ut ignis onus:
Excutitur somno stulte pia mater: & amens
Quid facis exclamat mēbraq̄ ab igne rapit:
Cui dea dum non uis dixit scelerata fuisti
Irrita materno sunt mea dona metu:
Iste quidem moriturus erit: sed primus arabit
Et feret: & culta præmia tollet humo:
Dixit: & egrediens nubē trahit inq̄ dracones
Trālit: & alifero tollitur axe ceres:

eius a plutone raptū frumenta oīa icendisse ferūt. Tum in iouis odiū: tū pp dolorem filiæ: sed ea inuenta: & recōciliata eē iouī: & Triptolemo frumēti dedisse semen: mādasseq̄: ut cum oibus id donū participās seminādi modum monstraret &c. Ideo hoc in loco poeta ex uerbis cereris primum aratum ostēdit Triptolemum iccirco in georgi. Virg. Vnaq̄ puer monstrator aratri dixit & Plyni. hunc primum aratrum refert inuenisse. Et feret: primus semen frumēti terræ iacíet. Et tollet præmia culta humo: & percipiet fructum ex terra quā coluerit. Dixit: ceres. Et egrediēs: exiens Celei domo. Trahit nubem diuinā. s. quam dii secum trahunt ne ab hoibus uideanṫ. Et trāsit in dracones: in currum: quē dracones agūt. Et tollit ceres axe alifero: attollit curru uolāti: ꝓpter alatos dracones. Liquit recessu: suo. s. cum ex ea regione discederet reliquit.

Sunion expositū: pīræaq̄ tuta recessu
Linquit: & i dextrū quæ iacet ora lat⁹:
Nūc adit ægæū quo cycladas inspicit oēs
Ioniūq̄ capax icariūque legit:
Perq̄ urbes Asie lōgū petit Hellespōtū
Diuersūque locis alta perrerat iter:
Nā modo turilegos arabes mō despicit indos
Hinc lībys hinc meroe terraq̄ sicca subest:
Nūc adit hesperios rhenū rhodanūq̄ padūq̄
Teq̄ futuræ parēs tybri potentis aquæ:
Quo feror i mensum est erratas dicere terras
Præterit⁹ cereri null⁹ i orbe loc⁹:

¶Sunion expositū: Seneca in Hippolyto: Pars illa diu uacat immunis qua curuati littora ponti Sunion urget. Hoc promontorium atheniēsium est ubi rerum uenalū emporiū fuit teste Donato: ad qđ si a Ceraunīs mōtibus rectam lineam duxeris in orientē ꝓtensam totā pelopōnesum ad austrū relinquēs. Distat Sunīū a Piræo secūdum Plynium milibus passuū. xlii. Pīræaq̄ tuta recessu: pīræa legēdum est hoc loco: subtracta e penultima uersus gratia a Piræo portu Atheniēsium q̄ græce dicit. Cæteꝝ multi i sola oratione ēt pīræus scribūt. In dextrum quæ iacet ora latus: Ordo liquit oram atticæ uidelicet q̄ iacet in dextrum latus. Aegæū: hoc mare unde nomē accepit supra dictū est i eo cyclades sunt. Ioniumq̄ capax icariūq̄ legit: de icario mari ēt supra diximus. Ionū uero recte capax dicit cum nōnulli immēsum eē sinum ionium tradāt porrectūq̄ ab ionia ad Siciliam & Italiā: cuius partes eē Epiroticum mare Achaicū & adriacum uolūt. Vir. Insulæ ionio i magno. Id ab ionia regione Asiæ clarissima nomē accepit: quis qdam uelint Io Inachi filiam huic mari nomē dedisse. Alii uero aliter sentiūt. Meroe siccaq̄ terra: insula meroe (ut inqt Strabo) clipei figurā habere dicit magnitudie sua cæteras Nili insulas superās: Eius. n. lōgitudo est fere triū miliū stadiorū latitudo mille. ambit libyā uersus magnis gbusdam harenæ cumulis: Arabiā uersus cōtinuis montium ꝓcipitiis. Est i ea meroe ciuitas quā Cambyses cōdidit appellauitq̄: Meroen a mris noie. Rhenum rhodanūq̄ padūq̄: hos fluuios auctor hesperios uocat non ab Hesperia q̄ mō italiā mō hispaniam significat: sed qđ sub hespero sint ideſt ad occidentē cū supra indiæ meminerit. Nam thenus galliam a germania diuidit. Rhodanus p galliam trāsalpinam: padus p cisalpinam fluit:

¶Sunion expos tū: Sunīū actice ꝓmōtorium porrectum in mari: qua ad siniſtrā reflect ē ituris ex actica in euboeam ubi ē tēplum panos: & ædes Veneris nūc a nauigātibus appellaṫ caput colūnæ: qui acticā totam: quā qdem e summo p ægeum in cycladas: ut poeta scribit abeūtes ad dextrā relinquit. Hinc: ex actica. Adit ægeum: qđ qdem pelagus ita dictū multi uolūt qđ i id ægeus rex atheniēsium se ꝓcipitauerit. Ply. aūt asserit a scopulo: qui est iter Tenum & Chium capræ effigiē habēte. Nā æga græce capram dicūt. Eustathius uero inqt. Aegeum mare dicit: ut qbusdam uidet a capris eu boicis: quo in loco sic appellato: poeta neptūni equos requiescere facit. alii aūt ab ægeo Homerico: ut in Iliade scriptū est &c. Quo: in mari. Inspicit ipsa Ceres. Omnes cycladas: insulas circa delon de qbus paulo supius diximꝰ in nauigatiōe magnæ matris. Et legit: trālit. Non. n. nauigat sed currit supuolat. Ionium capax: magnum mare ionium: qđ iter ægeum & adriacum sinū est. Verum Eustathius de eo sic inqt: Ionius sinus post siculum dilataṫ: ad Boream rursus incuruās ad hesperū secessum serpit: Nec solum Ionius sinus nominaṫ. Sed adria ipse dicit: & adriaticum mare. Diligentiores aūt ionium partem adriatici dicunt. Dicit āt: ut Lycophroni uidet: & æschilo ab Iust: quæ bos facta hinc enatauit. alii aūt a Ione uiro italo: uel ab ionio uiro illyrico. Quidā aiunt & a Gaza usq̄ in ægyptium pelagus ionium dici: similiter ab Ius: & illic Gazam ionam uocāt qdam: ubi bos erat in statua Ius quæ est lunæ: Io enim luna est secūdum argiuā linguā ꝓdicti aūt Ionis filius Adrias ex historia tradit: a quo & ipsum pelagus adriacū appellaṫ. alii sic dicūt: Est adria ciuitas illustris & apd ipsam sinus adria. & fluuius adria. Bona aūt pascuis ibi terra: ita qđ bis in anno fructum ferat: Hæc ex Eustathio. Et legit Icarium: de quo ēt paulo supius dictum. Perq̄ urbes asiæ: per eas urbes: quæ erāt in ora asiatica: & ægeo ēt abluebātur. Petit longum hellespōtum: de quo pluribus in locis diximus: & longus qdem sinus est hellespontus: cum angustus sit. Protendit enim ab ægeo in propōtida. Et alta: sublimis ipsa ceres. Pererrat iter diuersum locis: qsi p diuersa loca filiā quærens errabat. Nā modo despicit: e curru deorsum aspicit. Arabas thurilegos: thura colligentes de qbus di-

Ex Eustath. de ionio

ximus in primo. Modo despicit indos orientis populos: nã india sub ipso orĩẽte sole ẽ. Ita dicta ab Indo flumine maximo. Hinc subest: cereri p aera deuectæ. Libs: libyæ popul⁹ supuolauit. n. libyã

Hinc subest meroe. nã sup meroem quoq; uolauit isula qdem ni ĩ ẽ de q̃ Diodo. Complectit inquit flu. isulas plures. Sed pcipuã meroẽ: in q̃ ẽ urbs isignis isulæ noie. quã Cãbyses cõditã: a se de nominuatã Ciuitates in ea sunt plures. Sed cæteris nobilior meroe: de ea Luca. in pharsalia li. x. Gurgite rupto ambit nigris meroe fœcũda colonis. Læta comis hebbeni: q̃ quis arbore multa Frondeat æstatem nulla sibi mittigat umbra: línea tam rectum mũdi ferit illa leonẽ. Et terra sicca: subest etiã ætiopia: & plaga torrida. Nã & in Torridã ẽ ipsa meroe. Nũc adit hesperios: reflectens in occidẽtẽ cursum: occidẽtis quoq; populos: & mõtes & flumina plustrauit. Hesperios: italos: & hispãos. Rhenum fluuium & alpibus pfluentẽ: gallos a germanis diuidẽtem: & ĩ gallicũ oceanum exeũtem. Et rhodanũ: fluuiũ galliæ: q̃ Auineonẽ pterfluit p ipsam Narbonẽsem. puinciam: i mare internũ exit. & a rhoda rhodanus dictus. Nã Ply. inqt. Atq; ubi rhoda rhodios fuit: Añ dictus multo galliarum fertilissimus rhodanus amnis: ex alpibus se rapiẽs p Lemanum lacum: segnẽq; deferẽs ararim. Nec minus se ipso torrẽtes. Sed Itaram: & druẽtiam libica appellanẽ duo eius ora modica. Ex his alterum hispaniẽse: alteq; metapinum. Tertiũ idemq; amplissimũ assallaticum &c. & padum q p Cisalpinam galliam labens quinq; hostiis in adriacum exit. Et adit te tybri future parens potentis aquæ tũc sine honore erãt tybris sed futurus erat regnator aquaq;: quẽadmodum appellat Virg. iquit ergo. Venit ad te o tybri: qui eris parẽs aquæ dominãtis ppter futuram imperii romani magnitudinem. Quo feror: hæc oia commemorãdo. Immensum: est quasi magnum plus q̃ fieri possit est.

Dicere: terras erratas: per quas Ceres errauerit. Nullus locus in orbe est præteritus omissus. Cereri nullus est locus: ad quem non accesserit: quia omnia orbis loca perlustrauit.

ANT. FAN. ¶Errat & in cœlo: ut a sideribus petat num filiã uiderit. Parrhasides stellæ: alloq̃ utrãq; arcton siue ursam Hellicen uidelicet & Cynosuram q̃s a parrhasia i. arcadia parrhasides uocat. In ea puincia Azanes atq; parrhasii ut diximus crediti sunt cæteros græcos uetustate pstare. Crimine nox uacua ẽ: constat nobis q̃ noctu oia uidem⁹ filiã tuã nocte a nullo raptam. Solẽ consule: quia is cũcta uidet atq; audit oia: ut iqt poeta. Iouis fratri: Plutoni cui cessit tertium regnũ hoc ẽ iferi. In uultu signa dolẽtis erãt: Horatius: Si uis me flere dolendum est primum ipsi tibi.

Parrhasija

PAV. MAR. ¶Errat & in cœlo: ut a sideribus scisciaret: qd de filia. Et: alloquit. Signa pxima polo gelido: stellas arctico polo ppiquas. Immunia liquidi ponti: q̃ aqs occiduis nõ imergũt q̃si sine munere oceani: nã stellæ q̃ in ea pte poli arctici sunt nõ tendũt in occasum. Parrhasides stellæ: Ceres cũ totum orbẽ perrasset: nec filiã comperisset: cœlum ascẽdit: & ursas de filia iterrogat. Stellæ parrhasides: Vrsa maior: & ursa minor arcadiæ: & parrhasia: q̃ & archadia. Sed de his in secundo & tertio diximus. Nãq; oia nosse potestis: qa in sublimi parte cœli estis: & inde nunq̃ disceditis: oia pspicere: & cognoscere uobis daẽ. Cum nunq̃ subeatis aquas æquoreas: cũ nunq̃ occidatis in oceanum. Monstrate pspheonem misere parẽti: ostẽdite mihi filiã meam. Dixerat: ceres. Elice: ursa maior. Refert huic talia uerba: ita respõdit. Nox uacua est crimine: q̃si filia tua nõ ẽ rapta p noctẽ: Sic nox sine culpa ẽ hui⁹ criminis. Cõsule solem de rapta uirgie: pete id ab sole ut demõstret: qm̃ nocturna sidera nesciunt.

Qui: sol. Late: ample. Videt facta diurna: ea q̃ p diem fiũt. Sol aditus: cum illa ad solẽ accessisset: ab eo accipit filiam a Plutone raptã. & illi nuptam. Sol aditus quẽ illa adiit. Ait quã q̃ris: filia quam requiris: & de qua me cõsulis. Nupta iouis fratri plutoni. Tenet tertia regna: iam effecta ẽ iferiorũ regina prima regna cœlestia fuere iouis. aquaq; neptũni. Tertia regna fuere terraq;: seu terræ uisce rum: ea fuere ditis. Sic & illi nupta proserpina regina ẽ. Ne uana labores: ne fruſtra errãdo magis te excrucies. Quæsta diu secum cũ diu tacitas secum q̃relas effudisset. Sic est effata tonãtem: allo quuta iouem. Et maxima signa dolẽtis erãt in uultu: q̃a dolorem uultu maximũ idicabat. Si memor es de quo: uerba Cereris ad iouem cum artificiosa q̃rella. Quærit. n. raptã filiã: habetq; accusationem in iuridiciali statu primo loco: inde arguit in pricipio cõmunẽ eẽ debere hãc ipsi iouĩ curã cum ex eo genita sit narratio qd posteaq̃ orbem pererrauit: solum cognouit scelus: & q̃ plecti deberet: pmia! pro peccato cõsequutus est: non opus fuit expositione rei: quoniam nota erat. Deinde arguit ab atrocitate rei: quod ea puella foue & cerere nata nõ erat digna: quæ raperetur: augetq; hãc atrocitatem ab utriscp persona iouis: & raptoris nam qd idignius pati illa potuisset. Si Titanes te e re

Errat & in cœlo liquidaq; immunia ponti
Alloquitur: gelido proxima signa polo:
Parrhasides stellæ (nãq; oia nosse potestis
Aequoreas nunq̃ cum subeatis aquas)
Persephonẽ natam miseræ mõstrate parẽti
Dixerat: huic elice talia uerba refert:
Crimine nox uacua est solẽ de uirgine rapta
Consule qui late facta diurna uidet:
Sol aditus: quã quæris ait (ne uana labores:
Nupta iouis fratris tertia regna tenet:
Quæsta diu secum sic est affata tonantem
Maximaq; in uultu signa dolentis erant:
Si memor es de quo mihi sit proserpina nata

gno delecissent: quam nunc te regnãte: quasi illud dicat: qa nec ille rapere nec tu pmittere debuisti. Vltimo uero loco illud petit: ut filia restituat: & de uindicta remittere curam. Si es memor to Iuppiter. De quo sit mihi nata proserpina ex quo ego grauida pserpinã pepererim.

¶Dimidium curæ debet habere tuæ: ga tu Proserpinæ pater es nõ debes negligẽ filiã pro qua tm̃ laboris subit mater: & arguit ab honesto cupiẽs pluadere iouĩ det operã ut restituat Pluto quã rapuit iterim rhetorice aduersarium in odiũ trahẽs. Sola est iniuria facti cognita: nihil pfeci errãs p uniuersum orbe: nisi q̃ cognoui a quo rapta sit filia. Cõmissi præmia raptor hẽt: q̃ habere debuit penam. Victore gyge: a parte totum accipiẽdum est. nã hoc dicit si gigãtes te ac cæteros deos e cœlo delecissent nihil poterã grauiọ pati. Est aũt giges frater Briarei q cẽtiman⁹ fuisse dicit: ut Cẽtimanũq; gygẽ semiuirũq; bouem. Iuppiter hãc lænit: dum excusas Plutonem in amorẽ trãsferẽs crimẽ & eum dicit nõ eẽ pudẽdum genẽq; cui uel Iuppiter nobilitate nõ pstat. Non ego nobilioq̃ quis melius ẽgnũ mihi sorte cõtigerit nõ sum tamẽ Plutone nobilior cui regnũ cõtigit iferoq: cũ cœlum mihi & neptũno maria nõ pstantia nobilitatis: sẽ sorte cõtigerit. Stat: placet ut stat casus renouare urbis. Si qdẽ ieiuna remãsit: si qdem hoc loco duæ partes oratiọ nis sunt. Vñ si p duci debuit qd sequẽs carmẽ ostẽdit: ut si minus iferni coniugis uxor erit. Sed qs dubitet tantæ auctoritatis poetæ uel maiora cõcedi. Est ãt sensus. Tentem⁹ rescidere matrimoniũ si pserpina nihil apud infe-

ANT. FAN.

Dimidium curæ debet habere tuæ:
Orbe pererrato sola est iniuria facti
Cognita commissi præmia raptor habet:
At neq; pserphone digna est pdone marito
Nec gener hoc nobis more parandus erat:
Quid grauius uictore gyge captiua tulisset
Quam nunc te cœli sceptra tenente tulit:
Verũ ipune feret: nos hæc patiemur inultæ
Reddat: & emendet facta priora nouis:
Iuppiter hanc lenit factumq; excusat amore
Nec gener est nobis ille pudendus ait:
Non ego nobilior: posita est mihi regia cœli
Possidet alter aquas: alter inane chaos:
Sed si forte tibi non est mutabile pectus
Statque semel iuncti rumpere uincla thori
Hoc quoque tentem⁹ si qdem ieiuna remãsit
Si minus inferni coniugis uxor erit:
Tartara iussus adit sumptis caducifer alis
Speque redit citius uisaque certa refert:
Rapta tribus dixit soluit ieiunia granis:

Gyges

Siquidẽ pria cõrepta

PAV. MAR. ¶Debet habere dimidiũ cure tue: q̃si cũ ex te genita sit: & mihi & tibi cõis filia: cõis quoq; filiæ cura tibi eẽ deberet. Orbe pererrato: cũ orbẽ perrauerit. Sola est cognita iniuria facti solũ in tot laboribus cognoscere potuit rei ipsius iniuriã: q̃si a quo filia mihi rapta sit. Raptor pluto: q rapuit.

Habet præ. cõmissi hẽt pmiũ p scelere. qa potiẽ rapta: cum affici supplicio mereaẽ. At neq; pserphone filia. Est digna marito pdone: nõ digna: q̃ rapereẽ & raptori nuberet. Nec hoc more: p usitatũ & raptũ. Erat no. pa. ge. q̃si neq; nos digni eramus: qbus gener e raptore cõtingeret. Quid grauius: qd tristius & molestius. Captiua: si capta fuisset ab hostibus. Tulisset uictore gyge: q̃si si gigãtes te e regno delecissent. Gyges. n. ut Hesio. in theog. ostẽdit cœli & terræ filius: Briareiq; fraterq; cum aliis gigãtibus diis bellum itulit. Quã tulit nũc te tenẽte sceptra cœli: te in cœlo regnãte. Verũ impune ferat: nulla pœna mulctet raptor. Nos inulte: sine ultione. Patiemur hoc: tolerabimus hãc iniuriã nobis illatam. Reddat: mihi. s. raptor filiã. Et emẽdet facta priora: quæ prius fecit. Nouis factis: quasi restituat filiam: sic illatam iniuriam rependet. Iuppiter hanc lenit consolatur cererem. Et excusat factum: dẽcaẽ culpam. Amore: est. n. translatio criminis in amore: ut Pluto excusatus habeaẽ. Et in meta. referẽ illud cum pluto pdiisset ex iferis ad Trinacriæ fundamẽta conspicienda cum uiderenẽ a Typhœo concussa a cupidine pcussus est: & uisam tum primũ uirginem arsit ac rapuit. Nunc uero Iuppiter cererem lentẽs: pudori eũ genẽq; nõ eẽ ingt: q̃m frater ẽt tamen si illa filiam oino uelit: educetur ab inferis: si in hunc diem ibi ieiuna fuerit. Ait Iuppiter.

Nec ille gener est nobis pudendus: non est quo erubescere possumus co gener o. Non ego nobilior: non sum præstantior illi nobilitate: nam ex isdem parẽtibus nati sumus. Regia est mihi posita ex tructa. Cœlo qua. regnum celeste mihi cessit. Alter e fratribus. s. hoc est ipse neptũnus.

Possidet aquas: nam aquis dominaẽ. Alter: Pluto. Possidet inane chaos: tuacua Erebi regna: & inmeta. Per chaos hoc ingens uastiq; silentia regni. Virg. Et chaos: & phlegeton loca nocte silẽtia late. Quod si forte nõ est tibi pectus mutabile: sed a ppositio remoueri nõ potes. Et stat quasi id fixum animo sedet. Rumpere uincula tori semel iuncti: quasi uiolare federa cõiugii: q̃ semel inita sunt. Tori iuncti: dixit p metonymiam. nam qd tenet p eo qd teneẽ. Torus. n. coniugio nexos tenet. Hoc quoq; tentemus: ut cõiugium uioleẽ: & illa ab iferis reuoceẽ. Siquidem: pro si. Remã sit ieiuna: si nihil apud inferos hausit rumpeẽ torus & reduceẽ. Si minus: si nõ fuit ieiuna. Erit uxor uerni cõiugis: habeat illa Plutonẽ uir. Tartara ius. a. missus est ad inferos mercurius ea causa ret

tulitq; illam tria grana punica comedisse: qua qdem rõne reuocari nõ poterat. Vergi in meta. refert ab Ascalapho ex acheronte & Orne genito ꝓditam ea grana comedisse: Propterea ille i bubonem demutatus est. Caduciferi: Mercurius uirgam serpentibus nexam ferens: quẽ Caduceum uocãt. Iussus a ioue. Adit tartara sumptis aliis talaribus alatis aureis: quæ pedilla ab Homero uocant. Redit: citius spe: otius q̃ illa speraret. Et refert certa uisa: ea quæ uidit & comperitur. Rapta proserpina. Soluit ieiunia: famẽ nam comedit. Tribus granis: quæ grana.

ANT. FAN.

¶ Punica: a pœnis poma punica acceperit quæ & granata dicunt. Lege Plyniũ. Tartarea re. me q. ual. iu. artis é iterdũ petere q̃ nolum⁹: ut q̃ uolum⁹ cõsequamur. Bis trib⁹ ut cœlo mẽsibus illa foret: hoc ideo fingit q̃ Luna modo augẽs mõ minuẽs lumẽ suũ uidetur ap̃ superos & iferos equis tempor; spatiis cõmorari. Cessatis: participium sine uerbi origine ut erratus triumphat⁹. Alba decent cererem: albæ uestes cerealib⁹ sumebãt uel q̃ letæ deæ sacra fierẽt iuenta Proserpina uel certe ob colorem quẽ in aristis cernimus messis tpe. Vñ illud est: Matulis albescit messis aristis. Eædem uestes sacerdotibus cõgrue sunt autore Seruio. Statius de amphiarao: Albaq; purpureas iterplicat ifula cristas

Punica quæ lento cortice poma tegunt:
Non secus indoluit q̃ si modo rapta fuisset
Mœsta parẽs longa uixq; refecta mora est:
Atq; ita nec nobis cœlum est habitabile dixit
Tartarea recipi me quoq; ualle iube:
Et factura fuit: pactus nisi iuppiter esset
Bis tribus ut cœlo mensibus illa foret:
Tum demum uultũ ceres animũq; recepit
Imposuitq; suæ spicea serta comæ:
Largaq; prouenit cessatis messis in aruis
Et uix congestas area cœpit opes:
Alba decent cererem uestes cerealibus albas
Sumite: nunc pulli uelleris usus abest:

Cessatis Cãdidæ uestes i cerealibus.

¶ Occupat apriles idus cognomine uictor
Iuppiter: hac illi sunt data templa die:
¶ Hac quoq; ni fallor populo dignissima nõ
Occupat aprilis idus cognomie uictor iuppiter: olim qdem mensium idus ut supra diximus dicatæ sunt ioui ut Macro. tradit in. i. Saturnaliorũ. Sed huius mẽsis id b⁹ iuppiter uictor ideo colebat q̃d eo die tẽplũ ei Romæ dicatum fuerat. Vouit ãt ioui uictori ædem Q. Fabius audita morte collegæ. P. Decii: & uoto cõcepto ad castra Samnitium prexit ubi eor; imperator Gelius periit: cæsaq; sunt hostiũ milia. xxiiii. & octo capta. Postq̃ uictoriam Fabius spolia hostiũ cõiecta in aceruum ioui uictori cremauit. Lege librum ultimũ primæ decadis Liui. Vouit & ioui uictori poculum mulsi Papirius consul teste eodem historico ut Samnitum legiones funderet. Moris aũt fuit apud romãos ut bella gesturi de parte prædæ aliquid numinibus pollicerent. Vnde Romæ (ut ingr. Seruius) templum fuit iouis prædatoris. Sunt & alia iouis cognomia: ut Stator. Feretrius. Pugnax. Vltor. Pistor. Inuictus. Optimus. Maximus. Tonans: et deo diuersis rõnibus attributa. Sciendum diem hunc hoc est idus Aprilis natalem fuisse mœcenatis teste Porphyrione.

Iuppit uictor colit idibus apri libus

Iouis cognomia

PAV. MAR.

¶ Tegunt punica poma: mala punica. Cortice lento: molli & fragili De punicis pomis ita Plyni. inquit. Circa Carthaginẽ punicũ malũ cognomen sibi uẽdicat aliqui granatũ appellãt: diuisum & i genera apyrinũ uocãdo cui lignosus nucleus abest. Sed cãdior et natura: & blãdiores Acini: minusq; a mari distinctiq; mẽbranis. Quinq; species: dulcia amara mixta. Acida uinosa: & reliqua. Nõ secus: nõ aliter. Indoluit mœsta parens: Ceres ipsa cum reuocari filia non posset. Quam si fuisset mõ rapta: prius tñ lenibat dolorem spe reuocãde ab inferis filiæ: nũc cum nõ deẽ ita idoluit: acsi mõ eẽt illa rapta grauior. n. est recens dolor: quã tpe aliquo extenuatus. Et uis est refecta: q̃si uix recreari potuit. Longa mora: Longo tpe. Atq; ita dixit nec cœlũ est habitabile nobis: posteaq̃ filia esse i cœlo nõ põt. Nec ego cœlũ colam. Iube me quoq; me ẽt iubeas o iuppiter. Recipi nalle tartarea apud inferos: ut diutius cum filia eẽ possim. Et factura fuit: descẽsura ad inferos. Nisi iuppiter eẽt pactus: hoc Cereri pmisisset. Vt illa foret bis tribus hoc é sex mẽsibus cœlo. Hoc illi pmisit: & cõcessit iuppiter ut filia senis mẽsibus eẽt apud iferos. senis apud superos. Quod qdem ad lunam referẽt: q̃ partem tpis in iferiore: partẽ in supiore hemisperio absumit. Vñ qã supius quoq; adduximus. Varro Proserpinã inqt lunam eẽ. Quæ ut serpẽs mõ in dextrã: mõ in sinistram: mõ in superiorem: mõ in iferiorẽ partẽ cœli moueat. Et ipsa luna apud superos & iferos equis tẽpor; spatiis cõmorat. Diuus uero Augustinus & alii ita interptant: ut proserpina fœcunditatem seminum idicet: & a pserpendo ipsa Proserpina dicat: & filia Cereris: ideſt terræ: quæ cum quodam tpe defuisset apud inferos rapta dicebat. Vnde cessauerunt aratra: & rustica instrumẽta. Sed cum luctu publico celebrata reddidisset fœcunditas fuerunt præ gaudio solẽnia quædam illi instituta pstim athenis magnifi. centissima. Tunc demum: cum permissum eẽt senis mensibus redire illam ad superos. Ceres recepit uultum & aium. Et pallor mœror cõtractus abiit e uultu & aium ipa resumpsit: nam recreata est ab ingenti dolore. Et imposuit suæ comæ: suis crinibus. Serta spicea: & spicis: nã his Ceres coronat. Et puenit larga: copiosa. Messis in aruis: cessatis derelictis ab ipsa cerere: aut quæ tãdiu cessauerãt a pcreandis frugibus. Sic iam reddita est aruis fœcũditas. Et area uix cœpit: uix capere

potuit. Opes congestas: frumẽtum cumulatum: qd in tam magna copia fuerat: ut capaces ei⁹ areæ nõ eẽnt. Alba uestis decet cererem: q̃ cereri sacrificãt habere debent albas uestes. Sumite albas: uestes. s. Cerealibus: in sacris cereris: quæ cerealia dicunt. Nũc abest usus pulli uelleris: q̃si uestis nigra eẽ in usu nõ debet. Occupat apriles: idibus aprilibus cõsecrata est ædes ioui uictori: quã consecrationem multi augusto assignãt: q; post actiacam uictoriã ædẽ ioui cõsecrauit. Verũ his ut Tranquillus ingt: Tonãti iouis ædem cõsecrauit liberatus piculo: cum expeditiõe cãtabrica p noctutnũ iter lecticam eius fulgur pstrinxisset. Seruiq; perducẽtem examiasset. Iuppiter uictor: sub cognomento uictoris. Occupat idus apriles: qa eo die festum ẽ iouis uictoris: & tñ oẽs idus iouí sacræ sũt & immolaẽ illi. Sed accessit hoc die ædis cõsecratio: & uictoriis titulis. Hac die: iduũ aprilis. Sunt data illi templa: cõstituta & cõsecrata tẽpla: ut iam dictum est. Hac quoq; ni fallor: eadẽ iduum die ædificatum: & cõsecratum atriũ libertatis qd extruxit Asinius pollio: ut Suetoni⁹ tradit: & ubi fuerat olim biblioteca qd ostẽdere uidẽt Ouid. in secũdo tristiũ in ipso principio cũ dicat: Nec me quæ doctis parurũt pria libellis. Atria libertas tãgere passa sua ẽ. Libertas aũt: ut est apud florẽtinum turiscon. de statu hominũ. Est naturalis facultas eius: q̃d cuiq; facere liber: nisi q; ui aut iure phibetur.

Locus ouidij

Hac quoq; die: iduum. s. aprilium. Ni fallor: ni ego deciptor quasi recte meminí.

Atria libertas cœpit habere die:
¶ Luce secutura tutos pete nauita portus
Ventus ab occasu grandine mixtus erit:
Sit licet & fuerit tñ hac mutinensia cæsar
Grandine militia contudit arma sua:

¶ Atria libertas cœpit hẽre sua: id b⁹ quoq; aprilis datum ẽ atriũ libertati. De quo Ouid. alibi: Nec me q̃ doctis patuerunt prima libellis atria libertas tangere passa sua est. Est aũt atrium ut placet Festo ædificii genus ante ædes contĩnẽs mediã aream in quã collecta ex omni tecto pluuia descẽdit dictũ q̃si aterium: quod oriata terra q̃is Varro putet & Seruius doceat atrium eẽ priorem partẽ domus ubi erãt culinæ sic dictam q; atra eẽt ex fumo. Atrium libertatis nõnulli fuisse arbitrant i Auẽtino ubi cõstat eius deæ templum fuisse ut scribit Festus & Liuius meminit tertiæ decadis lib. iiii. cuius atrium Sueto. tradit structum eẽ hortatu Augusti ab Asinio apolline. Sed refectum ab eo & excultum existimare possumus cum lõge ante Augusti tpa libertatis atrium romæ fuerit ubi Tarẽtinoꝝ obsides custoditi sunt: qui cum ide pfugissent cæsi uirgis & e saxo delecti sunt: qd atriũ postea Sextus Helius petus & Cn. Cornelius cethegus cẽsores refecerũt amplificauerũq; ut Liuius scribit Fuit ẽt in urbe templum alteꝝ libertatis qd Clodius diruta Ciceronis domo in eius area dedicauit auctore Plutarcho. Luce secutura tutos pete nauita portus: admonenẽ nautæ: ut. xviii. calẽ. maias portum petãt. Est enim eo tpe uẽtosa tempestas & hymber sed haud constãter ut scribit Columella Mutinensia cæsar grandine militia cõtudit arma sua: cum Antonius brutum obsessum mutinæ armis expellere niteret Augustus cum Hircio & pansa cõsulibus Bruto iussus opem ferre Antoniũ castris exuit: quo tpe nõ mõ ducis sed ẽt militis munere functus ẽ. Nam in media dimicatiõe Aquilifero legionis suæ sauclo Aquilam humeris subiit: diuq; portauit. Nota est historia. Nota mors cõsulis utriusq;. de qua Ould. alibi: Editus hac ego sum necnon ut tẽpora noris Cum cecidit fato consul uterq; pari. Plutar. auctor est Ciceronem oẽs mortales in Antonium concitasse: eoq; auctore: & Antonium hostem eẽ iudicatum & fasces augusto decretos: uictumq; antonium e bello mutinẽsi fugeret aquam corruptam bibisse: radicesq; & fructus siluestres cibum habuisse. Sane Decius Brutus Mutinæ obsessus Labienus cognomento dictus est.

Locus ouidij

ANT. FAN.

iii. calẽ. maias.

Cæsar uictoria mutinẽ sis.

¶ Libertas dignissima populo nostro romano. Cœpit habere sua atria: ab Asinio pollione in palatio extructa: ut ex eo loco tristium pcipi põt. Luce sequutura. xviii. cal. maias. hoc é. xiiii. die aprilis uentus erit grãdinosus: q̃d cõstat ex nautaꝝ obseruatiõe. Vñ multi putãt eo die quiescẽdum eẽ in portu: nec pelago credẽdum. Cõstellatione quadam sese arieti sub occasu cõiungenti uẽtos: & grãdines impelleti. Ea tñ die: q̃uis turbida & grãdinosa. Octauius cæsar uictor fuit bello mutinensi. Nã cum. D. Brutus a. M. Antonio mutinæ obsideret: Ciceronis cõsilio i Antonium missus ẽ. Iussuq; ut Tranquillus scribit: cõparato exercitui pro ptore præesse: & cum Hircio ac Pansa. q consulatum acceperãt. D. Bruto opem ferre: Demãdatum bellum tertio mense confecit duobus prælits. Priore antonius eum fugisse scribit: ac sine paludamẽto: equoq; post biduũ demũ apparuisse. Sequẽti satis cõstat nõ modo ducis: sed ẽt militis functum munere: atq; in media dimicatione aquilifero legionis suæ grauiter saucio: aquilam humeris subiisse: diuq; portasse. Hoc cum bello Hircius in acie: pãsaq; post ex uulnere pisient: rumor increbuit: ambos opa ei⁹ occisos: ut An. fugato: rep. cõsul. orbata sol⁹ uictores exercit⁹ occupet. Pãsæ quoq; adeo suspecta mors fuit ut Glyco medicus custoditus sit: q̃si uenenum uulneri ididisset. adlicit his aq̃lius niger alteꝝ e cõsul. Hirciũ i pugnæ tumultu ab ipso interẽptum &c. Luce secutura: q̃ sequeẽ idus. O naui. pete tu. por. eas i portũ ãteq̃ mare turbetur.

PAV. MAR.

Erit uẽtus ab occasu mixt⁹ grãdine: fiabũt occidui mixta tã grãdine uẽti. Aequoreas passim q̃ mõ turbet aq̃s. Quãq; subis tuta nõ astatione recedas. Ni redeat uelis letior aura tuis. Sit li. & fue. quis nũc & olim solitus sit flare uẽtus cũ grãdine. Tamẽ cæsar: Octauius. Hac grãdine: hac die grãdinosa. Cõtudit: cõcussit & fudit. Arma mu. arma anto. apud mutinã. Sua mi. suis militibus.

ANT. FAN. Fordicidia. xvii calen. maias Forde boues Horde

¶Tertia post ueneris cum lux surrexerit idus. xvii. calē. maias fordicidia celebrant: quæ ut inquit Varro dictæ sunt a fordis bobus cedendis q̄ eo die publice imolabant boues p̄gnantes in curiis: q̄s boues fordas dicebāt uel a fœtu ut Festo placet uel qđ in uentre ferāt. Eædem & Hordæ uocabant: ut Varro auctor est: q̄ cum in bubulo genere quattuor dicant ætatis gradus: docet ptimam ætatem eē uitulor̄. Secūdam iuuencor̄. Tertiam bouem nouellor̄. Quartā uitulor̄. Et discerni in prima uitulum & uitulā. In secūda iuuēcum & iuuēcam. In tertia & q̄rta taurum & uaccam: sed uaccā sterilem tauram ig̃t appellari. Hordam uero q̄ p̄gnans est & ab ea in fastis eē diem hordicalia. Cædebant aūt boues fronde telluri ipsa similitudine placituræ ut annus fœcūdior p̄ueniret. Terra. n. hoc tpe quasi grauida est. Illud ēt sciendū quod (ut supra dixius) uidua quæ itra decem mēses a uiri morte nupsisset fordam bouem Numæ legibus immolabat.

¶Tertia post ueneris cum lux surrexerit idus
Pontifices forda sacra litate boue:
Forda ferens bos ē fœcūdaq̄ dicta, ferendo
Hinc etiam fœtus nomen habere putant:
Nūc grauidū pec9 ē grauidæ quoq̄ semine
Telluri plenæ uictima plena dat: (terræ
Pars cadit arce iouis: terdenas curia uaccas
Accipit: & largo sparsa cruore madet:
Aſt ubi uiscerибus uitulos rapuere ministri
Sectaq̄ fumosis exta dedere focis:
Igne cremat uitulos q̄ natu maxia uirgo est
Luce palis populos purget ut ille cinis:
Rege numa fructu non respondente labori
Irrita decepti uota colentis: erant:
Nam mō siccus erat: gelidis aquilonib9 ann9

Forda ferēs bos est fœcundaq̄ dicta feredo. Ordo est: Bos ferēs fœcūdaq̄ forda est a ferēdo dicta. Hinc ēt fœtus: uult fœtus a ferēdo dici. Sed sunt q̄ fœtū a foueo nominatum putant & a fœtu fœnus. Pars cadit arce iouis: fordar̄ aliæ i capitolio aliæ in curiis cedebant quæ fuerūt. xxx. ut diximus: q̄bus q̄nq̄ postea additæ sunt. Vnde Ouid. subiūgit: Terdenas curia uaccas accipit. Ministri sacror̄ ministros dicit. Igne cremat uitulos quæ natu maxima uirgo ē: Vestalis uirgo & eius deæ ministra quā terram eē uolūt: cuius fœcunditas hoc tpe fordar̄ boum sacrificiis querit. Itaq̄ cinis uitulor̄ ſuabat in templo Vestæ ut inde suffimen fieret quo populus

Fœtus uñ dicit

Suffimē quo populus purgabatur palilib9

PAV. MAR.

¶Tertia post ueneris. xvii. calē. maiar: hoc ē. xv. die apri. imolant terræ grauidæ. Forde bouesi curiis: qđ sacrificiū a Numa istituti ferūt in agror̄ & pecor̄ sterilitate a Fauno p q̄tē monito ægria somnīū iterp̄tante appellabāturq̄ sacra hæc fordicidia. Vñ Varro inq̄t: Fordicidia a fordis bubus. Bos forda q̄ ferat i uētre: q̄ ea die publice imolant boues p̄gnātes i curiis. Cum tertia lux: tertia dies. Surrexerit post idus ueneris: p9 id9 apriles. Sic erit. xvii. añ calen. nam terti9 ille dies post idus numerādo tñ ut debes ab ipso die iduū. O pō. tifices litate sacra: sacrificate. Boue forda: uacca grauida. Forda ferēs bos ē definitio uocabuli: q̄ bos forda dr: q̄ grauida ē hoc est q̄ ferat. Et fœcūda dicta a ferēdo: & lupi9 a facio fœcūdum deduci dixim9. Ver̄ poeta id quoq̄ a ferēdo dictū cēset: q̄ ferax sit: & sæpe fructū ferat. Hinc ēt a ferēdo. Putāt hēre nomē fœtus: q̄ fœtus & fœtura a ferēdo dicat. Fœtus. n. est qđ ex mulieribus uel pecoribus nascit: & multi a foueo deduci putāt. Inde & fœtura hoc ē genitura: q̄ p toto aialium puentu poni cōsueuit. Vir. in buc. Si fœtura gregem supleuerit aureus esto: qđ uerbum elegātissime Ply. trāstulit ad scriptū opus: cum in pricipio magni illius opis de naturali histo. ad Domitianū dicat. Opus natum apud me pxima fœtura licēt fiore epistola natrare cōstitui &c. Præterea & fœtā dicimus tam p̄gnātem quā q̄ pepit. Vir. in buc. Nō isueta graues tētabūt pabula fœtas: & in æneide: Fecerat & utridi fœtā mauortis in ātro Procubuisse lupā &c.

Opus naturalis historię domitiano dicatum

Nūc: in mēse apri. Pecus ē grauidū: grauidæ oues: capellæ: boues: equæ: & similia. Terræ quoq̄ grauidæ semine: retinēt semina: q̄ adhuc supius ad maturitatem nō ascēderūt. Victima plena: grauida. Datur imorat. Terræ plenæ: grauidæ. Pars. uictimar̄. Cadit: imolat. Arce iouis i tēplo iouis capitolini. Curia accipit terdenas uaccas: p numero curiar̄ uaccæ in ipsis curiis immolant: Vnaquæq̄. n. curia suā uaccam mactat. Triginta aūt curias fuisse supius diximus. Var. quoq̄ i curiis nō in curia dixit. Et sparsa: unaquæq̄ curia. Cruore largo: large & abundāter p̄fuso. Madet madescit ifecta ipso sanguine: Aſt ubi: postq̄. Ministri: sacror̄. Rapuerūt uitulos uiscerib9: q cōceptū itra uiscera uaccæ adhuc retinēt dum imolant mīes: sic emactatæ uictimæ uiscerибus raptūr.

Et dedere exta: iteſtina. Secta & recte secta: cum ea diis placent: q̄ maxie extāt: pminētq̄. Facis fumosis: ubi exta aduranr. Virgo: q̄ natu est maxima: q̄ erit maior ætate ceteris uirginibus uestalib9. Hoc ē pria uestaliū. Cremat igne ui. eos q̄ e uiscerib9 rapti erūt: oremat & redigit i cinerē. Vt ille cinis: cremati uituli. Purget po. luce palis: in palilib9 expurgabat popul9 suffitōe sanguis egni: & ipsi9 cineris: & stipulæ fabar̄: de quo paulopost dicem9. Rege numa fru. aggredi: nūc ipsa sterili

tate: q̄ regnāte Nūa fuerit: uñ hūerit initiū mos mactandar̄ boū. Vota co. agricolæ. Decepti: ab ipsa agror̄ sterilitate. Erāt irrita: ianita: qa fructū nō cōsequebant. Rege numa: cū regnaret Numa de quo multa supiore lib. dixius. Fructu nō re. la. cū aut par̄: ut nihil ex agro p̄ciperet: ita ut suus labori fructus mīme referret. Nā mō an. erat sic. geli. aquilo. cum fiarent septētrionales uēti: q̄ frigora & serenitatē nobis afferūt: erant sicca tpa sine pluuia: sic ipsa siccitate inferebat sterilitas.

ANT. FAN.

Nunc ager assidua luxuriabat aqua:
Sæpe ceres primis dūm fallebat in herbis
Et leuis obsesso stabat auena solo:
Et pecus ante diem partus edebat acerbos
Agnaq̄ nascendo sæpe necabat ouem:
Silua uetus nullaq̄ diu uiolata securi
Stabat mænalio sacra relicta deo:
Ille dabat tacitis animo responsa quieto
Noctib9: hic gemínas rex nūa mactat oues:
Prima cadit fauno: læni cadit altera somno
Sternitur in duro uellus utrunque solo:
Bis caput intonsum fontana spargitur unda
Bis sua fagínea tempora fronde tegit:
Vsus abest ueneris: nec fas animalia mensis
Ponere: nec digitis annul9 ullus inest:
Veste rudi tectus supra noua uellera corp9

¶Luxuriabat: nimiū herbar̄ fundebatt qđ frugibus nō cōducit. Ante diem: ante congruū tp̄s. Vnde pecor̄ quoq̄ sterilitas dāna bat. Necabat ouem: qa imaturi partus pniciosi sunt parientib9. Silua uetus: hæc fuit in auentino. Lege Plutarchū i Numa. Mænalio deo: Fauno a mænalo monte arcadiæ. De hoc satis dictū est supra. Animo geto: p somnū. Vellus utrūq̄: utraq̄ pellis ouiū q̄s Numa Fauno somnoq̄ mactauerat. Bis caput intōsum fontana spargit unda: bis nō ter dicit: qa Paunus ut qdam uolunt agrestis atq̄ infernus deus est. Nec fas alia mensis ponere: neq̄ pollui rebus Veneris nec uesci carnib9 oportebat. Nec digitis annul9 ullus ineste ga (ut inqt Seruius) i rōne sacror̄ par est & animæ & corporis cā: & plerūq̄ q̄ non possunt circa aiam fieri fiunt circa corp9 ut soluere uel ligare ut possit anima qđ p se non pōt ex cognatione sentire. Itaq̄ Numa digitis annulos exemit ne q̄ pre alio religato, ad numen accederet a quo noctu oracula i pellibus petebant in latio ut diximus supra.

PAV. MAR.

¶Nunc ager luxuriabat aqua assidua: nimio humore luxuriabant agri. Luxuria quidem est iterdū intempestiua abundantia. Vnde apud Virg. Luxuriam segetum tenera depascit in herba. Sic tūc intempestiua abūdantia ad maturitatem non proueniebat: & luxuria est nimia p̄fusio. Inde est illud Ciceronis: Quam sit turpe defluere luxuria. At defluebāt agri cum steriles simul & steriles herbas effunderent: ut a sterilibus cerere confunderentur. Sæpe ceres: per denominationem. hoc est ipsa seges. Fallebat: decipiebat. Dominum in primis herbis: cum tenellæ adhuc cēnt herbæ ad maturitatem non perueniebant. Et auena leuis: sterilis: ut apud Virg. steriles dominant auenæ. Stabat i solo obsesso: tellure quam obsidebat: ubi surgere fructiferas fruges non patiebat. Ideo & Ply. primū omniū frumēti uitium auenam eē ostendit. Et pecus edebat emittebat. Partus acerbos: immaturos. Ante diem: intempestiuos: & in ipsis pecudibus erat sterilitas eadem ratione. Agna sæpe necabat ouem: matrem. Nascendo: cum intempestiue oriret: matri inferebat exitium. Silua uetus: Numa ea sterilitate motus accessit in siluam: in qua faunus oracula reddere solebat. Mactatisq̄ ouibus sacrificauit: & quieti postea stratis uellēribus sese dedit. Stabat silua uetus: & uidet scribere silua laurentina: ubi erat oraculū fauni. q̄uis Maro uideat de tyburtio agro itelligere. Sed de eo dixius i. vii. æne. Et nul. diu se. ui. ñ. n. erat silua cedua: cū nulla ibi securi cederet arbos: siluā a græ. dici uolūt: nā ὕλη silua dr. ὕλην ēt materiam dicūt: & quod ex tempore scribit uelocissime silua uocatur. De quo Fabius Quinti. lib. decimo. Diuersum inqt est eor̄ uitium: qui primo decurrere per materiam stilo: q̄ uelocissime uolunt. Et sequentes calorem atq̄ impetum ex tempore scribūt hanc siluam uocāt & cætera. Sacra silua: relicta. Deo mænalio: fauno seu pani arcadi: a mænalis arcadiæ mōtibus. De hoc diximus in primo & in secundo. Verum qui in latio dabat responsa: ad arcades referre non debemus. Nam erat numen latinum. & Latini regis pater. Vnde in septimo æneidos Virgili9: At rex sollicitus monstris oracula fauni Fatidici genitoris adit. Fuitq̄ hic Pici filius. Cōfudit itaq̄ historiam: aut fabulem cum de arcade dicat. Sed de hoc fauno alio loco dicemus. Ille: faunus. Dabat responsa tacitis noctibus animo quieto: hoc est quasi noctu per quietem edebat oracula: sicut eodem in loco ostendit Virgi. Rex numa mactat: immolat. Geminas: duas. Oues hic: in hac silua. Prima: ouis. Cadit fauno: immolat ad honorem fauni. Altera: ouis. Cadit leni somno immolatur deo somnoq̄. Vtrūq̄ uellus: pellis utriusq̄ ouis. Sternit in duro sole: sternunt humi pelles super quibus noctu requiescat: quemadmodum fecisse Latinum Maro scribit. Bis spargitur caput intonsum: crinitum. Vnda fontana: ut se ab omni crimie expiaret, aspersit se uiui fontis aqua: ut est illud, Donec me flumine uiuo abluero. Sed hoc in loco non pro cæde. At ut expurgatior esset ad explorandas deor̄ mentes. Bis tegit sua tempora fronde fagínea: bis ſbi caput fago coronauit. Vsus abest ueneris: quasi abstinet ab omni coitu: ut nihil polluti esset ea quo numia

abhotrerent. Nec fas:nec licet. Ponere animalia menſis:apponere carnes:nam & abſtinebat ab æſu carnium. Nec ullus anu.ineſt dig.& anulos quoq; deponebāt:ut ſine cultu pcederet. Veſper ubi tectus:quaſi poſt occaſum ueſperis circiter ſecundam horam noctis.

ANT. FAN. ¶Per ſua uerba:congrua ut ſunt & ſua dona parēti. Redimita papauere frontem:fingit noctē corona papauerea coronatam ga ſomnū iduxit. Pede duro: caprino p quem terræ ſoliditas oſtendit. Sane apte hoc loco p deum terrenū atq; ifernum explicat ratio placāde telluris. Cæcaq; iuſſa Obſcura:q̄ interpretari rex q̄is prudentiſſimus neſciebat.

Expedit errātem nemori gratiſſima coniūx Egeria Numæ rem aperit nympha nemoris aricini. Hāc quōdam cytherea diem pperā tius ire iuſſit: Venus cui mēſis aprilis dicatus eſt iuſſit aliq̄n hūc diem celeriter ac ſolito cītius labi ut ſuccederet dies q eſt.xvi. calēdas maias quo Auguſtus titulū cœpit imperii. Conſtat aūt eum adeptū eē magiſtratū atq; honores ante tempus. Cœpit.n.primū conſulatum.xx.ætatis anno teſte Suetonio: ſiue ut Solinus & alii ſcribūt.xviii. Idēq; poſt Hirtii & Panſæ iteritum cum.M. Antonius fugam arripuiſſet dux ab exercitu ſalutatus ē.

Auguſtus titulū cepit īpii.xvi. calen. maias.

PAV. MAR. ¶Ponit corpus ſupra no.uel.ouium pelles: quas humi ſtrauerat:ſe ēt ipſis ſtrauit:& geti ſe dedit. Adorato deo p ſua uerna:cū prius numen ſuis pcibus adoraſſet. Interea pauidam:cum numa noctu cōcubia quieri ſe deciſſet:uenit faunus:& monuit placandam eē tellurem duum boum morte:ita ut una iuuenca cæſa duas exhiberet. Mœſtum.regem huius oraculi ambage. Docuit Egeria mactandam eē bouem gra uidam:quo facto reddita eſt agris & pecoribus fœcunditas. Interea nox:de ea parte noctis:q̄ cōcubia dicit:intelligit cum corpora quieti ſe dederint. Nam paulo ante primam partem noctis oſtēdit per occaſum ueſperis. Redimita placidam frontem papauere:habēs caput papauere coronatam: propterea q̄ id:ut iam diximus:ſomnum iducat:duxit illa ſecum ſoporem:quem regi & cæteris animalibus incuſſit:& Trahit ſecum ſomnia nigra:ea quæ ſub uariis formis dormientibus ſeſe oſtendunt. De qbus in meta. Latius agit poeta. Nigra:p nocturno tpe: uel qđ eoꝝ ſedes ſit i Erebo ubi oia nigra:ēt qđ clauſis oculis oia nigra uidenē. Adeſt faunus & pmens:calcans. Vellera ouium: pelles ſtratas. Duro pede:reſpexit ad faunū arcadem:cū ſit capripes. Edidit:ptulit. Talia uerba a dextro thoro:a dextra thori parte. O rex:Numa. Tellus eſt placanda tibi placare tellurē debes.

Morte duoꝝ boum:imolato duos boues:& in hoc nō erat ābiguitas. Sed q̄ ſequunē uerba fecere ambiguitatē. Vna iuuēca: quā tu mactabis. Det ſacris duas aias:ut unī mactatiōe duæ animæ imolenē. Excutit̄ ges:ſomnus. Terrore:nam p getē exterritus ambiguo oraculo ſomnū excuſſit. Numa uiſa reſoluit:q̄ dormiēti uiſa ſunt. Et refert ſecum ambages:obſcura oracula p uerborum circuitus. Et iuſſa cæca:obſcuratq̄ nō itelligebat. Coniūx.Egeria. De qua in tertio. Gratiſſima nemori: Aricino. Expedit errantē:ſoluit ambiguitatē & regē ab errore liberauit. Et dixit tu poſceris exta bouis grauidæ:iuberis pgnātem uaccā imolare. Dant:libant diis. Exta bouis grauidæ:nam bos grauida imolata ē. Annō puenit fœcūdior: magna fuit eo tpe fœcūditas: magnaq̄ fructuū copia ex agro puenit. Et terra:& pe.fe.fructū & ex agro & pecore puenere fructus. Hāc quōdam cytherea Venus:quæ eſt aprili mēſi:poſt mutinenſem uictoriā: ſcipitem hāc ſordicidiorū diem impulit:ut accelleraret dies ſequēs:qui eſt.xvi.calendaꝝ malaꝝ quo die Octauius cæſar adoleſcens creareta m militibus imperetor. Mortuis.n. Hircio & Panſa conſulibus:fugato. M. Antonio Octauius q̄ p ptore fuerat:pro duce a uictore exercitus ſalutatus eſt. Cui ut in Epitomate Liuii habetur:parum gratus ſenatus fuit:qui Bruto ab obſidione mutinēſi ab Octauio cæſare liberato:honore triumphi decreto Cæſaris:militumq̄ eius mentionem non ſatis gratam habuit:ob quod Cæſar reconciliata per.M. Lepidum cum.M. Antonio gratia:Romam cum exercitu uenit. Et præcluſis aduentu eius his:qui in eum iniqui erant:cum annos.xviii.haberet:Conſul creatus eſt. Cytherea:Venus. Iuſſit quondam hanc diem:fordicidiorum. Ire:labi. Properantius:celerius. Et præcipitauit:præcipites:& celeres egit. Equos æthereos:qui per æthera ſolis currum agunt. Ve quamprimum luce:die ſequenti:quæ fordicidia ſequebatur. Proſpera ſigna:uictores milites ſub

Ponit adorato per ſua uerba deo:
Interea placidam redimita papauere fontem
Nox uenit:& ſecum ſomnia nigra trahit:
Faunus ades ouiūq; pmēs pede uellera duro
Edidit a dextro talſa uerba thoro:
Morte boum tibi rex tellus placanda duorū
Detq; ſacris animas una iuuenca duas
Excutitur terrore quies numa uiſa reſoluit:
Et ſecum ambages cæcaq; iuſſa refert:
Expedit errantem nemori gratiſſima coniūx
Et dixit grauidæ poſceris exta bouis:
Exta bouis grauide dantur:fœcundior annus
Prouenit:& fructum terra pecuſq; ferunt:
¶Hanc quondā cytherea diē pperantius iræ
Iuſſit:& æthereos præcipitauit equos:
Vt tuitulum imperii q̄primū luce ſequenti
Auguſto iuueni proſpera ſigna darent:
¶Sed iam pteritas ubi quartus lucifer idus

ſœlicibus ſignis. Darent Auguſto iuueni:Octauio adoleſcenti:quia nondum Auguſtus uocabatur. Titulū impii:ut iā mortuis cōſulib⁹:p impatore eēt. Sed iā pteritas:eadē die.xvi.calen.ma. ē occaſus hyadū quæ & ſucculæ dictæ:ut alii quinq;:ut alii ſeptē ſtellæ ſunt i fronte tauri:fuereque atlātis ex æthra filiæ. Sed fabula inferi⁹ referet. Ci.ab ūeiv q ē pluere dictas putat. Piy.his ēt diebus eaq; occaſum oſtēdit. Inqt.n.xiii. calē.ma.ægypto ſucculæ occidūt ueſpi fidus uehemēs: & terra: mariq; turbidā.xvi.acticæ.xv. Cæſari. cōtinuoq; triduo ſignificat. Sed iā ubi quart⁹ lucifer:quartus dies. Reſpiciet idus pteritas:quæ iam præterierunt:hoc eſt quarto die poſt idus.

Reſpicit:hac hyades dorida nocte tenent:
¶Proxima cum ueniet terras uiſura patentes
Mēnonis in roſeis lutea mater equis:
De duce lanigeri pecoris qui perdidit hellem
Sol abit:egreſſo uictima maior adeſt:
Vacca ſit an taurus nō ē cognoſcere pōptū
Pars prior apparet poſteriora latent:
Seu tñ eſt taurus:ſiue eſt hoc fœmina ſignū
Iunone inuita munus amoris habet:
¶Tertia poſt hiadas cū lux erit orta remotas
Carcere partitos circus habebit equos:
¶Cur igitur miſſæ iunctis ardentia tædis
Terga ferant uulpes cauſa docenda mihi ē:
Frigida carſeolis nec oliuis apta ferendis
Terra:ſed ad ſegetes ingenioſus ager:

¶Hac hyades dorida nocte petūt:doris eſt Occeani filia & uxor Nerei quā poetæ nonnūquā p mari ponūt ut Doris amara ſuam non itermiſceat undam. Dicit ergo hyades xv.calendas malas qui dies quartus ab exclusis idibus numerā occidere ueſperi fidus uehemens & terra mariq; turbidum ut inquit Plinius qui etiam ſcribit eas ueſperi occidere Cæſari.xv.calen.Maii appellariq; uulgo paliliciū fidus quoniā.xi.calen.Maii feſtū deæ Palis atq; urbis Romæ natalis eſt:quo feſtis renitas redditur poſt pluuias quas hyades faciunt. Vnde illud eſt Virgilii in primo æne. Arcturum pluuiaſq; hyadas. Sunt aūtē hyades(ut placet Seruio)ſtellæ in fronte tauri: quæ cum oriuntur & occidunt pluuias cient Quare ab eo quod ē yo:id eſt pluo hyades appellate ſunt. Licet alii ab y littera eas dictas putauerint. Alii apo ton yon:id ē a ſuibus quoniā in ſuis formatæ ſunt facie. Eaſdē ſtellas latini ſuculas uocant uel a ſuco uel ut ſcribit Aulus Gel.diſſentiens a tyrone libero Ciceronis:quia ut quod Græci yper nos ſuper dicimus:ſic ſtellæ quæ ab illis yades a nobis primo ſyades:deinde ſuculæ appellatæ ſunt:quas idem. Au. Gel. non eſſe inquit in Tauri capite:ut Tyro dicit cum nullum uideatur præter eas Tauri caput:ſed ita ſitas eſſe i circulo:qui zodiacus dicitur ut ex earum poſitu ſpecies quædam & ſimulachrum eſſe uideatur Tauri capitis ſicut reliqua imago Tauri conformata eſt locis religionibuſq; earum ſtellarum quas græci pliadas nos uergilias uocamus. Fuerunt autem hyades ut alii dicunt Atlantis filiæ:ut alii Liberi nutrices. Proxima cui⁹ uenit.xiiii.calendas Maias ex Ariete Sol abit in Taurum ſiue.xv.calendas: ut ſcribit Columella. Nā Sol i tauerſus ille: Tertia poſt hyadas cum lux erit orta remotas:non antecedit tranſitum ſolis in Taurū urſi.xiiii ut in emendatiſſimis codicibus legimus:ſed ſequi debet:Eſt autem ſciendum Taurum non a capite aut fronte ſed a dorſo in ortum ferri ut auctor eſt Seruius. Hic Taurus eſt qui europam trāſue xit in Cretam ut Euripides fabulatus eſt qui ex igino conſtat.xiiii. ſtellis. Dicitur aūt maior ui a dorſo ctima uel qa ſine dubio Ariete maior eſt:qa Taurus fuit uictima triumphantium:ut Hinc albi eli in ortu tūne greges & maxima Taurus uictima. De albis enim Tauris ſacrificabant triumphantes aucto re Seruio. Hoc ſignū zodiaci quemadmodū & alia ad naturam Solis referē quod ægyptius cultus oſtendit. Lege Macrobium in ſaturnalibus. Nonnulli uolunt ſo quæ in bouem conuerſa eſt a Ioue in cœlum fuiſſe translatam:cuius prior pars apparet Tauri effigie:reliquum corpus obſcurius uidetur. Lege iginum. Mater mēnonis: Aurora ex qua & tithono natus eſt Memnon. Pars prior apparet: Mendoſus eſt apud omnes igini locus ubi Propter legitur pro eo quod eſt prior. Poſteriora latent: Nonnulli huic Tauro caudam tribuunt: ut Columella & Plinius qui ait eſſe in frōte Tauri ſuculas in cauda ſeptem quas appellauere Vergilias. Tertia poſt hyadas cum lux erit orta remotas. xii. calendas Maias equiria in Circo maximo celebrantur: & uulpes incendūtur ſiue comburuntur fugientes ut pœnas luant incenſæ meſſis agri Carſeolani. Cum enim apud Carſeolos oppidum latii ruſticus quidam uulpi a ſe captæ ac fœno & ſtipulis inuolutæ ignem admouiſſet: ea fugiens uniuerſam agri Carſeolani meſſem abſumpſit incendio. Quare uulpes cerealibus ſtipulis urebantur implicitæ quod Cereris muneribus obfuiſſent. qua de cauſa ei deæ porca cædebat ut dixim⁹ ſupra. Sane tertiam diem accipe excluſo die occaſus hyadū. Circus habebit equos: hi non ſemel tantum e carceribus emittebant ſed & ſepties ut quidam putant. Vnde illud eſt Martialis nemo quater miſſos currere ſenſit equos.

¶Hyades:ſucculæ. Tenēt hac nocte dorida:occidūt:& tenēt maſ. Dorida Heſiod⁹i Theogonia nymphā eē inqt Oceani ex Thety uxore filiā: ex qua magn⁹ nymphaꝝ numer⁹ natus eſt:& a poetis ſæpe doris pro mari ponit:ut hic & apud Virgilium Doris amara ſuā non intermiſceat undaꝝ.

Tertia poſt hyadas.xix.calen.ma. Erunt equiria in circo maximo inter pallantium: & auenti-

AAN. FNT. Hiades ueſperi occidūt xv. calē. malas Paliliciū fid⁹ Hyades

num. Eadēq; die ē uulpiū fugiētiū cōbustio. Quod unde habuerit originē: poeta ipse explicat: cū erit tertia lux post remotas hyadas: cū fulserit tertia dies post occasum hyadū: & designat xviii. diem mensis. Circus habebit equos ptitos: diuisos: & ordine dispositos. Carcere: i ipso repagulo uñ ad cursum emittunt. Cur igit uulpes missæ: dimissæ. Tedis iūctis: facibus alligatis. Tæda. n. exgenerib⁹ arboꝝ picem ferētiū: flāmis: atq; lumini sacroꝝ ēt grata. Feruntur ardentia terga: nā accēsas tædas ferentes: emittūt: & fugientes aduruñ. Causa docenda mihi: quasi docebo uñ hic mos habuerit originē. Vulpes seu uulpes dicta est: ut Hælius ingt Varrone teste quod pedib⁹ uolet. Verum græce αλοωπηξ dicit. Frigida carseolis. aduēdaq; eo pacto uulpium morem: originem habuisse refert ab adolescente quodam: filio cuiusdam rustici carseolani: Qui cum maturis frugibus uulpem laqueis implicitā comprehendisset: eam stipula inuoluit: & accenso igne dimisit fugiens illa maturas fruges adussit. Id singulis annis referebat: quo uulpes cereri ob adustas fruges pœnas darent. poeta id se didicisse ab hospite carseolano: cum e roma i pelignos rediret. Frigida terre est.

Carseolis: carseoli numero multitudinis urbs erat: Carseolani dicūt coloni: i uia ualeria sunt medio quidē spatio inter urbē & marsoꝝ municipium: i quo ego natus sum. Erātq; carseoli una ex claris equorū urbibus. Carseolana mihi teneros dilecta per annos Lux erat: & iuris debuit esse mei. Sꝫ fortuna mihi partos inuidit agellos. Diuiciasq; omnis sustulit illa meas. Nam perit montana dom⁹ generosa propago: Cui fata: atq; homines: ditque fuere truces. Iam piaque in miserum fortuna redundat alūnum. Nulla sit ut merito: gratia parta meo. Sed hoc poeta dicit. Carseolana terra frigida est. Nec apta oliuis ferendis: ad procreandas oleas. Gaudent enim oliuæ calido solo: ut in geor. diximꝰ. Sꝫ ager igeniosus ad segetes: a natura dispos⁹ ad fruges: nā frugū ferax ē. Hac p hāc terrā.

ANT. FAN. Valeria uia

¶ Natalia rura petebam: Per Valeriā uiaꝫ quæ a Tiburtinis capiēs initiū ut docet Strabo ad Marsos & Corfiniū Pelignoꝝ metropolim ducit. i qua latine urbes sunt Valeria Carseoli & Alba. Assiduis aquis: Ipse alibi: Sulmo mihi patria ē gelidis uberrimꝰ undis

Emeriti milites.

Emeritis: Sumptū a militib⁹ q emeriti appellāt cū adepti sūt militiæ uacationē. Duro: Constanter agri colendi laborem & difficilia tolerāti. Peragebat: Perfecte colebat atq; tractabat. Hæc modo uerrebat stārem tibicine telam: Lignum accipe quo tela fustinentur: nam & in ædificiis tibicines appellamus quibus ea sustinentur. In qua significatione ut quidam uolunt aut plurali utimur numero aut tantum ablatiuo singulari: ut Nos urbem incolimus tenui tibicine fulta;

Tibicines

Hinc & tibicines uersus dicimus quibus addit aliquid ad solam metri sustentationem: ut Aspectans siluam immensam & sic forte precatur: & nūc dextra ingeminās ictus nūc ille siniſtra. Seruius alia leuissimis uerbis scripsit. quos per locum protigillis uel tibicinibus interponi a se dicebat ad sustinendum opus donec solidæ columnæ aduenirent. Dicti autem tibicines in ædificiis existimantur auctore Festo a similitudine tibiis canentium: qui ut cantantes sustinent ita illi ædificia. Sane uerrere est trahere alias uertere uel mundare. Grato calfacit igne focum: Manifeste hoc loco apparet focum non esse ignem sed locum qui ignem fouet.

Tibicines uersus

Focus quid.

PAV. MAR.

¶ Ego petebam pelignos: redibam in patriam: unde dicti sunt pelignī: diximus in tertio. Rura natalia: in quibus ego natus sum. & alio loco inquit peligni ruris alūnus. Parua: quidem rura:

Sed dubia aquis assiduis: quæ oppositā aquis assidue fluentibus: eas excipiunt: & ab isdem irrigātur. Plura. n. sunt flumina in pelignis. Intrauimus solitas ædes antiqui hospitis ingressus sum domum hospitis carseolani: quo recipi hospitio sæpe consueueram. Iam phœbus dempserat iuga equis: soluerat equos a curru. Emeritis: labore diei: & est translatio a militibus: cum emeritis datur uacatio. Iam sol occiderat. E roma. n. carseolos iustum est unius diei iter. Is: hospes. Solebat multa quidem narrare: multa mihi referebat. Sed & hæc: etiam narrabat: quæ ad rationem uulpium pertinebant. Vnde: ex quibus relatis. Instrueretur præsens opus meum: fastorum opus quod in præsentiarum scribimus: cū ad fastoꝝ rationem mos quoq; ille ptineat. Ait in hoc cāpo & ostendit cāpūq; ipsi carseoloꝝ urbi adiacebat. Parca colona: rustica: seu coloni uxor. Cū uiro duro: patiēte & toleráte laboꝝ. Nam durum interdū patiēs & pseuerās est. Inde ē illud Virgi. Scipiadas duros bello: & illud gēs dura: atq; aspera cultu. Habebat breue rus: exiguū agellū. Ille colon⁹. Peragebat: colebat. Suā humū: q̄si suū agellū. Siue erat usus aratri: siue aratro terrā proscindebat. Seu falcis curuæ: siue falce fruges secabat. Sue erat usus bidentis: seu terram bidente

Hanc ego pelignos natalia rura pete bam
Parua: sed assiduis humida sed sem per aqs:
Hospitis antiqui solitas intrauimus æde s
Dempserat emeritis iam iuga phœbus eqs:
Is mihi multa qdē sed & hæc narrare solebat
Vnde meum presens instrueretur opus:
Hoc ait in campo (cāpūq; ostendit) habebat
Rus breue cum duro parca colona uiro:
Ille suam peragebat humū siue usus aratri
Seu curuæ falcis siue bidentis erat:
Hæc modo uerrebat cum raro pectine pratū
Nunc matris plumis oua fouenda dabat:
Aut uirides maluas aut fungos collīgit albos
Aut humilem grato calfacit igne focum:

fodibat. Hæc rustica coloni cōiunx: cum ita se uir exerceret ipsa. Modo uerrebat pratum cū raro pectine: cū rastro paucoꝝ dentiū pratū uerrēs fœnū colligebat. Nunc dabat oua fouēda matris plumis: supponebat ouа: ut fœta & calefacta: incubāte gallina pulli nascerent. Aut colligit utrides maluas: quæ aluum molliunt: ut Ply. inquit illa colligebat ut epulas pararet. Aut albos fungos: q̄ in pratis nascuntur. Vnde Hor. Pratalibus optima fungis. Aut calefacit humilem focum grato igne: accendebat ignem in suis focis pro decoquendis oleribus & cæteris.

Et tamen assiduis exercet brachia telis
Aduersusq; minas frigoris arma parat:
Filius huius erat primo lasciuus in æuo
Addideratq; annos ad duo lustra duos:
Is capit extremi uulpem conualle salicti
Abstulerat multas illa cohortis aues:
Captiuam stipula fœnoq; inuoluit & ignes
Admouet: urentes effugit illa manus:
Qua fugit incendit uestitos messibus agros
Damnosis uires ignibus aura dabat:
Factū abiit: monumēta manēt: nā dicet certā
Nunc quoq; lex uulpem carseolana uetat:
Vtque luat pœnas genus hoc cerealib⁹ ardet
Quoque modo segetes perdidit ipsa perit:

AAN. FNT. Conallis.

¶ Et tamē: Quāuis igne domum calefacit: texit tamen ut arma & uestes aduersus uim frigoris paret. In conualle salicti: Cōuallis est planices ex omni parte montibus cōprehensa. Nam uallis est duobus lateribus incluſa planicies. Abstulerat multas illa cohortis aues: Cohors in uilla ex pluribus tectis coniungitur ac unum quidda; fit ut auctor est Varro. Vnde sic dicta existimari potest q̄ circa eum locū coercetur pecus. Quidam cortem siue cohortem appellant tātum domus partem ubi seruātur altilia: quod nō placet. Nonius spacia inquit esse uillaruꝫ intra maceriam. Cæterum cohors militu; nominata uidetur quod ut illa ex pluribus tectis coniungitur: ita hæc ex manipulis pluribus copulatur. Monumenta manent: quia uulpes seruandæ memoriæ gratia comburuntur: eius uidelicet incendii quod uulpes capta a rustico excitauit. Et quia lex ē ut quo die uulpes comburuntur carseolana uulpes

Cohors

Cohors militu;

non nominetur. Dicere certam nūc quoq; lex uulpem carseolana uetat: Figura est hyppallage. nā hoc dicit: Certa & fixa lex uetat carseolanā uulpē noiari q̄ infausta & execrabilis tā pnitiosum excitauit incendiū. Fuit & illud monumentū rei quod uulpes urebātur cerealibus stipulis inuolutæ.

PAV. MAR.

¶ Et tamen exercet: defatigat. Brachia telis assiduis: colo. fuso. Tela pēdula quæ sunt arma multi ebria. Et parat arma aduersus minas frigoris: parat uestes nēdo & texendo cūtra hyberna frigora. Filius huius: colenæ. s. Las. tuus i primo æuo: i prima ætate: nā adhuc puer. Addiderat duos annos ad duo lustra decēno bīēnū additerat. Sic duodecimū erat nat⁹ annū. Is: puer. Capit uulpē in cōualle extremi salicti: laqueis apprehendit uulpē in cōualle ubi sunt extremæ illæ salices: aut ubi tūc erat salictū. Illa: uulpes. Abstulerat: rapuerat. Multas aues cohortis: pullos e cohorte. Cohortē appellam⁹ illud spatiū medio loco uille ad similitudinē atrii: cui spatio plura tecta cōiūgūt. Inde de militari Varro ingt. Cohors: q̄ ut i uilla ex pluribus tectis cōiūgit: ac qdē sit unū: sic is ex manipulis pluribus copulat. Cohorsq; i uilla: qd circa eū locū pec⁹ cohortret. Inuoluit captiuā: puer ille implicat uulpē quā cepat Stipula & fœno paleis & fœno arido. Et admouet ignes: & succēdit ignē in stipula circa uulpē. Illa uulpes. Effugit manus urentes: manus puerilest: quæ eam urebant.

Qua fugit accēdit agros uestitos messib⁹ quacūq; pte fugiebat uulpes: accēdit fruges lā i agris cultis maturas. Vestitos dixit: cū sint quattuor genera agroꝝ. Nudus cōsitus pascu⁹ florid⁹. Nud⁹ ē q̄ cultura uestit. uestitos ergo q̄ erāt i his fruges. Aura: uētus. Dabat uires ignib⁹ dānosis: dānum frigib⁹ iferētib⁹. Vēto eni cōualescebat ignis. Inde sapho: Vror ut indomitis ignem exercentibus euris. Fertilis accēsis messib⁹ ardet ager. Factum abiit: præteriit quod tūc factum est. Monumenta manent: remānt apud posteros memoria: & ea seruatur: nam ut uulpi. Iur. con. ingt. Monumentum est quod seruande memoriæ gtatia existit. Nā nunc quoq; lex carseolana uetat dicere certā uulpem: manet inquit memoria facti: nam cum eodem modo plectatur uulpes: ex lege carseolana cautum est ne ad id certa uulpes constituat. Nā dicere constituere interdum est. constituta ad id certa uulpes esse non debet. Sed ut antiquum factum referat: quæ hoc tempore laqueis capit: ea incendio plectat: non quæ prius parata esset. Et ut hoc genus: animalium. s. Luat pœnas: suppliciō afficiat. Ardet cerealibus: stipulis & paleis frugum. Et perit ipsa: uulpes. Quo modo perdidit segetes: eo modo quo adussit fruges: aduritur & ipse. Proxima cum ueniet. xiii. calen. ma. Sol ariete relicto: taurum init: qui taurus inter astra constitutus dicit: quod europā incolumem trāsuexit in cretam: ut Eurypedes dicit. Nonnulli autem cum io in bouem sit conuersa: ut ei iuppiter satisfacere uidereturi constituisse quod eius proprior pars appareret: ut tauri. Sed reliquum corpus eius obscurius uideat. Spectat autē ad exortum solēt cui⁹ oris effigiē: quæ continēt stellæ: hyades appellant. de quibus suo loco dicemus: Taurus ad exortum signoꝝ dimidia parte collocatus. ut incipere genu: ac defigere ad terram uideatur. Caput eodem habens accentum: genua eius a relīquo corpore diuidit circulus æquinoctialis. Cornu siniſtro coniungit cum siniſtro pede eius: q̄ auriga appel-

latur. Inter huius finitionē corporis: & arietis caudā stellæ sunt: quas Vergilias nostri: græci pleiades appellauerūt. Hic clusus occidit: & exorīē hȝ i cornibꝰ singulas stellas: sed sinistro clariorē i oculis singulas. In fronte mediā unā: ex qbꝰ cornua locis nascūt singulis. Quæ septē stellæ hyades nūcupātur. Et si nōnulli: quas duas dixim⁹ nouissimas stellas negauerint eē ut oio hyades eēnt qnq. Præterea i sinistro genu priore hȝ stellā unā: & sup ungula unā. In dextro genu unā: & inter scapulos tres: nouissimā eaq; cæteris clariorē. In pectore unā: q̄ sūt oio pter Virgilias. xiiii. Cū mat Mēnonis: aurora. Proxima ipsis egritis: hoc est dies sequēs. Luthea: crocea: Nā lutheus color ꝓprie: ut Marcellus inqt crocinus est. Vir. in buc. iam croceo mutauit uellera luteo: & i æneide Aurora i roseis fulgebat luthea bigis. Veniet in equis roseis: rubicūdis. Visura terras patētes: hoc ē cū sequēs aurora die referet. Sol abit: discedit. De duce pecoris lanigeri: ab ariete qui dux ē lanati gregis.

Qui: aries. Perdidit helle⁹: quæ ex eo in pontū decidit: ut supiore libro dixim⁹. Egresso: soli. s. ex ariete. Inest maior uictima: inest: taurus: qui longe maior ariete. Non ē cognoscere promptu; non habetur in promptu: ut facile cognosci possit. Vacca sit an taurus: siue mas: siue fœmina sit.

Pars prior apparet: anteriora uidentur: ut cognosci possit bouis forma. Posteriora latent: quoniam non apparet pars posterior: ut discerni possint genitalia: quo taurus eē cognoscatur. Seu tamē hoc signum ē taurus: siue ē hæc fœmia: siue sit imago tauri: siue sit uaccæ. Habet munus amoris i uita iunone: quasi locata ē in cælo ea imago ab ioue: in pmiū amoris: repugnāte et iunone. Nā ut diximus: aut ē imago tauri quo trāsuecta ē europa i cretā: aut ē imago uaccæ: in quā Io cōuersa fuit.

ANT. FAN. Pales dea. Palilia celebrā tur. xi. seu. xii. cal. ma. Parilia.

¶Nox abiit oriturq; aurora palilia poscor
Non poscor frustra: si fauet alma pales:
Alma pales faueas pastorum sacra canenti
Prosequor officio si tua facta pio:

¶Nox abiit oriturq; aurora palilia poscor: Palem deam pabuli alii Vestam: alii matrem deum esse uolunt anctore Seruio: cui. xi. calendas Maias sacra soluebātur teste Solino. Quāuis sunt qui. xii. calen. ea tradiderint celebrari: quæ ut inquit Varro a Pale palilia dicta sunt ut a Cerere cerealia. Eadem tamen & parilia dicebātur: uel quod is dies quo serenitas reddebatur lucem parere uideretur: uel quod ut auctor ē Festus pro partu pecoris pali sacra fierent quæ pastorum dea putabat: quibus mos fuit palilibus ouilia purgare trāsilire flāmas. lacte sapa & millio sacra persoluere necnon & conuiuia celebrare: ut Annua pastorum conuiuia lusus in urbe cum pagana mādent fercula diuitiis. Quo tempore obseruatum ē ne qua hostia cederetur auctoribus Plutarcho & Solino ut dies urbis Romæ origine consecratus purus esset a sanguine. quā uis Tarutinus quidam (ut scribit Plutarchus) uoluerit Romulum. v. Idus Aprilis urbis fundamēta iecisse: cui fidem non adhibemus cum multorum traditionibus constet Romam palilibus conditam. unde illud est Propertii: Vrbi Festus erat dixere pali: a patres Hic primus cæpit mœnibus eē dies. Alma pales hanc deam Virgilius Ouidius: alique scriptores non pauci fœmineo genere appellant. Nonnulli inter quos Varro etiam masculino.

Palilibꝰ Roma condita.

PAV. MAR.

¶Nox abiit oriturq; .xii. calen. ma. hoc ē: xx. die Aprilis: erunt festa palilia: quæ uti Varro inquit a pale dicta quod ei deæ feriæ fierent. Pales. n. dicebat dea pastoꝝ. cuius festa palilia: ut alii parilia qd pte pecoris eidem sacra fiebāt. Alii putauerunt deā palem uestā: alii terrā fuisse. Est etiā & Romæ natalis. uñ & Pōp. inqt parilibꝰ Romulꝰ urbē cōdidit: quē die festū præcipue habebāt minores. Var. & Ply. hoc festum cum natali urbis ro. xii. calen. ma. ostendunt. Sunt tñ qui uolunt. xxii. die April. esse: quod si recte poetā interpretamur. xx. die tenebimus. idē si Plutar. si Ply. si Varronē sequimur. Plut. inqt ϖρῶτεν Δεκατῶν καλανδῶν μετεῶν hoc est ante undecimum calendaꝝ ma. & qui dicunt. xii. calen. ita accipias: ut aliud sit dicer. xii. calen. aliud ante duodecimum: nam primum numerabis ab ipso die calendaꝝ. Cum uero dicet ante undecimum: siue duodecimum numerabis. xi. aut. xii. ab ipso die calē. & tenebis postea die antecedentē. Nōne differētia aliqua eē dȝ i sermone: cū ita loqmur ad. xi. calē. & ante. xi. sic cū undecimo dicimus. Qua rōne ex his colligemus. xx. die aprilis eē palilia: sed hæc nihil ualeāt. afferāt al æ rōnes. In indicibus fastoꝝ ueteꝝ: & codicibus uetustissimis. xx. die Aprilis festum illud notatum est. Nec his credit. Credat tādem marmoribus: in quibꝰ eodem die idem inscriptum est. Et hoc non satis sit: sed colligamus ex poetæ locis: & ne decipi possimus: Incipiamus ab idibus. Certum est illā diem esse tertiādecimā mensis Aprilis. Occupat aprilis idus cognomine uictor Iuppiter. Quid postea luce sequutura tutos pete naulta portus: & significat. xiii. diem mensis. Deinde tertia post Veneris cū lux surrexerit idus Pontifices forda sacra litate boue. Significat tertio die ab idibus: hoc est. xv. die mensis: nequis tergiuersetur. & rideat: tanquaȝ uana loquamur: quia hac ratione deducam uos usq; ad finem mēsis: Constareq; facies aliter esse non posse. Postea inquit hanc quondam cytherea diem properantius ire fussit: & æthereos præcipitauit equos: & significat etiam de. xv. die mensis: & subdit: ut titulum imperii quamprimum luce sequenti Augusto iuueni prospera signa darent: & designat sextamdecimam diem. Deinde: sed iam præteritas ubi quartus lucifer idus respicit: hac hyades dorida nocte tenent: & ostendit eādem diem xvi. nam a tertiodecimo die numerādo. iiii. erunt. xvi. Postea prosequitur Tertia post hyadas cum lux erit orta remotas Garcere partitos circus hēbit equos: & significat tertio die ab occasu hyadū.

Sic erit decimaoctaua die mēsis aprilis. Deinde ꝓxima cū ueniet terras uisura patētes Mēnonis in roseis luthea mat equis. De duce lanigeri pecoris q; pdidit helle⁹ Sol abit: egresso uictima maior in est. Significat die sequētē: & erit decimanona mēsis. Postea: Nox abiit. oriturq; aurora: palilia poscor & significat uicesimā die. Est ne id satis: uultis ne me plura dicere. An nō bene hæc cōputauerim: imo nisi qs ita cōputet: totū ordinē puertet. Quod facile cognoscet: cū ad finē usq; ꝓsequuti erim⁹ nā post palilia inqt Dicta pales nobis ē: iā uinalia dicā. Vna tñ media ē inter utrūq; dies & sic iudicat uicesimū secūdū die. Quid postea: ait. Sex ubi q̄ restāt luces aprilis hēbit: hic locꝰ forte aliquos decepit: cū putaret de fine mēsis poetā dicere: cū dicat q̄ restāt. Sed nōdū ē finis: qa adhuc supsunt festa. Tu uero ita interpretaris. Vbi aprilis hēbit sex luces: sex dies. Quæ restāt: hoc ē ex his: q̄ adhuc supsunt: q̄si nō numerādo die uinaliorū: sed sex alios dies: ex his: q̄ restāt. In medio cursu tpa ueris erūt: & demōstrat uigessimūoctauū die mēsis. Vltio loco inqt Cū phrygis assaraci titonia fratre relicto. Aut ut emēdati codices habēt: Cū priami: cōiunx titonia: fratre relicto: Sustulit iu mēso ter iubar orbe suū: & significat tertio die a medio uere: & ab ipso. xxix. die Sic erit trigesimꝰ: & ultimꝰ aprilis dies. Q̄d si hāc nostrā cōputationē nō ꝓbabis. Vide ne totū ordinē puertas. Nā nisi hāc serues recto ordine ad finē usq; nō ꝓcedes. At ego recto ordie ad finē usq; ꝓcessi. Recte igit cōputaui. Quādoqdē aliꝰ cōputare nō potes: qn ordinē puertas. Cōstet ergo oibus & nostræ iprimis academiæ. xx. die aprilis eē palilia: & natalē urbis: Quē die sodalitas nra litteraria religiosissime colat: pp festū sanctissimoꝝ martyꝝ: Victoris: Fortunati: & Genesii eiusdē sodalitatis ꝓtectoꝝ. Q̄d eodē die a fidelibꝰ cūctis celebrat. Sȝ hæc hacten⁹. Nox abiit & orit aurora q̄si subseq̄t dies Posco pali. ut de palilibꝰ agā. Nō poscor frustra: nā mox ea sacra canem⁹. Si fauet alma pales: cui nūc sacra fiunt: si ipsa faueat ego oia aperiam. Alma pales: inuocat nūc eā dea: ut faueat ꝑsertim cum religione eius numē ꝓsequatur: propterea quod sæpe eo die se expurgarit. De quo genere expurgatiōis paulo post. Faueas alma pales canēti sacra pastoris: faueas mihi q̄ cano pastoralia sacra: cū tu pastoribus præsis.

Si prosequor tua facta: merita: & laudes tuas. Pio officio: pietate officiosa: & religiose.

Certe ego de uitulo cinerem stipulāq; fabalē
Sæpe tuli plena februa tosta manu:
Certe ego trāsilui positas ter in ordine flāmas
Virgaq; rorales laurea misit aquas:
Mota dea est periq; fauet: naualibus exit
Puppis: habent uentos iam mea uela suos:
Ipete uirginea populus suffimen ab ara
Vesta dabit: uestæ numine purus eris:
Sanguis equi suffimen erit uituliq; fauilla
Tertia res duræ culmen inane fabæ:

AAN. FNT. Suffimēti genus quo populꝰ purgabatur palilibꝰ.

¶De uitulo cinerē stipulāq; fabalē: Captat beniuolentiā a sua pona ostēdēs sine arrogātia qualis i deā fuerit. Erat aūt suffimenti genus quo populus februari hoc est purgari palilibꝰ cōsueuit ex equi sanguine stipulis fabaq; & cineribꝰ uituloꝝ ustoꝝ in fordicidiis a uestali uirgine ut diximꝰ supra. Decebat enim populū Ro. maxime puꝝ eē die quem urbis natalē maiores (ut dictū est) puꝝ esse a sanguine uoluerūt. Solebāt aūt & ex aliis reb⁹ fieri suffimēta: ut ara dabat fumos herbis cōtēta sabinis Et nō exiguo laurus adusta sono. Itaq; Festus scribit lauꝝ oibꝰ suffitionib⁹ adhiberi: q̄ ēt tradit quo tpe uuæ calcate pilo ꝓmebāt suffimēta fieri cōsueuisse ex faba milioq; mulso sparso: & Plinius i arbore myrto docet haberi suffimēti genus. Est aūt suffimentum fumigatio. suffire enim ē fumigare auctore Seruio: unde deducunt suffimentū: suffitus: suffitio & suffimen pducta penultima: & est uerbus suffio actiuæ significatiōis quāuis a fio cōponat q̄d est passiuæ a quo in infinitiuo modo fire magis analogum est q̄ fieri. Vnde ē i. iiii. geor. At suffire thymo. Februa tosta: Purgamēta ex reb⁹ tostis.

Suffimēta alia.

Suffitum.

Suffire.

Certe ego trāsilui positas ter in ordine flāmas: Accēdebant palilibꝰ a cerui fæni uel stipulaꝝ quo tū flāmas moris fuit pastoribus trāsilire. Tibullus: At madidus Baccho sua festa palilia pastor concinet a stabulis tūc ꝓcul este lupi ille leuis stipulæ solennes potus aceruos accendet flāmas trāsiletq; sacras. Persius: Fumosa palilia fæno. Propertius: Cūq; sup raros fæni flāmantis aceruos traicit im mundas ebria turba dapes. Id cur fieret infra explicabitur. Virga laurea: Qua aquam spargētes se expiabant. Vnde is ramus februa dicebatur. Suffimen: Sacerdotes Vestæ seruabant ut dictum est hoc suffiminis genus. Culmen inane. Fructu inde sublato.

aceruos fæni accensos transilie bant pastores.

PAV. MAR.

¶Certe ego sæpe tuli: cinerē de uitulo: nempe fauere debes: qui tibi sæpe sacrificaui: & tuli expurgationē. Lustraui enim me suffitiōe cineris uitulini: & equini sanguinis: & fama: quod piaminis genus paulo supius attigimus. Et stipulam fabalem: aridos fabarum culmos. Februa tosta: purgamina tostarum rerum: nam ut in principio secundi diximus: omnia purgamina februa dicebantur.

Plena manu: nam ea quibus expiaremur plenis manibus tuli. Certe ego ter transilii trāsaltaui.

Flāmas in ordine positas: dispositos ad trāsilitionem pastorum. & populi ignes. Ter enim ignes transilitebant: nam ab initio cum esset urbem Romulus conditurus transilire fecit multitudinem p ignes: expiationis pollutionum causa. Quod Dionysius ipse testatur. plures tamen huiusce rei rationes afferuntur a poeta. de quibus paulo post. Et uirga laurea lauri ramus: quæ & februa quoque dicta missit. Aquas rorales: aspergētes: quasi aspergi me aqua purgatoria: cum ipso laureo ramo.

Mota dea ẽ:ad ꝑces meas. Et ſauet opi noſtro.ſ. Pupis exit nauali⁹:exite nauali ratis:ut i altũ tendat. Iam mea uela habẽt ſuos uẽtos:ut ſecũdo curſu ferãt:& hac trãſlatiõe aſpere nauigãtib⁹ illud oſtendit:fauere numina:& ſe iam oblatũ argumentũ felici ingenio ꝓcurrere poſſe:& palis ſacra oſtẽdere. Ipete uirgenea:his in ſacris primo loco expurgatio ex ſuffitione fieri debet. Purgari quoq; pecora debẽt. Deinde libãdæ epulæ:qb⁹ dea ipſa placet. Tertio loco pie erũt ꝑces: Hæc oĩa plurib⁹ uerſib⁹ a poeta tradũt. O popul⁹ Ipete fuſſimen:ſuffitionẽ ad te expurgãdũ:hoc eſt ipſas res:qb⁹ te ſuffias:ſeu ſuffumiges. Ab ara uirginea:ab ara ueſtali:nã ueſtales uirgines tibi dabũt. Veſta dabit:ſuffimẽ ipm. Eris purus munẽ ueſte:quo te ab oi pollutionũ ſcelere explabis:& purus redderis. Suffimen:ipſa ſuffitio erit. Sãguis eq:ad luſtrationẽ i palib⁹ imiſcebãt ſãguis equs cũ aduſti nõdũ nati uituli:ſed e mactatæ matris utero exerti cines:& fabaq; culmis:& ex his ſuꝑ pras ipoſitis fiebat ſuffitio. Et fauilla uituli:cinis uitulin⁹. Tertia res erit culmẽ inane duræ fabæ: erũt culmi uacui fabaq;:nã dixerat ſtipulãq; fabalẽ:nõ ipſa faba:aut fabaq; cõrtices:ſed ſtipulæ ſine ſuo fructu Paſtor luſtrat:luſtrare:hoc ẽ expurgare debet. Oues ſaturas:ubi depaſte fuerint.

ANT. FAN. ¶Ad pria crepuſcula: Sũmo mãe:tunc paſtores ſuffitu pecora luſtrare cõſueuerunt.

Paſtor oues ſaturas ad pria crepuſcula luſtret

Virgaq; uerrat humũ: Vt oĩa ſint mũda & pura palilib⁹. Cerulei fiãt puro de ſulphure fumi: Genera Sulphuris quattuor ſunt e qb⁹ qđ uiuũ dicim⁹ habet teſte Plinio i religionib⁹ locũ ad expiãdas ſuffitu domos. Eſt & aliud gen⁹ ut reliqua omittãt:cui un⁹ tm̃ uſus ẽ ad ſufficiẽdas lanas qb⁹ cãdorem accolliciẽ cõfert. Purgabãt ẽt ut qdã dicũt q aliquo piaculo polluti fuiſſent ſulphure aq & igni. Iuuenalis:Cuperẽt luſtrari ſi qua darent ſulphura cũ tædis & ſi foret humida laurus. Ouidius alibi: Terq; ſenem flãma ter aqua ter ſulphure luſtrat. Vre maris rores: Roſmarinus qd ſit nemo ẽ q neſciat. Tædamq;:In Europa ſex genera ſunt cognatarũ arborũ:q rafinã ferũt auctor Plinio:Pin⁹ Pinaſter. Picea. Abies. Larix & Tæda:e qb⁹ ut idem ſcribit Tæda grata ẽ flãmis & ſacror⁹ lumini. Libaq; de milio:Docuit quomodo luſtraretur pecus:nũc quæ ſacra pali exhibenda ſint docet. Ea ſunt Libum e milio.item mulctra lacte. ſicella milio plena & aliæ dapes deæ cõgruæ ac paſtorales.

Virgaq; uerrat humũ: Vt oĩa ſint mũda & pura palilib⁹. Cerulei fiãt puro de ſulphure fumi: Genera Sulphuris quattuor ſunt e qb⁹ qđ uiuũ dicim⁹ habet teſte Plinio i religionib⁹ locũ ad expiãdas ſuffitu domos. Eſt & aliud gen⁹ ut reliqua omittãt:cui un⁹ tm̃ uſus ẽ ad ſufficiẽdas lanas qb⁹ cãdorem accolliciẽ cõfert. Purgabãt ẽt ut qdã dicũt q aliquo piaculo polluti fuiſſent ſulphure aq & igni. Iuuenalis:Cuperẽt luſtrari ſi qua darent ſulphura cũ tædis & ſi foret humida laurus. Ouidius alibi: Terq; ſenem flãma ter aqua ter ſulphure luſtrat. Vre maris rores: Roſmarinus qd ſit nemo ẽ q neſciat. Tædamq;:In Europa ſex genera ſunt cognatarũ arborũ:q rafinã ferũt auctor Plinio:Pin⁹ Pinaſter. Picea. Abies. Larix & Tæda:e qb⁹ ut idem ſcribit Tæda grata ẽ flãmis & ſacror⁹ lumini. Libaq; de milio:Docuit quomodo luſtraretur pecus:nũc quæ ſacra pali exhibenda ſint docet. Ea ſunt Libum e milio.item mulctra lacte. ſicella milio plena & aliæ dapes deæ cõgruæ ac paſtorales.

ſulphur uiuum.

Sacra pali qũo exhibenda.

Dapibuſq; refectus: Vbi guſtaueris dapes ac libaueris.

PAV. MAR. ¶Ad prima crepuſcula:ueſpertino tpe poſt occaſum ſolis:qđ tẽp⁹ dubiũ ẽ an dieí:an noctis ſit nam crepuſculũ:ut ingt Varro:ſignificat dubiũ:ab eo res dubiæ dictæ creperæ. Q đ crepuſculũ:dies ẽt nũc ſit:an iam nox:multis dubiũ. Vnda prius ſpargat:ſpargẽdæ ſũt oues aqua. Et uirga:paſtoralis. Verrat humũ:nã dz paſtor tellurẽ uirga uerrere. Ouilia:ubi oues tenẽt. Decorẽt frõdib⁹ & fixis ramis ornari debẽt ouilia frõdoſis:& uirẽtib⁹ circũfixis ramis. Et multa corona:multa ſerta ſeu floꝝ:ſeu uirẽtũ ramoꝝ. Tegat ornatas fores:q frõdib⁹ & coronis ornãt:fores ipſoꝝ ouilũ. Fumi cerulei: nigricãtes. Fiẽt ad luſtrationẽ ouiũ. De puro ſulphure:ſed nõ modo oues:ueꝝ ipſi homines purgabãt ſi aliquo piaculo eſſent polluti:ſulphure:aqua:igne:lauro. Inde Iuuenalis ingt cuperẽt luſtrari:ſi qua darẽt ſulphura cũ tædis:& ſi foret humida laurus:& ouidius ipſe alio loco terq; ſenẽ flãma ter aqua:ter ſulphure luſtrat. Et lauro Maſſuri⁹ auctor Ply. triũphantes coronari putauit qm̃ ex arbore purgarenẽ cædes in bello cõmiſſæ. Et de lauro humida. Ouidius etiã cum paulo ante dixerit Virgaq; rorales laurea miſit aquas:alio quoq; loco Vda ſit hic laurus:lauro purganẽ ab uda Omnia quæ dominos ſunt habitura nouos. Sed plura de huiuſmodi purgationib⁹ ab honoratore ſeruanẽ. Ouis balet:balatũ edat:nã balare eſt ouium. Tacta:luſtrata ſeu ſuffita. Sulphure ſumã ti:fumo ſulphuris. Vre oleas mares:ſteriles:& q nõ ſunt ex tribus illis generibus: quæ a Marõe:& Ply. referũt. Arcadib⁹:radiis:& pauſia. Et tædã:de ea ſæpe dictum eſt. Et herbas ſabinas: de qb⁹ in primo dixim⁹ ſabinæ herbæ uſus erat ad ſuffitionẽ. meminit Ply. in. ſ. lib. Ara dabat fumos herbas cõtenta ſabinis. Adhibebaẽ i conſecratione tẽploꝝ: Qui mos ad noſtros quoq; trãſiit. Et laur⁹ aduſta crepet:ſtrideat:aut crepitum faciat. In mediis ſocis:ubi adureẽ:& & in primo:& nõ exiguo laurus aduſta ſono. Libaque de millo:hæc deæ pali offerenda & libanda. de libo in primo:& tertio diximus. Fiſcella mili ſequaẽ:nã non modo libum ex milio offerendum:ſed etiã fiſcella cum milio Eſt enim fiſcella uas iunceum:quo caſeus formaẽ. Dea ruſtica:pales. Eſt leta contenta. Hoc ꝑcipue cibo:quaſi gaudet imprimis ſibi milium libari. Adde dapes mulctraq; ſuas:addas huic libationi uas ipſum:in quo lac mulgetur unde Vir. Bis uenit ad mulctrã:binos alit ubere fœtus. Et dapes ſuas:hoc eſt lac & caſeum. Et dapibus refectus ubi has dapes libaueris. Præcare deã ſiluicolam:palem paſtorum deam ſiluas incolentem. Lacte tepido:oblatione & libatione lactis.

Paſtor oues ſaturas ad pria crepuſcula luſtret
Vnda prius ſparget uirgaq; uerrat humũ:
Frondibus & fixis decorentur ouilia ramis
Et tegat ornatas longa corona fores:
Cærulei fiant puro de ſulphure fumi
Tectaq; fumanti ſulphure balet ouis:
Vre maris rores tædamq; herbaſq; ſabinas
Et crepet in mediis laur⁹ aduſta focis:
Libaq; de milio milii ſiſcella ſequatur
Ruſtica præcipue eſt hoc dea læta cibo:
Adde dapes mulctramq; ſuas dapibuſq; refe/
Siluicolã tepido lacte ꝑcare palẽ: (ctus

¶Cõſule dic pariter pecori pecoꝝq; magiſtris: Tradito luſtratiõis ritu & ſacri admonet paſtorẽ qb⁹ ꝑcib⁹ colẽda ſit pales. Stabulis noxa repulſa meis: Seruio⁹ uult noxã pænã eẽ. noxiã uero culpã: Cæteꝝ & dãnũ & culpã & pænã ac peccatũ noxæ noie appellari dubiũ nõ ẽ. Lege Feſtũ. Noniũ. Donatũ. Macrobiũ & Vlpianũ ne ſi qeqd de hoc tradũt recitauero dicas i me illud Horatii: Non miſſura cutẽ niſi plena cruoris hirũdo. In buſtis: Buſtũ quaſi bene uſtũ dr auctore Feſto & ẽ ꝑprie locus in quo mortu⁹ ẽ cõbuſtus & ſepult⁹:nã ubi tm̃ cõbuſt⁹ ẽ uſtrina uocat. Cæteꝝ ſepulchra nũc ut idez docet buſta appellãt. Nemus uetitũ ut ſacrũ ac dicatũ numini. Semicapq; de⁹: pan quẽ dixim⁹ eẽ caprinis pedibus & hẽre cornua. Ratio apta ẽ. Vnde ex quo ramo ipſe ut ſiſcinã frõdibus ægre oui apponendam: Agreſti fauno: Luco uel antro fauni.

ANT. FAN. Noxa. Buſtũ. Vſtrina

¶Cõſule dic parit:his ꝑcib⁹ poſcis numãdo rãdũ:q ad purgationẽ quoq; ptinẽt:nã poſcitur uenia:ſiqd amiſſũ eẽt:ſiqd ſacri pollutũ: aut ſi fugata numina ſ lueſtria pecoꝝ:aut hominũ acie ꝑfana. Deide ut ſalubria:& utilia ꝑſtet:& noxia cũcta a pecore & paſtoribus auertãt. Dic cõſulẽto dea. Parit pe. & mape. puideas ſimul pecudũ:paſtoꝝq; ſaluti.

PAV. MAR.

Effugiat a ſtabulis meis:ab ouilib⁹ & ſeptis. Noxa repulſa: q̃ſi repellaẽ oẽ delictũ:& oẽ dãnũ. Nã noxa delictũ ẽ:ut oñdit Vlpianus titulo Si q̃drupes pauperiẽ feciſſe dicat. Et eiuſdẽ appellatiõe oẽ delictũ cõtineri: Caio de uerboꝝ ſig. affirmat. Et noxa ſolutũ uerbũ erat i edictis ædificiis. de quo idẽ Vlp. de ædil. edic. Noxa ſolut⁹ nõ ſit qđ aſũt ediles:ſic itelligẽdũ ẽ:ut nõ hoc debeat pnũciari. Nullã eã noxã cõmiſiſſe:ſed illud:Noxa ſolutũ eẽ:Hoc ẽ noxali iudicio ſubiectũ eẽ. Ergo ſi noxã cõmiſit:nec pmanet. Noxa ſolut⁹ uſ. Noxas accipere debem⁹ priuatas:hoc ẽ eas q̃cũq; cõmittũt ex delictis:ñ publicis criminib⁹ ex qb⁹ agit iudiciis noxalib⁹:& reliqua. Siue ſacro paui ſiue deliqui:qđ pauerim pecudes in loco ſacro. ſacra loca ea ſũt:ut Vl. de reꝝ diuiſiõe ingt q̃ publice ſũt dedicata:ſiue in ciuitate ſint:ſiue i agro. Sciẽdũ ẽ locũ publicũ tũ ſacrũ fieri poſſe:cũ princeps eũ dedicauerit:uel dedicandi dederit poteſtatem. Illud notãdũ eſt:aliud eſſe ſacrũ locũ:aliud ſacrariũ Sacer loc⁹ cõſecrat⁹. Sacrarium:eſt locus:in quo ſacra reponuntur:quod etiam in ædificio priuato eſſe poteſt: & ſolẽt:q libẽrare eum locũ relligioſum uolunt:ſacra inde euocare & cætera. Si diue ſub arbore ſacra:ſi paſcẽs oues ſediſſem ſub arboribus ſacris:quæ eſſent in locis ſacris: aut aliqua relligione alicui numini dicatæ:ut de ramo aureo dixit maro Iunoni infernæ dictus ſacer. Vel ouis inſcia:iprudens. Pauit pabula:quaſi carpſit gramia. In buſtis:in ſepulchris:nam & id noxæ quoq; dabatur. Buſtũ:i Põp. inquit:proprie dicitur locus:in quo mortuus eſt combuſtus. & ſepultus. Dicitur buſtum:quaſi bene uſtum: Vbi uero combuſtus quis tantummodo. alibi uero eſt ſepultus:Is locus ab urendo uſtria uocatur. Sed modo buſta ſepulchra uocamus hæc ille inde poeta in ſecundo libro buſtis exiſſe ferunẽ Et tacitæ queſti tempore noctis aui. & Lucanus pendit in expleto nõ fanda piacula buſto. Si intra uitetũ:ſi ouis interit nemora:q eẽt ſub tutela numinũ:& adit⁹ pecori eẽt inhibit⁹:ut in ſilua arcinatuũ quatrupedes arceneẽ eq. Nemora: amœniores eas ſiluas oſtẽdit Põp. Vel ꝑ uel. Si nymphe ſũt fugatæ oculis nr̃is:ſi noſtro aſpectu ad fugã ipulerim⁹ fontiũ:colliũ:ſiluaꝝ:& arboꝝ deas:ut naiadas:Napeas:Dryadas:& Amadryadas. Et deus ſemicap:uel ſi faunum fugauerimus:cornua & caprinos habentem pedes. Si mea falx ſpoliauit iocu; ramo opaco:etiam repellatur omne delictũ ſi falce incideriem frondoſos ramos ex ſacro luco. Vnde:ex quibus ramis. Fit data fiſcina frondis:ciſta frondium. Oui ægræ:infirmæ:fiſcina ex uiminibus:qua feruntur paleæ: fœnum frondes & ſimilia:inde fiſcella ex iuncis:aut ex tenui uimine ad formandum caſeum. Da ueniam culpæ:ignoſce delicto. Nec obſit:noceat. Dum degrandinat: uſq; quo deſeuiat grando. Supposuiſſe pecus fauno agreſti:dum inſtant hymbres:& grandines:non fit delictu; ducere pecus ſub frondoſas arbores:aut in antra:quæ loca forte a fauno colerentur: manereque ibi: uſquequo deſignat pluere:aut grandinare. Agreſti:agrorum & ſiluarum præſidi. Nec noceat: quaſi non habeatur illud delictum:aut non exigatur pro eo delicto pœna. Turbaſſe lacus:turbidas reddidiſſe aquas:ſiue cum potant pecora:ſiue cum abluuntur. Ignoſcite nymphæ:date uos ueniam.

Cõſule dic pariter pecori pecoꝝq; magiſtris
Effugiat ſtabulis noxa repulſa meis:
Siue ſacro paui ſedi ue ſub arbore ſacra
Pabulaq; in buſtis inſcia carpſit ouis:
Si nemus intraui uetitum noſtriſq; fugatæ
Sunt oculis nymphæ ſemicaperq; deus:
Si mea falx ramo lucum ſpoliauit opaco
Vnde data eſt egræ fiſcina frondis ouis:
Da ueniam culpæ: nec dũ degrandinat obſit
Agreſti fauno ſuppoſuiſſe pecus:
Nec noceat turbaſſe lacus: ignoſcite nymphæ
Mota q; obſcuras ungula fecit aquas:
Tu dea pro nobis fontes fontanaq; placa
Numina: tu ſparſos per nemus omne deos:

Quod ungula mota:ungulæ ouium:aut aliarum pecudum:cum tranſiliũt amnes. Fecit aquas obſcuras:turbidas. Tu dea:pales. Palea pro nobis fontes & fontana numina: placato nobis & aquas aquarum deas. Tu placa nobis deos ſparſos per omne nemus: deos omnes: qui nemoribus:aut ſingulis arboribus præſunt.

ANT. FAN. Labruz. Fiscella

¶Nec nos uideamus labra dianæ: Propter Actæonem dictum est: ut Inscius actæon uidit sine ueste dianã. Est autẽ labrum interdum uasis genus ut hoc loco Vir. in. xii. æne. Hoc fusum labris splẽdẽtibus amnem inficit. Eo lauandi gratia quemadmodũ & sollo utebãtur. Vellera: Pelles ouiũ alio rumue animalium a lupo raptoꝝ. Referat mihi caseus æra: Propter illud Virgilii dictum suspicor Nonnunquam grauis ære domum mihi dextra redibat. Vimina rara: Fiscellæ ubi lac prelsum formam accipit.

Salax.

Salax: Fortis in uenerem ut non edat hanc uolucrem qui cupit esse salax.

Nullꝰ læsura puellas: mollis: quæ sine molestia puellarum redigatur in fila. Viuo rore: Aut naturali rore: quia summo mane hæc fiebant aut aqua uiui fluminis.

Camella.

Apposita ueluti cratere camella: Camellam uasis genus esse dubitandum non est cum eam Ouidius pro cratere apponi iubeat id uas a curuitate dictum censemus: quia Camurus peregrinum uocabulum unde nos forte ut iquit Macrobius camerã figurauimus curuũ significat auctore Seruio.

Camurus.

Alii legunt camilla: quod non placet accipientes ministram i sacris quãuis non negem Romanos pueros puellasue nobiles & iuuenes camillos & camillas appellasse flaminicarum & flaminum ministros Mercuriumque a Thuscis Camillum dictum quod minister sit deorum. licet quidam dixerint ut auctor est Festus omnes pueros ab antiquis camillos appellatos: is ẽt scribit Camillum uocari Cumeram: quod uas opertum in nuptiis ferebant in quo erãt nubentis utensilia. Lac niueum: De hoc Tibullus: Et placidam soleo spargere lacte palem. Purpureamque sapam: Vino cognata res sapa est ut Plinius docet musto decocto donec tertia pars supsit: quod ubi ad dimidiam partem decoctum est defrutu; appellatur. Alii scribunt sapam fieri ex uua decocta: & defrutum id esse quod uocat Plinius sapam. Passum autem fit uel ex uuis diutius in uite Sole adustis uel aliter. Lege Plinium & Columellam. Nonius sapam inquit mellatium dici & esse mustum ad mediam partem decoctum. id mixtum lacti burrhanica potio dicebatur auctore Festo a ruffo colore quem burrhum uocabant. Cum ergo hic Naso ex eodem uase lac & sapam potari scribat dubium non est eum significare burrhanicam potionem.

Sapa. Defrutum.

Passum

Burrhanica. Burrhũ

PAV. MAR.

¶Nec uideamus nos Dryadas: nemoꝝ nymphas. Nec labra dianæ nõ uideamꝰ pelulm: in qua se diana abluet: Labrũ p pelui ponit: unde Vir. Sicut aquæ tremulũ labris ubi lumen aenis Omnia p uolitat: nõ uideamꝰ igit dianã se abluẽtẽ: quẽadmodũ Acteon: ne i ceruos quoq; mutẽtur. Nec: ui deamus. Faunũ cũ pmit arua medio die: cũ i meridie gradit: aut regescit i antis. Pelle pcul morbos: & a nobis: & a pecoribꝰ pellas ægritudines: sed supius de morbo diximꝰ. Valeãt & hoies & greges: sint incolumes pastores: & oues. Et ualeãt canes uigiles: q uigilant ad ouiũ custodiã. Turba puida: q̃ cauet ne qd ouium furto subtrahat. Ne ue redigã multas minus: quã fuerunt mane non reducã uesperi minorem ouium numerum quã mane in pascua eduxerim: sed totidem aut plures.

Ne ue gemã: ne doleã: & ob id gemã Referens uellera rapta lupo: quasi ne interimat oues lupus: ut cogar referre pellem sine oue: sed sint tuta pecora ab insidiis luporum. Et compertum est pannũ e lana ouium: quas interemerit lupus: pediculos gignere. Absit iniqua fames: sed semper sit ciborum copia. Et herbæ & frondes superfint: habeant oues in maxima copia herbas: & frondes: ita ut potius superfint: q̃ penuria sit. Et aquæ etiam superfint: & quæ. Lauant artus quibus oues abluuntur. Et quæ bibuntur: ut siti non premantur. Premam ubera plena: ut semper sit lactis copia. Caseus referat mihi æra: uendam caseum: & nũmos inde referam. Et rara uimina: fiscellæ.

Dent uiam liquido sero: ut bene excoletur e formato caseo: aut ex coagulato lacte seruꝫ. Aries: qui oues implet. Sit salax: libidinosus ut sepe coeat. Et coniunx: ouis. Reddat semina concepta: pariat agnos. Et multa agna sit in stabulis meis: quasi pariant oues plures agnas: q̃ agnos ut habeam plures fœmellas: q̃ mares. Et prouenĩat mollis lana læsura nullas puellas: quasi ea lana tondatur ex ouibus: quæ mollis sit: & facillime a puellis neri possit. Et apta ad quaslibet manus texeras: ut tenella uirginum manu inde primũ pensa: & fila. Deinde pannus conficiat. Et nos pastores: faciamus ad annum: q̃si singulis ãnis. Grandia liba: pali pastoꝝ domine: ut magna liba ex milio offerẽdus pal. His pẽtibus. s. Dea pales. Est placanda: hoc pacto placemus & ppitiam nobis reddamus. Tu pastor: Cõuersus ad ortus: ad orientem solem. Dic quater hæc: has præces. Et perlue manus uiuo rore: abluas uiuẽtis aqua fluminis. Tunc: cum manus ablueris. Licet potes Lac niueum: & licet & debes tũc lac potare. Apposita canella ueluti cratere: pro cratere apponas canellam: & ea lac haurito: canella ligneum uas est: aliqui uolũt uimineum eẽ ita arcte cõtextum: ut poculi præstat uicem. Cana: aũt ut Põpeius inqt dicũt græci: nos canistra: & p diminutionẽ canistella. Inde etiam detorquere possumus canella. Et potes purpuream sapam: lacti immixtã. Cognatam rem uino esse sapam inquit. Plynius musto decocto: donec tertia pars superfit. Moxq; per ardentes: & cum hæc feceris expurges te & igne: mox statim. Trasicias: trans facias. Membra strenua: agilia. Pede celeri: pedum saltu. Per ardentes aceruos: cumulos. Stipule crepitãtis: quæ crepitat dum aduritꝰ. Debes igitur trãsilire per ignes ad extremam lustrationem.

Nec dryadas nec nos uideamus labra dianæ
Nec faunũ medio cũ premit arua die:
Pelle procul morbos: ualeãt hoiesq; gregesq;
Et ualeãt uigiles prouida turba canes:
Neue minꝰ multas redigã q̃ mane fuerũt
Neue gemã referẽs uellera rapta lupo:
Absit iniqua fames: herbæ frõdesque supsint
Q uæque lauẽt arctꝰ quæq; bibãtur aquæ
Vbera plena premã: referat mihi caseꝰ æra
Dentq; uiã liquido uimina rara sero:
Sitq; salax aries: cõceptaque semina cõiũx
Reddat: & i stabulo multa sit agna meo:
Lanaq; prouenĩat nullas læsura puellas
Mollis: & ad teneras quaslibet apta manꝰ
Q uæ p̃cor eueniãt: & nos faciamꝰ ad annum
Pastorũ dominæ grãdia liba pali:
His dea placãda est hæc tu cõuersus ad ortꝰ
Dic quater: & uiuo perlue rore manꝰ:
Tũc licet appolita ueluti cratere camella
Lac niueum potes purpureamque sapam:
Moxque pardẽtes stipulæ crepitãtis aceruos
Traiicias celeri strenua membra pede:

Exposĩtus mos est: moris mihi restat origo
Turba facit dubium cœptaq; nostra tenet:
Omnia purgat edax ignis: uitiumq; metallis
Excoquit: iccirco cum duce purgat oues:
An quia (cũctarum contraria semina rerum)
Sunt duo discordes ignis & unda dei:
Iunxerũt elementa patres aptũq; putarunt
Ignibus & sparsa tigere corpus aqua:
An q; in his uitæ causa est hæc pdidit exul
His noua fit cõiunx hæc duo magna putãt

ANT. FAN.

¶Expositus mos ẽ moris mihi restat origo. trãsitio color rhetoricus & ẽ sensus. Exposui morem sacroꝝ: restat ut origo & causa explicet qua istitutum ẽ ut pastores aqua spargant igneq; trãsiliant. Turba: causaꝝ quæ adduci possunt multitudo. Omnia purgat edax ignis: si metalloꝝ uitia & sordes ignea ui absumunt & metalla defecatiora & purio ra per ignem fiũt. iure id elemẽtum palilibꝰ ad greges pastoresq; purgandos. Cõtraria semina rerꝫ: Ouidiꝰ. Et ab his oriunt cuncta duobus. Hæc pdidit exul: aqua & igni solebat exul: bus interdici: quæ duæ res uitã humanam maxime continẽt. Vnde illud est in epistola ad Brutum: At si dederit qd petimꝰ tñ paulo post futuꝝ puto ut hostes iudicẽur: ut aqua & igni nobis interdicat. Cõtra uero

Ignis omnia purgat. Aqua & igni interdicebãt exules.

nuptæ aquã & ignem accipiebãt ut auctor est Festus & funus psecuti redeũtes igne supgrediebãt aqua aspersi qd genus purgationis suffitionem uocabãt: appellabant aũt hi quibus aqua & igni interdictum erat capite diminuti quẽadmodum & q uenissent in hostium potestatẽ. His nota fit coniunx: Duplex causa naseẽdi aqua & ignis quoꝝ hic mas dicit illa fœmina nuptiis in limine adhibebant ut Varro scribit: nec sine his martii uxores accipiebãt. Vnde usus obtinuit teste Seruio ut nubentibus faces plucerẽt: & aqua petita de puro fonte p pueꝝ fœlicissimum uel puellã nuptiis interesset qua nubẽtibus solebãt pedes lauari. Festus scribit in nuptiis facem i honorẽ cereris pferri aq̃q; spargi nouam nuptam siue ut casta puraq; ad uirum ueniat: siue ut ignẽ atq; aquã cũ uiro cõmunicet. Alii dicũt i nuptiis ideo faces præire q̃ antea nubẽtes nõ nisi per noctem ducerẽtur: quibus postea prima & secũda hora ominis causa tributa est. Q uidam uero tradũt morẽ fuisse ut spõsa ignẽ & aquam tãgeret: quæ ante eam ferebãtur ut uxor eẽ potissimũ ppagãdæ sobolis cã ostẽderet & instĩtutam eẽ maris & fœminæ conĩũctionem maxime ad generãdam p. olem. Lege Plutarchũ i quæstionibus ubi q̃rit: qd est q̃ noua nupta cum i matrimoniũ datur ignẽ & aquã iubeãt attingere & cur nec plures: nec pauciores sed q̃nq; tm faces i nuptiis accederẽtur: ubi (ut iquit Festus) pueri tres adhibebãtur. Vnus q ex alba spina facem præferret: duo qui nubẽtem tenerẽt. Item pnubæ q̃ semel nupsissent auspicii cã ut singulare matrimoniũ pseuerarent. Rapi aũt solebat fax qua plucẽte ad uirum noua nupta deducta fuerat ab utriusq; amicis ne aut uxor eam sub lecto uiri ea nocte ponere: aut uir i sepulchro comburẽdam curaret quo utroq; mors ppinqua alteruter captari putabat. Rapi ẽt simulabat uirgo ex gremio matris. aut si ea nõ eẽt ex proxima necessitudine cum uiro traderetur: quod uidelicet ea res fœliciter Romulo cessisset.

Capite diminuti Ignis & aqua in nuptiis Faces i nuptiis quinq;

Fax ex alba spina.

PAV. MAR.

¶Expositus mos est: exposui ego morem sacroꝝ palilioꝝ. Restat mihi origo moris: supest ut dicam: unde hic mos originem habuerit: quasi tua cã istituta sit p ignes trãsilire: & aqua se abluere. Turba quasi multitudo causaꝝ. Facit dubium: qa nescio quam potissimum cãm affirmẽ. Et tenet nostra cœpta: retardat paululum ab icepto. Omnia purgat ignis: plures affert poeta rationes huiusmodi lustratiõis. An quod metalla igne expurgant: sic eo lustrant & pastores: & oues: An qd duo hæc ignis & humor sunt cã generatiõis: ut in meta. & ab his oriũtur cucta duobus: ita & lustrationis cãm putãt. An quod p ea uiuamus: & his exules iterdicebant: & hæc in limine nuptiali ponebantur. Sic ad lustrationem quoq; pertinere arbitrati sunt. An ut Phœtontis incendium: & Deucaliõis cataclysmos referat. An ab excepta stipulis flamma e silice excussa. An ut referatur æneæ pietas qui tutus per troiana incendia fugit. An quod coloni qui Romam condiderũt quas incolue rant casas in colonjam abeuntes incẽderũt: ut illius ignis memoria quoq; referat. Ignis edax: q ab

sumitur. Purgat oia:ipsa.s.edacitate. Et excoquit uitium metallis:purgat metalla:& aduris q̃cq̃d uitii ineſt:ſceirco ꝓpter id. Purgat oues cum duce cum paſtore. An quia duo ſunt ſemina cũcta rum rerum:duo hæc ignis & aqua:ſũt cauſa naſcẽdi. Ignis.n.a gignẽdo:ſeu naſcendo dicit:ꝙ inde oia naſcãtur. Aqua dicta a qua uiuamus. Sed de his plura diximus i primo libro. Duo igit hæc ſunt oium rerũ ſemia. Contraria inter ſe diſcordãtia. Ignis & unda dei diſcordes qa calor & humor diſcordes ſunt:cum ſit ſumma cõcordia iter elemẽta:hæc duo tñ diſcordia cã ſunt rerũ gignendarũ. Patres:maiores noſtri. Iunxerũt elemẽta:cum inſtituiſſent hæc ſacra conIunxerũt hæc diſcordia elemẽta ignem & aquã generationis cãm. Et putarũt aptum cõuenies. Tingere corpus:abluere: & ita ſe expurgare. Ignibus & aqua ſparſa:fuſa:q̃ſi trãſilitione per ignes:& aſperſione aquæ ſe luſtrare. An quod cã uitæ eſt in his ꝙ duo hæc humanã & animãtium uitã contineãtq̃ ex his naſcẽdi initium ſit. Hæc perdidit exul:nã hæc exilio dãnatis interdicta ſunt. Et his noua fit coniunx:qa hæc nuptiali die in limine ponebãtur. Vnde eſt illud Pompeii. Aqua & ignis tam interdici ſolet damnatis:q̃ accipiũt nuptæ. Redeũtes aũt ab exilio igne ſupergrediebãtur aqua aſperſi:quod purgationis genus uocabãt ſuffitionem:hæc ille. Plutarchus agit qua ratiõe noua nupta cum in matrimoniũ datur:ignem & aquam iubetur attingere:& ait an ꝙ ut in elemẽtis:ac principiis eorum alter maris: altera fœminæ locum tenet:& is principium motionis inicit. Illa uero ſubiecti:ac materiæ uim habet. An quod ignis purgat. Aqua uero circũfert ac luſtrat. Vxorem uero puram & caſtam manere oportet. An illud potius quod quemadmodum ignis humoris expers.nec alit quicq̃ & ieiunus eſt: atq; aridus:aqua uero ſine calore ſterilis eſt & ignaua. Sic mas & fœmina:niſi coeant:diſiuncti langueſcant:& nihil efficiant neceſſe eſt. Quorum coniunctio eſt matrimonium coeuntibus coniunctum perficit:qui deferendus non eſt. Et omnis fortunæ caſus communiter ſubeũdus. etiam ſi nullius boni:niſi ignis & aquæ participes inter ſe futuri ſunt & cætera. Hæc duo magna putant ignẽ & aquam:magna quidem eſſe exiſtimant.

ANT. FAN.

¶Sunt qui phœtonta referri credãt. phœtõtis incẽdium quem Theophraſtus obiiſſe dixit in æthiopia ammonis & ob id delubrũ ibi eſſe atq; oraculum cur palilibus referaſ non uideo. Vnde placet quod Ouidius dicit: Vix equidem credo. Illud tñ cõſtat nocuiſſe incendium phœtontis muneribus deæ Palis quẽadmodum & Deucalionis diluuium. Hoc argumentum flamma palilis habet. Flammæ quas palilibus conſueuerũt trãſilire paſtores arguunt ignem a paſtoribus fuiſſe inuẽtum uel potius repertum ictu & colliſione ſaxorũ quod tamẽ fabuloſum ẽ. Pyrodes.n. Cilicis filius ignem inuenit teſte Plynio. Innocuũ uicto cui dedit ignis iter. Virgilius in ſecũdo æneid. Deſcẽdo ac ducente deo flammã inter & hoſtes expedior. Dant tela locum flãmæq; recedunt. Lares:nõ accipimus hic deos tantum ſed quicquid erat in paſtorum tuguriis.

Vix equidẽ credo: ſunt qui phœtonta referri
Credunt & nimias deucalionis aquas:
Pars quoq; paſtores cum ſaxis ſaxa feribant
Scintillam ſubito proſiluiſſe ferunt:
Prima qdẽ periit: ſtipulis excepta ſecũda eſt
Hoc argumentum flamma palilis habet:
An magi hunc morem pietas æneia fecit
Innocuum uicto cui dedit ignis iter
Hoc tamẽ eſt uero ꝓpius cũ cõdita roma eſt:
Tranſferri iuſſos eſt in noua tecta lares:
Mutanteſq; domũ tectis agreſtibus ignem
Et ceſſature ſuppoſuiſſe caſæ:
Per flammas ſaliſſe pecus ſaliſſe colonos
Quod fit natali nunc quoq; Roma tuo

Tectis agreſtibus:caſis ſiue tuguriis q̃ incendio conſumpſerunt ruſtici ſiue paſtores i urbem migraturi. Vnde cum & ipſi forte per flammas & pecora ſaliſſent: cuſtoditum eſt palilibus & natali die urbis ut per flammas ſimiliter ſalirẽtur.

PAV. MAR.

¶Vix equidem credo:uix poſſum illud mihi pſuadere qđ ſibi pſuadent:alii ſunt q̃ credunt referri phœtõtis icendiũ cum aſcẽdit ille pris luciferos currus:& terras exuſſit de quo i.ii.met. qđ q̃uis fabuloſum ſit. In tymeo tñ Pla.ad rem naturalẽ referr de quo alias a nobis diſputatũ. Et nimias aqs deucalionis:diluuiũ qđ fuiſſe dicũt tpe deucaliõis:de quo in.i.met. Alii hæc referri arbitrãt. Ego ãt id credere nõ poſſum. Pars quoq; paſtorũ:ab initio alig paſtores. Feribant ſaxa:cum ſaxis ſilicẽ cũ ſilice collidebãt. Ferũt:dicũt. Subito ꝓſiliſſe ſcintillã. Vex prim⁹ excudit ignem e ſilice Pyrodes Cilicis filius:& eundem aſſeruare ferulã Prometeus docuit. Prima qdẽ:ſcintilla:q̃ ꝓſilit e ſilice. Perit:extincta ẽ. Secũda ſcintilla ẽ excepta ſtipulis:& in his ſuſceptus ẽ ignis. Flãma palilis.q̃ in palilibus trãſilit. Habet hoc argumẽtum:q̃ſi hẽt hãc cãm & rõnem ad quã referri poſſit. An magis pietas æneia fecit hũc moremtan originẽ habuit hic mos ab ænea pio. Cui uicto:cũ uicta capta; eẽt eius patria. Ignis:quo Troia cremabat. Dedit iter inocuũ:ſine ulla corpis leſione:ut in.ii. æneid. Flammã iter & hoſtes expedior. Dant tela locũ:flãmæq; recedũt. Tamẽ hoc: qđ nũc dicã. Eſt uero ꝓpius:accedit ꝓpius ad ueritatẽ. Cũ cõdita roma ẽ:cum Ro.urbẽ cõdidit. Lares:deos domeſticos. Iuſſos trãſ.in no.te.in Romam cõditã. Et mutãtes domũ:q tugurla ꝓ noua urbe condita cõmutabãt. Suppoſuiſſe ignẽ tectis agreſtibus tuguriis ſpoꝝ paſtoꝝ & ruſticoꝝ. Et caſæ ceſſatu-

re:q̃ ſuo iam dño erat uacatura:hoc dicit:hoc ꝓpinqus uero:quaſi ueriſimillius eos incendiſſe caſas trãſlaturos in urbẽ penates. Per flãmas ſaliſſe pecus:ſuccẽſis iam caſis abacta ide pecora trãſiliſſe ꝓ ipſos ignes. Saliſſe colonos q̃ in urbẽ demigrabãt. Seruaꝝ hoc in re militari ut abituri milites in alia caſtra icendãt munitiones & extructa tuguria loci ubi prius fuerint. Quod:ſalire pecus & paſtores ꝓ ignes. Fit nũc:quoq; o roma tuo natali:eo die quo primũ cõdi cœpiſti i ipſis.ſ. palilibus.

Ipſe locum uati caſus facit: urbis origo
Venit: ades factis magne quirine tuis:
Iam luerat pœnaſ frater numitoriſ: & omne
Paſtorum gemino ſub duce uulguſ erat:

¶Vrbis origo uenit: urbẽ romã multi ut dictum ẽ palilibus cõditam tradũt Ouid.alibi: Feſtiſq; palilibus urbis mœnia cõdunt. Eius muroꝝ fundamẽta Romul⁹ iecit duo đ.xx. natus ãnos ut ſcri. Soli. xi. cal. mail hora p⁹ ſecũdam añ tertiã plenã ioue in piſcibus. Saturno. Venere. Marte. Mercurio i ſcorpiõe Sol in Tauro: Luna i Libra cõſtitutis. Sol(ut Seruſus tradit) inuenit de originib⁹ urbiũ tanta diſſenſio: ut ne urbis Romæ origo diligẽter poſſit agnoſci. Eam Romul⁹ reliqt tres portas habẽtem aut qttuor ut qdam mẽoriæ tradiderũt teſte Plynio Cuius pomerii palatini mõtis radicibus terminabaſ:qđ ꝓ incrementis reip. aliquoties ꝓlatum ẽ ut. A. Gel. ſcribit. Voluerũt aũt romani ignotũ eẽ ipſius uerbis latinũ nomẽ necnõ & dei ſiue maſculus is eſt ſeu fœmina in cuius tutela roma ẽ: ne is poſſet ab hoſtib⁹ (ut inqt Ply.) in oppugnationib⁹ euocari:itaq; Valeri⁹ ſoranus auſus enũciare alteꝝ urbis nomẽ optima & ſalutari fide abolitũ pœnas luit. Sane Plutar. in Romulo cõſtare inqt opinione oium urbẽ ad. xii. calẽ. mail cõdi cœptã: q̃uis Tarunti⁹ ut diximꝰ Romæ fundamẽta iacta eẽ dixerit. v. id⁹ aprilis. Sed idem. xiii. calen. mail inqt paſtoreſ palilia celebraſſe. Quod (ut dicã qđ ſentio) mihi placere nõ põt. Idẽ in Numa ad. xiiii. cal. maias urbẽ cõditam ſcribit. De cuius origie lege Dionyſiũ Liuiũ & Plutarchũ ne tibi a nobis hic oia referanꝰ. Iam luerat &c. Incipit rem exponere a principio nõ remoto hoc ẽ a morte Amulii quo ſublato ac Numitori albana re pmiſſa Romulũ ac remũ cupido cœpit in his locis ubi expoſiti & educati fuerãt urbis cõdendæ:q̃uis nõnulli eam cogitationem tribuũt numitori. Omne paſtoꝝ uulgus:nõ ſolũ paſtores ſed albani latiniq; et ex iis e troiano genere nobiles.

ANT. FAN. Roma palilib⁹ cõdita

¶Ipſe caſus ſit locum uati: q̃ſi caſu uenimus in hũc locum:ut de initiis urbis agẽdum ſit. Venit urbis origo:adeſt natalis urbis cui⁹ origo referẽda ẽ. Magne grine:o Ro. Ades tuis fatis:q̃ſi huc adeas:& faueas dum tua fata cano. Iam lue.pœ.fra. Numitorẽ ab amulio ffre regno diectũ & Numitoris filium p iſidias obtrũcatũ: Siluiã filiã Veſtæ relegatã: cõceptos:natos:expoſitos:educatos:adultos:Ro.& Re. interfectum Amulii ſupius ſuis in locis diximꝰ. Regnũ deide Numitori reſtitutum eſt. Primuſq; Ro. eum regẽ ſalutauit. Nũc uero uentmus ad diẽ & locum:quo die cõdita urbe agendum ẽ. Seq̃mur in hoc Diony.a quo oia fideliſſime referũt: nec ab eo diſſentiũt Liui. & Plutar. Mortuo Amulio:ubi impium adeptus ẽ Numitor:ſtatim parare dominiũ ꝓpriũ adoleſcẽtibus: urbe altera cõdita cogitauit. Ne factio i poſterꝝ ulla oriri poſſit. Cõicatoq; cum eis cõſilio. ubi ipſis eadẽ uiſa ſunt:regionẽ dat eis in q̃ educati erãt. Et ex populo qđ ſuſpectũ erat:& ex troiano genere nobiliſſimos:& ſi qui ẽt uoluiſſent:cõmigrandi ptãtem fecit. Donauitq; ẽt adoleſcẽtes armis pecũliis: frumento:ſeruis & iumẽtis onerariis:& ſigd aliud eẽ cõducẽs urbis cõſtitutioni. Vt uero alba demigrant romu.& re.cõmiſcẽtes qcqd erat hoium in Palãtio. uel circa Saturniã habitantiũ: multitudinẽ oẽm in duas ptes diuiſit. Hoc aũt eis opinionem ꝓbuit ambitiõis: ut æmulatione celerius opa pficerẽt. Cæterꝝ ſeditionis cã maximi mali fuit. Nam utriq; dom ſuũ ducẽ extollũt. Nata ẽ cupiditas: ut alter alteri dominer. Eruperũt primũ: cum nõ eũdem locũ condendæ urbi eligeret uterq; Ro.n. ſnia: ut in palãtio fortuna loci: ubi ſuati & nutriti fuerãt: conderent. Romo: ut ab eo uocata romoriam icolerent. Eſt.n. locus ad capiẽdam urbẽ oportunus collis: haud ꝓcul Tyberii. xxx. ſtadiis roma diſtãs. Dum ita cõtendũt: uiſum eſt: ut oia auo materno pmittãt. Is iubet iudices deos facere: ut pactis ſiceris bonas aues obſeruẽt:& q prius meliores habuiſſet. Is eẽt coloniæ dñs. Cõprobata ſnia Ro. aſcẽdit pallãtium: remus auẽtinum adhibita ambobus cuſtodia: ne qđ pperam ageret. Ro. ſiue dolo: ſiue iubẽte deo: p nũtios fratrẽ uenire iubet: qa meliores aues hẽret prior. Remo: ſex uultures ſignũ dant a dextris uolãtes. Sed ubi ad fratrẽ uenit: q̃rit q ſnam prior aues uidiſſet? Herebat nihilhabens qđ rñderet. Interim undecim uultures fauſti ſe romulo oñdunt rem grauiter tulit romus: qđ ꝓ fraudem colonia a ſe detractã cerneret. Nam prior ipſe fauſtas aues iſpexerat. Orta ẽ contentio: & pugna in q̃ mortu⁹ ẽ romus & educator adoleſcẽtium fauſtulus. Dum inermis ſe iter armatos iecit cõtentionẽ dirẽpturus. Mortuũ romũ frater in romoria ſepelit Et miſerrimã uictoriã adeptus pœnitẽtia geſtoꝝ ſe ipm in uitæ deſperationẽ cõuertit. Vex Acca Laurẽtia educatrice eoꝝ cõſolante, pſuaſos latinos cõgregat: gcũq; pugne ſupfuerãt: paulo plures tribus hoium milibus pallãtiũ munit. Hic ꝓmo de morte romi ueriſimillius oium ẽ. Licet qdam dicãt. Cõceſſo fratri principatu: delentẽ romũ extructo muro: cũ demõſtrare uellet inanes munitiones dixiſſe. Ecgs hoſtis nõ hæc facile trãſcenderet? ſicut ego trãſiliſſeq; muros. Tum celerem quẽdã opi pſidentẽ rñdiſſe. Atq noſtrum nõ hũc hoſtẽ facile repelleret. Caput ſde eius pelui pcuſſiſſe: & ſtatim iterfeciſſe: & eũ finẽ diſſenſionis fuiſſe. Vbi aũt nulla cã ipedimento erat urbis cõſtructioni pdicta die: q̃ initium facturus eẽt: Cõſti

Romæ nomen latinum incogni tum Cõtentio inter romulũ & remũ de noie urbi imponẽdo PAV. MAR.